

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ
УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ
АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ОКД»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
(м. Прага, Чеська Республіка)
МОЛДАВСЬКА ЕКОНОМІЧНА АКАДЕМІЯ
(м. Кишинів, Республіка Молдова)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(м. Скерневиці, Польща)

Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції
«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»

20 травня 2022 р.

ОДЕСА 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ
УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ
АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ОКД»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
(м. Прага, Чеська Республіка)
МОЛДАВСЬКА ЕКОНОМІЧНА АКАДЕМІЯ
(м. Кишинів, Республіка Молдова)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(м. Скерневиці, Польща)

Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції
«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»

20 травня 2022 р.

ОДЕСА 2022

УДК 657
ББК 65.052.2
О17

Відповідальні за випуск:

Голова оргкомітету конференції – **Ковальов А.І.**, ректор ОНЕУ, д-р екон. наук., професор

Члени оргкомітету:

Каменська Тетяна – голова Аудиторської палати України, д-р екон. наук;

Крічун Петро – президент Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, канд. екон. наук;

Парфенюк Наталія – президент ГО ПО Аудиторів, Бухгалтерів і Викладачів ОКД, Директор ТОВ «АФ «ТЕО-АУДИТ», практикуючий аудитор, бізнес-консультант;

Літвінов Олександр – проректор з наукової роботи ОНЕУ, д-р екон. наук;

Лоханова Наталія – завідувачка кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ОНЕУ, д-р екон. наук;

Зеленка Володимир – доцент кафедри фінансового обліку та аудиту Вищої школи економіки, канд. екон. наук (Чеська Республіка);

Левандовська Ханна - д.е.н., професор, Інститут економіки та управління Державного університету імені Стефана Баторія в Скерневиці, Польща.

Куцик Петро – ректор Львівського торговельно-економічного університету, д-р екон. наук;

Поздняковська Наталія – завідувачка кафедри обліку і аудиту Національного університету водного господарства та природокористування, канд. екон. наук;

Кузіна Руслана – професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ОНЕУ, д-р екон. наук;

Артюх Оксана – д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ОНЕУ;

Волкова Ніна – завідувачка кафедри економічного аналізу ОНЕУ, канд. екон. наук.

Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2022. 297 с.

За точність викладення матеріалу та достовірність наведених фактів, прізвищ, цитат відповідальність несуть автори.

©ОНЕУ, 2022

ЗМІСТ
СЕКЦІЯ 1
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ
У СВІТЛІ ІНТЕРГАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Boiko B. S. IFRS accounting taxonomy 2022: overview and challenges	7
Lewandowska H. Model ograniczenia kosztów – outsourcing	9
Буфан В. І. Порядок визнання та класифікація доходів у Звіті про фінансові результати	14
Василішин С. І. Кіберзагрози інформаційно-облікової системи підприємства: реалії сьогодення	15
Граборовская Л. В. Формирование информации о дебиторской задолженности в финансовых отчетах: профессиональное суждение бухгалтера	18
Грищенко О. В. Організація обліку з прокату майна: теоретичний підхід	21
Демченко Т. А. Перспективи обліку інноваційної діяльності підприємств	22
Добрунік Т. П. Новації в оподаткуванні суб'єктів агробізнесу України.	24
Доценко О. В. До питання про заробітну плату працівників театру.	27
Замула І. В., Травін В. В., Зузанська В. А. Розвиток облікового забезпечення виробництва біопалива.	30
Земська Г. О. Проблемні питання обліку постачальників електронних комунікаційних послуг в Україні.	32
Корохова М.С. Робота банківської системи та валютного ринку України в умовах воєнного стану.	36
Костюченко В. М. Корпоративна етика і соціальна відповідальність в умовах російської агресії проти України	38
Кубік В. Д. Питання організації обліку товарів на підприємствах оптової торгів	40
Кузуб М. Електронні гроші в системі бухгалтерського обліку.	43
Лобашова А. Д., Кемарська Л. Г. Програмне забезпечення подачі звітності в Україні	45
Лобашова А.Д. Напрями удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві.	48
Лоханова Н. О. Розкриття в Примітках до фінансової звітності подій після звітної дати в сучасних умовах	51
Мошковська О. А. Управління економічною безпекою підприємства на основі даних управлінського обліку з урахуванням факторів військових загроз.	52
Нестеренко О. О. Особливості обліку корпоративної соціальної відповідальності	54
Новіков В. В., Прокопова О. М. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні.	58
Орехова А. І. Міжнародні стандарти фінансової звітності як фактор підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних компаній.	59
Пісоченко Т. С. Досвід роботи зарубіжних компаній з використанням штучного інтелекту у системі бухгалтерського обліку	62
Позняковська Н. М. Парадигма розвитку суспільства і сучасні виклики до бухгалтерського обліку.	63
Роздобудько В. В. Проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей знищених під час військових дій	66
Сиротенко Н. А. Інформація про екоподії в системі обліку господарюючого суб'єкту в умовах воєнного стану в Україні.	68
Сідоріна С. А. Проблемні аспекти спрощеної системи оподаткування	71
Смірнова Н. В., Смірнова І. В. Регламентації обліку виплат працівникам в державному секторі відповідно до міжнародної практики	73
Старенька О. М. Сучасний стан оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні	75

Тухарь Ф. И. Принципы признания и оценки элементов бухгалтерского учёта хозяйствующими субъектами	78
Фомін Д.А., Артюх О.В. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції	80
Фулга В. П. Парадокс бухгалтерской профессии	82
Ходзицька В. Нефінансова та фінансова звітність корпорацій: вплив ризиків	85
Хомин П. Я. Облік і звітність у контексті їхнього розвитку	87
Чабанюк О. М., Лобода Н. О. Напрями впровадження електронного документообігу в умовах цифровізації економіки	91
Черкашина Т. В., Кармалітова І. С. Проблемні питання обліку основних засобів у сучасних умовах	93
Чік М. Ю. Аспекти визнання в бухгалтерському обліку нематеріальних активів.	96
Шевченко К. В. Порівняльна характеристика обліку дебіторської заборгованості згідно національних та міжнародних стандартів.	97
Шевчук В. В. Звітність позичальника як основа інформаційного забезпечення управління кредитними ризиками у світлі інтеграційних процесів.	100
Шигун М. М., Мухомор Г. В. Можливості оцінки дебіторської заборгованості в інтегрованій звітності підприємства.	102
Шолопак К. А. Проблеми дефініції терміну службового відрядження	103
Ященко О. А., Кузуб М. В. Шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості	106
Яцунська О. С. До питання облікового відображення пошкодження об'єктів основних засобів через агресію Російської Федерації	109

СЕКЦІЯ 2

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Burzyńska D. Rola audytu śledczego w wykrywaniu oszustw księgowych	112
Безверхий К. В., Куляша М. Ю. Фінансовий корпоративний контроль як інструмент покращення економічної безпеки підприємств в Україні.	115
Бойко О. С. Вплив аудиторської фірми на якість розкриття нефінансової інформації	118
Внукова Н. М., Канигін С. М. Перспективи розвитку аудиту фінансового моніторингу за міжнародними стандартами для забезпечення стабільності діяльності підприємств індустрії 4.0.	120
Гнасько О.І., Поддубна Н.М. Перспективи розвитку аудиту в умовах євроінтеграції	122
Левковець Н.П. Теоретичні основи аудиту звіту про фінансові результати.	124
Любенченко О. Е. Аудиторський ризик та воєнний стан	127
Магопєць О.А., Ватульов В.А. Формування та реалізація податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур як об'єктів аудиту	130
Новіков В. В., Поддубна Н. М. Аудит: передумови розвитку та перспектив	132
Петрук Ю. В. Напрями удосконалення економічного аналізу в сучасних умовах. Аналітичні процедури в аудиті.	135
Самострол О. О. Внутрішній контроль в умовах дії обставин непереборної сили.	138
Самострол С. В. До питання розгляду безперервності діяльності під час аудиту	140
Слободяник Ю. Б. Проблеми реалізації фінансового аудиту в державному секторі України в умовах воєнного стану	143
Сорохан К. А. Аудит місцевих бюджетів, як ефективність виконання бюджетної політики	145
Топоровська В. В. Логістика та логістичний аудит України під час агресії РФ.	147
Фоміна Т. В. Зміни законодавства у частині реалізації функцій податкового контролю в умовах воєнного стану	149

Шерер І. Л. Організація бюджетного контролю діяльності виробничих підрозділів промислових підприємств.	152
Шульга С. В. Тести заходів контролю в аудиті	154

СЕКЦІЯ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Idrian P. Analysis of the benefits and limitations of using the e-commerce market in connection with the popularization of e-commerce in the pandemic era	157
Афанасьєва В. Д. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»	160
Баранова Е. О. Аналіз витрат підприємства (на прикладі ПАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч»)	163
Батенєва К. О. Аналіз динаміки, складу і структури активів (на прикладі ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»)	165
Беркар Ю. В. Вплив COVID-19 на зміни витрат ПАТ «КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «АВК» М. ДНІПРО»	167
Бірзул В. О. Аналіз оборотного капіталу підприємств на прикладі ТОВ «ЛЕОНІ ВАЕРІНГ СИСТЕМС УА ГМБХ»	171
Божко Д. О. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН»	174
Будерчик А. Д. Встановлення фази життєвого циклу підприємства для прийняття управлінських рішень.	177
Буравицький І. С. Аналітична функція в управлінні фінансовими результатами підприємства.	179
Ваташук В. Ю. Аналіз фінансової стійкості АТ «УКРПОШТА».	182
Влащенко А. Ю. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності підприємства ПРАТ «КИЙ АВІА»	184
Волкова Н. А. Аналітичний інструментарій діагностики кризових явищ суб'єкта господарювання	186
Гайдаєнко О. М. Покращення обліково-аналітичного забезпечення формування та управління фінансовими результатами.	188
Гашибоязова М. В. Аналіз впливу дебіторської заборгованості на платоспроможність підприємства	189
Георгієва Н. О. Зарубіжний досвід оцінки фінансового стану підприємства	192
Дерев'яченко Т. М. Оцінка ефективності діяльності підприємства.	194
Догадаєв С. В. Аналіз динаміки отриманого фінансового результату підприємства	196
Дун Юе. Аналіз проблем системи управління економікою підприємств у КНР	199
Журнаковська В. І. Оцінка впливу необоротних активів на ліквідність підприємства.	201
Запорожець А. М. Аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства	203
Іщенко І. Ю. Аналітичне забезпечення управління прибутком суб'єкта господарювання	205
Катеринчук К. О. Аналіз обсягу реалізації продукції підприємства.	210
Комарніцька Я. О. Фінансова стійкість як фактор забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства на прикладі «ВОЛИНЬХОЛДІНГ».	212
Кравець Д. Д. Аналіз галузевих особливостей формування фінансових активів на підприємствах України.	215
Криса К. М. Загальна оцінка використання оборотних активів (на прикладі ПАТ "ЗАСІЛЬСЬКЕ ХЛІБОПРИЙМАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО")	218
Куцик П. О. Формування стратегічних рішень підприємства на основі алгоритмів SWOT-аналізу за допомогою "DATA MINING" і штучної нейронної мережі	219
Лигута П. В. Статистика як сума аналітичних знань про державу	222
Ларіна Т. І. Аналіз фінансової стійкості на прикладі АТ «ХАРКІВОБЛЕНЕРГО»	224

Макарчук О. Г. Аналітичне забезпечення управління основними засобами	227
Манукян М. М. Оцінка ділової активності ПАТ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ФЕРОСПЛАВІВ"	230
Маркова О. Аналіз фінансової стійкості (на прикладі ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»)	232
Пантелєєв В. П. Аналіз впливу розвитку меліорацій на зростання доданої вартості агросфери.	234
Паску В. В. Аналіз динаміки складу і структури джерел формування активів (на прикладі ВАТ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЕМАЛЬЗАВОД «КАРПАТИ»»)	237
Перішко Н. П., Шавурська О. В. Організаційно-методичні аспекти економічного аналізу доходу від реалізації.	238
Петросян А. А. Аналіз платоспроможності підприємства на прикладі ТОВ «НОВА ПОШТА».	240
Плеша С. Є. Аналіз фінансової стійкості ТОВ «ТАВРІЯ-В»	243
Подвальна Н. Е. Особливості моделювання бізнес-процесів підприємств готельно-ресторанного господарства.	245
Познаховський В. А., Мартинова І. М. Фінансова стійкість як якісна характеристика функціонування підприємства.	248
Пономаренко К. О. Сучасні види економічного аналізу.	250
Понуріна Л. О. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності ПАТ «СВІТОЧ».	252
Пруденко А. А. Аналіз динаміки отриманого прибутку АТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД»	255
Руденко Ю. А. Аналіз показників ділової активності ПАТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»	258
Сарєва О. Г. Аналіз платоспроможності ПАТ «БІОЛІК».	260
Семенова К. Д. Аналіз впливу глобальних ризиків на підприємницьку діяльність.	262
Сістук Є. В. Можливості та проблеми використання бенчмаркінгу на підприємствах України	264
Слепньова М. О. Аналіз фінансової стійкості ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ"	266
Степанюк О. С. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків нафтогазовидобувних підприємств	268
Триполко К. О. Методичні аспекти аналізу ділової активності підприємства.	271
Федонюк О. В. Формування інвестиційного капіталу в умовах обмежених фінансових ресурсів підприємства.	273
Хмель В. Ю. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства	275
Хомін І. П. Розбалансованість аграрного сектору як наслідок викривлення фінансового регулювання його розвитку	277
Цибулько М. Н. Аналіз фінансових результатів діяльності АТ «ВІННИЦЯОБЛЕНЕРГО».	279
Чебан О. С. Аналіз платоспроможності ПАТ «РОШЕН».	282
Чебанова С. М. Аналіз основних засобів на підприємстві ТОВ «ЕЛЕВАТОРСПЕЦСЕРВІС».	284
Чепразова Д. І. Аналіз ліквідності ПАТ «ШКІРЯНЕ ПІДПРИЄМСТВО «СВІТАНОК».	287
Чернишова Л. В. Формування аналітично-інформаційної системи забезпечення антикризового управління торгівельним підприємством.	289
Чернявська О. О. Аналітичне забезпечення управління виробничими ризиками на підприємстві.	290
Шавурська О. В. Економічний аналіз прибутку як інструмент управління діяльністю підприємства.	293

СЕКЦІЯ 1

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У СВІТЛІ ІНТЕРГАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Boiko B.S.

Student Faculty of International Trade and Law, 3 course, 3-ab group
Scientific advisor – Doctor of Science, Professor, Kostyuchenko V.M.
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine

IFRS ACCOUNTING TAXONOMY 2022: OVERVIEW AND CHALLENGES

The concept of "taxonomy" was firstly issued by Augustin Decandole in 1813. This person, who was the teacher and biologist, was dealing in the classification of plants, and his term, given above, was initially used only in biology. Years later, this idea began to be used to address to the conventional hypothesis of classification and organization of combined systems in biology as well as in other branches of science, for instance in geology, linguistics, geography. In mathematical terms, taxonomy is a tree-like hierarchy of groupings of a definite settle of items. At the high part of this structure there is a consolidated united classification - the root taxon - which refers to all entities of this taxonomy. The taxa down the root are more specific classifications that relate to a part of a larger group of related things of the general set of classified entities [1].

Modern mathematical classification, for example, is a hierarchical system, the basis of which is individual organisms (individuals), and the top is one comprehensive taxon, at different levels of the rank between the base and the top are taxa, each of which is subject to one and just one taxon of the upper rank. Between all the challenges of taxonomy the most crucial one is to identify the way a taxon is. IFRS Accounting Taxonomy is a projection under the patronage of the International Accounting Standards Board (IASB), the main goal of which is to systemize and show in the electronic way the indicators, that must be revealed according to IFRS. Shortly, it is the electronic representation of the IFRS's statements. The taxonomy is structured on the basis of Xtensible Business Reporting Language. Besides, the taxonomy of IFRS is modernize every year and figures on all the corrections, that were made to the Standards. The IFRS Foundation usually publishes the annual IFRS Accounting Taxonomy in the first quarter of each year. In Ukraine according to paragraph 6 of Article 11 of the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" №996-XIV of 16.07.1999 financial statements and consolidated financial statements in accordance with international standards are prepared on the basis of taxonomy of financial statements in accordance with international standards [2].

The key goal for the IFRS Accounting Taxonomy is to provide the accountants and auditors with the common format for the exchange of financial reporting, that was compound in accordance with the requirements. Unfortunately, the transmission of the financial statements in the single form of taxonomy has not received a wide spread all over the world, but it is the invaluable source of the data. Based on this, the IFRS Accounting Taxonomy can be considered as the informal recommended reporting, the review of which requires special software (for XBRL viewers). Entities that prepare financial statements (including consolidated ones) on the basis of taxonomy under International Financial Reporting Standards must submit reports in electronic format - XBRL. The IFRS Accounting Taxonomy is translated in the plenty of languages, among which is Ukrainian. Additionally, except from IFRS Accounting Taxonomy, there are UK GAAP and US GAAP taxonomies. Updates to the IFRS Accounting Taxonomy are released when the International Accounting Standards Board issues new or amended Accounting Standards that affect IFRS Accounting Taxonomy content. Updates may also be released after an analysis of

disclosures commonly reported in practice or to reflect improvements to the IFRS Accounting Taxonomy's general content or technology. IFRS Accounting Taxonomy updates are subject to public consultation. The Foundation also publishes educational courses and helping cases to facilitate understanding and the handling with the IFRS Accounting Taxonomy. The IFRS Taxonomy Consultative Group reports improvements to the IFRS Accounting Taxonomy before the public consultations and yields advice on the issues, that are connected IFRS Accounting Taxonomy [3].

Paying attention to the reasons, why the IASB made changes to the IFRS Accounting Taxonomy and what was the foundation and the prospects for these changes, that may simplify the work of accountants and auditors, there may be mentioned the next improvements. To understand the full impact of the amendments, done by the IFRS Taxonomy Consultative Group, it is necessary to highlight the evident examples, that facilitated the work for the specialists. Thus, in the end of 2021 the IASB published the Initial Application of IFRS 17 and IFRS 9 – “Comparative Information”, which made the request for changes to IFRS 17 “Insurance Contracts”. The correction allows an entity that firstly applies IFRS 17 and IFRS 9 Financial Instruments at the same time to obtain the classification overlay in paragraphs C28B-C28E of IFRS 17 [4]. The subject uses the overlay for the aim of presenting congruous information about a financial asset if the comparative information for that financial asset has not been mentioned for IFRS 9. The edition also gives an allowance for the entity that has applied IFRS 9 before it first applies IFRS 17 to use the classification overlay respectively to the paragraph C33A of IFRS 17. Besides, the edition to IFRS 17 undermines that if a subject of the management applies the classification overlay, the entity shall reveal accurate data that gives an opportunity for the users of financial statements to conceive.

The new feature of the text was added to the Accounting IFRS Taxonomy in the first quarter of 2022 in order to reflect the new disclosure requirement. Section 5.5 of IFRS 9 has included amendments about the extent to which the classification overlay has been applied (for example, whether it has been applied to all financial assets derecognized in the comparative period) and whether and to what extent the impairment requirements in Section 5.5 of IFRS 9 have been applied. Eventually, this element [836600] Notes – Insurance Contracts (IFRS 17) is the new text block added. Also, other changes and additions were applied during the conference of the members of the committee of IFRS team. “The presentation group ‘[800600] Notes-List of accounting policies’ includes a list of elements relating to the disclosure of accounting policy information that relates to transactions, other events or conditions. An element ‘Description of other accounting policies relevant to understanding of financial statements [text block]’ is included in the list. Such elements are often included in the IFRS Accounting Taxonomy to complete the logical breakdown of a group. Since the amendment deleted the requirement to disclose the other accounting policies used that are relevant to an understanding of the financial statements, the IASB considered retaining this element as a common practice element” [5]. The IASB added a new IFRS Accounting Taxonomy element and added an existing element “Description of accounting policy for financial instruments [text block]” to the presentation group “[822390] Notes - Financial instruments” in order to reflect paragraph 21 of IFRS 7. The new element will be subject to the existing element. As well, in the Paragraph 11 “Disclosure of Accounting Policies”, the team refused from publishing paragraph 117(b) of IAS 1. As was decided, the IASB decided to change the reference of 87 the most used elements to paragraph 117 of IAS 1, and to change their documentation labels to emphasize the disclosure of material accounting policy information, as was highlighted in the table of one of such elements. Appendices C and D contain the list of links and documentation label changes respectively for the 87 elements. However, the IASB decided, that it would not be beneficial to replace these elements with new equivalents, considering that keeping the continuity of elements and element labels would be simpler for preparers and consumers of financial data. So, the IASB concluded to eliminate the documentation labels of only those elements which have reference to paragraph 117 of IAS 1.

Although, there were little contradictions noticeable in the meeting of the creative group for the giving the editions for 2022 taxonomy and some proposals were denied. Thus, IASB considered creating two separate text elements for the disclosure requirements in paragraph C28E(a)(i) and C28E(a)(ii) of IFRS 17. But this variant was rejected, because the usage of these two elements will decrease the level of quality of the disclosure of information and cause inappropriate difficulty. There was the explanation, given by the IFRS Taxonomy Consultative Group, that the users of financial information were likely to look for and consider the disclosure required by the two subparagraphs as a whole, rather than as discrete items.

Summing up, it is necessary to mention, that in spite of the fact, that in the wide usage of all the amendments in the whole scale will be felt only after 1 January 2023, because of the necessity to embrace the annual reporting periods, the amendment applies when an entity first applies IFRS 17. Therefore, early use of the IFRS Accounting Taxonomy element is also permitted. There is the strong belief, that all the decisions, taken by the accountable group will only simplify the common work and give possibilities to do the work with the taxonomy 2022 easier and more effective.

References

1. Що таке МСФЗ Таксономія (IFRS Taxonomy)? [Electronic resource]. URL: <http://www.ifrs.org.ua/chto-takoe-msfo-taksonomiya-ifrs-taxonomy/>
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Accounting Taxonomy [Electronic resource]. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/>
4. IFRS Taxonomy Update 2022 [Electronic resource]. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/amendments/english/2022/tu2021-3-initial-application-ifrs17-ifrs9.pdf>
5. IFRS Taxonomy Update 2022 [Electronic resource]. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/amendments/english/2022/tu2021-3-initial-application-ifrs17-ifrs9.pdf>

Lewandowska H.

Dr in z., prof.

Uczelnia Państwowa im. S. Batorego
Skierniewice, Poland

MODEL OGRANICZENIA KOSZTÓW – OUTSOURCING

Słowa kluczowe: outsourcing, koszty, efektywność, ryzyko

Wstęp

Liberalizacja wymiany międzynarodowej spowodowała, że w wielu krajach w latach 80. XX wieku rozpoczął się proces zmian prawno – instytucjonalnych prowadzący do zwiększenia rywalizacji na rynkach towarów i usług oraz do wprowadzania zmian w strategii zarządzania organizacjami. Sprawne i efektywne funkcjonowanie podmiotu gospodarczego uzależnione zostało/jest od jego elastyczności pozwalającej na dostosowanie się do zmian zachodzących w otoczeniu i/lub ich włączeniu w strategię funkcjonowania. Koordynacja tych działań prowadzi do takiej sytuacji, w której każdy zainteresowany osiąga własne cele nie popadając w sprzeczność z celami innych zainteresowanych stron [1].

Na rozwój koncepcji i strategii zarządzania outsourcingiem wpływ mają zmiany zachodzące w organizacjach oraz uwarunkowania gospodarcze i geopolityczne. W dobie globalizacji outsourcing w połączeniu z bezproblemową komunikacją i mobilnością pozwolił na zwiększenie szans i perspektyw dla zlecniodawców i dostawców.

Celem opracowania jest twierdzenie, że koszty i korzyści outsourcingu powiązane są ściśle z systemem zarządzania oraz że efektywność outsourcingu należy oceniać z perspektywy finansowej, klienta, procesów wewnętrznych i rozwoju przedsiębiorstwa/organizacji - Balanced Scorecard.

Organizacja jako system

Model organizacji przedstawiony przez H.J. Leavitta zakłada [2], że podstawowym czynnikami decydującymi o powodzeniu organizacji są zadania (działania, jakie muszą być podjęte ze względu na przyjęte cele), technologia (tj. sposoby i rozwiązania techniczne dotyczące produkcji lub świadczenia usług), struktura organizacyjna i ludzie. Model ten został zmodyfikowany przez T. Petersa i R. Watermana (tzw. model 7S) [3]. Uważają oni, że na model organizacji składają się struktura, procedury, podzielone wartości (składnik kultury organizacyjnej), personel, styl zarządzania i kompetencje organizacji (jej specjalizacja). Podejście do organizacji jako systemu na który składają się wielkość firmy, struktura i technologie przedstawia nurt tzw. strategic choice [4]. Punktem wyjścia w tym przypadku jest postrzeganie ludzi w organizacji jako świadomego fragmentu otoczenia wywierającego zamierzony lub niezamierzony wpływ na jej formę i adaptację [5]. Skala zmian w organizacjach wskazuje, że zmieniają się one łatwo i często, jednak zmiany te nie ogarniają systemowo całej organizacji nawet wówczas, gdy ich efektywność się zmniejsza [6]. Występujące podobieństwa i różnice między organizacjami wywierają wpływ na ich praktykę zarządzania. Do ważnych i wspólnych problemów należą: zmniejszenie zatrudnienia, znaczenie jakości, społeczna odpowiedzialność i ciągły ruch w stronę gospodarki usługowej (serwicyzacji).

Koncepcjami, które wywarły największy wpływ i znalazły swoje miejsce w dzisiejszej rzeczywistości gospodarczej prowadzącej do zmiany systemu organizacji i zarządzania jest *reengineering* i *lean management*. Ich wspólnym celem jest przebudowa wszystkich aspektów organizacji w celu osiągnięcia korzyści z punktu widzenia kosztów, obsługi i czasu [7].

Pierwsze zdefiniowanie reengineeringu jako procesu można znaleźć w pracach F. Taylora. Zalecał on menedżerom wprowadzanie takich rozwiązań, które będą prowadziły do optymalizacji wydajności [8]. Wykorzystanie w tym celu pracowników jako animatorów wprowadzanych zmian i odpowiedzialnych za istotne obszary działalności organizacji proponował H. Fayol [9]. Natomiast M. Hammer i J. Champy proces ten zdefiniowali jako aktywność podmiotu w wyniku której klient otrzymuje wyrób/usługę o pożądaną przez niego wartość [10]. Przyjmując jako punkt wyjścia procesy i pracę zespołową inicjowaną przez menedżera [11] doprowadzili do dezaktualizacji idei A. Smitha [12] i H. Forda podziału pracy. Wymagając od zarządzających radykalnego przeprojektowania oraz oderwania się (a nie ulepszania) od dotychczasowych działań M. Hammer i J. Champy uważali, że w ten sposób można osiągnąć szybką poprawę wyników działalności podmiotu [13].

Jednym z narzędzi lean management jest outsourcing jako metoda prowadząca do zawężenia zakresu działań organizacji [14].

Koszty i korzyści outsourcingu

Outsourcing prowadzi do osiągnięcia przez organizacje założonych celów, którymi są m.in. ograniczenie własnej działalności, obniżenie kosztów, podniesienie jakości, możliwość wykorzystania zasobów innych podmiotów gospodarczych.

Jedną z metod jest odejście od formuły wzrostu ilościowego na rzecz jakościowego wymagającego od wielu organizacji uczynienia „kroku w tył” (dywestycji) [15]. Koncepcja **dywestycji** pojawiła się w latach 50., w krajach o utrwalonej gospodarce rynkowej, jednak dopiero lata 80. zintensyfikowały wzrost ich liczby. M. Taylor [16] dywestycje określił jako proces pozbywania się lub uwalniania przedsiębiorstwa od wchodzących w jego skład jednostek. Szerzej dywestycje ujął F.A. Lovejoy [17] stwierdzając, że jest to eliminowanie części organizacji, która następuje w wyniku przerwania lub wygaśnięcia określonej części działalności. Proces ten może wynikać również m.in. z rezygnacji z dotychczas świadczonych usług, produktów, rynków lub korzyści. J.J. Boddewyn [18] A. Baroncelli i A. Manaresi [19] dywestycje określili jako rozważną i dobrowolną sprzedaż części dotychczasowego majątku organizacji.

Według J.Coyne'a i M. Wrihgt'a [20] dywestycja polega na sprzedaży/wyzbyciu się określonego obszaru jednej firmy innej firmie i zakończeniu sprawowania władzy przez poprzedniego właściciela. Natomiast J. Rosenfeld [21] uważa, że dywestycje odnoszą się do zmiany portofolio organizacji w wyniku pozbywania się nierentownych oddziałów/części. Ekonomiczny aspekt dywestycji prowadzący do zmiany produkcyjnego i operacyjnego cash flow w wyniku sprzedaży aktywów za gotówkę został zdefiniowany przez G.L. Hite i J.E. Ownes'a [22]. Wskazali oni jednocześnie na celowość dywestycji jako środka zapewnienia wzrostu obrotów i zysków przez długi czas [23].

Czynnikami mającymi wpływ na podejmowanie decyzji oraz wywołującymi określone skutki ekonomiczno – organizacyjne w wyniku dywestycji są z reguły zjawiska kryzysowe. Cel działań powiązany jest z koniecznością ograniczenia strat (bieżących i przyszłych), poprawą poziomu rentowności i pozyskaniu kapitału (wewnętrznego) do sfinansowania nowych przedsięwzięć (rozwojowych). Formę dywestycji stanowi tzw. **spin off**, który polega na wyzbyciu się części obszarów w dalszym ciągu powiązanych jednak z jednostką macierzystą [24]. J.K. Ofek [25] dowiódł, że dywestycje mają wpływ na zwiększenie wartości bieżących wyników, a według J. Allena [26] prowadzą do wzrostu efektywności. Podejmowanie działań dywestycyjnych kojarzy się więc z podejmowaniem działań outsourcingowych, dla których dywestycje mogą stanowić pierwowzór postępowania.

Decyzja podejmowana przez organizację powinna być jej decyzją indywidualną w odniesieniu do konkretnego przypadku. Działania powiązane z określonymi zasobami pozostającymi w dyspozycji organizacji charakteryzuje m.in. **zasobowa teoria** firmy (lata 90 XX wieku). Zakłada ona, że organizacja stanowi zbiór zasobów (należących do kategorii materialnej) i umiejętności (kategoria niematerialna) [27]. Teoria ta podkreśla również sposób, w jaki organizacja powinna zarządzać swoimi zasobami w celu rozwoju podstawowych kompetencji [28]. Wyodrębniając jednocześnie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne w postaci m.in. zdolności menedżerskich, rynków (produktów i usług) oraz ryzyka i niepewności przedstawia możliwości jakie daje poświęcenie zasobów własnych w celu poszukiwania nowych możliwości oraz zdobywania doświadczeń [29]. Podejście oparte na zasobach podkreśla również potencjalne korzyści ze współpracy pomiędzy organizacjami, których kompetencje wzajemnie się uzupełniają [30].

Pozytywne skutki stosowania outsourcingu potwierdzają P.R. Embleton i P.C. Wright zaliczając do nich takie korzyści jak m.in. [31]:

- redukcję zatrudnienia i zobowiązań finansowych,
- zmniejszenie rozpiętości kierowania,
- oszczędność czasu,
- wzrost odpowiedzialności outsourserów,
- podział ryzyka związanego z realizacją i świadczeniem usługi,
- zwiększenie elastyczności funkcjonowania organizacji.

Zastosowanie outsourcingu związane jest także z nieoczekiwanymi i dodatkowymi korzyściami, które można nazwać „efektem dźwigni”. Należą do nich przyspieszenie udoskonaleń, stymulowanie zmian w sposobie świadczenia usług, wsparcie dla modelowania procesów biznesowych, dostarczanie argumentów na rzecz szerszego wprowadzenia outsourcingu itd. [32].

Główną przyczyną niepowodzeń jest nieograniczone i bezkrytyczne zaufanie organizacji do wyników, jakie ma przynieść zastosowanie tej koncepcji zarządzania. Doświadczenia przedsiębiorstw wskazują, że przyczyny niepowodzeń związanych z outsourcingiem są bardzo różne, ale najczęściej łączą się one z błędami popełnionymi na poszczególnych etapach jego wdrażania. W przypadku analizy sytuacji wyjściowej są to przede wszystkim błędy popełnione w trakcie identyfikacji celowości i opłacalności outsourcingu oraz wyboru obszaru przekazywanego wykonawcy. Istotnym błędem popełnianym przez menedżerów jest założenie, że to co sprawdziło się w organizacji for – profit może sprawdzić się w organizacji non – profit. Ważne jest również sprecyzowanie, czego organizacja oczekuje po wprowadzeniu outsourcingu

– czy ma to być tylko obniżenie kosztów i polepszenie jakości, czy również inne korzyści. Brak wnikliwie przeprowadzonej analizy wewnętrznej w organizacji powoduje późniejsze niepowodzenia przedsięwzięcia outsourcingowego. Jako główne przyczyny niepowodzeń outsourcingu wymienia się metody prowadzące do natychmiastowego polepszenia wyniku finansowego, a nie sposób na długotrwały rozwój organizacji. Dominują więc działania szybkie i postrzegane tylko przez pryzmat redukcji kosztów [33].

Tradycyjnym czynnikiem motywującym działania outsourcingowe jest potrzeba ograniczania kosztów i ryzyka, rozszerzenie działalności, specjalizacja oraz konieczność dostosowania się organizacji do wymagań rynkowych. Zmiany zachodzące w metodach zarządzania uwzględniające outsourcing jako możliwość wykorzystania zasobów organizacji zewnętrznych pozwalają na dokonanie ich podziału na:

- model wspólnych usług polegających na zatrudnieniu pracowników outsourcera,
- model utworzenia nowej spółki (outsourcing kapitałowy), przy założeniu, że nowe firmy staną się również zleceniobiorcami dla wielu klientów [34],
- model zlecenia części działalności, która wspomaga procesy podstawowe,
- model zlecenia wydzielonego obszaru działalności związanego z pozostałą działalnością operacyjną, którego odmianą jest przejmowanie pracowników zatrudnionych u zleceniodawcy.

Zastosowanie odpowiedniego modelu outsourcingu pozwala wyodrębnić jego rodzaje (outsourcing pełny lub częściowy) i formę (kontraktowy lub kapitałowy), które w znacznym stopniu uzależnione są od zasad i warunków w jakich funkcjonują podmioty.

Model utworzenia nowej spółki oraz model wspólnych usług znalazł zastosowanie głównie w krajach Ameryki Północnej tj. w tych krajach, w których rozwój technologii informatycznych jest niezwykle dynamiczny. Jego wadą jest jednak brak innowacyjności i nowych rozwiązań, które powinny stanowić „wartość dodaną” outsourcingu [35]. W krajach europejskich największe zastosowanie mają modele zlecenia części wydzielonych procesów/zadań podstawowych oraz modele związane z pozostałą działalnością operacyjną.

Nową odmianą outsourcingu usług jest tzw. nearshoring jako model przeniesienia usług do obiektów zlokalizowanych w stosunkowo niewielkiej odległości od jednostki macierzystej oraz bestshoring, który polega na dostosowaniu konkretnych potrzeb usługobiorców do miejsc najlepiej spełniających swoje zadania.

Efektywność outsourcingu

W analizie oceny efektywności można wykorzystać metody ekonometryczne – matematyczne. Ocena efektywności organizacyjnej może być jednak dokonane dopiero wówczas, gdy użyte kryteria i wskaźniki zostaną właściwie dobrane poprzez dywersyfikację mierników, ponieważ zawyżanie/ zaniżanie kilku z nich jest trudniejsze.

Oprócz tradycyjnych mierników finansowych dobrymi miernikami są wskaźniki charakteryzujące aktywność gospodarczą, które uwzględniają w swojej strukturze gospodarowanie zasobami, zwłaszcza potencjałem ludzkim i aktywami trwałymi. Jednym z tych mierników jest EVA (*economic value added*) bazujący na wartości dodanej. Pozwala on na oszacowanie prawdziwego zysku ekonomicznego w danym roku i stanowi dobry wskaźnik stopnia zwiększenia wartości organizacji [36].

Na początku lat 90. XX wieku swoją koncepcję pomiaru efektywności przedstawili R.S. Kaplan i D.P. Norton [37] w postaci tzw. zrównoważonej karty wyników (*Balanced Scorecard*). Ideą tej koncepcji jest ocena efektywności organizacji z czterech różnych perspektyw:

- finansowej (umożliwia odpowiedź na pytanie, jak postrzegają nas właściciele),
- klienta (pozwala odpowiedzieć na pytanie, jak postrzegają nas klienci),
- procesów wewnętrznych (umożliwia odpowiedź na pytanie, jakie procesy należy usprawnić),
- rozwoju (odpowiada na pytanie, czy organizacja może się dalej rozwijać).

Zrównoważona karta wyników ułatwia nie tylko realizację strategii, ale również umożliwia monitorowanie postępów organizacji poprzez stopniową decentralizację tzw. kaskadowanie.

Jedną z wielu przyczyn ograniczających efektywność outsourcingu jest również brak zrozumienia i akceptacji tej formy zarządzania organizacją przez pracowników. Pojawiający się chaos informacyjny (luka) powoduje, że pracownicy outsourcing kojarzą głównie ze zwolnieniami.

Podsumowanie/Summary

Obniżenie kosztów funkcjonowania organizacji jako całości było i jest najważniejszym celem wpływającym na podjęcie decyzji o outsourcingu. Koncentracja na działalności podstawowej (core – business) oraz przebudowa struktury organizacyjnej i finansowej podmiotu powodują, że outsourcing staje się skutecznym narzędziem restrukturyzacji pozwalającym na wybór celu strategicznego. Outsourcing prowadzi do wyraźnego ograniczenia działalności realizowanej w ramach dotychczasowej struktury organizacyjnej podmiotu na rzecz podmiotów zewnętrznych (outsourserów). Istotne jest jednak poprawne wydzielenie obszaru przedsiębiorstwa/organizacji do przekazania na zewnątrz. W przeciwnym przypadku oczekiwane korzyści mogą doprowadzić do nieoczekiwanych kosztów, a nawet upadłości przedsiębiorstwa/organizacji.

1. R.N. Cooper, Economic Intedependence and Coordination of Economic Policies [w:] Handbook of International Economic, R.W. Jones (red), North Holland, Amsterdam 1985.
2. H.J. Leavitt, Applying Organizational Change in Industry: Structural, Technological and Humanistic Approaches, In Handbook Organizations, ed. By J.G. March, 1965.
3. T. Peters, R. Waterman, In Search of Exellence, Harper and Row, New York, 1982.
4. K.E. Weick, Laboratory Organizations and Unnoticed Causes, Administrative Science Quarterly, 1969, No2.
5. J. Child, Strategic choice in the analysis of action, structure, organizations an environment: retrospect and prospect, Organization Studies, 1997, vol., 18/1 s. 53.
6. J.B. Quinn, Managing strategic change, Sloan Management Review, 1980, vol.21/4.
7. T.A. Stewart, Reengineering – the Hot New Managing Tool, Fortune , 8/1993, s.41.
8. T.Lloyd, Gigant with Feet of Clay, Financial Times, December No5, 1994, Pg.8.
9. T. Lloyd, Offers a Contrasting View of Business Process Reengineering, ibidem.
10. M.Hammer, J.Champy, Reengineering w przedsiębiorstwie, Neumann Management Institute, Warszawa 1996.
11. B. Caldwell B., Missteps, Miscues-Business Reengineering Failures, Information Week, June 20, 1994.
12. A.Smith, Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów, PWN, Warszawa 1954, s.9.
13. M.Gaitanides, J.Muffelman, „Die Prozessorganisation ist der Kerngedanke“, Ein Portrait des Erfolgsautors, Dr Michael Hammer, „Zeitschrift Führung +Organisation“, 1996, No 3, p.186.
14. M. Hopej, Reengineering i Lean Management a struktura organizacyjna, Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw, 4/1998, s. 10.
15. W. Straszyński, Zaniechanie niektórych rodzajów działalności, Organizacja i Kierownictwo, 1/1989, s. 46.
16. M.L. Taylor, Divesting Business Units, Toronto: Lexington Books 1988, s.5.
17. F.A. Lovejoy, Divestment for Prodit, New York, Financial Executives Research Foundation 1971, s.3.
18. J.J. Boddewyn, International Divestment. A Survey of Corporate Experience, Business International of Corporate Experioence, New York Business International 1976.
19. A. Baroncelli, A. Manaresi, Franchising as a Form of Divestment. An Italian study, Industrial Marketing Management, 3/1997, vol. 26 s. 223.
20. J.Coyne, M. Wright, Divestment and Strategic Change, Ed. Oxford, P.Z.Barnes and Noble Books 1986, s.2.

21. J.D. Rosenfeld, Additional Evidence on the Relation Between Divestiture Announcements and Shareholder Wealth, *Journal of Finance*, no 39 (5), s. 1437.
22. G.L. Hite, J.E. Ownes, Security Price Reactions Around Corporate Spin – off Announcements, *Journal of Financial Economics* 12(4), 1983, s. 409.
23. Dezinwestycje jako ważny element rozwoju przedsiębiorstwa, *Zarządzanie na Świecie*, 8/2002, s. 18.
24. A. Baroncelli, A. Manaresi, Franchising as ...op.cit., s. 235.
25. J.K. Ofek, Assets Stales and Increase in Focus, *Journal of Financial Economics*, 37/1995, s. 105.
26. J. Allen, J. McConnell, Equity Carve-outs and Managerial Discretion, *Journal of Finance*, 1/1998, s.163.
27. K.E. Sveiby, *The New Organizational op.cit.*, vol.11/1998.
28. R. Rumelt, How much does industry matter ? [w:] *Strategic Management Journal*, 12/1991, s. 167.
29. E.T. Penrose, *The Theory of the Growth of the Firm*, Basil Blackwell, Oxford 1980.
30. R. Sanchez, A. Heene, *Strategic Learning Knowledge Management*, New York, J. Wiley, 1997.
31. P.R. Embleton, P.C. Wright, *A practical Guide to Successful Outsourcing, Empowerment in Organizations*, 3/1995, s. 70.
32. Ch. L. Gay, *Outsourcing strategiczny. Koncepcja, modele i wdrażanie*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002.
33. Badania Instytutu IPSOS i Deloitte, *Harvard Business Review Polska*, 6/2006.
34. K. Goolsby, Two Failure – Prone – Outsourcing Models, *Outsourcing Journal*, Issue: 17 August 2004.
35. A. Bilewicz, *Computerland* 38/2006, International Data Group Poland, 2007, s.11.
36. E. F. Brigham, J.F. Houston, *Podstawy zarządzania finansami*, PWE, Warszawa 2005, s. 86.
37. R.S. Kaplan, D.P. Norton, *Strategiczna karta wyników – jak przełożyć strategię na działanie*, PWN Warszawa 2001, s. 28.

Буфан В. І.

здобувач вищої освіти ступеня магістра
спеціальність «Облік і оподаткування»
наук. кер. – к.е.н., доцент Чабанюк О. М.
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ У ЗВІТІ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) – звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід.

Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період. Звіт є елементом квартальної та річної фінансової звітності підприємства, складається наростаючим підсумком за оборотами номінальних рахунків. Інформація в звіті наводиться за звітний період і за відповідний період попереднього року.

Основними категоріями звіту є доходи, витрати, прибуток (збиток).

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період.

Для складання Звіту визнаються такі групи доходів: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; доходи від участі в капіталі; інші фінансові доходи; інші доходи; надзвичайні доходи.

Умовами визнання доходів є такі:

- ймовірне надходження економічних вигод, пов'язаних з цією операцією;
- оцінка доходу може бути достовірно визначена у момент збільшення активів (крім активів, що забезпечують вигоди протягом декількох звітних періодів) або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників).

Не визнаються доходами такі надходження:

- суми непрямих податків таких як ПДВ, акцизів, інших податків і обов'язкових зборів, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів;
- суми надходжень за договорами комісії, агентськими та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;
- суми попередньої оплати за продукцію (товари, роботи, послуги);
- надходження, що належать іншим особам;
- суми завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;
- надходження від розміщення цінних паперів.

Дохід може визнаватися у результаті використання активів підприємства іншими сторонами у вигляді відсотків, роялті та дивідендів (враховуючи можливість ймовірного надходження економічних вигод, пов'язаних з цією операцією та достовірну оцінку такого доходу). Відсотки визнаються у тому звітному періоді, до якого вони належать, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами. Роялті визнаються на основі принципу нарахування та відповідності до економічного змісту певної угоди. Дивіденди визнаються у тому періоді, коли прийнято рішення про їх виплату.

Список використаних джерел

1. Куцик П. О. Звітність підприємств : [навч. посіб.] / П. О. Куцик, О. А. Полянська. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. – 138 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

Василюшин С. І.

д.е.н., доцент, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

КІБЕРЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

XXI ст. – ера інформаційного суспільства, яка радикально змінила умови життя і функціонування бізнесу. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу сприяє цифровій трансформації глобального соціально-економічного простору. Яскравим свідченням цього є безпрецедентне проникнення діджитал-технологій в усі сфери суспільного життя під час тривалих локдаунів по всьому світу, спричинених пандемією коронавірусу COVID-19. Зокрема, за даними міжнародної експертної агенції «DataReportal» [1] у 2021 р. кількість користувачів інтернету склало 4,66 млрд. осіб (59,5% населення планети) порівняно із 1,3 млрд. у 2010 р. Водночас частка цифрової економіки у провідних країнах світу досягає рівня 10% ВВП.

Широковживаний у практичній діяльності та науковій літературі термін «діджиталізація» ми ототожнюємо з явищем цифровізації, яка не має єдиної інтерпретації внаслідок своєї багатогранності і глобальності безперечного впливу на всі сфери життя суспільства. Використання новітніх цифрових технологій змінює уявлення про організацію, структуру і побудову бізнес-середовища, вимоги до кваліфікації та компетентності фахівців. Початок епохи цифровізації є дещо новим явищем, але стрімкі темпи його розвитку вимагають оперативного включення держави, бізнес-сектора в ці процеси для забезпечення національної безпеки та можливості підвищення конкурентних позицій вітчизняних підприємств на світовому ринку в майбутньому. За результатами дослідження Бостонської консалтингової групи, цифровізація економіки у найближчому майбутньому стане важливим драйвером зростання ВВП і кількості робочих місць на державному та регіональному рівні [2].

У процесі обліково-аналітичного забезпечення управлінських процесів в діджиталізованому світі важливу роль відіграє кіберзахист інформаційного середовища. Саме кібербезпека в сучасному світі є вирішальним інструментом розвитку бізнесу та його стратегічного розвитку, оскільки втрати світових компаній від кіберзлочинності щороку зростають. За даними глобальної доповіді компанії McAfee (США) та Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) «Економічний вплив кіберзлочинності – жодного уповільнення», у 2018 р. кіберзлочинність призвела до втрати бізнесом 600 млрд дол. США, що становить 0,8 % світового ВВП, при 450 млрд дол. США втрат у 2014 р. [3].

Цифровий світ стрімко змінює інформаційне бізнес-середовище, роблячи його більш ризикованим та вразливим до впливу кіберзлочинності. Стрімкий розвиток клауд-технологій призвів до виникнення нетипових і життєздатних форм кібератак, які загрожують економічній безпеці і великого, і малого бізнесу (рис. 1). Варто згадати потужний вплив хакерських атак на трубопровід США у 2021 р., злам американської системи SolarWinds у 2020 р., численні злами сайтів та баз даних урядів багатьох країн світу, наприклад кібератаки на українські державні сайти у лютому 2022 р. А найбільшого резонансу набув поширений у 2017 р. вірус WannaCry, який в Україні отримав назву «Petya A», нанісши значні збитки через атаку на інформаційну оболонку державних органів та бізнес-суб'єктів.

Рис. 1. Найтипівіші кібератаки інформаційних оболонок

Джерело: систематизовано автором.

Найбільш розповсюдженими типами кібератак були і залишаються цілеспрямований фішинг (Spear Phishing) та «водопій» («Watering Holes»), головна особливість яких – зараження окремої цільової групи користувачів мережі. Шахрай, який планує спрямовану фішинг-атаку, може створити фальшиву електронну адресу співробітника і з неї написати кільком працівникам, запитуючи інформацію про компанію. Думаючи, що вони спілкуються з колегою, співробітники можуть надати цю інформацію без жодних підозр. У разі використання стратегії атаки типу «Watering Holes» хакери розміщують шкідливі програми в коді веб-сайтів, які з найбільшою ймовірністю відвідують співробітники атакованої компанії. Якщо працівник заходить на такий сайт з комп'ютера компанії, уся мережа може піддатися вірусу, який викрадає такі дані.

Також серед класифікації інформаційних ризиків можна виокремити форс-мажорні обставини, які певним чином можуть впливати на інформаційну безпеку підприємства, його діяльність і формують систему об'єктивних загроз, наприклад, незаплановане знеструмлення, вилучення серверів під час здійснення на підприємстві певних заходів тощо.

Питання захисту інформаційно-облікової системи пов'язане із необхідністю фінансування низки заходів, спрямованих на формування кібербезпеки та превентивного попередження втрати інформації внаслідок кібератак. Проте, як показує практика, сьогодні на переважній більшості підприємств витрати на кіберзахист не повною мірою співмірні з можливими збитками, до яких можуть призвести потенційні кібератаки. Особливо це стосується середніх та малих бізнес-суб'єктів.

Серед основних проблемних аспектів кіберзахисту облікової інформації, на нашу думку, слід виокремити високу вартість антивірусних програм та програм кіберзахисту; відсутність налагодженої структури кіберзахисту на підприємствах; недосконалість законодавчого запобігання кіберзлочинності; недостатня увага до кібербезпеки з боку власників (керівників); людський фактор (недостатня кваліфікація співробітників) тощо.

Вважаємо, що основними напрямками зміцнення кібербезпеки підприємств України у процесі інформаційної трансформації мають стати такі:

на національному рівні:

- посилення міжнародних правоохоронних договорів щодо попередження і припинення економічної кіберзлочинності;
- зростання обсягів бюджетного фінансування заходів зі зміцнення кібербезпеки;
- модернізація та заміна протоколів захисту інформації, насамперед у стратегічно важливих і суспільно значущих аграрних підприємствах;
- стандартизація та координація вимог до кібербезпеки;

на рівні підприємств: придбання програмних продуктів, які унеможливають кіберзлочини і дозволяють модульне керування всім масивом бухгалтерської інформації та безпекою внутрішньої інформаційної мережі. Серед таких програм виокремлюють:

- антивіруси;
- антишпигунські програми;
- криптографічне програмне забезпечення;
- мережеві екрани;
- менеджери паролів;
- програми резервного копіювання;
- системи ідентифікації вторгнень;
- технічні засоби захисту авторських прав.

Таким чином, реалізація політики захисту облікової інформації дозволить зміцнити економічну безпеку підприємства і підвищити якість інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами. Головна функція цього процесу – захист інформації підприємства, що в умовах невідомого розвитку

комп'ютерних технологій і автоматизованих управлінських систем в обліку, аналізі, аудиті й оподаткуванні набуває вирішального значення.

Список використаних джерел

1. Digital 2021: Global Overview Report. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> (дата звернення 10.05.2022).
2. Alm E., Colliander N., Deforche F. et al. Digitizing Europe. Why northern european frontrunners must drive digitization of the EU economy. URL: https://image-src.bcg.com/Images/BCG-Digitizing-Europe-May-2016_tcm22-36552.pdf (дата звернення 10.05.2022).
3. Economic Impact of Cybercrime No Slowing Down. URL: <https://www.mcafee.com/>. (дата звернення: 10.05.2022).

Грабаровская Л.В.,

к.э.н., доцент

Бежан Г.М.,

к.э.н., доцент

Молдавская Экономическая Академия,
г. Кишинев, Республика Молдова

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИИ О ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ В ФИНАНСОВЫХ ОТЧЕТАХ: ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СУЖДЕНИЕ БУХГАЛТЕРА

Возникновение дебиторской задолженности неразрывно связано с характером взаимоотношений «предприятие-контрагент»: выбором рынков сбыта и потенциальных покупателей, документированием фактов предпринимательской деятельности, установлением сроков оплаты, степенью аффилированности сторон и т. д.

В НСБУ «Дебиторская задолженность и финансовые инвестиции» дебиторская задолженность определяется как совокупность прав субъекта, возникающих в результате сделок или прошлых событий, и от погашения которых ожидается поступление (увеличение) ресурсов, содержащих экономические выгоды [1]. Для представления пользователям финансовой отчетности необходимой учетной информации, дебиторская задолженность классифицируется в пределах счетов, предусмотренных Общим планом счетов бухгалтерского учета [2], по следующим признакам:

- экономическому содержанию;
- степени аффилированности сторон;
- срокам оплаты и погашения [1].

В зависимости от *экономического содержания*, в составе дебиторской задолженности выделяют коммерческую дебиторскую задолженность, авансы выданные, дебиторскую задолженность бюджета, дебиторскую задолженность персонала, прочую дебиторскую задолженность.

С учетом *степени аффилированности сторон* дебиторская задолженность подразделяется на дебиторскую задолженность аффилированных сторон и дебиторскую задолженность неаффилированных сторон. Согласно НСБУ «Аффилированные стороны и договоры простого товарищества» аффилированными сторонами считаются хозяйствующие субъекты или физические лица, которые способны контролировать или контролируются, имеют значительное влияние или могут находиться под значительным влиянием другой стороны в финансовых и операционных политиках. Значительное влияние определяется возможностью влиять на финансовые и операционные политики путем

участия в уставном капитале хозяйствующего субъекта в размере от 20 % до 50 % или другим образом, предусмотренным уставом или договором [1].

Принимая во внимание *сроки оплаты и погашения*, обычно выделяют текущую дебиторскую задолженность, срок погашения которой не превышает 12 месяцев, и долгосрочную дебиторскую задолженность, срок погашения которой превышает 12 месяцев с отчетной даты, что предполагает выделение текущей доли долгосрочной дебиторской задолженности в составе оборотных активов.

В процессе реформирования системы бухгалтерского учета произошли существенные изменения в организации и ведении учета на предприятиях Республики Молдова. В частности, возросла роль профессионального суждения бухгалтера при формировании информации для составления финансовых отчетов. По мнению некоторых исследователей, профессиональное суждение является своего рода надстройкой, которая формируется на основе ранее полученных знаний. Оно предполагает выражение компетентного мнения об обоснованности принимаемых решений, базируется на легитимных принципах и способах бухгалтерского учета, сочетается с профессиональным опытом и позволяет результативно решать профессиональные задачи с учетом специфики деятельности хозяйствующего субъекта [3, 4]. Профессиональное суждение, касающееся применения правил организации и ведения бухгалтерского учета в Республике Молдова, а также выбора способов (методов) учета во многом зависит от того, к какой категории хозяйствующих субъектов относится предприятие (микро, малые, средние или крупные субъекты) и каковы их отраслевые особенности. Исходя из этого, определяется система ведения бухгалтерского учета (двойная запись либо простая система), применяемые стандарты бухгалтерского учета (НСБУ либо МСФО), состав представляемых индивидуальных финансовых отчетов (сокращенные, упрощенные или полные).

Важно отметить, что формирование профессионального суждения бухгалтера несет в себе определенные риски. В связи с этим задачей бухгалтера является не только поиск альтернативных вариантов решений, но и анализ их последствий, прогнозирование возможных результатов принятого профессионального суждения. Это касается идентификации элементов бухгалтерского учета и выбора способов их классификации и оценки, определения периода совершения хозяйственной операции, оценки существенности фактов хозяйственной деятельности с целью раскрытия информации, корректировки ошибок, выявленных при составлении финансовых отчетов, признания корректирующих событий после отчетной даты.

Ситуации, в которых бухгалтеру приходится выражать свое профессиональное суждение, часто связаны с выбором учетных политик и составлением финансовых отчетов. Порядок формирования, применения и изменения учетных политик, а также внесения изменений в бухгалтерские оценки, исправления ошибок и учета событий после отчетной даты установлены в НСБУ «Учетные политики, изменения в бухгалтерских оценках, ошибки и последующие события» [1]. Примером применения профессионального суждения в части разработки учетных политик является высказывание обоснованного мнения о списании безнадежной дебиторской задолженности.

Согласно п. 36 НСБУ «Дебиторская задолженность и финансовые инвестиции», безнадежная дебиторская задолженность возникает в случаях, когда истек срок исковой давности, предусмотренный действующим законодательством (общий срок, в течение которого лицо может защитить свое нарушенное право путем подачи иска в судебную инстанцию, составляет три года) или покупатель находится в неблагоприятном финансовом положении (дебиторская задолженность не имеет гарантированного покрытия и не может быть погашена). Списание безнадежной дебиторской задолженности отражается в учете прямым методом (в составе текущих расходов отчетного периода) либо методом оценочных резервов. Создание таких резервов предусмотрено в отношении коммерческой дебиторской задолженности и дебиторской задолженности аффилированных сторон согласно НСБУ «Аффилированные стороны и договоры простого товарищества». Формирование оценочного

резерва не предусмотрено в отношении задолженности нового дебитора перед первоначальным по сделке уступки права требования, по авансам выданным, дебиторской задолженности бюджета и персонала, а также по другим видам дебиторской задолженности, не относящимся к коммерческой или дебиторской задолженности аффилированных сторон.

Необходимо отметить, что НСБУ «Дебиторская задолженность и финансовые инвестиции» позволяет хозяйствующему субъекту формировать оценочный резерв не только по итогам года, но и по результатам работы за квартал или месяц. Применение профессионального бухгалтерского суждения требует выражения мнения относительно целесообразности соответствующего решения, учитывая специфику и объемы деятельности, состояние аналитического учета, наличие программного обеспечения, другие факторы. Также следует обратить внимание на полноту отражения информации в учетных политиках. Например, если был выбран метод экспертной оценки каждого дебитора, то в учетных политиках должны быть прописаны конкретные критерии, на которых основывается такая оценка, принимая во внимание размер долга, платежеспособность контрагентов, возможность полного или частичного погашения задолженности. Если же было принято решение о создании оценочного резерва путем ранжирования дебиторской задолженности по видам и группам в зависимости от истекшего срока их оплаты, то величина резерва определяется периодом просрочки погашения долга и в учетных политиках должны быть установлены процентные ставки отчислений в резерв.

Бухгалтер должен прибегать к профессиональному суждению и в случаях, когда хозяйствующий субъект самостоятельно разрабатывает метод резервирования безнадежной дебиторской задолженности. Основой для расчета величины оценочного резерва могут служить такие показатели, как объем продаж, общая балансовая величина дебиторской задолженности, величина дебиторской задолженности отчетного периода либо другие данные.

Раскрытие информации о дебиторской задолженности в финансовых отчетах предусматривает НСБУ «Представление финансовых отчетов», который регламентирует порядок составления и представления полных, упрощенных и сокращенных отчетов хозяйствующими субъектами, применяющими национальные стандарты бухгалтерского учета. Так, основываясь на критериях классификации дебиторской задолженности, в балансе/сокращенном балансе отражается стоимость каждой группы дебиторской задолженности на начало и конец отчетного периода, а также текущая доля долгосрочной дебиторской задолженности в составе оборотных активов. Дополнительную, не включенную в финансовые отчеты информацию, следует раскрывать в Пояснительной записке в разрезе применяемого метода учета безнадежной дебиторской задолженности, величины безнадежной дебиторской задолженности, учтенной и списанной в отчетном периоде, величины оценочных резервов по безнадежной дебиторской задолженности на начало и конец отчетного периода и т. д.

Объем, структура и форма представления Пояснительной записки устанавливается хозяйствующим субъектом самостоятельно в зависимости от его категории, организационно-правовой формы, профиля деятельности, собственных информационных потребностей, а также требований Закона о бухгалтерском учете и финансовой отчетности.

В заключение, обобщая вышеизложенное, отметим следующее. Профессиональное суждение бухгалтера позволяет объективно отражать состояние дебиторской задолженности конкретного хозяйствующего субъекта. Преследуя цель выбора стратегии и тактики ведения бухгалтерского учета для обеспечения информацией заинтересованных пользователей, профессиональное суждение необходимо рассматривать, как движущую силу развития и дальнейшего совершенствования нормативного регулирования бухгалтерского учета.

Список использованных источников

1. Национальные стандарты бухгалтерского учета, утвержденные Приказом Министерства Финансов Республики Молдова №118 от 06.08.2013 // Monitorul Oficial №233-237 от 22.10.2013. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117850&lang=ru
2. Общий план счетов бухгалтерского учета, утвержденный Приказом Министерства Финансов Республики Молдова №119 от 06.08.2013 // Monitorul Oficial №233-237 от 22.10.2013. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130818&lang=ru
3. Мельничук І. І, Лопатовська О. О. Професійне судження бухгалтера в умовах невизначеності // Економічний простір № 168, 2021 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/870> (дата обращения: 10.05.2022)
4. Nederița Alexandru. Comentarii privind conținutul și modul de aplicare a modificărilor de bază operate în SNC „Creanțe și investiții financiare” // Contabilitate și audit. 2020, nr.6.

УДК 657

Грищенко О.В.

аспірант,
спеціальність 071 “Облік і оподаткування”,
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ З ПРОКАТУ МАЙНА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

У сучасних умовах господарювання розробка і прийняття ефективних управлінських рішень на підприємствах передбачає формування достовірної, оперативної та зрозумілої інформації, яка б відповідала запитам зовнішніх користувачів: менеджерів, інвесторів та ін. Це являється важливим аспектом ефективної організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. У зв'язку з постійним зростанням потреб користувачів у інформації необхідно вдосконалювати інформаційну систему, що є основою організації бухгалтерського обліку.

Питання організації бухгалтерського обліку є актуальним в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених: Т. В. Барановська, М. І. Бондар, П. О. Куцик, С. О. Левицька, В. А. Шпак та ін. Проте вважаємо, що наявні дослідження потребують подальшого дослідження в частині організації обліку з прокату майна.

Проведене дослідження наукових праць учених в частині трактування сутності категорії “організація обліку” та її складових свідчить про існування різних наукових думок.

Як стверджують П. О. Куцик і В. С. Лень, організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [4, 5].

В. П. Завгородній та В. В. Сопко розглядають організацію бухгалтерського обліку в широкому та вузькому розумінні відповідно як “організацію обліку як системи”, або “організацію його функціонування (управління ним) у просторі та часі”. На думку А. М. Кузьмінського організація бухгалтерського обліку – це система методів, способів (заходів) та засобів, які забезпечують оптимальне функціонування обліку та дальший розвиток відповідно до поставленої мети. В. Г. Лінник та М. В. Кужельний під раціональною

організацією обліку розуміють систему заходів, які забезпечують найефективніше виконання функцій бухгалтерського обліку. Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович та І. Л. Томашевська визначають організацію обліку як сукупність заходів власника підприємства, які мають цілеспрямований характер щодо створення, забезпечення, постійного впорядкування і вдосконалення функціонування системи бухгалтерського обліку та здійснення його процесу на підприємстві.

На нашу думку організація обліку на підприємствах, що здійснюють прокат майна – це надання повної, достовірної інформації про доходи, витрати, прибутки (збитки) підприємства за звітний період, що є основою для аналізу та прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник / Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л. Томашевська; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – [4-те вид., доп. і перероб.]. – Житомир : Рута, 2005. – 528 с.
2. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / М. В. Кужельний, В. Г. Лінник. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с.
3. Кузьмінський А. М. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : підручник / [за ред. А. М. Кузьмінського]. – К. : Вища школа, 1993. – 223 с.
4. Куцук П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні : монографія / П. О. Куцук. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2007. – 408 с.
5. Лень В. С. Організація бухгалтерського обліку : навчальний посібник / за ред. В. С. Лєня. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
6. Сопко В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / В. Сопко, В. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2000. – 260 с.

Демченко Т. А.

професор кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Аналізуючи норми чинного в Україні законодавства щодо бухгалтерського обліку, зокрема Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, можна зазначити, що їх норми не регламентують особливостей формування інформації стосовно складових інноваційного процесу, тобто на сьогоднішній день наявна відсутність єдиної системи реєстрів і рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності. Треба відзначити, що Положення (стандарти) бухгалтерського обліку не регламентують особливостей відображення інформації щодо витрат на розробку нових видів продукції. Існує думка вчених, що виходячи з цього, кожному підприємству, яке займається такими розробками, доцільно сформулювати, враховуючи вимоги норм діючого в Україні законодавства, власний підхід і відобразити його особливості в наказі про облікову політику [2].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України, його норми поширюються на всіх юридичних осіб, що створені відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, а також на представництва іноземних

суб'єктів господарчої діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та надавати фінансову звітність.

Принципи бухгалтерського обліку єдині для всіх видів діяльності. Регламентуються вони Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який передбачає організацію обліково- інформаційної роботи на підприємстві з урахуванням його основних принципів: обачність; повне висвітлення; автономність; послідовність; безперервність; нарахування та відповідність доходів і витрат; превалювання сутності над формою; історична (фактична) собівартість; єдиний грошовий вимірник; періодичність.

Більшість зазначених принципів безпосередньо стосуються й інвестиційно-інноваційної сфери. Проте деякі з них мають надзвичайно важливе значення, а інші – в меншій мірі впливають на інвестиційні процеси. Наприклад, дуже важливим при визнанні для відображення в обліку об'єктів інвестиційного майна є принцип превалювання сутності над формою, оскільки окремі об'єкти довгострокового використання можуть відображатися в обліку як необоротні активи (якщо вони використовуються за призначенням). У той же час вони можуть рахуватися як звичайний товар (ті, що призначені для продажу).

Важливим в інвестиційній сфері є чітка періодизація інвестиційних проектів, оскільки реалізація більшості проектів є довготривалим процесом. Не менш важливим для інвестиційної діяльності є принцип обачності, тому що для здійснення інвестицій вилучаються з обороту чи залучаються зі сторони значні суми фінансових ресурсів, процес є довготривалим з великим ступенем ризику.

Водночас у сфері інвестування принцип історичної собівартості є менш реалізованим. Це пов'язано з довготривалістю інвестиційного циклу, необхідністю проведення на дату балансу переоцінки. Таким чином оцінка багатьох інвестиційних активів приводиться за справедливою вартістю, собівартістю з урахуванням зменшення корисності, амортизованою собівартістю, методом участі в капіталі [2].

Треба відзначити, що нормативно-правова база повинна забезпечувати державну підтримку системи венчурного інвестування, в тому числі шляхом внесення відповідних змін та доповнень до податкового, митного і банківського законодавства, створення належних правових механізмів для розвитку вторинного фондового ринку, зокрема біржової торгівлі цінними паперами венчурних підприємств, системи електронних торгів тощо. Держава й місцеві органи можуть надавати підприємствам, що працюють у таких сферах, додаткові пільги. Основним завданням венчурного бізнесу повинні стати встановлення зв'язків між науково-дослідними інститутами, навчальними закладами і підприємствами та стимулювання фінансування наукових досліджень і прикладних розробок.

Венчурний капітал пов'язаний з інноваціями. Він є критичним чинником в інноваційному процесі. Капітал венчурного інвестиційного фонду відноситься до найбільш ризикованого, що відрізняє його від інших видів капіталу. Він не повертає вкладені у нього інвестором кошти і не виплачує відсотки на них. Значні ризики венчурного інвестування зумовлені також і специфікою об'єкта вкладення, зокрема малі та новостворені підприємства характеризуються своєю не публічністю на початкових стадіях розвитку бізнесу [1].

Рахунки бухгалтерського обліку акумулюють інформацію про витрати, понесені в ході здійснення венчурної інвестиційної діяльності, за місцями їх виникнення, центрами відповідальності та джерелами фінансування [4].

На сьогоднішній день, будь-яке підприємство не може ефективно функціонувати без чіткої організації бухгалтерського обліку. У свою чергу бухгалтерський облік венчурних інвестицій у діяльність інноваційного підприємства повинен бути інформаційною системою, тобто сукупністю взаємопов'язаних елементів, що характеризують способи і методи отримання та перетворення інформації про фінансовий стан та ефективність використання вкладень венчурних інвесторів, необхідною для прийняття ґрунтовних та

вчасних управлінських рішень щодо шляхів використання та необхідності додаткового залучення ресурсів венчурних інвесторів.

Бухгалтерський облік венчурного фінансування повинен в повній мірі забезпечувати необхідною інформацією зацікавлених користувачів.

Однак залишається ціла низка невирішених проблем саме методології бухгалтерського обліку ризикових інноваційних проектів венчурних підприємств щодо виокремлення основних об'єктів обліку, системного обліку витрат, доходів та фінансових результатів від впровадження та реалізації цих проектів на венчурному підприємстві для можливості проведення аналізу ефективності здійснення ризикових інноваційних проектів.

Формування системи обліку інноваційної діяльності передбачає використання всіх елементів методу бухгалтерського обліку (документації, оцінки, калькулювання, рахунків обліку, звітності) до об'єктів обліку. Особливостями обліку інноваційної діяльності є відмінності в відображенні саме витрат, що є основою управлінського обліку.

Серед причин, які зумовлюють необхідність ведення бухгалтерського обліку інноваційної діяльності, слід виокремити такі:

- у бухгалтерському обліку повинні бути відображені операції, пов'язані з інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання та їх вплив на фінансовий результат;
- зовнішнім і внутрішнім користувачам необхідно володіти інформацією про інноваційну діяльність підприємства для прийняття рішень;
- підприємство може мати конкурентні переваги, якщо зможе довести, що його продукція (товари, роботи, послуги) кращі [4].

Таким чином, бухгалтерський облік інноваційної діяльності може стати засобом досягнення стійкого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Бачевська І. П. Венчурні компанії та фонди в Україні. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. 2014. Вип. 2. С. 185–202. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrzd_2014_2_26 (дата звернення: 20.04.2020).

2. Гуріна Н. В. Проблеми організації обліку витрат інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2015. Вип. 12(2). С. 48–54. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2015_12\(2\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2015_12(2)_8) (дата звернення: 28.04.2020).

3. Про інноваційну діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 20.04.2020).

4. Сазонов Р. В., Данилов Є. Ю., Єгоров Є. О. Проблеми організації обліку витрат інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2014. Вип. 11(2). С. 316–322. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2014_11\(2\)_45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2014_11(2)_45) (дата звернення: 05.04.2020).

Добруїнк Т. П.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

НОВАЦІЇ В ОПОДАТКУВАННІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Агробізнес є одним з найбільш прибуткових видів господарської діяльності та найбільш вигідних сфер для інвестування в Україні. 2021 р. приніс чимало законодавчих змін у сфері агробізнесу в Україні. Однією з головних новацій, яку можна виділити, став запуск ринку землі, який відкрив великі можливості для інвестицій в агробізнес України як для вітчизняних інвесторів, так і для зарубіжних. Водночас, за висновками експертів, у минулому році агросектор залишився однією з ключових галузей у зовнішньо-економічній

діяльності України — агропродукції було експортовано на загальну суму \$27,8 млрд, що становить 41% загальноукраїнського експорту [1]. Саме тому при затвердженні державного бюджету на 2022 р. уряд приділив значну увагу сектору аграрної політики. Зокрема, на підтримку аграріїв було виділено 4,6 млрд грн. Агробізнес України, як стратегічно орієнтований сектор економіки, очікує на зміни, які сприятимуть формуванню прозорого конкурентного середовища, впорядковуватимуть практику використання ресурсів та оподаткування таких операцій, а також впливатимуть на ефективність фіскальної політики в частині боротьби із ухиленням від сплати податків.

З 1 січня 2022 року набули чинності положення Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» [2]. Значна частина їх присвячена питанням оподаткування виробників сільськогосподарської продукції. Ключовий лейтмотив законодавчих змін — у частині оподаткування аграрного сектору економіки — боротьба з аграрною «тінню». Адже, на думку представників великого та середнього аграрного бізнесу, аграрна «дрібнота» (одноосібники) активно застосовує схеми нелегальної оренди земельних паїв, у такий спосіб уникаючи належної сплати податку на доходи фізичних осіб, який вони повинні утримувати, сплачуючи орендну плату своїм орендодавцям.

Також одноосібників звинувачують у реалізації вирощеної продукції за готівку, що формує підґрунтя для реалізації схем із використанням податкових «скруток» із податку на додану вартість. Однією з причин наявних перекосів в оподаткуванні різних категорій сільгосптоваровиробників були й проблеми з податковим адмініструванням — податкові органи не приділяли цьому питанню належної уваги, а органи місцевого самоврядування особливо їм у цьому не допомагали, що призводило до втрати фіскального потенціалу. Як наслідок, законодавці вдалися до досить радикального способу боротьби з тіньовим ринком сільгосппродукції, реалізація якого може призвести до непередбачуваних для галузі наслідків.

Однією з найбільш суттєвих новацій для власників земельних ділянок та землекористувачів стало те, що з 1 січня 2022 року усіх їх чекає нарахування мінімального податкового зобов'язання (МПЗ). Цей податок стосується як сільськогосподарської землі, на якій нічого не вирощується, так і фермерів чи аграріїв, які обробляють власну чи орендовану землю. Відповідно законодавчих змін, логіка мінімального податкового зобов'язання проста: з кожного гектару землі треба сплатити певну суму обов'язкових податків, і вона не може бути менша від встановленого державою МПЗ.

Розмір МПЗ залежить від нормативної грошової оцінки (НГО) земельної ділянки, віднесеної до сільськогосподарських угідь (у середньому близько 28 тис. гривень). Нормами ПКУ передбачено, що до 2024 року НГО не індексується, відповідно, сума МПЗ за 2022–2023 рр. буде незмінною. Коефіцієнт, що застосовують у розрахунку МПЗ, становить 0,05; натомість для платників єдиного податку (ЄП) 4-ї групи ФОП передбачено застосування коефіцієнта 0,025. З огляду на середнє значення НГО сільгоспугідь по Україні розмір МПЗ становитиме близько 1400 грн/га у середньому в — загальному випадку, близько 700 грн/га — для ФОП — платників ЄП 4-ї групи [3].

Ідея нового обов'язкового платежу для фермерів полягає в тому, що сума всіх сплачених за ділянку податків не повинна бути менша за МПЗ, котре з 2022 р. складає 4%, а з 2023 — 5% НГО землі. Інакше власнику ділянки доведеться доплачувати різницю між МПЗ та сумою сплачених податків. Від сплати МПЗ звільняються власники земельних ділянок, які станом на 01.01.2022 р. перебували у межах населених пунктів або у дачних та садових кооперативах. Порядок зарахування сплачених податків у рахунок МПЗ диференційовано між сільгосптоваровиробниками і несільгосптоваровиробниками.

Оскільки МПЗ є мінімальною величиною податкових зобов'язань зі сплати податків і зборів, пов'язаних із виробництвом та реалізацією власної сільгосппродукції та/або з власністю та/або користуванням сільгоспугіддями, то нараховані суми таких податків та

зборів зменшують розмір МПЗ. До таких податків і зборів належать: єдиний податок; податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір (ВЗ) із доходів від реалізації сільгосппродукції; ПДФО та ВЗ із доходів фізичних осіб, які перебувають із платником податку в трудових або цивільноправових відносинах; ПДФО та ВЗ з доходів за договорами оренди відповідних земельних ділянок; земельний податок за відповідні земельні ділянки; рентна плата за спеціальне використання води; 20% орендної плати за ділянки, які перебувають у державній / комунальній власності. Для забезпечення справедливого нарахування зобов'язання по земельних ділянках державної та недержавної форм власності передбачено зарахування в рахунок сплати МПЗ лише 20% орендної плати за ділянки, що належать до державної або комунальної власності (в першому читанні пропонувалося зараховувати її повністю). Також фізичні особи звільняються від МПЗ, якщо контролюючий орган не вручив податкове повідомлення-рішення (ППР) встановлені строки.

Фактично МПЗ є специфічним аналогом податку на активи (капітал), який сплачується незалежно від реального фінансового результату їх використання чи взагалі не використання певного активу в господарських цілях – податкові зобов'язання виникають уже через наявність відповідного активу, тут – земельної ділянки, віднесеної до сільгоспугідь.

Попри зовнішню привабливість ідеї боротьби з аграрною «тіннію», запропонований у Законі №1914 має й суттєві недоліки.

- відсутність урахування форс-мажорних обставин, що супроводжують сільгоспдіяльність (законом не передбачено звільнення хоча б від частини МПЗ у разі втрати врожаю внаслідок природно-кліматичних чинників);

- відсутність урахування специфіки окремих видів сільгоспдіяльності, зокрема вирощування фруктів, ягід тощо – коли доходи отримують через певний час, а МПЗ потрібно сплачувати вже тепер;

- неврахування різної доходності окремих видів сільгоспдіяльності — уніфіковане обтяження земельних ділянок у вигляді МПЗ призведе до подальшого зменшення площ під кормовими й іншими низькомаржинальними культурами, які можна вирощувати тільки в умовах прийняттого рівня податкового навантаження.

Отже, попри привабливість ідеї боротьби з тіньовою орендою сільгоспугідь і приховуванням частиною суб'єктів агробізнесу своїх доходів від оподаткування, запропонований Законом №1914 механізм адміністрування податків у вигляді уніфікованого обтяження у вигляді МПЗ – недостатньо обґрунтований. вітчизняний агробізнес в контексті динамізації реформаційних процесів очікує отримати ефективну систему оподаткування, яка функціонуватиме на засадах справедливості як для підприємництва, так і для держави.

Список використаних джерел

1. Костецька О. Битва за податковий урожай: ТОП-5 найочікуваніших змін в агробізнесі у 2022 р. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta>.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень: Закон України від №1914-IX від 30.11.2021р Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20>

3. Новації оподаткування URL: <https://agrotimes.ua/article/novacziyi-opodatкування-silgospvyrobnykiv/>

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ ПРАЦІВНИКІВ ТЕАТРУ

Питання заробітної плати актуальне для будь-якого підприємства. А також в залежності від виду економічної діяльності має свої особливості. В Україні за статистичними даними в 2017 році функціонувало 113 театрів, 7 з них знаходяться в Одеській області. За статусом 8 закладів відносяться до національних театрів, до областних – 61, до міських – 35, до інших – 9 театрів. В Одеській області один театр має статус національного – це театр опери та балета, 5 – статус областного, один – міського [1]. Отже більшість з них відноситься до бюджетних установ.

Досліджуючи класифікацію персоналу театру, слід зазначити, що вона має свої особливості. До складу персоналу входять: керівні працівники, художній та артистичний персонал, професіонали, фахівці, технічні службовці та робітники [2]. Слід зазначити, що питома вага артистичного та художнього персоналу складає 50% [1]. Посади працівників, які відносяться до такого персоналу наведені в табл. 1.

В бюджетних установах використовується тарифна система оплати праці. В табл. 1 також наведено діапазон розрядів за Єдиною тарифною сіткою окремих посад працівників театрів різного статусу [2].

Посадові оклади (тарифні ставки) з 1 грудня 2021 р. розраховуються виходячи з розміру посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду - 2893 грн. [2]. Використовуючи єдину тарифну сітку 2022 року, при помноженні 2,27 (коефіцієнта 13 розряду) на 2893 грн., ми отримуємо оклад в сумі 6567 грн., для максимального 22 розряду – 11746 грн. Отже у всіх працівників, в кого тарифний розряд менше 13 за ЄТС, посадовий оклад становить нижче рівня мінімальної зарплати [3]. Отже, це не стосується керівного, художнього персоналу театру, а також артистичного, якщо брати більший розряд в даному діапазоні. Всім іншим працівникам театру держава гарантує доплату до мінімальної зарплати. Таким чином професіонали, фахівці, службовці та робітники мають однакову зарплату в розмірі 6500 грн.

Однак Постанова КМУ № 1298 передбачає ряд доплат для театрів:

- з 1 січня 2006 року для визначення граничних розмірів посадових окладів окремих категорій працівників національних закладів культури застосовуються додаткові коефіцієнти підвищення посадових окладів: [2]

а) для керівників закладів та їх заступників, артистичного і художнього персоналу - 2,2 – 4;

б) з 1 січня 2019 застосовуються додаткові коефіцієнти для інших працівників національних закладів культури – 2 – 3,7; [4];

в) Окремі коефіцієнти діють для працівників Національного академічного театру опери та балету імені Т.Г. Шевченка, а саме: 2,9-5,9; 2,5-5,7. [4]. Слід зазначити, що до національних закладів культури в Одесі відносяться Національний Одеський філармонічний оркестр, Одеський національний академічний театр опери та балету, Одеська національна наукова бібліотека. [4]. Доречі, додаткові коефіцієнти для працівників Одеської національної наукової бібліотеки діють з 1 січня 2020 року [5];

- З 1 січня 2011 року під час визначення максимальних розмірів посадових окладів (ставок заробітної плати) керівних працівників, художнього та артистичного персоналу закладів культури, яким надано статус академічних, застосовується додатковий коефіцієнт підвищення посадових окладів (ставок заробітної плати, тарифних ставок), максимальний розмір якого не перевищує 2, а інших працівників цих закладів - 1,3 [6].

- працівникам закладів культури які мають статус національних може зберігатися при визначенні максимальних розмірів посадових окладів та ставок погодинної оплати праці додатковий коефіцієнт підвищення посадових окладів, що застосовувався для зазначених працівників до набрання чинності Постанови 1298. В даному випадку не використовуються додаткові коефіцієнти.

Також Постановою 1298 передбачено надбавки працівникам:

- у розмірі до 50 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати, тарифної ставки): а) за високі досягнення у праці; б) за виконання особливо важливої роботи (на строк її виконання); в) за складність, напруженість у роботі.

Таблиця 1

Схема тарифних розрядів посад працівників театрів за Єдиною тарифною сіткою

Посада	Діапазон розрядів за Єдиною тарифною сіткою
Керівні працівники	
Генеральний директор - художній керівник театру, директор - художній керівник театру, генеральний директор, директор; головний інженер національні заклади	20-22
академічні заклади	19-21
інші заклади	16-18
Начальники відділів, служб, цехів з основних видів діяльності, головний адміністратор національні заклади	17-19
академічні заклади	16-18
інші заклади	15-17
Начальники інших відділів, лабораторій, бюро, дільниць, змін, майстерень національні заклади	16-18
академічні заклади	15-17
інші заклади	13-14
Художній персонал	
Керівник художній; головні: режисер, балетмейстер, хормейстер, диригент, художник; режисер-постановник, балетмейстер-постановник, художник-постановник, диригент національні заклади	17-21
академічні заклади	16-20
інші заклади	13-17
Керівник літературно-драматургічної частини, завідувачі художньо-постановочної та музичної частини, трупи; помічник художнього керівника, концертмейстер, репетитор, фахівці за фахом, асистент, суфлер, шапітмейстер національні заклади	16-19
академічні заклади	13-18
інші заклади	12-16
Артистичний персонал	
Артист-вокаліст (соліст), артисти балету, артист драми театру; артисти симфонічних, естрадно-симфонічних, камерних оркестрів та оркестрів народних інструментів, духових інструментів; артисти-вокалісти (оперні та камерні), артист балету (соліст) національні заклади	13-20
академічні заклади	10-19
інші заклади	9-17
Артисти театру всіх жанрів, артисти допоміжного складу національні заклади	12-19
академічні заклади	10-18
інші заклади	9-16
Провідні професіонали	
Конструктор, інженер, інженер-електронік, інженер-програміст, художник-конструктор (дизайнер), економіст, юрисконсульт, бухгалтер (з дипломом спеціаліста), бухгалтер-ревізор та інші	7-10
Професіонали та фахівці	
Конструктор, інженер, інженер-електронік, механік, інженер-програміст, художник-конструктор (дизайнер), економіст, юрисконсульт, бухгалтер та інші	6-9

Інші фахівці та технічні службовці	
Старші: касир, табельник, диспетчер та інші	4-6
Інші фахівці та технічні службовці: касир (касир квитковий), табельник, кресляр, обліковець, секретар, калькулятор та інші	4-5
Робітники	
Робітники, які виконують прості некваліфіковані або допоміжні роботи: сторож, гардеробник, підсобний робітник, вантажник, прибиральник виробничих (службових) приміщень, інші	1-2
Робітники, які виконують кваліфіковані (складні) роботи: слюсар, столяр, електрик, електромеханік, водій автомобіля (автобуса) та інші	2-5

Граничний розмір зазначених надбавок для одного працівника не повинен перевищувати 50 відсотків посадового окладу. Таке обмеження не поширюється на працівників національних закладів.

- за почесні звання України, СРСР, союзних республік СРСР "народний" - у розмірі 40 відсотків, "заслужений" - 20 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати).

Керівники бюджетних установ, закладів в межах фонду заробітної плати, затвердженого в кошторисах доходів і видатків можуть:

а) установлювати працівникам конкретні розміри посадових окладів та доплат і надбавок до них; в) затверджувати порядок і розміри преміювання працівників відповідно до їх особистого внеску в загальні результати роботи у межах коштів на оплату праці.

Так артистичному та художньому персоналу керівники можуть встановлювати щомісячну доплату за вислугу років (понад 3 р. - 10% , понад 10 р. – 20%, понад 20 р. – 30% від окладу), а також один раз на рік – грошову винагороду за сумлінну працю та зразкове виконання трудових обов'язків у розмірі до одного окладу.

Таким чином оплата праці артистичного та художнього персоналу театру здійснюється відповідно до Положення про умови оплати праці працівників театру, затвердженого центральним органом виконавчої влади. Державний та комунальний театри здійснюють свою діяльність відповідно до колективного договору, Галузових правил внутрішнього трудового розпорядку, Типового положення про преміювання працівників театру, Положення про порядок тарифікації артистичного та художнього персоналу театру а також трудових договорів або контрактів між суб'єктами театральної діяльності. Керівник державного чи комунального театру може залучати артистичний та художній персонал понад штатну чисельність на підставі цивільно-правового договору.

Список використаних джерел

1. Заклади культури, фізичної культури і спорту України у 2017 році. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ. 2018. 95 с.

2. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : Постанова КМУ № 1298 від 30 серпня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF#top> (дата звернення: 15.05.2022).

3. Кирильчук М. ЄТС – 2022: посадові оклади в бюджетній сфері URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/10645_ts-2022-posadov-okladi-v-byudzhethny-sfer (дата звернення: 15.05.2022).

4. Деякі питання оплати праці працівників національних закладів культури: Постанова КМУ № 413 від 3 квітня 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

5. Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2006 р. № 413: Постанова КМУ № 626 від 19 червня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

6. Про оплату праці працівників закладів культури, яким надано статус академічних: Постанова КМУ № 109 від 3 лютого 2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2022).

Замула І. В.,
д.е.н., проф., професорка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Травін В. В.,
к.е.н., доц., доцент кафедри цифрової економіки та міжнародних економічних
відносин,
Зузанська В. А.
студентка групи ОО-3
Державний університет “Житомирська політехніка”,
м. Житомир, Україна

РОЗВИТОК ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

Втручання людини в природу перетворилося на системне і призводить до вичерпання непоновних природних ресурсів, що актуалізує питання сталого розвитку у міжпредметній сфері. На сьогодні спостерігається активна деградація природних комплексів, виснаження природно-ресурсного потенціалу та погіршення якості майже всіх параметрів довкілля як на глобальних, так і на локальних рівнях. Такі тенденції породжують також і загострення суспільних проблем. Все це викликало усвідомлення необхідності перегляду напрямів розвитку людства та необхідності переходу до нової моделі розвитку економічної, соціальної та екологічної систем як десятки років тому, так і сьогодні. Для забезпечення виробництва біопалива на засадах стійкого розвитку потрібна оперативна та достовірна облікова інформація про наявність і стан лісових ресурсів, які є первинною сировиною для даного виробництва. Важливо зазначити, що Україна відноситься до малолісистих територій (16 %), оскільки середня лісистість європейських країн складає 30 %, зокрема: у країнах колишньої Югославії – 41,1 %, у Болгарії – 34,4 %, у Польщі – 28,3 %, у Румунії – 28,1 %, у Німеччині – 29,0 %, у Франції – 27,8 %, в Угорщині – 18,0 % [1]. Крім того, лісистість території України неоднорідна, оскільки держава розташована у двох рослинно-кліматичних поясах: лісовому і степовому. Найбільш залісненими є Закарпатська (51,4 %), Івано-Франківська (41 %), Рівненська (36,4 %), Житомирська (33,6 %), Волинська (36,4 %), і Чернівецька (29,2 %) області. У лісостепових районах лісистість не перевищує 11 %, а в степових – 5 % [1]. Все вищезазначене зумовлює потребу в управлінні впливом людини на лісові ресурси як в частині їх відновлення, так і в частині скорочення обсягу вирубувань, зокрема для виробництва біопалива. При цьому управління може бути ефективним тільки за умови достатнього та достовірного інформаційного забезпечення. З огляду а вищевикладене актуальним є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку виробництва біопалива для забезпечення реалізації Цілей сталого розвитку.

Виробництво біопалива – деревного вугілля – почало активно розвиватись у зв'язку з виснаженням традиційних джерел енергії. З цієї ж причини людство все більше звертається до такого джерела отримання енергії як жива природа, а серед поновлюваних джерел енергії найбільш поширеним є енергоносії біологічного походження. Варто підкреслити, що на відміну від нафти та газу, тверде біопаливо належить до поновлюваних видів палива, і при його спалюванні в атмосферу викидається стільки CO₂, скільки поглинули рослини під час зростання. Тому деревина та продукти з неї належать до тих безпечних видів палива, використання яких не загрожує парниковим ефектом. Враховуючи те, що загальний стан атмосферного повітря в Україні визначається як незадовільний, а головним джерелом забруднення атмосферного повітря в Україні є підприємства паливно-енергетичного комплексу – 36 % від загального обсягу викидів, підприємства обробної – 35% та видобувної промисловості – 25 % (у деяких промислових регіонах обсяги викидів забруднюючих речовин значно перевищують гранично допустимі норми) [1], використання деревного вугілля є засобом для збереження навколишнього середовища.

Оскільки для виробництва деревного вугілля основною сировиною є дрова та продукти лісопереробки, варто також переглянути економічне ставлення до лісових ресурсів. Актуальними і розповсюдженими в сучасних умовах є дослідження економічного інструментарію, зокрема бухгалтерського обліку, як чинника збереження лісових ресурсів. Важливим аспектом реалізації цілей сталого розвитку є достовірний бухгалтерський облік, що забезпечує контроль за збереженням, підвищенням продуктивності, здатності до природного відновлення таких природних ресурсів.

На основі емпіричних досліджень підприємств з виробництва біопалива, враховуючи специфіку галузі та організаційну структуру підприємств, встановлено, що здебільшого виробництво і управлінський апарат знаходяться в різних структурних підрозділах, саме тому важливо забезпечити оперативну та достовірну передачу даних, що стосуються виробництва, для управління. Для цього виникає необхідність у розробці внутрішньої форми звіту, яка охопить загальну інформацію про основні показники виробництва та реалізації біопалива (табл. 1).

Таблиця 1

Управлінський звіт з виробництва та реалізації біопалива

Показники	Сума
Всього вироблено деревного вугілля з (т)	
дуба	
берези	
ясеня	
інші	
Витрати на виробництво (тис. грн.)	
Оплата праці (виготовлення вугілля)	
Відрахування на соціальні заходи (виготовлення вугілля)	
Оплата праці (обслуговування виробництва)	
Відрахування на соціальні заходи (обслуговування виробництва)	
Амортизація основних засобів (виробничого призначення)	
Витрати на сировину	
Витрати на доставку сировини	
Витрати на розвантаження сировини	
Витрати на зважування сировини	
Витрати на засоби індивідуального захисту працівників (врахування специфіки галузі)	
Витрати на паливо-мастильні матеріали (для основних засобів виробничого призначення)	
Витрати на отримання дозволів*	
Витрати на охорону навколишнього середовища*	
Разом	
Фактична собівартість деревного вугілля з (тис. грн./т)	
дуба	
берези	
ясеня	
інші	
Реалізація деревного вугілля (т)	
Експорт	
... (у розрізі видів біопалива, країн та покупців)	
...	
Внутрішня реалізація	
... (у розрізі видів біопалива та покупців)	
...	

*засіб реалізації Цілей сталого розвитку

Джерело: розроблено авторами

Розроблений управлінський звіт призначений для керівництва та вищого рівня управління підприємством. Управлінський звіт з виробництва та реалізації біопалива містить необхідну інформацію для прийняття рішень на рівні структурних підрозділів. Його наповнення може бути уточнене підприємством самостійно з урахуванням особливостей діяльності суб'єкта господарювання та відповідно до інформаційних запитів.

Запропонована форма управлінського звіту спрямована на удосконалення облікового забезпечення бухгалтерського обліку виробництва біопалива на засадах сталого розвитку, а також дозволяє надавати повну та достовірну інформацію керівництву лісового господарства та управлінському персоналу про основні показники виробництва та реалізації біопалива. Отже, бухгалтерський облік у підприємствах з виробництва біопалива має бути організований так, щоб дати можливість заповнити запропоновану форму управлінського звіту.

Список використаних джерел

1. Стан лісів в Україні. URL: <https://www.zhiva-planeta.org.ua/pvsus/sapu.html>

Земська Г.О.

сертифікований аудитор України,
заступник директора ПП «Аудиторська фірма «Зоря»
м. Херсон, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У сучасну еру суцільної цифровізації значну роль в економіці країни займає діяльність учасників ринку телекомунікацій, а саме операторів та постачальників електронних комунікаційних послуг. Проте їх діяльність з облікової точки зору не є регламентованою державою, мало наукових праць з цієї тематики. Особливу увагу слід приділяти обліку взаємозв'язків операторів щодо взаємоз'єднання мереж, взаємовідносин між абонентами та постачальниками електронних комунікаційних послуг, обліку витрат у постачальників електронних комунікаційних послуг.

Відповідно до Закону України «Про електронні комунікації» «постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг, які надають послуги користувачам, мають право на:

а) ведення переговорів щодо взаємоз'єднання мереж з іншими постачальниками електронних комунікаційних мереж та/або послуг та, якщо це відповідає законодавству, - отримання доступу та/або взаємоз'єднання своїх електронних комунікаційних мереж з електронними комунікаційними мережами інших постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг;

б) призначення та на отримання компенсації збитків (витрат), у разі їх наявності, від розгортання мереж для забезпечення такого доступу;

в) спільне використання інфраструктури електронних комунікаційних мереж та її елементів на договірних засадах». [1]

Усі ці вищезгадані аспекти не мають облікового врегулювання на законодавчому рівні в Україні. *Незрозумілим, зокрема, є облік витрат на виробництво у сфері телекомунікацій, облік загальновиробничих витрат, витрат на збут – у чому їх різниця та які з витрат відносяться до того чи іншого виду та з яких причин.* Ця проблема також дуже впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємства. Згідно з даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, станом на кінець 2020 р.

кількість суб'єктів господарювання, які надають послуги доступу до Інтернету, складала 232 [4].

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій рахунок 23 «Виробництво» «призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг). Зокрема, цей рахунок використовується для обліку на окремих субрахунках витрат:... підприємств транспорту та зв'язку на надання послуг...». На рахунку 93 "Витрати на збут" відповідно ж до тієї Інструкції «ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг. До витрат на збут, зокрема, належать витрати пакувальних матеріалів, транспортування продукції, товарів за умовами договору, витрати на маркетинг та рекламу, витрати на оплату праці й комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту, амортизація, ремонт та утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, що використовуються для забезпечення збуту продукції, товарів, робіт і послуг». На рахунку 91 "Загальновиробничі витрати" «ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування» [3].

Враховуючи вищевикладене, незрозуміло, до яких видів витрат слід віднести, наприклад, списання кабелю з метою підключення нових абонентів, списання кабелю з метою заміни вже існуючого на території під'їзду абонента, списання кабелю з метою заміну існуючого магістрального кабелю тощо.

Більшість постачальників електронних комунікаційних послуг використовують систему «білінг» - автоматизовану систему обліку наданих послуг, їх тарифікацію та виставлення рахунків на оплату. Вона дозволяє коректно включати/виключати послуги, змінювати інформацію про тарифний план абонента тощо. Використовуються наступні білінгові системи: «Астра», IDSysTel (використовується в 11 філіях АТ «Укртелеком»), АСР ЕТBill (використовується у 8 філіях АТ «Укртелеком») [5]. Проте функціональне призначення білінгу на підприємстві є неповним з точки зору повного ведення бухгалтерського обліку. Система забезпечує розрахункові операції, інформаційне обслуговування, фінансове обслуговування, управління прибутковістю абонентів, контроль шахрайства абонентів. *Тобто, наразі відсутнє програмне забезпечення, яке б в повній мірі покривало облік усіх аспектів діяльності підприємства-постачальника електронних комунікаційних послуг.* Зокрема, згідно зі статтею 20 Закону України «Про електронні комунікації» «постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг, які здійснюють діяльність також у сферах господарської діяльності, інших ніж електронні комунікації, з метою подання регуляторної звітності, у тому числі необхідної для аналізу ринків електронних комунікацій, повинні вести окремий бухгалтерський облік діяльності, пов'язаної з наданням електронних комунікаційних мереж та/або послуг, із метою визначення всіх складових елементів витрат і доходів, пов'язаних з такою діяльністю, підстав та методів, що використовуються для їх розрахунку, в тому числі деталізовану розбивку основних засобів та структурних витрат згідно із законодавством про фінансовий та бухгалтерський облік. На суб'єктів підприємницької діяльності, яким відповідно до законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат, зазначені в цій частині вимоги поширюються в частині окремого обліку доходів».

У зв'язку з вищевикладеним, виникає нагальна необхідність створення окремого програмного продукту для повного обліку діяльності підприємств-постачальників електронних комунікаційних мереж.

Отож, з метою уникнення проблемних питань у обліку постачальників електронних комунікаційних послуг слід зробити наступне:

1. Законодавчо закріпити різницю між витратами на надання послуг, загальновиробничими витратами та витратами на збут у сфері телекомунікацій.

2. На всеукраїнському рівні розробити програмне забезпечення з метою обліку усіх аспектів діяльності підприємства-постачальника електронних комунікаційних послуг, можливо із залученням резидентів Дія Сіті.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про електронні телекомунікації»
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#n2246>
2. Правила надання та отримання телекомунікаційних послуг, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України №295 від 11.04.2012 р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2012-%D0%BF#Text>
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, що затверджена наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999 р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#n256>
4. <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=99&id=2067&language=uk>
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2

УДК 657

Шевчук В. В.

студент ОО-21М(1.9)

наук. кер. - к.е.н., доцент Кононенко Л.В.

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ЗВІТНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ У СВІТЛІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується процесами інтеграції, що є закономірним результатом зростання міжнародного руху товарів і факторів їх виробництва, що потребує «створення більш надійних виробничо-збутових зв'язків між країнами та усунення численних перешкод на шляху міжнародної торгівлі і пересування факторів виробництва» [3, с. 51]. Це є можливим лише шляхом створення міждержавних інтеграційних об'єднань, що у свою чергу обумовлює нові вимоги до звітності, у тому числі і з метою оцінки фінансового стану позичальника як інструмент управління кредитним ризиком. У зв'язку з цим, сьогодні увага багатьох вчених зосереджена на понятті «інтегрована звітність», яка є вдалим методом відображення стану бізнесу. Таким чином, при оцінці фінансового стану позичальника при визначенні кредитного ризику, є можливим спираючись на факти господарського життя, що знайшли відображення у звітності, достатньо обґрунтовано розрахувати кредитні ризики. Тобто, «звертаючи увагу на цілий комплекс факторів у діяльності фірми і роблячи акцент на довгострокову фінансову стабільність замість короткострокової, вона (звітність) допомагає організації дивитися більш упевнено в майбутнє» [5, с. 144].

Бухгалтерська звітність, «як кінцевий продукт бухгалтерського обліку, що забезпечує користувачів необхідною інформацією для прийняття рішень, знаходиться у центрі уваги науковців та практиків» [2, с. 115]. Саме звітність підприємства є основним інформаційним джерелом для розрахунку кредитних ризиків. Проте, сьогодні спостерігається невідповідність бухгалтерської звітності потребам інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, у тому числі і при управлінні кредитними ризиками. Одним із шляхів подолання такої ситуації є розробка і реалізація концепції інтегрованої звітності.

Інтегрована звітність дає можливість поєднання «у єдиній формі різнопланових інформаційних ресурсів, що інформаційно забезпечує прийняття оптимальних управлінських рішень. При цьому досягається прозорість для всіх користувачів стану підприємства, його переваг та недоліків» [1, с. 181]. Вимоги сьогодення щодо бухгалтерської звітності – це відображення у ній інформації, яка дасть можливість користувачу відповісти на питання щодо соціально-економічного стану підприємства (соціальні, екологічні, управлінські та інші аспекти). Значущість зазначеного питання підкреслює зацікавленість ним на міжнародному рівні. Так, Комітет з міжнародної інтегрованої звітності у документі «До інтегрованої звітності. Об'єднуючи вартість у XXI столітті» зазначив необхідність перегляду існуючої моделі звітності. До основних причин, які обумовлюють трансформування звітності, були віднесені зміни умов та методів ведення бізнесу, застосування підходів до генерування підприємствами своєї вартості тощо. В цілому цей процес відображає наступні тенденції: «глобалізація; зростання політичної діяльності у всьому світі у відповідь на фінансову, управлінську та інші кризи; завищені очікування корпоративної прозорості та підзвітності; фактичний і перспективний дефіцит ресурсів, зростання кількості населення і екологічні проблеми» [6, с. 2].

Інтегрована звітність орієнтована на інформаційне забезпечення стратегічного управління, тобто інтегрований звіт можна розглядати «як коротке повідомлення про те, як стратегія, управління, ефективність і перспективи організації в контексті її зовнішнього середовища призводять до створення вартості в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі» [4]. Крім того, фінансова звітність є нечутливою до факторів вартості сучасного бізнесу. Облікові методи, «на основі яких вона формується, досить погано пристосовані для відображення драйверів вартості нематеріальних активів та інших активів інтелектуальної природи (брендів, людських ресурсів, мереж, клієнтських баз та інтелектуальної власності)» [4]. Проте інтеграційні процеси у майбутньому обумовлять залежність успіху компанії від «її здатності створювати вартість, використовуючи різні види ресурсів – природні, соціальні, людські чи фінансові. Заінтересовані сторони будуть все частіше шукати інформацію про те, як компанії пов'язують свою бізнес-стратегію з їх фінансовою та не фінансовою діяльністю» [4].

Сьогодні застосування показників інтегрованої звітності підприємств набувають все більшої актуальності.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Чумаченко О.С. Звітність підприємств в умовах сталого розвитку: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6. С. 179-186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2021_6_19
2. Концепції та парадигми у розвитку теорії та методології обліку: навч. посіб. В.М. Савченко, О.В. Юрченко, Л.В. Кононенко, О.В. Пальчук, І.В. Смірнова, Н.В. Смірнова, О.М. Гай; за заг. ред. В.М. Савченко. Кропивницький: 2022. 362 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/11859> (дата звернення: 05.05.2022).
3. Корольчук Л. В. Сучасні виклики для розвитку світових інтеграційних процесів *Економічні науки. Серія : Економічна теорія та економічна історія*. 2019. Вип. 16. С. 49-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnet_2019_16_9 (дата звернення: 08.05.2022).
4. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності [Текст]: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2016. 276 с.
5. Костенко О., Кравченко О., Овчарова Н., Олексіч Ж., Дмитренко А. Інтегрована звітність у процесі прийняття інвестиційних рішень: бібліометричний аналіз наукового ландшафту *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2021. Vol. 7, № 2. С. 141–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2021_7_2_10 (дата звернення: 08.05.2022).
6. Towards Integrated Reporting. Communicating Value in the 21st Century. IIRC, 2011. 30 р.

Корохова М. С.
студентка
наук.кер. – д.е.н., доцент Варламова І.С.
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

РОБОТА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на терени суверенної України 24 лютого 2022 р. та активними бойовими діями у всіх областях, — забезпечення функціонування банківської системи як одного з найважливіших секторів економіки було у ряді першочергових задач.

НБУ як регулятор ухвалив низку постанов (постанова Правління Національного Банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» №18 від 24.02.2022 р.), котрі включали в себе жорсткі дії та обмеження, здатні забезпечити ефективну роботу, серед яких можна виокремити:

1. Забезпечення банками роботи своїх відділень у безперебійному режимі в районах, де відсутня висока загроза життю та здоров'ю населення;
2. Забезпечення доступу до сейфових скриньок у безперебійному режимі;
3. Зняття обмежень по безготівковим розрахункам;
4. Підкріплення банкоматів готівковими коштами без обмежень;
5. Бланкове рефінансування банків для підтримки ліквідності без обмежень за сумою терміном до року з можливістю пролонгації на ще рік здійснює НБУ;
6. Здійснення платежів уряду держави згідно законодавства в особливий період без обмежень;
7. Обмеження у знятті готівки з рахунку клієнта в обсязі 100 тис. грн на день (не враховуючи виплати заробітної плати та соціальні виплати), крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів, планів Уряду та окремих дозволів Національного банку без нарахування та зняття комісій [1].

Ці кроки стали першоджерелом підтримки економіки, та ключем до стабілізації банківської системи країни, бо фінансовий фронт є не менш важливим за військовий.

Аналіз впливу цих шляхів нівелювання ризиків падіння економіки продемонстрував, що обсяг ліквідності вітчизняних банків, що розміщений на коррахунках та депозитних сертифікатах НБУ було збільшено на 200 млрд грн як наслідок скорочення залишку коштів на казначейському рахунку Уряду. Такий надлишок ліквідності дозволив банкам безперешкодно виконувати платіжні функції навіть в умовах відпливу гривні у позабанківський готівковий обіг, який вже перевищує 35,5 млрд грн. Високий рівень ліквідності банківської системи допоміг утримати ставки за міжбанківськими операціями на рівні нижньої межі ставок за операціями постійного доступу НБУ (9%) та зменшити попит банків на кредити рефінансування НБУ, які надаються за ставкою 11%. Темпи інфляції у березні зросли до 13,7% у порівнянні з 10% за останніми результатами січня, що є негативним аспектом пророблених дій [1;2].

Окремо російсько-українська війна торкнулась валютного ринку. Вимушені тимчасові обмеження у лютому 2022 р. полягали в наступному:

1. Призупинення роботи усього державного валютного ринку, окрім операцій за продажем іноземної валюти;
2. Фіксація офіційного курсу 24.02.2022 р. за рівнем 29,95 грн за 1 дол США, що за словами експертів виконує роль якоря для економіки та є ефективним кроком боротьби із неконтрольованим зростанням цін. Вже за березень-квітень 2022 р. було витрачено 4 млрд резервів для операцій на валютному ринку з питання фіксування означеного курсу;

3. Заборона видачі готівки з рахунків клієнтів в іноземній валюті, крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів, Уряду та окремих дозволів Національного банку;

4. Введення мораторію на здійснення транскордонних валютних платежів (крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів та планів Уряду, окремих дозволів НБУ);

5. Зупинка здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками резидентів держави, що здійснила збройну агресію проти України [1].

Наразі визначеними є порядок оформлення доручень щодо транскордонних переказів валютних цінностей з України, перелік щоденних операцій з купівлі дол. США НБУ у банків, а також заборонено здійснення валютних операцій з використанням російських й білоруських рублів.

Отже, 75% сукупного попиту на валюту становлять операції за картками, тому що біженці у великій кількості країн-партнерів світу знімають готівку з гривневих карток за кордоном. А 25% відповідно займає клієнтська потреба у критичних сферах щодо закупівлі озброєнь, засобів захисту, пального.

Варто зауважити, що скільки обіг на валютному ринку з початку війни скоротився на значну суму, а саме з 500-700 млн дол. США до 100-200 дол. США, то необхідним було фінансове оздоровлення. Тому початок травня поточного року характеризувався оживанням валютного ринку завдяки відновленню ряду операцій. Їх обсяги становлять близько 10 млн дол. США на день у еквівалентному значенні, що є дуже важливим фундаментом для налагодження дії усіх механізмів валютного простору. До того ж з 04.05.2022 р. були скорочені ліміти відкритої короткої та довгої валютної пропозиції банків з 15% до 5% від їх регулятивного капіталу [3].

Взаємозв'язок банківського та валютного секторів особливо відчувається у розміщенні військових облігацій у іноземній валюті Міністерством фінансів України на аукціонах, що допомогло збільшити обсяг державних запозичень до приблизно 20 млрд грн. Кошти фінансової підтримки до бюджету надходять щоденно у різних валютах (найчастіше долар, євро) [1;2].

Думки науковців збігаються на перспективі «повзучої» девальвації. Найбільшою загрозою для банківської системи є те, що національний бізнес не має чітких прогнозів післявоєнної орієнтованості. Після завершення активної фази війни може значно послабитись курс гривні відносно «твердих» валют, але за умов достатнього вливання коштів можливим є факт окріплення [1].

Таким чином, саме держава під час війни завжди виступає основною підтримкою для громадян, які користуються послугами банківського та валютного ринку на постійній основі. Лише потужні обсяги міжнародних резервів, здорова банківська система, низький дефіцит державного бюджету на початку війни став засобом демократичної підтримки країни у такий складний час. НБУ вжив усі необхідні заходи та виступає за вільне курсоутворення, дію ринкових сил на валютному ринку та плаваючий обмінний курс. А усі обмеження є тимчасовими на строк дії воєнного стану на території незалежної України до моменту перемоги й нормалізації життя.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 13.05.2022).
2. Данилишин Б. Яка ситуація у фінансовому секторі і на валютному ринку України. *Електронний портал «Економічна правда»*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/17/684180/> (дата звернення: 13.05.2022).
3. Обіг валютного ринку скоротився в 5 разів - НБУ. *Електронний портал «Економічна правда»*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/31/685007/> (дата звернення: 13.05.2022).

Костюченко В. М.
д-р екон. наук, професор,
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

КОРПОРАТИВНА ЕТИКА І СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Однією з важливих професійних сфер діяльності є бізнес-діяльність або підприємницька діяльність, метою якої є отримання прибутку. Відповідно, сформована й розвивається специфічна етика бізнес-діяльності – корпоративна етика.

На думку вчених етика «являє собою філософське вчення щодо моральної поведінки окремої людини або групи людей, об'єднаних у певні соціальні групи, у процесі їхньої професійної діяльності або особистого спілкування... Можна сказати, що етика – це принципи, які відрізняють моральну (етичну) поведінку від аморальної, або неправильної (неетичної)» [1].

У процесі здійснення бізнес-діяльності, усі особи, що залучені у цей процес вступають між собою у ділові та особисті взаємовідносини. Ефективність, або результативність цих взаємовідносин залежить від поведінки партнерів у процесі їх формування та здійснення. Між бізнес-партнерами (учасниками професійної групи, зокрема) виробляються і приймаються деякі правила, норми поведінки, яких у той чи інший спосіб, дотримуються усі учасники бізнес-діяльності. У бізнес-колективі та бізнес-середовищі створюється певний моральний клімат, в якому відбувається бізнес-діяльність. Цей моральний клімат визначається як корпоративна етика (етика бізнес-діяльності або ділова етика).

В економічній літературі зустрічаються дещо відмінні підходи до визначення поняття корпоративна етика («етика бізнесу», «ділова етика»).

У зарубіжних джерелах поняття «етика бізнесу», «ділова етика» ототожнюються з поняттям «корпоративна етика». Так, Стенвік П. і Стенвік С. (Stanwick P. & Stanwick S.) зазначають, що ділова або корпоративна етика — це форма прикладної етики або професійної етики, яка вивчає етичні принципи та моральні чи етичні проблеми, що виникають у бізнес-середовищі [2]. Сексті Р. (Sexty R.) вважає, що це загальний термін, який охоплює всі питання, пов'язані з етикою, які виникають у контексті ведення бізнесу [3]. Ділова етика визначається як правила, стандарти, кодекси або принципи, які забезпечують вказівки щодо морально відповідної поведінки в управлінських рішеннях, що стосуються діяльності корпорації та ділових відносин із суспільством.

Поняття «корпоративна етика» часто використовується як тотожне поняттю «соціальна відповідальність», хоча кожне з них має окреме значення. Оскільки корпоративна етика включає моральні принципи та стандарти, якими визначається поведінка у світі бізнесу, корпоративна соціальна відповідальність – це інтегративна концепція управління, яка визначає відповідальну поведінку в компанії, її цілі, цінності та компетенції, а також інтереси зацікавлених сторін [4].

Відповідно до тлумачення Європейської Комісії корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) є концепцією, яка відображає добровільне рішення компаній брати участь у поліпшенні суспільства і захисту навколишнього середовища. Вона стосується дій з боку компаній, що перевищують їхні юридичні зобов'язання відносно суспільства і навколишнього середовища. Деякі заходи регулювання створюють більш сприятливі умови для підприємств, які добровільно приймають на себе соціальну відповідальність [5].

Компанії у сучасному світі стикаються зі зростаючими вимогами стосовно збереження балансу між публічним і приватним інтересом. Це пояснюється тим, що підприємства здійснюють свою діяльність у суспільстві, а натомість воно очікує, що бізнес проявить відповідальність за свої дії. Для компаній більше неприпустимо ситуація економічного піднесення в ізоляції від зацікавлених сторін у своєму внутрішньому та

зовнішньому оточенні [6]. Таким чином, корпоративна соціальна відповідальність стосується бізнес-системи, яка дозволяє виробляти та розподіляти багатства для покращення становища зацікавлених сторін шляхом впровадження та інтеграції етичних систем та практик сталого управління [7].

Напрямки і форми соціальної діяльності підприємства залежать від його розміру, виду основної діяльності, фінансового стану, зовнішньої кон'юнктури, сформованих традицій, цінностей, власників та акціонерів, вимог суспільства. Узагальнюючи найбільш популярні сфери соціальної діяльності підприємств, можна виділити основні напрями, форми щодо реалізації корпоративної соціальної відповідальності: відповідальність компанії у взаєминах з партнерами; відповідальність щодо споживачів; відповідальність стосовно працівників; екологічна відповідальність; відповідальність компанії перед суспільством в цілому [8].

Суб'єктами корпоративної соціальної відповідальності є: відповідальний роботодавець; відповідальний виробник; відповідальний учасник соціальних відносин; відповідальний діловий партнер; відповідальний учасник економічних та політичних відносин з державою.

Військова агресія росії проти України вплинула на корпоративну етику та соціальну відповідальність. У першу чергу, йдеться про людські жертви, знищення цивільної інфраструктури, окупацію територій, економічні та екологічні наслідки.

Стає очевидним перегляд корпоративної етики і посилення соціальної відповідальності в умовах ескалації російської агресії.

Список використаних джерел

1. Невелєв О.М. Етика та етикет у зовнішньоекономічній діяльності: навч. пос./О.М. Невелєв, В.В. Іващенко.К.: Центр учбової літератури, 2009. С.37
2. Stanwick P., Stanwick, S. (2009). *Understanding business ethics*, International Edition, Prentice Hall
3. Sextus R. (2011). *Canadian Business and Society: Ethics and Responsibility* (2nd Edition). Toronto. McGraw Hill Ryerson.
4. Meffert, H. & Münstermann, M. (2005). *Corporate Social Responsibility in Wissenschaft und Praxis – eine Bestandsaufnahme*. In H. Meffert, K. Backhaus & J. Becker (Eds.), *Corporate Social Responsibility – gesellschaftliche Verantwortung von Unternehmen*.
5. *The Challenges of Corporate Social Responsibility. Towards Constructive Partnership* // The Phillip Morris Institute for Public Policy Research ASBL. – Brussels, Belgium, 2000
6. D'Amato, A., Henderson, S., & Sue, F. (2009). *Corporate social responsibility and sustainable business. A guide to leadership task and functions*. North Carolina: Center for Creative Leadership, CCL Press
7. Ferrell, O.C. & Fraedrich, J. (1997). *Business Ethics*. Boston: Houghton Mifflin.
8. Напрямки і форми соціальної діяльності підприємства. URL: https://studme.com.ua/13150910/ekonomika/napravleniya_formy_sotsialnoy_deyatelnosti_predpriyatiya.htm

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Торговельні підприємства України функціонують в жорстких умовах конкурентного середовища, тому вони повинні докладати максимум зусиль для втримання своїх позицій. Це зумовлює необхідність у раціональній побудові системи обліку товарів підприємств торгівлі.

В умовах гострої конкуренції як товаровиробники, так і торговельні підприємства, повинні постійно дбати про забезпечення ефективної організації руху товарів, здатного задовольнити постійно зростаючі потреби споживачів у різних товарах і послугах. Своєчасний і безперебійний рух товарів від виробника до споживачів у необхідній кількості, широкому асортименті, високої якості, при мінімальних витратах праці, матеріальних ресурсів і часу надає підприємствам значні конкурентні переваги та дозволяє оптимізувати рівень витрат, що є запорукою прибутковості. Зазначене зумовлює необхідність у якісно новому підході до забезпечення повною, достовірною та оперативною інформацією керівництва підприємства для цілей ефективного управління рухом товарів у процесі їх надходження, розміщення та вибуття. У зв'язку з цим, бухгалтерський облік, як основне джерело формування економічної інформації про рух товарів для цілей управління, потребує удосконалення його методичних аспектів.

Але слід підкреслити недостатність комплексних досліджень проблем бухгалтерського обліку операцій з товарами на всіх етапах їх руху від товаровиробників до споживачів, зокрема, невирішеними залишаються питання: інформаційного забезпечення даних про отримані доходи та втрачені можливості торговельного підприємства та контроль за операціями з продажу товарів, а також організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій у комісійній та Інтернет -торгівлі.

На сучасний стан обліку товарів на підприємствах України впливають зміни цін на товари, що обумовлені коливанням цін на відповідні товари на світових ринках, підвищенням тарифів на імпорт, зміною податкової політики, тому дуже важливо обрати той метод, який дозволить найточніше провести оцінку з урахуванням інтересів власників підприємства та специфіки діяльності.

Більшість сучасних підприємств застосовує різні методи для оцінки реалізованих товарів, іноді навіть ті, що не дуже їм підходять, враховуючи мінливість стану цінової політики в країні.

Товари на підприємство можуть надходити за різними напрямками. При цьому надходження товарів здійснюється, як правило, відповідно до цивільно-правових договорів, а також установчого договору. Одним з основних елементів договору є зазначення моменту переходу права власності на товари від постачальника до покупця. Відповідно до ст. 334 Цивільного кодексу України право власності на майно за договором виникає з моменту передачі майна, якщо інше не встановлено договором або законом [1].

Таким чином, при укладанні договорів поставки або купівлі - продажу слід враховувати дію таких факторів, які впливатимуть на порядок відображення їх результатів у бухгалтерському обліку:

- 1) форми розрахунків за товари (попередня чи наступна оплата);
- 2) моменту переходу права власності в договорі (момент передачі товарів чи момент оплати).

При цьому, зазначений перелік не є вичерпним і передбачає для підприємства варіанти.

Враховуючи співвідношення зазначених факторів, мінімально можливими є чотири варіанта наслідків їх впливу (рис. 1).

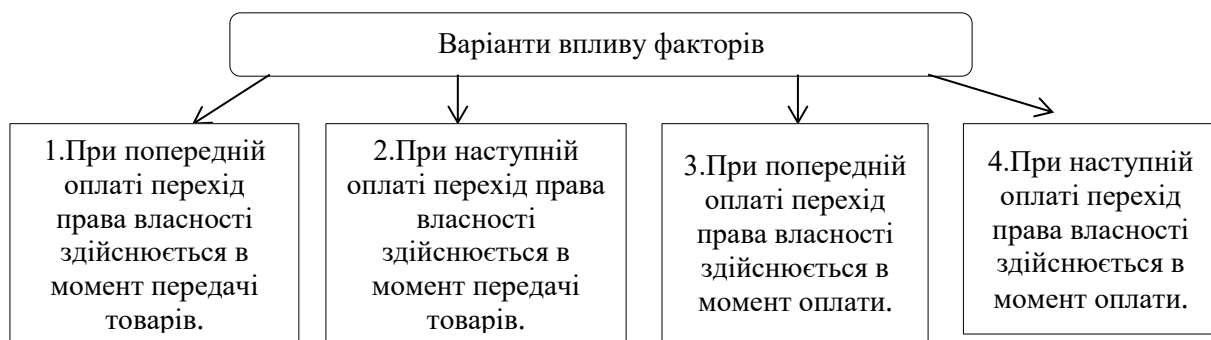

Рис. 1. Вплив факторів на порядок відображення даних в бухгалтерському обліку
Джерело: складено автором

Розглянемо четвертий варіант, оскільки він є досить проблемним як для продавця, так і для покупця через суперечності між положеннями Податкового кодексу України, а також через відсутність чітко прописаної методики бухгалтерського обліку. Зокрема, продавець, відвантажуючи цінності, не може списувати їх з балансу, оскільки право власності на них до покупця не переходить.

Лише в момент зарахування грошових коштів від покупця продавець зобов'язаний визнати дохід від реалізації товарно-матеріальних цінностей для цілей оподаткування (у зв'язку з переходом в цей момент права власності) та витрати, що формують собівартість реалізованих товарів.

В умовах широкого поширення Інтернет - торгівлі, торгівлі за зразками та каталогами тощо, які передбачають перехід власності на товари лише після їх оплати, актуалізується питання їх належного облікового забезпечення.

При реалізації товарів через власні Інтернет - магазини на умовах наступної оплати дохід від продажу повинен визнаватися після оплати споживачем отриманих матеріальних цінностей.

Зокрема, згідно НП(С)БО 15 «Дохід» дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається у разі наявності всіх умов [3] (рис. 2).

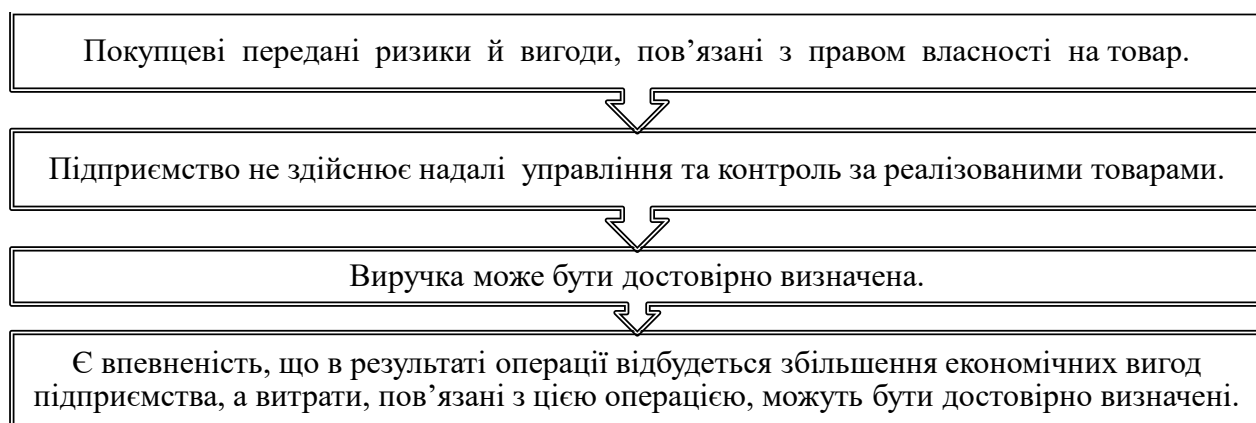

Рис. 2. Умови визнання доходу згідно до НП(С)БО 15 «Доходи»
Джерело: складено автором

Проте при реалізації товарів через мережу Інтернет не виконується остання вимога, оскільки немає впевненості в тому, що покупець забере товар і оплатить його.

Тому для облікового відображення покупних товарів, реалізованих через мережу Інтернет на умовах наступної оплати, та переданих транспортній компанії або поштовому відділенню для доставки споживачу, вважаємо необхідно використовувати субрахунок 287 «Відвантажені товари». Закриття цього рахунку та відображення доходу від реалізації товарів буде здійснене після підтвердження факту їх оплати покупцем.

Тому для облікового відображення покупних товарів, реалізованих через мережу Інтернет на умовах наступної оплати, та переданих транспортній компанії або поштовому відділенню для доставки споживачу, вважаємо необхідно використовувати субрахунок 287 «Відвантажені товари». Закриття цього рахунку та відображення доходу від реалізації товарів буде здійснене після підтвердження факту їх оплати покупцем.

Ключовим завданням підприємств торгівлі на сучасному етапі стає орієнтація на споживача. Це означає, що будь-яке управлінське рішення щодо того, за допомогою яких методів продажу здійснювати торговельну діяльність конкретному підприємству, які методи активізації продажу при цьому застосовувати, види дисконтних карток вводити, за яких умов їх видавати і які знижки надавати власникам дисконтних карток, має базуватися на аналізі оперативної бухгалтерської інформації.

Оскільки підприємства самостійно приймають рішення щодо ведення аналітичного обліку та відкриття рахунків третього і нижчих порядків, з метою деталізації інформації, доречно було б ввести рахунки четвертого порядку до найпоширеніших рахунків 7 класу.

За допомогою цих синтетичних рахунків з'являється можливість виділити з усього доходу торговельного підприємства дохід від реалізації товарів за методами продажу товарів, що дає змогу проводити поглиблений аналіз продажів, вирішувати питання доцільності застосування того чи іншого маркетингового інструмента. Це сприятиме прийняттю ефективніших управлінських рішень у процесі формування чистого доходу підприємства [4].

Розглянуті питання аналітичного обліку дозволяють сформулювати інформаційну базу для потреб управління товарним асортиментом, конкурентоспроможністю та ефективністю діяльності підприємства, забезпечує дієвість процесу накопичення, передачі та використання інформації про рух товарів для задоволення потреб управління в частині оптимізації понесених витрат на придбання, зберігання та реалізацію товарів.

Таким чином, виявлено необхідність розробки методичного підходу до відображення в бухгалтерському обліку доходів від реалізації товарів в умовах здійснення підприємством торговельної діяльності через мережу Інтернет.

З огляду на зазначене було розроблено пропозиції щодо удосконалення методичного підходу до бухгалтерського обліку руху товарів на підприємствах торгівлі, а також через мережу Інтернет шляхом поглиблення та розширення системи аналітичного обліку.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України зі змінами № 2079 –IX від 17.02.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Іваненко В.О., Дроздова О.Г. Особливості облікового відображення руху товарів за різними каналами збуту. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2013. № 2. С. 56 - 62.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 20 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
4. Калініченко А. В., Наріжна О. С. Проблемні питання обліку операцій з продажу товарів на підприємствах торгівлі та шляхи їх вирішення URL: http://www.confcontact.com/2013-specproekt/ek9_kalinich_nar.htm

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На сьогоднішній день, коли весь світ розвивається у цифровому просторі, не менш важливим аспектом є поступовий перехід до безготівкової економіки в розвинених країнах. Ця тенденція спостерігається за рахунок зростання популярності, зручності та доступності використання електронних грошей в операціях, котрі можуть здійснюватися за допомогою інформаційних технологій. Ми бачимо, що навіть пандемія COVID-19 підштовхує суспільство запроваджувати безконтактні та безготівкові розрахунки через використання мережі Інтернет. Глобалізація інформаційних технологій, які охоплюють всі напрями діяльності людства, спонукає створювати цифрові платформи для інноваційних послуг. Важливим нововведенням може слугувати запровадження новітніх платіжних засобів, таких як електронні гроші. В перспективі, це призведе до потреби удосконалення бухгалтерського обліку саме у цій сфері.

В Україні поняття електронні гроші регламентується законом «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні». Згідно із статтею 15 цього закону, електронні гроші являють собою одиниці вартості, котрі зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [1]. Проте, саме неврегульованість законодавства розмежовує термін електронні гроші. Бо, з одного боку, вони можуть виступати як засіб платежу без можливості приналежності до статусу національної грошової одиниці, а з іншого боку вони виступають як безпосереднє зобов'язання емітента, котре може виконуватися у готівковій або безготівковій формах.

У світі йде тенденція впровадження цифрової валюти центрального банку. Не відстає і Україна, пілотний проект Національного банку України “е-гривня” – цифрова форма існуючих фіатних грошей, яка випущена центральним банком і є законним платіжним засобом. Цифрова валюта в майбутньому може розглядатись як альтернативний інноваційний інструмент для здійснення українцями миттєвих безготівкових платежів при розрахунках за щоденними витратами. Тестували такі операції, як створення користувачами е-гаманців, поповнення їх е-гривнею, також е-гривнею можна було поповнити баланс мобільного телефону тощо. За результатами цього проекту було зрозуміло, що “електронна гривня” потребує більше часу та інвестицій, а також подальшого детального опрацювання.

Потребою у впровадженні електронних грошей насамперед слугує розвиток інформаційних технологій, котрі зможуть надати можливість зберігати на технічних пристроях грошову вартість і передавати її. Також, важливою умовою є саме потреба Інтернет-систем електронної торгівлі у впровадженні новітнього інструменту для здійснення беззбиткових платежів.

Електронні гроші мають багато переваг. Сюди можна віднести зниження вартості їх емісії, бо не треба використовувати метал або папір, також такі гроші мають набагато кращу подільність, на відміну від готівки, тому що не потребують повернення здачі. Важливою перевагою є відкритість розрахунків, тому неможливо приховати кошти від оподаткування. Знижується вплив людського фактору на різноманітні операції, бо все проходить через електронну систему. Проте, існує й низка недоліків електронних грошей. Найголовнішим, на мою думку є те, що багато країн ще не однозначно визначились із своїм ставленням до такого роду грошей. Внаслідок цього, вони не мають чіткого правового регулювання [3].

В системі бухгалтерського обліку електронні гроші визначаються як інші кошти. Поняття електронних грошей відмінне від звичайних грошей, проте, вони без проблем можуть у них конвертуватися. Важливим є те, що електронні гроші, не є грошовими

коштами. Внаслідок цього, на законодавчому рівні розрахунки електронними грошима заборонені.

Багато науковців досліджували питання електронних грошей як об'єкту бухгалтерського обліку. Так, згідно підходу Семенець А.П. для бухгалтерського обліку електронні гроші слід визнавати активами підприємства, котрі можуть знаходитись на електронному пристрої, а також випускаються банком під забезпечення їх національною або іноземною валютами з метою здійснення платіжних операцій в електронних платіжних системах. Проте, важливим в цьому підході є саме здатність зробити чітку оцінку електронних грошей, як об'єкта бухгалтерського обліку, а також можливість контролю над електронними грошима з метою отримання певних економічних вигід від їх використання. [4] До Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування було введено субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті», де відображаються операції з електронними грошима. Проте, такі вчені як Корягін М.В., Янчев А.В., Скоробогатова В.В. також пропонують цікавий варіант ведення синтетичного обліку електронних грошей за допомогою включення до Плану рахунків окремого, новітнього рахунку «Електронні гроші», що в перспективі підкреслить їх самостійність і значущість. Дослідник Радченко М.А. рекомендує вести аналітичний облік на підприємстві за операціями з електронними грошима у таких напрямках: за умовною валютою гаманця, а також, за обраною системою електронних грошей [6].

На мою думку, у майбутньому в системі бухгалтерського обліку можуть відображатися, як у дебеті так і у кредиті, такі операції з електронними грошима: рахунок користувача може мати такі типові операції як безпосереднє придбання електронних грошей, а також, купівля робіт або послуг за електронні гроші; в свою чергу, рахунок у торговця може включати погашення електронних грошей, а також, продаж робіт або послуг за електронні гроші. Важливим аспектом буде також специфіка документації операцій з електронними грошима. Виникне потреба у її здійсненні саме в електронному вигляді, бо електронні гроші будуть використовуватися в мережі Інтернет для реалізації онлайн платежів за товари чи послуги.

Тож, як висновок, я можу стверджувати, що питання електронних грошей в контексті розрахунків між суб'єктами економічних відносин в сучасному світі займає важливу позицію. Тенденція, яку ми бачимо зараз, зумовлює потребу розвитку в інформаційному просторі. Треба оцінити всі переваги та бути готовими до ризиків використання електронних грошей. Розвиток у цій галузі дасть вагомий поштовх національних економічних процесів, і зможе вивести їх на новий рівень міжнародного масштабу. Сьогоднішня світова тенденція веде до майбутнього зміцнення електронних грошей і підвищення популярності розрахунків в мережі Інтернет. Україні треба розробляти більш чіткі вимоги законодавства у галузі електронних грошей та розвиватися у цій сфері. В перспективі це сприятиме відокремленню електронних грошей як об'єкта в бухгалтерському обліку, що буде сприяти тільки позитивним змінам.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» Затверджений Верховною Радою України від 05.04.2001 р. №2346-III URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
2. Кузуб М.В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с.
3. Оліфірова Ю. О. Облік витрат та розрахунків в інтерактивній торгівлі: організація та методика / Ю. О. Оліфірова, К. А. Ягмур // Вісник ДонНУЕТ. – 2013. – Вип. № 3 (59). – С. 154–162.

4. Семенець А.П. Бухгалтерський облік та контроль електронних грошей: організація і методика: автореф. дисертації на здобуття ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.00.09 — Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / А.П. Семенець. — Житомир, 2017. — 23 с.

5. Кузуб М.В., Синюк А.В. Проблеми регулювання бухгалтерського обліку в сучасних економічних умовах / Міжнародна науково-практична інтернетконференція «Обліково-аналітичне забезпечення системи фінансовоекономічної безпеки: інформаційно-комунікаційні технології та антикорупційний менеджмент» (м. Херсон, 22-23 жовтня 2020 р.): Херсонський державний аграрний університет, 2020р. — Херсон: — 112-114 с.

6. Радченко М.А. Особливості відображення електронних грошей в обліку/ М.А. Радченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. — 2015. — Випуск 1(45). — Т. 2. — С. 121-124.

Лобашова А.Д.

студентка гр. ОП-19-1д

Кемарська Л. Г.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське, Україна

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАЧІ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Електронну звітність в податкову інспекцію можна відправити як за допомогою платних програм, так і скористатися безкоштовними. Платний варіант значно зручніший. Але, якщо потрібно здати звітність абсолютно безкоштовно, це цілком можливо.

Безкоштовні програми для здачі звітності:

- Електронний кабінет платника податків;
- Приват24 для бізнесу;
- Єдине вікно надання електронної звітності.

Безкоштовні програми, їх переваги та недоліки наведено на рисунку 1.

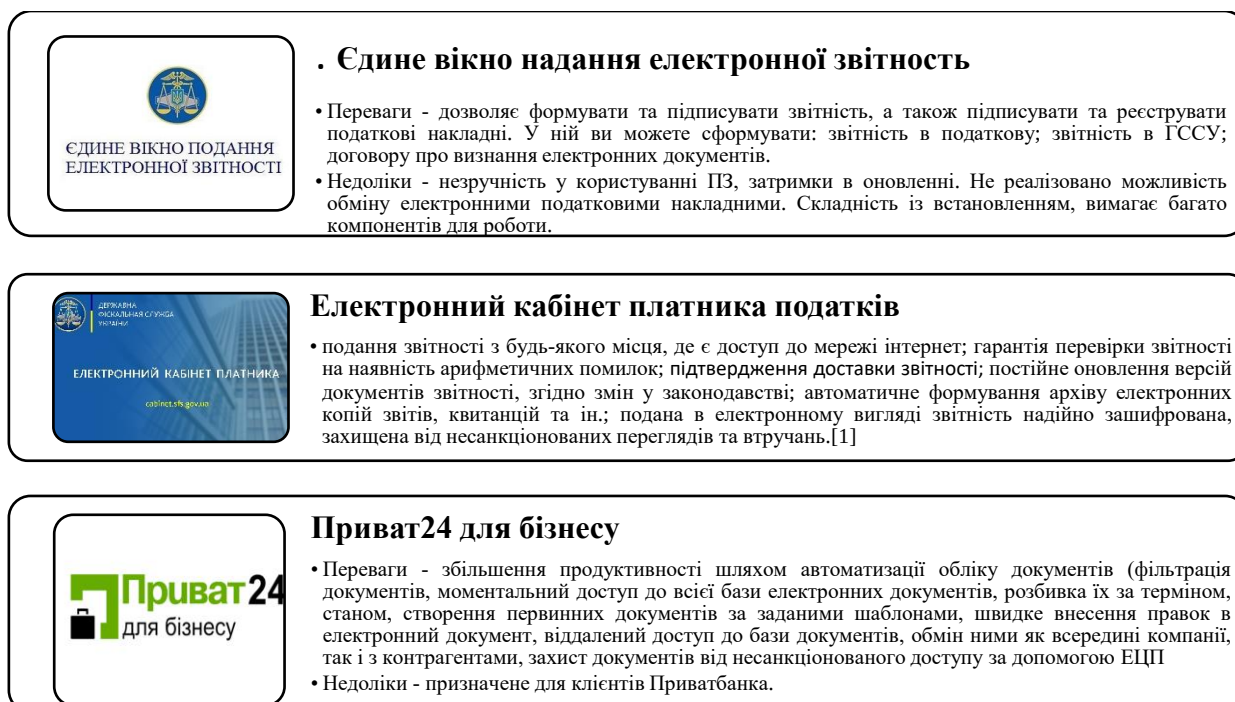

Рис. 1. Безкоштовні програми для здачі звітності, їх переваги та недоліки

Платні програми для здачі звітності - більш зручні і функціональні. Переваги та недоліки платних програм для здачі звітності наведено у табл. 1. Серед платних програм найбільш поширеними програмами для складання і подачі звітності:

- М.Е.Дос - це повноцінна система електронного документообігу, за допомогою якої можна працювати з документами різних типів і призначення: звітами, податковими накладними, договорами, рахунками, актами та ін. Він дозволяє працювати не тільки зі звітами, а й вести облік заробітної плати, обмінюватися податковими / акцизними накладними, актами, рахунками, договорами. Можна створювати власні шаблони первинних документів. Зручний інтерфейс і великий функціонал;

- COTA - Зручний онлайн-сервіс здачі податкової звітності. Працює з податковими накладними та розрахунками коригування; формує декларації, використовуючи книгу доходів; дозволяє відправляти запити в податкову і виконує інші завдання. Щоб здати податковий звіт в електронному вигляді, ПЗ на комп'ютер встановлювати не потрібно;

- FREDO: Звіт - інтегрований з програмами для автоматизації бізнесу сервіс здачі електронної звітності до Державних органів, адміністрування ПДВ, реєстрації податкових документів (ПН/РК) в ЄРПН та обміну ними між контрагентами;

- Арт – звіт плюс - це програма для подання електронної звітності, яка дозволить користувачеві швидко надіслати звітність до державних органів. Програма надає широкі можливості для оптимізації роботи на всіх етапах подання електронної звітності: отримання звіту в програмі або імпорт з іншої програми, подачу звітності в податкову інспекцію, органи статистики, Пенсійний фонд;

- iFin - сервіс для електронної звітності та онлайн бухгалтерії в Україні. Призначений для віддаленого ведення обліку, автоматизованого формування електронної звітності і здачі її до податкової інспекції і органів статистики. Існує два пакетні рішення:

«iFin Онлайн-бухгалтерія» — призначене для ведення обліку та задачі звітності;

«iFin Zvit» —призначене для здачі звітності. Програма «iFin Zvit» дозволяє не лише створювати звіти, але і імпортувати їх з інших програм [3].

Таблиця 1

Переваги та недоліки платних програм для здачі звітності

Назва програми	Переваги	Недоліки
М.Е.Дос	Програма універсальна, її можуть використовувати компанії і підприємці, що працюють в будь-яких галузях. Вона підходить для всіх форм оподаткування. Легко інтегрується з 1С:Підприємство (BAS), має модулі зарплата, облік ПДВ, облік акцизного податку, МСФЗ з iXBRL, банківський модуль (підходить для банків), документообмін (без ліцензії і в демо-доступі можна відправити 50 документів безкоштовно), автоматична обробка документів. Робота без доступу до мережі інтернет (окрім відправки та прийому документів).	Працює тільки під управлінням ОС Windows 7 Sp1, Windows 8, 10 Немає можливості відправити звіти на допідписання директору. Для передачі об'єднаного звіту з 1С:Підприємство потрібна інтеграція.
COTA	Всі форми звітів до контролюючих органів можна здавати без установки програмного забезпечення, просто з веб-браузера, доступна з планшета або телефону. Сервіс оновлюється автоматично. Наявні функції: – Подання звітів; – Обмін первинними документами; – Реєстрація ПН РК; – Акциз.	Немає реєстру отриманих та виданих накладних.

Назва програми	Переваги	Недоліки
		Нічого не робиться для поліпшення якості сервісу. Некоректно
iFin	Інсталяція програми не потрібна. Доступ до програми відбувається з будь-якого пристрою, у якого є браузер і вихід до Інтернету. Не потрібно встановлювати додаткових оновлень чи модулів. Всі зміни в сервісі відбуваються автоматично. Можливість групового імпорту/експорту податкових документів з 1С та інших бухгалтерських програм.	Звіти надсилаються із затримкою. Незручна консультація в чаті, оскільки телефонну консультацію скасували.
FREDO: Звіт	Можливість автоматичного заповнення звіту даними з 1С:Підприємство або BAS будь-якої конфігурації в один клік.	Немає реєстру отриманих та виданих накладних.
Арт – звіт плюс	Формування звіту в програмі або імпорт з іншої програми. Формування накладних (податкової, акцизної, товарно-транспортної) та коригувань у програмі або імпорт з іншої програми. Отримання квитанцій про стан виконання операції та повідомлень від контролюючих органів. Доступна ціна.	Шаблони звітів несвоєчасно оновлюються, відсутня можливість формування документів на основі даних з інших звітів.

Основними перевагами ведення обліку і подання електронної звітності можуть бути: здача звітності прямо з програми, в якій ведеться облік і формуються звітні форми – не потрібно встановлювати додатково програмне забезпечення, перемикатися на інші додатки та повторно заповнювати форми; підключення до сервісу відбувається безпосередньо на робочому місці користувача; з програми можна відправляти в контролюючі органи звіти, підготовлені в інших програмах (це зручно, коли на підприємстві використовується кілька різних програм). Відправити поточну звітність або здати звіт в електронному вигляді можна різними способами. Є безкоштовні і платні програми, якими користуватися краще – кожен вирішує сам. Але у платних програм набагато більший функціонал, який дозволяє не тільки відправляти звіти до контролюючих органів, але також створювати електронний документообіг на підприємстві, і навіть обмінюватися документами з партнерами. Системи електронного документообігу підвищують ефективність роботи, скорочують тривалість вирішення завдань, пов'язаних із діяльністю суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Переваги електронного сервісу «Електронний кабінет платника». URL: <https://zt.tax.gov.ua/>
2. Порівняльна характеристика сервісів для складання та подання онлайн-звітності. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/>
3. Як здати звіт в податкову в електронному вигляді в 2021 році в Україні? URL: <https://aktiv.ua/ua>

Лобашова А. Д.
студентка гр. ОП-19-1д
наук. кер. – д.е.н., професор Будько О.В.
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Однією з головних проблем менеджменту у сфері придбання матеріальних ресурсів є вибір постачальників та організація розрахункових взаємовідносин з ними. При цьому важливим завданням є забезпечення достовірного обліку операцій з постачальниками та підрядниками, оскільки суми заборгованостей, які виникають при цьому, та періоди їх оборотності впливають на фінансові результати та фінансовий стан підприємства.

Питання, пов'язані з організацією бухгалтерського обліку розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками, досліджували такі вітчизняні науковці, як Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, В.М. Добровський, М.Ф. Огійчук, О.М. Петрук, Л.К. Сук, П.Я. Хомин. Водночас ринкові умови, у яких функціонують підприємства, висувають нові вимоги до взаємодії їх з контрагентами у сфері розрахункових операцій, виконання яких забезпечить успішну та ефективну діяльність, а також формування достовірної інформації для внутрішніх та зовнішніх користувачів для прийняття управлінських рішень.

Постачальники (англ. Suppliers) – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), виконують роботи або надають послуги.

Підрядник – це юридична особа будь-якої форми власності або фізична особа, яка має необхідний за законом обсяг дієздатності. Для виконання окремих видів робіт у встановлених законом випадках підрядником може бути особа, яка має спеціальний дозвіл – ліцензію.

Нормативно-правова база, яка регулює облік розрахунків з постачальниками та підрядниками, включає такі рівні: перший рівень – Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»; другий рівень – міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності та національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та ін.), третій рівень – інструкції, методичні рекомендації, листи (Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні та ін.); четвертий рівень – внутрішні документи підприємства (наказ про облікову політику, накази керівництва, затверджений графік документообігу тощо).

Всі юридичні аспекти взаємодії підприємства з постачальниками та підрядниками визначаються господарськими договорами. Згідно з Господарським кодексом України за договором поставки одна сторона – постачальник зобов'язується передати (поставити) в обумовлені строки (строк) другій стороні – покупцеві товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму [1]. Правильно оформлений договір має прямий вплив на організацію облікового процесу розрахунків з постачальниками і підрядниками. При цьому слід приділяти увагу правильності оформлення договорів, зокрема слідкувати за наявністю всіх реквізитів та ретельно прописувати кожне положення.

Головними завданнями обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є:

- своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій з постачальниками

та підрядниками та їх реєстрація;

- ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками;

- своєчасна інвентаризація заборгованості розрахунків з постачальниками та підрядниками;

- контроль за дотриманням умов договорів та контрактів, своєчасне пред'явлення претензій та правильне документальне обґрунтування претензій постачальникам та підрядникам.

Виконанню цих завдань сприяє ефективно організована система документування розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Первинними документами, якими оформлюють розрахунки з постачальниками та підрядниками, є документи, що підтверджують постачання і отримання товарів, робіт, послуг (рахунок-фактура, накладна, товарно-транспортна накладна, накладна-вимога на відпуск, акт приймання-передачі виконаних робіт), розрахункові документи (товарний чек, банківська квитанція, платіжне доручення, видатковий касовий ордер), документи, які підтверджують якість товару, податкові накладні.

Всі первинні документи для здійснення розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками підлягають обов'язковому контролю, оскільки від їх якості залежить подальша організація облікового процесу.

Слід вказати, що розрахунки з постачальниками та підрядниками можуть виступати у вигляді дебіторської заборгованості (у разі передоплати підприємством суми, визначеної договором) та кредиторської заборгованості (у разі наступної оплати суми заборгованості). Це потребує здійснення контролю за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Відомо, що переважання дебіторської заборгованості є загрозою для фінансового стану підприємства і потребує залучення додаткових коштів, а переважання кредиторської заборгованості може призвести у числі інших чинників до неплатоспроможності підприємства. Уникнути цих проблем допоможе аналіз складу і структури заборгованості постачальникам та підрядникам, а також термінів виникнення заборгованості, що забезпечить своєчасне виявлення простроченої заборгованості та розробити заходи щодо її погашення або стягнення (у разі здійснення передоплати постачальнику).

Відповідно, такий аналіз можуть забезпечити дані аналітичного обліку, який доцільно організувати за термінами погашення, розмірами заборгованості, місцезнаходженням постачальників та підрядників, умов оплати тощо.

Синтетичний облік розрахунків з постачальниками і підрядниками здійснюється на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» [2]. Оскільки цей рахунок не показує заборгованості за кожним договором, не характеризує поточну заборгованість, термін сплати якої не настав, а яка вже – прострочена, тому доцільно до його субрахунків відкривати аналітичні рахунки першого порядку:

- до субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»:

- 631.1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін сплати якої не настав»;

- 631.2 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»;

- 631.3 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»;

- до субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»:

- 632.1 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін сплати якої не настав»;

- 632.2 «Прострочена заборгованість перед іноземними постачальниками»;

- 632.3 «Відстрочена заборгованість перед іноземними постачальниками».

У разі виникнення дебіторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками доцільно відкривати аналітичні рахунки першого та другого порядку до субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами»:

371.1 «Заборгованість вітчизняних постачальників та підрядників за виданими їм авансами»:

371.11 «Заборгованість вітчизняних постачальників та підрядників за товарами (роботами, послугами), термін постачання яких не настав»;

371.12 «Прострочена заборгованість вітчизняних постачальників та підрядників»;

371.13 «Відстрочена заборгованість вітчизняних постачальників та підрядників».

Аналогічно будується аналітичний облік розрахунків за передоплатами з іноземними постачальниками та підрядниками:

371.2 «Заборгованість іноземних постачальників та підрядників за виданими їм авансами»:

371.21 «Заборгованість іноземних постачальників та підрядників за товарами (роботами, послугами), термін постачання яких не настав»;

371.22 «Прострочена заборгованість іноземних постачальників та підрядників»;

371.23 «Відстрочена заборгованість іноземних постачальників та підрядників».

Аналітичні рахунки другого порядку характеризуватимуть детальні аспекти та особливості виділених груп заборгованостей.

Інформація, отримана в аналітичному обліку, забезпечить формування бази даних для реалізації аналітичних процедур, зокрема аналіз класифікації заборгованості, вивчення умов договорів, визначення обсягів і оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості, їх частки у валюті балансу, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, аналіз простроченої заборгованості тощо.

Важливим для удосконалення системи обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками є також забезпечення належного контролю за невідфактурованими поставками. Невідфактуровані поставки включають будь-які поставки, які не супроводжуються документами. Відповідно, у наказі про облікову політику необхідно вказати підхід щодо відображення вартості невідфактурованих поставок в обліку (справедлива вартість, ціни минулих постачань тощо).

Важливим напрямом удосконалення стану розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками є впровадження дієвої системи внутрішнього контролю, яка включатиме такі заходи, як перевірка відповідності інформації у розрахункових документах, моніторинг постачальників та підрядників, звірка даних облікових регістрів з даними первинних документів, перевірка актуальності діючих договорів з постачальниками та підрядниками, аналіз негативних факторів і розробка плану заходів по їх усуненню.

Таким чином, на підставі отриманої інформації менеджмент підприємства зможе здійснювати якісний контроль за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками, розробляти інструментарій прискорення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, визначати напрями мінімізації кредиторської заборгованості, що матиме прямий вплив на зміцнення фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України, від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

2. План рахунків бухгалтерського обліку бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом МФУ № 291 від 30.11.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>

Лоханова Н. О.
д.е.н., професор,
завідувачка кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

РОЗКРИТТЯ В ПРИМІТКАХ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПОДІЙ ПІСЛЯ ЗВІТНОЇ ДАТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Під час складання фінансової звітності за 2021 рік всі українські підприємства, що звітують за МСФЗ і НП(С)БО стикнулися з необхідністю розкривати вплив такої події після звітної дати, яка пов'язана з початком військової агресії Російської Федерації проти України.

Як відомо, відповідно до вимог МСБО 10 «Події після звітної дати» розмежовуються коригуючі і некоригуючі події.

Оголошення воєнного стану в Україні як подія після звітної дати відноситься до некоригуючих, оскільки її умови не існували станом на 31.12.2021 року, між тим, враховуючи, що вплив цієї події на операційне середовище, в якому доводиться функціонувати всім суб'єктам господарювання є вельми суттєвим, він має бути описаний в Примітках до фінансової звітності.

Насамперед, слід звернути увагу на те, що розкриття відповідної інформації в Примітках залежить від того, який саме вплив подія мала на діяльність, фінансовий стан і фінансові результати підприємства.

Підприємство має оцінити і описати: чи мають місце фізичне пошкодження, руйнування та інші чинники знецінення необоротних активів і в якій сумі можуть бути визнані втрати; чи має місце псування, розкрадання чи пошкодження товарів, виробничих запасів і на яку суму за справедливою вартістю; чи є вплив на оцінку фінансових інструментів підприємства і який саме; чи порушені логістичні зв'язки щодо закупівлі товарів, робіт, послуг; чи взагалі зберігається можливість здійснення господарської діяльності, чи вона призупинена, і якщо призупинена, то чи є можливість відновити; чи збережено персонал – виробничий і управлінський; чи збережено клієнтську базу; чи суттєво зменшилися обсяги виробництва та реалізації внаслідок військових дій та таке інше.

У випадку, якщо військова агресія призвела до загроз безперервності діяльності керівництво має чітко зафіксувати це в окремому параграфі Приміток і визначити, як керівництво оцінює такі загрози, чи є суттєва невизначеність щодо безперервності, чи взагалі безперервність вже знаходиться під загрозою і мають бути змінені засади складання звітності.

Дуже важливою складовою Приміток в частині опису відповідних подій після звітної дати є розкриття заходів керівництва, які можуть зменшити негативний вплив військової агресії на діяльність підприємства. Зокрема, тут може бути описано такі дії, як: передислокація підприємства в безпечні райони країни, зміна системи оподаткування – перехід із загальної системи зі сплатою податку на прибуток і ПДВ на спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку за ставкою 2%; зміна виду діяльності; запровадження стимулюючих програм і програм лояльності для покупців та таке інше.

Отже, на підставі проведеного дослідження можна заключити, що при складанні Приміток до фінансової звітності 2021 року мають бути розкриті, з одного боку, вплив подій воєнного стану, з іншого, компенсаторні заходи керівництва, що ставлять на меті підтримання безперервної роботи підприємства.

Список використаних джерел

1. МСБО 10 «Події після звітного періоду». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_024#Text. (дата звернення: 15.05.2022).

Мошковська О. А.
д.е.н., професор кафедри обліку та оподаткування
Державного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ДАНИХ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ З УРАХУВАННЯМ ФАКТОРІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ

В умовах військових дій на території України, загроз руйнації промислової, транспортної, торгової, бізнес - інфраструктур реалізація системного підходу до забезпечення економічної безпеки організацій передбачає пошук більш ефективних технологій підготовки та прийняття управлінських рішень з урахуванням нових викликів та загроз з боку зовнішнього середовища функціонування підприємств, екстремальних впливів та кризових ситуацій соціально-економічного та політичного характеру.

Забезпечення економічної безпеки підприємств і організацій є, на практиці, регулярним і безперервним процесом, пов'язаним з підготовкою, обґрунтуванням, прийняттям, контролем реалізації та оцінкою ефективності управлінських рішень, спрямованих на перетворення стану небезпеки на стан відносно захищеності за рахунок контролю використання ресурсів та власності, нейтралізації зовнішніх факторів негативного впливу, прогнозування та моніторингу викликів та загроз, які впливають на економічний суб'єкт [1].

Як справедливо зазначають українські дослідники, такі як З.-М. В. Задорожний, І. Д. Бенько, Ю. А. Біла [5], Л. В. Нападовська [4], в основі реалізації економічного механізму захисту фірми лежать відповідні заходи, спрямовані на підвищення економічної стабільності підприємств, усунення стану невизначеності, який породжує відповідні ризики, що потребує зважених та оперативних управлінських рішень.

Нині, підготовка та прийняття управлінських рішень, що спрямовані на реалізацію комплексу захисних заходів, орієнтовані на:

- усунення (нейтралізацію) існуючих та потенційних загроз, пов'язаних з можливостями знаходження підприємств та організацій у зоні бойових дій та тимчасової окупації, ракетних обстрілів, авіаційних та артилерійських ударів;
- виявлення джерел та подальше попередження ключових загроз, пов'язаних з можливим завданням ударів по підприємству в силу його важливості для оборони держави та діяльності ЗСУ;
- запобігання збиткам від впливом можливих загроз;
- відшкодування втрат унаслідок впливу факторів небезпеки;
- використання компенсуючих заходів, які можуть мінімізувати ризики.

Безумовно, прийняття вищезазначених складних рішень потребує відповідної інформації, яку нині керівництво підприємств може отримати безпосередньо від підрозділів (центрів відповідальності), які визначені в системі управлінського обліку, оскільки всі інші інформаційно-аналітичні підрозділи організацій (маркетингові, логістичні, підрозділи фінансового обліку) не можуть настільки оперативно переорієнтувати свою діяльність, як це можуть зробити фахівці управлінського обліку, які мають належний досвід роботи з різною інформацією, а також можливість отримувати інформацію із нетрадиційних джерел та відповідним чином її опрацьовувати.

Водночас, не підлягає сумніву, що в умовах воєнних дій сама специфіка збору інформації та її опрацювання змінює, насамперед, інформаційну сферу управлінського обліку, який має орієнтуватися на аналіз вразливості підприємства та аналіз небезпек, що є наслідком географічного розташування підприємства, сфери його діяльності та важливості для забезпечення обороноздатності країни, регіону, району тощо.

Т. ч., доцільно констатувати необхідність переходу управлінського обліку (як і всіх інших систем менеджменту підприємств та організацій) на модель інформаційного та практичного управління в умовах надзвичайно складних, динамічних екстремальних ситуацій. Відповідно, змінюється і процес накопичення інформації, який має бути спрямований на аналіз реально існуючих загроз та ризиків, вразливості підприємства перед цими загрозами, ретельного аналізу небезпек, виявлення їх впливу на стан підприємства, і на цій основі узгодження відповідних заходів нейтралізації загроз [6].

Вихідними положеннями, які мають безпосереднє відношення до безпеки підприємств у воєнний час, є наступні:

- тривалість конфлікту впливає на макроекономічні показники, знижуючи негативний ефект у разі позиційних бойових дій чи зіткнень низької інтенсивності без значного руйнування інфраструктури;
- інтенсивність бойових дій та їх локалізація у районах економічної активності є ключовим фактором негативних змін в економіці;
- структура ВВП, витрати уряду, експортно-імпортні показники, внутрішні інвестиції є індикаторами, які мають подібну динаміку як за умов міждержавних збройних конфліктів, і за умов громадянських війн;
- збройні конфлікти безпосередньо впливають на споживчі витрати та витрати домогосподарств [3].

На ситуацію в економіці впливають наслідки збройного конфлікту: руйнування виробничих потужностей, інфраструктури, транспорту, втрата можливості використання земельних угідь внаслідок обстрілів, мінування, забруднення. Крім того, від'їзд (переміщення) робочої сили з території країни, втрати серед цивільного населення мають побічний вплив на цей показник.

Серед ризиків, що тим чи іншим чином пов'язані із знаходженням підприємств у зоні конфлікту в умовах воєнного часу, виникають і інші екстерналиї, які мають бути враховані, зокрема: держава має право використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю; примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка тощо [2].

Фахівцям управлінського обліку слід розуміти, що в екстремальних ситуаціях виникає так званий «ефект доміно», коли події, що безпосередньо не впливають на підприємство, тим не менш, призводять до негативних наслідків, зменшуючи його економічну сталість. Мова йде про те, що, наприклад, руйнування сусідніх підприємств, логістичних центрів, самим негативним чином впливає на фірму, яка залежить від функціонування вищезазначених об'єктів. Так, зокрема, ракетні обстріли, що мали місце порівняно далеко від підприємства, можуть опосередковано вплинути на його функціонування унаслідок утворення завалів на під'їзних дорогах та шляхах постачання.

Поряд із цим, збитки, завдані елементам критичної інфраструктури, можуть спричинити додаткові збитки (вторинні збитки), зокрема, перебої в постачанні на фоні транспортних проблем, заторів на дорогах, проблем з подачею електроенергії тощо. Крім того, контрагенти підприємства можуть вимагати зміни умов договорів, відмовлятися від співпраці з урахуванням загроз військового характеру.

Отже, для належної оцінки наслідків повного чи часткового виходу з ладу елементів критичної інфраструктури фахівцям управлінського обліку слід постійно відслідковувати ситуацію в регіоні та в країні в цілому, аналізувати можливості завдання нових ударів та прогнозувати їх наслідки.

При цьому вся аналітична робота повинна мати суворо конфіденційний характер, оскільки самі відомості, якими оперує управлінський облік, мають характер комерційної (у вищезазначеній ситуації - військової) таємниці, що також потребує відповідних заходів для захисту цієї інформації. Таким чином, фахівцям управлінського обліку необхідно розуміти, що ця документація особливо потребує конфіденційності, і тому вона має бути доступною обмеженому колу осіб із кола працівників підприємства.

Також слід зазначити, що з метою збереження по можливості повного обсягу виробництва в умовах воєнного часу, як мінімум, для налагодження виробництва в аварійному режимі спеціалістам у сфері управлінського обліку та служби ризик-менеджменту доцільно заздалегідь розробити концепцію дій на випадок зупинення виробництва, а також заходів щодо забезпечення безперервності бізнес-процесів в умовах бойових дій.

Плани дій повинні, насамперед, враховувати альтернативні підходи до забезпечення головних виробничих процесів на випадок зупинки виробництва на критичних ділянках підприємства, а також на випадок збоїв у роботі постачальників або сервісних фірм, мати чіткий алгоритм дій щодо застосування резервних потужностей (наприклад, аварійне електропостачання, лінії передачі даних, паралельне виробництво), евакуації, нового місця розташування виробництва.

З метою виявлення вразливих місць або, у разі необхідності, з метою необхідної переоцінки ситуації, слід регулярно проводити аналіз військової обстановки в регіоні та інтегрувати такий аналіз у процес ризик-менеджменту підприємства.

Саме тісна інтеграція управлінського обліку та системи ризик-менеджменту з урахуванням специфіки військово-політичної ситуації можуть сприяти зниженню тих ризиків, які несе для українських підприємств та організацій військова агресія; сприяти прийняттю виважених управлінських рішень щодо організації безпечної роботи організації в умовах військових ризиків.

Список використаних джерел

1. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія / З. Б. Живко. – Львів :ЛігаПрес, 2012. – 256 с.
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28.
3. Как военные конфликты влияют на экономику. URL: <https://mind.ua/ru/openmind/20173685-kak-voennye-konflikty-vliayut-na-ekonomiku>
4. Нападовська Л. В. Управлінський облік: монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450 с.
5. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку в умовах глобалізації: монографія / З.-М. В. Задорожний, І. Д. Бенько, Ю. А. Біла [та ін.] ; за наук. ред. З.-М. В. Задорожного. - Тернопіль: Університетська думка, 2020. – 295 с.
6. Schutz kritischer Infrastrukturen Das Konzept der Basisschutzmaßnahmen. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/publikationen/themen/bevoelkerungsschutz/kritische-infrastrukturen-basisschutzkonzept-rus.pdf?__blob=publicationFile&v=2

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Як зазначають представники аудиторської компанії Deloitte: «в сучасних умовах господарювання для успішної компанії недостатньо просто отримувати високий рівень прибутку. Вона повинна здійснювати свою діяльність, таким чином, який відповідає етичним принципам і принципам соціальної відповідальності, тобто мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище, з огляду на інтереси всіх груп стейкхолдерів і позитивно впливаючи на суспільство, а також на планету в цілому» [1].

Війна внесла корективи в життя кожної людини і сьогодні, як ніколи, у діяльності вітчизняних підприємств, поряд з надзвичайно складними економічними чинниками, все більшу роль починають відігравати неекономічні показники, а саме рівень соціального забезпечення працівників.

Внесок в теоретичне обґрунтування доцільності корпоративної соціальної відповідальності бізнес-структур вніс популярний англійський економіст Дж. М. Кейнс, ідеї якого набули особливого поширення після Другої світової війни та сприяли швидкому відновленню економік країн Західної Європи [2, с. 18]. Важливість ведення бізнесу після військових подій на соціальних засадах підтверджує і той історичний факт, що в Японії після Другої світової війни діяв спеціальний закон, за якого 70% доходу підприємства мав складати фонд заробітної плати. Наразі економіка цієї країни є однією з найрозвиненіших економік світу. Тому в Україні необхідно вже зараз напрацьовувати дієві механізми ведення господарської діяльності на принципах корпоративної соціальної відповідальності та формувати адаптивну модель її обліку.

Відповідно до визначення, наведеного в Міжнародному стандарті ISO26000 «Керівництво з соціальної відповідальності», корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це та діяльність (а саме продукцію і послуги) на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору і етичну поведінку, відповідає сталому розвитку та добробуту суспільству, враховує очікування зацікавлених сторін, поширена в усій організації і не суперечить відповідному законодавству і міжнародним нормам поведінки [3].

Для розробки дієвої системи обліку корпоративної соціальної відповідальності доцільно використовувати системно-функціональний підхід та розробляти на підприємстві інтегровану облікову систему, яка буде цілісним обліково-аналітичним комплексом, що охоплюватиме процеси виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання, передачі та прогнозування соціо-еколого-економічної інформації про господарську діяльність підприємства стейкхолдерам для прийняття рішень шляхом розкриття її в інтегрованому звіті. При цьому, інтегрованій обліковій системі, яка формується з метою обліку всіх напрямків корпоративної соціальної відповідальності притаманні певні властивості, а саме:

- наявність взаємозв'язків (прямих і зворотних) між бухгалтерським, екологічним та соціальним обліком;
- багатоаспектна цільова спрямованість;
- структуризація та упорядкованість показників кожного виду обліку;
- досягнення цілей сталого розвитку;
- стійкість та адаптованість до впливу зовнішніх факторів;
- постійне підлаштування до вимог зацікавлених сторін (особливо інвесторів);
- дотримання відповідних нормативно-правових вимог;
- наявність синергії між організаційними, інформаційними, обліковими та

управлінськими механізмами суб'єкта звітування;

- інтегроване мислення.

Розглянемо більш детально таку складову інтегрованої облікової системи, як соціальний облік.

Однією з перших концепцій соціального обліку в своїй діяльності застосувала Американська консалтингова фірма «ABT Associates», яка в 1970 р. здійснила перевірку своїх попередніх річних фінансових звітів в розрізі наступних питань: продуктивність праці; внесок в підвищення рівня знань; вплив діяльності фірми на сферу зайнятості, охорону здоров'я, освіту і саморозвиток; фізичне виховання; транспортне забезпечення; організація вільного часу; вплив діяльності фірми на навколишнє середовище. Через ці показники, оприлюднені у фінансовій звітності, робилась спроба визначити соціальний вплив компанії [4]. Дотепер в наукових колах точаться дискусії стосовно доцільності чи недоцільності виділення соціального обліку в окремий вид бухгалтерського обліку. До прихильників соціального обліку та визнання його як нового виду бухгалтерського обліку можна віднести зарубіжних науковців: Е. Алігаджиєву, С. Діпіазу, М. Добія, Р. Екклза, М.Р. Метьюса, Р. Лікерта, М.Х.Б. Переру, Р. Хермансона, В. Ціммермана та ін. Серед вітчизняних дослідників, які вивчали проблеми соціального обліку доцільно виокремити Ж. Богданову, О. Герасименка, Т. Давидюк, І. Жиглей, О. Зоріну, С. Король, С. Левицьку, О. Пацулу, Л. Чижевську та ін. Інші вчені, вважають, що виділяти соціальний облік в окремий вид обліку немає потреби, проте акцентують увагу, що для забезпечення сталого розвитку господарської діяльності теорія бухгалтерського обліку має бути доповнена соціальною функцією. Зокрема, професор З. Гуцайлюк зазначає, що оскільки теоретичних напрацювань з приводу соціального обліку, як окремого виду бухгалтерського обліку, немає, то, ймовірно, слід вести мову про окрему функцію обліку – соціальну, а також про нові його об'єкти [5]. Н. М. Малюга теж вважає необхідним реалізацію соціальної функції, за якою «... розвиток бухгалтерського обліку повинен відбуватися відповідно до суспільних потреб» ... оскільки «облік втрачає можливість забезпечення справедливості та соціального захисту» [6, с. 112].

На нашу думку, з метою ведення обліку КСВ, соціальний облік необхідно трактувати як новий напрям в бухгалтерському обліку, що розширює його межі, сприяє підвищенню уваги суб'єкта господарювання до питань корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, збереженню стабільності корпоративної культури, дозволяє проводити постійний моніторинг показників соціальної роботи підприємства та виступає інформаційною системою для прийняття управлінських рішень щодо впливу наслідків господарської діяльності підприємства на суспільство в цілому та відображенню соціальних показників в інтегрованому звіті для прийняття обґрунтованих рішень зовнішніми користувачами. Крім того, систематизація даних соціального обліку необхідна для розкриття інформації про соціально-репутаційний та людський капітали й визначення їх місця в процесі створення вартості в бізнес-моделі суб'єкта господарювання.

Формування інтегрованої облікової системи з метою ведення обліку КСВ вимагає створення єдиного інформаційного простору, який забезпечить однократне введення даних екологічного, соціального та бухгалтерського обліку при здійсненні відповідних господарських операцій з метою обробки та перетворення інтегрованою обліковою системою в інформацію для потреб різних груп користувачів

Формування єдиного інформаційного простору інтегрованої облікової системи має наступні переваги:

- виключення багаторазового введення та дублювання даних за господарськими операціями, які є складовими КСВ одночасно з можливістю багаторазового використання інформації в бухгалтерському, екологічному соціальному обліку;

- забезпечення високого рівня достовірності облікової інформації про КСВ, що досягається завдяки однократному введенню даних і за рахунок мінімізації ймовірності помилки при багаторазовій обробці однієї і тієї ж інформації в інтегрованій обліковій

системі різними підсистемами;

- порівнянність і відповідність даних різних систем обліку та звітності по КСВ, яка ними формується, шляхом використання єдиного інформаційного простору;
- зменшення витрат на утримання персоналу, шляхом відсутності необхідності в утриманні додаткових служб для паралельного ведення різних видів обліку;
- оптимізація документообігу в компанії шляхом зменшення обсягу оброблюваної документної інформації, мінімізації етапів узгодження та кількості документів, що вимагають затвердження, забезпечення оперативної та одночасної колективної роботи з документами різними підсистемами інтегрованої облікової системи, побудови тематичних і зведених схем документообігу, розробка облікових номенклатур та системи кодування документів тощо;
- мінімізація трудовитрат і термінів формування інтегрованої звітності;
- можливість автоматичної перевірки інформації як на етапі введення її в інформаційну систему, так і на етапі контролю несуперечності фінансових та нефінансових показників КСВ в інтегрованій звітності;
- можливість впровадження сучасного міжнародного формату передачі регуляторної, фінансової та інтегрованої звітності, підготовленої відповідно до принципів МСФЗ, Basel (звітність банківських установ), Solvency (звітність страхувальників), МСІЗ і іншими – XBRL (eXtensible Business Reporting Language – «розширювана мова ділової звітності»), який описує звітність не мовами форм, а мовою базових показників, згрупованих в моделі даних, які дозволяють отримати аналітичну інформацію в фінансових, екологічних, та соціальних розрізах.

Для автоматизації інтегрованої облікової системи для обліку КСВ необхідно здійснити дії в наступній послідовності: визначити вимоги до формування єдиного інформаційного простору; обрати технічні засоби автоматизації; стандартизувати вимоги до інтерфейсів категорії «професійні судження» при введенні не регламентованих в національному обліку показників для обліку КСВ; описати інформаційну технологію, створену на основі децентралізованої обробки облікових даних; визначити структуру і порядок взаємодії зовнішнього і внутрішнього інформаційного полів; розробити технічні завдання та алгоритм впровадження програмного продукту з автоматизації процесу формування інтегрованої звітності.

Список використаних джерел

1. Integrated Reporting: a Better View? Deloitte. Global Sustainability and Climate Change Services. 12 p. [Electronic resource]. Retrieved from: http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Global/Loal%20Assets/Documents/Sustainability%20and%20Climate%20Change/dttl_Deloitte_Integrated_Reporting_a_better_view_Sep_2011.2.pdf.
2. Лебедев І.В. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті впровадження концепції гідної праці: Наукова монографія. Одеса, 2014. 376 с.
3. Міжнародний стандарт ISO26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» <https://aop.nmu.org.ua/ua/metodicki/specialist/opg/lzi/zakon/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20ISO%2026000.pdf>
4. Jackson T. Prosperity without growth: economics for a finite planet : 1st edition. Earthscan. London, 2009. 120 p.
5. Гуцайлюк З. В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції: монографія. Тернопіль: Крок, 2013. 176 с.
6. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.

Новіков В.В.

студент 6 гр.

Прокопова О. М

к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

З розвитком суспільно-виробничих відносин змінюється і ключові складові їх обслуговування, однією з яких є бухгалтерський облік, який безперечно, є невід'ємною частиною діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Питання перспективи розвитку бухгалтерського обліку як в Україні так і в усьому світі є актуальною темою для багатьох науковців. Так, дану тематику досліджували такі науковці як: Ф. Ф. Бутинець, Г. Г. Кірейцева, Д. О. Панкова, В. Г. Лінник, О. С. Бородкін, С. Ф. Голов, М. В. Жук, П. Т. Саблук, М. Я. Дем'яненко та багато інших.

Основною функцією бухгалтерського обліку є забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів повною, неупередженою та достовірною інформацією щодо майнового стану суб'єкта господарювання. В часи бурхливих трансформаційних перетворень змінюються можливості та роль бухгалтерського обліку в суспільстві, що обумовлює зміну фундаментальних засад – його принципів. Сучасні виробничі, трудові та соціальні відносини обумовлюють необхідність введення нових підходів до формування фінансової звітності [1]. Мова йде не лише про появу нових соціальних явища таких, як: відкритість національних та міжнародних ринків; зростання мобільності трудових ресурсів; зростання транспортної мобільності; природно-екологічні зміни; науково-технічний прогрес. Йдеться про становлення нового високотехнологічного світоустрою, на засадах всебічної соціологізації, соціальної відповідальності, сталого розвитку, міжнародної безпеки, особистісного зростання людей [2].

Принципи бухгалтерського обліку є першоосновою для відображення фактів господарського життя в системі бухгалтерського обліку. Світова система обліку є більш-менш подібною з одного боку і в той же час має певні історичні особливості в кожній країні, які обумовлені специфікою законотворення та рисами регіону.

Останні десятиріччя характеризуються посиленням проявів глобалізації у всіх сферах суспільного життя що стало передумовою виникнення Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Основним завданням яких є зменшення розмаїття підходів до відображення в бухгалтерському обліку та висвітлення у фінансовій звітності економічної інформації суб'єктів господарювання [4].

У контексті глобалізації світової економіки через призму бухгалтерського обліку, необхідно звернути увагу і на підвищення рівня мобільності капіталу, що обумовлює необхідність єдиного підходу до вимірювання та обслуговування інвестицій [1]. З початком процесу Європейської інтеграції в Україні можна спостерігати поступовий перехід суб'єктів господарювання до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що поживає приток іноземного капіталу у країну, а також забезпечує підвищення якісного стану бухгалтерської звітності та подання більш детальної інформації про результати діяльності підприємств.

Донедавна світова спільнота була вражена темпами розвитку використання хмарних технологій, необхідність в яких обумовили величезні інформаційні бази даних підприємств, установ та організацій. Хмарні технології вже зараз набули активного поширення як в Україні так і в усьому світі через їх відповідність вимогам сьогодення у контексті збереження віртуальних баз даних, що реалізується шляхом надання у комерційне користування віртуального програмного середовища [3]. Сьогодні ж вже активно йдуть дослідження у напрямку перебудови фундаментальних засад бухгалтерського обліку, які

виражені у його принципах. Передумовою цього стало: екологічні катастрофи, корона вірусна криза та введення військового стану на території України. Всі ці фактори призвели до формування економічної нестабільності як на світовому так і на національному рівні, створивши простір економічної невизначеності.

Існуюча теоретична основа Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності має дійсно високий рівень практичного використання, в першу чергу через свою зручність та відповідність вимогам часу. Водночас, світ не стоїть на місці і вимоги користувачів постійно трансформуються. Так, в умовах автоматизації обробки облікової інформації повне висвітлення всіх фактів господарського життя перестає бути проблемним питанням для практиків, більш актуальним для них постає питання щодо способу групування інформації з метою її аналізу та ефективного використання.

Через те, що на ефективність діяльності підприємств усе частіше впливають показники які важко піддаються грошовій оцінці, наприклад, вартість бренду, кадровий потенціал та технологічність забезпеченості, грошова оцінка об'єктів обліку, яка довгий час уважалася універсальним інструментом для прийняття рішень щодо ефективності діяльності підприємства, поступово втрачає свою актуальність. Окрім того, саме поняття "гроші" активно розширюється, бо до нього вже відносяться не тільки валюти різних країн, а й електронні гроші, крипто валюти.

Як результат, умови сьогодення вимагають доопрацювання існуючої теоретичної основи МСФЗ та МСБО під прийнятні ідеї сталого розвитку нової бухгалтерської доктрини. Ця доктрина має полягати у знятті протиріч між інформаційними інтересами глобальних корпорацій розвинутих країн та інтересами національних економік більшості країн, які проявляються у підвищенні соціальних та екологічних стандартів життя населення [2]. Інтереси національних економік та транснаціональних корпорацій обумовлюють створення нових стандартів фінансової звітності, які полягають у створенні механізму щодо розкриття нових моделей фінансової звітності таких як: функціонування людського капіталу; дотримання соціальних стандартів; примноження фізичного капіталу; відновлення природних ресурсів; дотримання вимог якості продукції та інших вимог законодавства зі сталого розвитку. Всі зацікавлені сторони повинні мати ідентичну загальнодоступну інформацію яка була б насичена не лише фінансово-економічними показниками, а і охоплювала б соціальні аспекти життєдіяльності населення.

На нашу думку, сучасний технологічний прогрес має достатній інструментальний набір для того, щоб у повній мірі та в короткотерміновий період забезпечити практичну реалізацію нових доктрин обліку та фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Лободзинська Т. П., Пшенишна К. М., Умаєва Д. Р. Стан, проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах. *СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ*. 2020. № 3. С. 146-151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sxeebu_2020_3_26 (дата звернення 10.05.2022).
2. Мармуль Л. О., Коваль С. В., Круковська О. В. Перспективи розвитку національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 4. С. 89-92. 2019. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2017_4_20 (дата звернення 11.05.2022).
3. Осмятченко В. О., Олійник В. С. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних уклад. *Економічний вісник*. 2018. № 2. С. 131-138. 2019. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_20 (дата звернення 14.05.2022).
4. Тягнирядно Л. Л., Любимов М. О., Кулик В. А. Принципи обліку: стан та перспективи розвитку. *ауковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2019. № 1. С. 71-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2019_1_11 (дата звернення 14.05.2022).

Орехова А. І.
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ

В сучасних умовах значна кількість компаній багатьох країн світу має складати фінансову звітність у відповідності до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Їх застосування сприяє уніфікації фінансових звітів шляхом гармонізації облікових стандартів. Сутність гармонізації полягає в тому, щоб системи обліку різних країн відповідали принципам міжнародних стандартів фінансової звітності. Фінансова звітність, складена за міжнародними стандартами, формує більш ефективні підходи до управління суб'єктом господарювання.

Сучасні умови розвитку економіки актуалізують питання підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів за рахунок забезпечення їх відкритості, що веде до підвищення довіри зі сторони стейкхолдерів. Така відкритість, перш за все, досягається шляхом транспарентизації. Іншими словами, прозорість обумовлює стан інформованості про діяльність компанії, її поточний фінансовий стан та фінансові результати. А отже, будь-який потенційний інвестор матиме повну уяву про компанію та її вартість, не проводячи для цього додаткових енергозатратних дій. Таким чином, дотримується умова наявності у інвесторів достатнього, повного та достовірного комплексу інформації про компанію, що їх цікавить.

Довгостроковий ефект від впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності полягає в тому, що для прийняття управлінських рішень буде використовуватися більш достовірна та якісна інформація. Як наслідок, підвищиться ефективність бізнесу - як поточної операційної діяльності, так і інвестицій. Якісні міжнародні стандарти сприяють збільшенню міжнародних потоків капіталу та кращій інтеграції ринків капіталу. Міжнародні стандарти підвищують якість доступної інформації іноземним інвесторам, а це, в свою чергу, зменшує інформаційну асиметрію між іноземними та місцевими інвесторами.

Перехід країн на міжнародні стандарти фінансової звітності асоціюється як із збільшенням абсолютних обсягів інвестицій, так і чисельності інституційних інвесторів (інвестиційних фондів, страхових та пенсійних фондів, прямих приватних фондів та венчурних інвестиційних фондів).

До переваг переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності слід віднести і покращення порівнювальності фінансової звітності різних компаній. А саме, формування єдиного вигляду фінансової звітності компаній в рамках окремих галузей після їх переходу на міжнародні стандарти. Таким чином, у світовому масштабі стало більше учасників окремих галузей економіки, які користуються одними і тими ж стандартами звітності.

Не можна оминати увагою і факт ролі міжнародних стандартів фінансової звітності в досягненні цілей сталого розвитку, а саме, у галузі звітності сталого розвитку. Так, фінансовий ринок потребує кваліфікованої, відповідної інформації про вплив пов'язаних зі стійкістю ризиків та можливостей інвестиційних рішень. У фінансовій звітності ця проблема з якості даних вирішена. 20 років тому Міжнародна організація регуляторів ринків цінних паперів (IOSCO) активно підтримувала створення Фонду МСФЗ та Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB). Сьогодні більше 140 країн вимагають від компаній представляти звітність у відповідності до стандартів МСФЗ, інвестори отримують якісну, завірену фінансову інформацію, на основі якої приймають рішення щодо інвестування та розподілу капіталу. Компанії зобов'язані стандартизувати свою звітність для ринку. В той же час, традиційна фінансова звітність, якою всі ці роки опікувався Фонд

Міжнародних стандартів фінансової звітності, відображає те, що сталося, а отже, мало підходить для пояснення довгострокової стратегії компаній.

Чисельні звернення з боку ключових груп стейкхолдерів спонукали до розширення ролі Фонду МСФЗ в цих глобалізаційних процесах. Якісна основа вже закладена – це публічна підзвітність; логічна структура управління; фокус на громадських інтересах; незалежність від будь-яких зовнішніх сторін; суворість та прозорість процесу розробки стандартів; високі стандарти контролю інформації, що публікується; жорсткий підхід до вибору нових тем для розробки і т.д. Досить тривалий успішний період розробки глобальних стандартів сформували колосальний пласт, який може бути використаний як джерело ресурсів для вирішення сьогоденних проблем зі звітністю сталого розвитку.

3 листопада 2021 р. на кліматичному саміті COP26 в Глазго (Великобританія) Фонд МСФЗ повідомив про створення нової Ради з міжнародних стандартів зі сталого розвитку (International Sustainability Standards Board, ISSB). Фонд оприлюднив інформацію про організації, що входять до його складу, а також створення Робочої групи з технічної готовності (Technical Readiness Working Group, TRWG), яка вже опублікувала два прототипи вимог до розкриття інформації.

Метою Ради з міжнародних стандартів зі сталого розвитку є розробка єдиного фундаменту для стандартів розкриття інформації про сталий розвиток у всьому світі. Рада має намір створити стандарти, розраховані на сумісність між різними юрисдикціями та відповідні очікуванням найширшого кола зацікавлених сторін. У рамках цієї роботи Фонд МСФЗ об'єднує зусилля з Climate Disclosure Standards Board (CDSB, ініціатива Проєкту з розкриття вуглецевої інформації CDP), а також з Value Reporting Foundation (VRF), який, у свою чергу, включає систему інтегрованої звітності та стандарти SASB. Очікується, що консолідація завершиться у червні 2022 року. Тим часом, Фонд МСФЗ вже створив TRWG, яка стане основним органом для вироблення рекомендацій ISSB щодо створення глобальних стандартів звітності про сталий розвиток. До її складу увійшли представники CDSB, Ради з МСФЗ, TCFD, VRF та Світового економічного форуму. Передбачається створення системи звітності, що не суперечитиме діючій, оскільки МСФЗ повинні розроблятися і надалі, а в самій МСФЗ-звітності мають при цьому відображатися фінансові підсумки всього того, що відображатимуть глобальні стандарти звітності сталого розвитку.

Обидві системи стандартів повинні розвиватися паралельно, але з певною кореляцією. Таким чином, інвестори та всі користувачі звітності у світі зможуть отримати всі переваги від порівнюваних, та таких, що не суперечать один одному, надійних та корисних для ділових рішень наборів даних за двома системами стандартів.

Таким чином, Фонд МСФЗ керується своєю основною місією щодо забезпечення ефективності функціонування світових фінансових ринків та стабільного зростання світової економіки. Враховуючи дедалі більше зростання іноземних інвестицій у вітчизняний бізнес, компанії, що виходять на глобальні ринки у пошуках нових можливостей, будуть змушені застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності. МСФЗ допомагають інвесторам швидше приймати економічні рішення, а також спрощують порівняння запланованих інвестицій, пропонуючи єдині принципи обліку, оцінки та викладу інформації. Так чи інакше, МСФЗ стає вже не просто універсальною фінансовою мовою, а й необхідною умовою успішного розвитку.

Список використаних джерел

1. International Sustainability Standards Board. URL: <https://www.ifrs.org/groups/international-sustainability-standards-board/#news>
2. IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/>

Пісоченко Т. С.
канд. екон. наук, асистент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ДОСВІД РОБОТИ ЗАРУБІЖНИХ КОМПАНІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У світі технології штучного інтелекту активно використовуються в різних сферах суспільного життя. З використанням штучного інтелекту можна здійснювати безпілотне керування транспортними засобами, проводити торги фінансовими інструментами на фондових біржах, аналізуються великі обсяги даних, розпізнаються та генеруються зображення, створюються побутові роботи та інше. Використання обсягів даних та розробка нових типів сенсорів створює передумови для подальшого розвитку таких технологій. Роботизація у фінансовому секторі є звичним явищем. Багато компаній з різних сфер бізнесу, такі як eBay, Booking.com або Pokerstars, вже давно не обходяться без автоматичного здійснення мільйонів транзакцій щодня. Сучасне покоління все частіше користується гаджетами при оплаті товарів та послуг.

Штучний інтелект використовується в різних сферах життя. Надає він значний вплив й на світ бухгалтерського обліку. Для використання можливостей технологій штучного інтелекту більшістю провідних країн розроблені національні та наднаціональні стратегії в цій сфері. Подібні документи були затверджені Європейською комісією, а також у США, Канаді, Франції, Великобританії, Німеччині, Китаї, Японії, Південній Кореї, Швеції та ін.

В Організації Північноатлантичного договору (НАТО) приділяється значна увага технологіям штучного інтелекту та практичним аспектам їх використання з точки зору розвитку національних та спільних спроможностей, а також всебічного врахування можливих проблем та викликів, пов'язаних із масовим поширенням відповідних технологій у світі.

Україна, яка є членом Спеціального комітету зі штучного інтелекту при Раді Європи (AD HOC COMMITTEE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE), у жовтні 2019 року приєдналася до принципів Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) з питань штучного інтелекту (OECD, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449).

Найбільш активно досліджують можливості впровадження штучного інтелекту в бухгалтерський облік компанії Великої четвірки (Deloitte, PwC, EY, KPMG). Їх ідеї вже стосуються не тільки бухгалтерського обліку, а й аудиту, аналізу та інших управлінських функцій.

PwC має програму штучного інтелекту GL.ai, яка здатна аналізувати документи звітів. Компанія KPMG створила власний портфель інструментів штучного інтелекту під назвою KPMG Ignite. Дана система призначена для поліпшення бізнес рішень і їх обробки на цифровій платформі. Основними особливостями KPMG Ignite є механізм, який використовує штучний інтелект для аналізу і отримання інформації з лізингових або інвестиційних угод [1].

В Україні власні програмні продукти, пов'язані із штучним інтелектом (AI-рішення) в обліку просуваються повільно. Активно розробляються програмні рішення, пов'язані із штучним інтелектом в бухгалтерії у Польщі, Германії та інших країнах світу. Прикладом конкретного програмного рішення є Skanujfakturę.pl. використанням такого програмного рішення дозволяє прискорити процес введення рахунків-фактур до системи бухгалтерського обліку шляхом автоматичного зчитування даних із зображень документів. Його сутність полягає в тому, що програма створює цифровий двійник сканованого рахунка-фактури у паперовому вигляді або отриманого у електронному вигляді та експортує його до іншої бухгалтерської програми. Весь процес є автоматизованим (якщо

засдалегідь здійснити певні налаштування) і на кожному етапі у людини є можливості вносити зміни вручну у разі необхідності [2].

Skanujfaktura.pl. може експортувати дані до найбільш поширених в Польщі бухгалтерських програм (Meritus – merSoft FK, Asseco – WAPRO, Enova365 тощо). У кожного зареєстрованого користувача є можливість внести дані з 50 документів протягом 7 днів безкоштовно, після чого користувачу доведеться підписатись на програму (є 3 варіанти підписки вартістю 299 злотих на місяць, 799 злотих на місяць та 1599 злотих на місяць), кожна з яких має окреме обмеження на проведення рахунків-фактур та функціонал.

В Україні не поширені власні рішення пов'язані із впровадженням штучного інтелекту в бухгалтерію, а зарубіжні продукти спеціалізовані на умовах діяльності країн, де вони розроблені, є позитивною ознакою той факт, що у країнах, близьких до України за економічною, технологічною та правовою структурою суспільства, були розроблені технологічні рішення, адаптовані до місцевого законодавства, що свідчить про те, що й для України даний шлях є не неможливим і їх можна адаптувати до українських умов.

Список використаних джерел

1. Кондратюк О. М., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Є. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. Ефективна економіка. 2021. № 1.

2. Офіційний сайт Skanufaktura. URL : <https://skanufaktura.pl/> (дата звернення: 17.05.2022)

3. Штучний інтелект в бухгалтерському обліку та фінансах. веб-сайт. URL : <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1049080.html> (дата звернення: 18.05.2022)

Позняковська Н. М.

доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА І СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На розвиток системи бухгалтерського обліку суттєво впливають трансформації, які відбуваються у суспільстві. Фінансова криза 2008 року спричинила критику фінансової звітності і виникнення іншої – соціальної звітності, а згодом відбулося поєднання їх у інтегровану. Війна в Україні 2022 року, яку політологи за перебігом, охопленням країн, територій та людей, наслідками, вже називають світовою, змушує громадських діячів, науковців і практиків переглянути традиційні парадигми розвитку та суспільства, і обліково-аналітичного та інформаційного забезпечення, зокрема.

На початку ХХІ століття найперспективнішою ідеологією названа концепція сталого розвитку. Основою сучасної концепції сталого розвитку вважається перша доповідь Римського клубу під назвою «Межі зростання» [1]. 14 липня 1992 року вважається датою офіційного проголошення ідеї сталого розвитку. На Міжнародній конференції з навколишнього середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро (Самміт Землі) [2] сталий розвиток визначено як досягнення таких цілей, як високої якості навколишнього середовища і здорової економіки для всіх народів світу, задоволенні потреб людей і збереженні сталого розвитку протягом тривалого періоду.

Внаслідок, з однієї сторони, трансформацій власності, появи нових ринків капіталу і праці, а з іншого боку, екологічних проблем і загроз, дефіциту ресурсів, політичних конфліктів і війн, набувають значення питання соціально-економічного і соціокультурного впливів бухгалтерів на їх професійність у підготовці інформації для прийняття управлінських рішень, впливу облікової професії на попередження фінансових катастроф [3].

Професійна світова спільнота публікує на початку 2000-х років дискусійний документ «На шляху до інтегрованої звітності – як розказати про цінності в 21 сторіччі» [4], у якому проголошувалась трансформація підходів до звітності у зв'язку із зміною інформаційних потреб користувачів. Стійкий розвиток розглядався [5] як основний моральний та економічний імператив ХХІ ст. для об'єднання потенціалу природи, суспільства і бізнесу, що призведе до фундаментальної зміни принципів корпоративного управління.

Україна підтримала ряд міжнародних рішень щодо сталого розвитку: Порядок денний на ХХІ століття (1992) [6], Декларацію Тисячоліття ООН (2000) [7], Йоханесбургську декларацію [8] та План реалізації рішень Всесвітнього саміту ООН зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) [9], Майбутнє, якого ми прагнемо (Ріо-де-Жанейро, 2012) [10]. Були й спроби затвердити на законодавчому рівні Концепцію сталого розвитку та Стратегію сталого розвитку України. У 2017 році опублікована Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [11], у якій викладено бачення орієнтирів досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку, затверджених на Саміті ООН зі сталого розвитку (2015). Розроблено національну систему цілей сталого розвитку (86 завдань національного розвитку та 172 показники для їх моніторингу), яка забезпечуватиме міцну основу для подальшого планування розвитку України та моніторингу стану досягнення цілей. Президент України задекларував у 2019 році дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [12]. Міністерство економіки України підготувало у 2020 році перший Добровільний національний огляд щодо прогресу України у досягненні Цілей Сталого Розвитку [13]. Підсумки першого етапу системної роботи охоплюють адаптацію цілей сталого розвитку в Україні, моніторинг та аналіз ключових тенденцій, оцінку ступеня інкорпорації завдань цілей сталого розвитку у стратегічні та програмні документи України. Зокрема, за підсумком 2019 року Україна у цілому досягла прогресу за 15-ма з 17-ти цілей.

Водночас із викликами сталого розвитку упродовж останніх десятиліть відбуваються істотні інформаційні трансформації – стрімкий розвиток інформаційних технологій, надмірна експансія засобів масової інформації, інформатизація всіх сфер життя. Наукова спільнота та світові організації назвали наслідок інформаційних трансформацій як формування суспільства знань (knowledge society) та/або суспільств знань (knowledge societies) [14]. Концепція суспільство/суспільств знань визначає такий стан людства, коли, з одного боку, стрімке зростання ролі знань відкриває перед світом нові можливості та продуктивні перспективи, а з другого – загострюються небезпеки регресу людському розуму.

Жахливі події 2022 року в Україні, які сколихнули весь світ, продемонстрували кризу суспільно-політичного розвитку. Недавній світ відносного спокою та миру вмиль змінився не тільки для українців. Російська агресія проти України змінила світовий порядок денний.

Під час війни росії проти України зареєстровано станом на 25 березня 2022 року 2702 злочинів агресії та воєнних злочинів та 1640 злочинів проти національної безпеки [15]. Станом на 18 квітня за даними ООН загинули 2104 цивільні особи. У більшості випадків загибель та поранення цивільних осіб були спричинені застосуванням вибухової зброї з широкою зоною ураження. За даними Офісу Генерального прокурора України станом на 8 травня 2022 року понад 638 дітей постраждали в Україні внаслідок збройної російської агресії. При цьому 225 дітей загинуло та більше 413 поранено. Російські окупанти станом на 20 квітня 2022 року примусово переселили в РФ понад 500 тис. українців, зокрема 121 тис. дітей. Російські агресори вбивають мирних жителів, викрадають, катують українських журналістів, політиків і громадських діячів, вивозять, депортують українців, розстрілюють гуманітарні коридори, грабують підприємства й оселі українців, гвалтують жінок і дітей. Окупанти створили «фільтраційні табори» і депортують українців до Сибіру! Російське міноборони 2 травня 2022 року заявило, що загарбники депортували з України 1,1 млн. осіб, включаючи 200 тисяч дітей. Російська армія, обстрілюючи українські міста, станом на 27 квітня 2022 року повністю зруйнувала 102 заклади освіти, серед яких школи, дитсадки та університети, ще 1412 закладів зазнали пошкоджень. Росіяни грабують фермерів, вивозять

до тимчасово окупованого кримського півострова зерно. Російські військові злочинці в Україні провокують масштабні екологічні катастрофи [15]. Наслідки для інфраструктури країни та її населення – катастрофічні.

Такі дії є грубим порушенням усіх міжнародних прав. Порушена декларація забезпечення на планеті глобальних цілей – Сталого Розвитку, до яких відноситься: мир і справедливість; подолання бідності; подолання голоду; міцне здоров'я; якісна освіта; інновації і інфраструктура; сталий розвиток міст та спільнот; ін. Постає питання до світової спільноти – яка ціна заклику до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету, забезпечити мир і процвітання для всіх людей у світі, коли сьогодні в центрі Європи йде війна, війна на винищення 40-мільйонної української нації на своїй землі?! Рідні мариупольців і захисників благають увесь світ порятувати їх. Світ мовчить...

Програма розвитку ООН декларувала досвід і знання для досягнення прогресу і надання допомоги країнам на шляху до сталого розвитку. Зважаючи, що основною метою діяльності ООН, до якої входить 193 країни світу, і Україна зокрема, є підтримання, зміцнення миру та міжнародної безпеки, розвиток співробітництва між державами світу, вочевидь, ООН не виконує функцію захисту щодо України. Отже, ХХІ століття виявило неспроможність світових організацій дотриматись проголошених декларацій розвитку і процвітання людства – зупинити війну, гибель людей, голод, бідність, жертви, руйнування міст в середині Європи, у країні – члена ООН.

Вочевидь, що сьогодні відбувається зміна парадигми світового розвитку. Зараз, як ніколи, наука повинна запропонувати світові рішення проблем і конфліктів – нову парадигму розвитку людства – безпечне суспільство. Отже, бухгалтерський облік має за мету забезпечити довіру і порозуміння в соціально-економічному просторі, через професійну обробку, подання і інтерпретацію для користувачів інформації про факти і процеси життєдіяльності [16], як господарської одиниці, так і держави у цілому. І у цей надскладний час якість і об'єктивність інформації, фінансової та нефінансової, зокрема, повинні стати інструментами забезпечення у світі безпеки.

Список використаних джерел

1. The Limits to Growth. A Report for the Club of Roma's Project on the predicament of mankind. New York, 1972. 211 p. URL: <http://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>
2. Rio Declaration on Environment and Development. Rio Declaration on Environment and Development 14 June 1992. URL: <http://www.un-documents.net/rio-dec.htm> (Дата звернення: 10.05.2022).
3. Дипиаза С. (младший), Экклз Р. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества. М.: Альпина Паблишер, 2003. 212 с.
4. Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century. URL: <http://www.theiirc.org/the-integrated-reporting-discussion-paper>.
5. King Code of Governance for South Africa 2009 (King III). URL: <https://ecgi.global/code/king-code-governance-south-africa-2009-king-iii>
6. Rio Declaration on Environment and Development. Rio Declaration on Environment and Development 14 June 1992. URL: <http://www.un-documents.net/rio-dec.htm> (Дата звернення: 10.05.2022).
7. United Nations Millennium Declaration. Resolution adopted by the General Assembly A/Res/55/2 (18 September 2000). URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcom/A_RES_55_2.pdf (Дата звернення: 10.05.2022).
8. Johannesburg Declaration on Sustainable Development, A/CONF.199/20, Chapter I, Resolution 1, Annex. URL: <http://www.un-documents.net/jburgdec.htm> <http://www.un-documents.net/johannesburg-declaration.pdf>

9. Johannesburg Plan of Implementation, in A/CONF.199/20, Chapter I, Resolution 2, Annex. <http://www.un-documents.net/jburgpln.htm> <http://www.un-documents.net/jpoi.pdf> (Дата звернення: 10.05.2022).

10. The Future We Want. Outcome document of the United Nations Conference on Sustainable Development. Rio de Janeiro, Brazil, 20–22 June 2012. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf> (Дата звернення: 10.05.2022).

11. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/%d0%9d%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%be%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b0%20%d0%b4%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%b2%d1%96%d0%b4%d1%8c%20%d0%a6%d0%a1%d0%a0%20%d0%a3%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d0%b8_%d0%bb%d0%b8%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d1%8c%202017%20ukr.pdf (Дата звернення: 10.05.2022).

12. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 №722/219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (Дата звернення: 10.05.2022).

13. Sustainable Development Goals: Ukraine. Voluntary National Review. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26295VNR_2020_Ukraine_RepRep.pdf (Дата звернення: 10.05.2022).

14. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2005). Toward knowledge societies. UNESCO World Report. Conde-sur-Noireau, France: Imprimerie Corlet.

15. Воєнні злочини під час війни Росії проти України (2022). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Воєнні_злочини_під_час_війни_Росії_проти_України_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Воєнні_злочини_під_час_війни_Росії_проти_України_(2022)) (Дата звернення: 10.05.2022).

16. Жук В.М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: відповідь на виклики сучасності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 8-9. С. 14-23. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/institutsionalna-teoriya-bukhgalterskogo-obliku-vidpovid-na-vikliki-suchasnosti.html>

Роздобудько В. В.

к.е.н., доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Київського державного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна

ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗНИЩЕНИХ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

В результаті збройної агресії Російської федерації перед великою кількістю підприємств постало питання обліку товарно-матеріальних цінностей знищених під час військових дій.

Відповідно до Національних стандартів бухгалтерського обліку активами є ресурси, які підприємство контролює (тобто має вигоди від їх використання та обмежує доступ інших осіб до цих вигід) та від використання яких підприємство планує в майбутньому одержувати економічні вигоди.

Військові дії відповідають визначенню форс-мажорних обставин, що призвели до знищення товарно-матеріальних цінностей. Так, 24 лютого 2022 року Торгово-промислова палата України (ТПП) засвідчила форс-мажор у зв'язку з воєнною агресією Російської Федерації (лист від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1).

Відповідно, товарно-матеріальні цінності знищені в результаті військових дій не відповідають визначенню активу та підлягають списанню з балансу підприємства. Але,

перед підприємством постає питання, щодо підтвердження знищення товарно-матеріальних цінностей.

На даний час, в нормативно-правових актах відсутній особливий порядок списання товарно-матеріальних цінностей з балансу під час військового стану. Єдиний документ, що розглядає списання майна, є лист Мінфін, що дозволяв списувати майно з балансу лише на підставі результатів інвентаризації [1].

Як вже зазначено вище, спеціальних норм, що регулюють інвентаризацію активів під час воєнного стану, в положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань немає. В той же час, є вимога провести інвентаризацію через форс-мажорні обставини у разі [2]:

- 1) встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, що визначає керівник підприємства;
- 2) техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явища) в обсязі, визначеному керівником підприємства;
- 3) в інших випадках, передбачених законодавством.

Згідно Положення № 879, підприємства, що перебувають на тимчасово окупованій території та/або на території проведення антитерористичної операції (або їх структурні підрозділи (відокремлене майно) перебувають на зазначених територіях) проводять інвентаризацію тоді, коли стане можливо забезпечити безпечний і безперешкодний доступ уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал цих підприємств. А саме: станом на перше число місяця, що настає за місяцем, у якому зникли перешкоди для доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку [2].

Тому, вважаємо, що аналогічно, за військового стану в країні, діють приписи Положення № 879, щодо забезпечення безпечного та уповноважених осіб до активів підприємства, що перебувають на тимчасово окупованій території та/або на території де здійснюються військові дії.

Можемо зробити висновок, що якщо майно перебуває у зонах, де не точаться бої та є змога виконати приписи щодо забезпечення безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, підприємство зобов'язане діяти за загальним алгоритмом проведення інвентаризації майна та зобов'язань, а саме: 1) видання наказу керівника про призначення комісії з інвентаризації; 2) проведення фактичного огляду (перерахунку) запасів та необоротних активів у присутності матеріально відповідальної особи (МВО). Якщо МВО немає під час інвентаризації — зазначте, що проводили інвентаризацію без її участі, причину відсутності МВО, а також що претензій до неї щодо відшкодування втраченого майна немає; 3) формуємо інвентаризаційні описи, до яких вносимо дані про активи, їх фактичну кількість. На орендовані основні засоби, запаси, що перебувають на відповідальному зберіганні, та інші активи, які не належать підприємству та обліковуються на позабалансових рахунках, складіть окремі інвентаризаційні документи; 4) передаємо до бухгалтерії підприємства інвентаризаційні описи. Бухгалтерія порівнює дані інвентаризації з обліковими записами до початку воєнних дій і складе звіряльну відомість, у якій зафіксує нестачі і втрати; 5) у протоколі результатів інвентаризації зазначаються результати перевірки та причини знищення активів; 6) Керівник затверджує протокол результатів та видає наказ про відображення в обліку результатів інвентаризації.

Список використаних джерел

1. Лист Міністерства фінансів України від 19.01.2015 р. № 31-11420-08-10/1373 «Щодо відображення в бухгалтерському обліку руйнувань майна підприємств, які знаходяться на території проведення АТО»
2. Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань».

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЕКОПОДІЇ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Із 24 лютого 2022 року Україна знаходиться в умовах правового режиму – воєнний стан. Відповідні зміни внесли корективи в господарську діяльність усіх без винятку економічних суб'єктів, а відтак і в системи їх документального, аналітичного та синтетичного обліку. Багато підприємств, з різних причин, взагалі змушені були призупинити свою діяльність.

Військові події поставили перед власниками та керівництвом й нові завдання – забезпечити організацію оперативного обліку екологічних подій (перш за все на стратегічних об'єктах, об'єктах культурної спадщини та підприємствах критичної інфраструктури); передбачити особливості фіксації в обліку екологічних подій в разі продовження ведення на території підприємства подальших бойових дій, в випадку окупації та при евакуації; продумати дії співробітників при виникненні позаштатних надзвичайних ситуацій та у разі ліквідації наслідків екологічних подій, а також їх фото- і відеофіксацію з метою подальшого відображення та оцінки збитків в системі обліку.

Хотілося б окремо підкреслити, що вирішення зазначених вище завдань в мирні часи більшістю господарюючих суб'єктів взагалі не розглядалося, а відтак, на ці заходи зараз потрібно закласти додаткове фінансування.

Питанням організації екологічного обліку присвячено праці Д. Грицишена, В. Жука, І. Замули, інших авторів. Незважаючи на це нові реалії та виклики сьогодення потребують деталізації в обліку наслідків екологічних подій від всіх господарюючих суб'єктів незалежно від їх розміру та виду економічної діяльності. Події мають бути оперативно зафіксовані та відображені в системі обліку кожного підприємства, крім цього передані й узагальнені на регіональному та державному рівнях.

Чинні міжнародні норми сприяють захисту навколишнього середовища та враховують стратегію сталого розвитку суспільства в глобальному спектрі. Однак слід визнати, що наявні факти порушень на території України призводять до катастрофічних непередбачуваних наслідків, які постійно спостерігає та відчуває інтернаціональна спільнота. Україна знаходиться в ситуації, коли не може гарантувати майбутнім поколінням забезпечення збереження довкілля в існуючому зараз стані.

Це спонукає до необхідності ведення документального обліку всіх екологічних подій та проведення їх достеменно оцінки від мікро- до мегарівня, оскільки з ліквідацією їх наслідків ми матимемо справу ще не один рік і вони відзначаться на цілях сталого розвитку нашої країни та окремих підприємств.

Національною академією наук України вже зафіксовано більше 200 подібних екологічних випадків. Для кожного з них зібрано необхідні вихідні дані та розраховано суму збитків. До особливо небезпечних екологічних подій віднесено – пошкоджені газопроводи та знищені водні судна в акваторії Чорного моря, пожежі на нафтохранилищах, підірвані резервуари з хімічними отруйними речовинами, тощо.

Робоча група із 60 компетентних осіб з різних напрямів, – атмосферне повітря; ґрунти; забруднення та засмічення земель, поводження з відходами; водні ресурси; надра; ліс та ПЗФ; біоресурси; радіація (ЧАЕС та зона відчуження), опікується цими важливими питаннями й надає корисні поради та робить неоціненний внесок в збереження вітчизняного довкілля. Фахівці Інституту водних проблем і меліорації НААН допомагають із оцінкою стану земель за даними дистанційного зонування Землі. Науковці з ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського» розробляють методичну базу і

займаються визначенням завданої шкоди землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії.

Члени Робочої групи вивчають міжнародну практику, знайомляться з досвідом інших країн стосовно збору доказової бази та особливостей розгляду міжнародними інстанціями спорів із екологічною складовою. Зараз всі налаштовані на розробку якісної та обґрунтованої організаційно-методичної бази, що зможе використовуватися у судових процесах відповідних юрисдикцій та стане фундаментальною основою для стягнення репарацій з країни-агресора. [1]

Також на державному рівні щоденною оперативною фіксацією злочинів в умовах воєнного стану в Україні займається Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Віднедавна для полегшення роботи Міністерством запущено застосунок ЕкоЗагроза. ЕкоЗагроза – офіційний вебресурс і мобільний додаток, завдяки якому кожен громадянин може отримати достовірну інформацію про стан повітря, води, ґрунту та інші актуальні регіональні відомості.

У застосунку на інтерактивній мапі України можна проглянути: дані моніторингових систем щодо якості повітря та рівня радіаційного забруднення по всій Україні; актуальні факти екологічних загроз. Громадянам надано можливість повідомляти про факти екологічних злочинів проти довкілля (про горіння військової техніки; пожежі в лісах; викиди отруйних речовин – хлору, аміаку, сірководню, синильної кислоти, азотної кислоти у повітря; розливи нафтопродуктів чи отруйних речовин у ґрунт або водойму тощо [2].

Вважаємо, що господарюючі суб'єкти також мають долучитися та надавати інформацію: по-перше, про наявну від них екологічну небезпеку та поради щодо дій в випадку виникнення загрози; по-друге, про заподіяну шкоду їх території та підприємству.

На нашу думку, в застосунку ЕкоЗагроза необхідно передбачити електронний звіт для обліку екоподії підприємствами з наступними рубриками:

- дата екологічної події;
- місце розташування господарюючого суб'єкту;
- детальний опис факту екологічної події (з уточненням даних щодо шкоди *атмосферному повітрю* – пожежа, викиди отруйних речовин – хлору, аміаку тощо; *водним ресурсам* – розливи нафтопродуктів чи отруйних речовин тощо; *ґрунтам* – несанкціоновані поховання, розливи нафтопродуктів чи отруйних речовин, тощо).

При описі екологічного злочину Міністерством має бути запропонований покроковий алгоритм. Звіт необхідно структурувати за кількісними та якісними показниками з оптимальним ступенем характеристики. При заповненні такої форми господарюючий суб'єкт, в мінімально наявних умовах і без додаткових програмних засобів, повинен мати можливість зібрати та сформулювати необхідну доказову базу для подальшого подання приватного позову проти країни-агресора. Інформація має бути з фото- і відеоданими. Вважаємо, їх одразу можуть завантажувати компетентні незаангажовані служби, що приймали участь у ліквідації екологічної події безпосередньо на місці. Господарюючим суб'єктам має бути забезпечений консультаційний супровід від фахівців створеної Робочої групи, що дасть змогу достеменно відобразити в обліку екологічну подію. Крім того, корисними будуть супутникові знімки. До цього процесу, вбачаємо корисним, залучення країн з різних континентів – Європи, Америки, Азії тощо. З одного боку, такі відомості стануть безапеляційним міждержавним доказом, а з іншого – будуть зберігатися в інформаційному сховищі до якого ніхто не зможе вносити бажані зміни.

Цей електронний звіт дозволить на регіональному та державному рівнях забезпечити облік екологічних подій та вживати заходів спрямованих на ліквідацію їх наслідків і притягнення усіх винних до відповідальності.

У системі поточного обліку рекомендуємо підприємствам накопичувати інформацію про додаткові витрати, що спрямовані на запобігання та ліквідацію наслідків екологічних подій в Відомості.

Залежно від розміру господарюючого суб'єкту структура та періодичність заповнення

статей Відомості може різнитися.

Вбачаємо доречним вести такий реєстр у розрізі наступних даних:

- витрати на придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, малоцінних та швидкозношуваних предметів для запобігання та ліквідації екологічної події;

- витрати на зарплату персоналу, що був залучений для запобігання та ліквідації екологічної події;

- витрати на відрахування ЄСВ від зарплати персоналу, що був залучений запобігання та для ліквідації екологічної події;

- витрати на оплату послуг сторонніх організацій, що займалися запобіганням та ліквідацією наслідків екологічної події (витрати на послуги, що пов'язані з додатковим вивезенням твердих побутових відходів, відновленням освітлення, водопостачання, водовідведення, газопостачання, системи опалення, зв'язку, доставкою будівельних матеріалів тощо);

- інші витрати для запобігання та ліквідації екологічної події.

Відомості також будуть допоміжною інформацією для формування господарюючим суб'єктом електронного звіту у застосунку ЕкоЗагроза.

До позитивних сторін, в частині податкового екологічного обліку, хотілося б віднести тимчасовий дозвіл підприємствам не нараховувати та не сплачувати екологічний податок. Відзначимо, що ця норма згідно з п. 69.16 Податкового кодексу України застосовується:

з 1 січня 2022 року по 31 грудня 2022 року платниками екологічного податку, зареєстрованими (взяними на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів *на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації (курсив наш).*

Перелік територій визначається Кабінетом Міністрів України. [3]

Звертаємо увагу на той факт, що щоденна кількість екологічних подій в воєнний період у разі збільшилася, а перелік територій, на яких продовжуються (велися) бойові дії, з кожним днем розширюється.

Отже, потрібно передбачити інші альтернативні джерела для фінансування відповідних екологічних заходів.

Напрями майбутніх науково-практичних досліджень необхідно спрямувати на подальшу розробку організаційно-методичного забезпечення для системного обліку екологічних подій всіма господарюючими суб'єктами в умовах воєнного стану на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Список використаних джерел

1. Науковці долучаються до фіксації екозлочинів Росії в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/naukovci-doluchatsya-do-fiksaciyi-ekozlochiniv-rosiyi-v-ukrayini> (дата звернення: 14.05.2022).

2. Міндовкілля запустило застосунок ЕкоЗагроза та запрошує українців вступати до екологічного батальйону. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39208.html> (дата звернення: 15.05.2022).

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n17185> (дата звернення: 15.05.2022).

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Одним із головних напрямків державної політики у податковій сфері є трансформування спрощеної системи оподаткування малого підприємництва, яка є провідною в національній економіці. Адже саме суб'єкти спрощеної системи оподаткування мають можливість забезпечити людей робочими місцями і, тим самим, підвищити зайнятість населення та поповнити місцеві бюджети завдяки сплаті єдиного податку. В Україні вже довгий час розглядаються питання удосконалення системи спрощеного оподаткування, а також доцільності її існування в цілому. Деякі дослідники стверджують, що таку систему потрібно скасувати, інші - залишити у тому вигляді, в якому є, чи внести несуттєві зміни, останні – модернізувати у відповідності до сучасних викликів у галузі оподаткування та контролю. Все це викликало необхідність реформування податкового законодавства в сфері спрощеного оподаткування.

Проблематику та сутність спрощеної системи оподаткування в Україні вивчали такі вітчизняні учені, як: Кміть В. М., Коба О. В., Логвіновська С. І., Крисоватий А. та інші. Результати їх досліджень є значущими. Але, проаналізувавши зміст Податкового кодексу України (ПКУ) та інших нововведень, що стосуються спрощеної системи оподаткування, можна стверджувати про наявність поруч з явними перевагами багатьох недоліків та суперечностей, які необхідно вирішувати.

Мета даної публікації – розглянути загальну сутність спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва та окреслити ряд недоліків спрощеної системи оподаткування

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Главою 1 Розділу XIV ПКУ із одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Юридична особа чи фізична особа-підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам та реєструється платником єдиного податку. Спрощена система оподаткування передбачає поділ платників на чотири групи [1].

Недоліком спрощеної системи є те, що розмір єдиного податку для 1-ї та 2-ї групи платників єдиного податку не залежить від результатів діяльності, на відміну від загальної системи оподаткування, де основою оподаткування є прибуток або в певних випадках - дохід, тобто є сенс застосовувати єдині податкові ставки для всіх категорій платників, незалежно від обсягів виручки за звітний період. З цього виходить що ставка податку не змінюється, навіть при збитковій діяльності, що з урахуванням періодичних політичних та соціально-економічних криз в Україні сприяє погіршенню фінансового стану малих та середніх підприємств [2, с. 370]. В той же час рівень податкового навантаження значно знижується на платників єдиного податку, при умові якщо їхня фінансово-господарська діяльність має позитивний результат.

До негативних факторів спрощеного оподаткування доцільно віднести такі, як-то:

- можливість зловживання системою оподаткування та ухилення від сплати платежів через зменшення обсягів виручки суб'єктами малого та середнього бізнесу для переходу на спрощену систему оподаткування;
- вимога щодо розрахунків з контрагентами тільки у грошовій (готівковій або безготівковій) формі;

- обов'язкова сплата Єдиного соціального внеску (ЄСВ) у мінімальному розмірі для 2-ї та 3-ї групи платників єдиного податку, а для платників 1-ї групи – 0,5 мінімального страхового внеску не залежно від результатів діяльності [3].

Для всебічного уявлення сутності сучасної спрощеної системи оподаткування варто розглянути і позитивні сторони її застосування.

Так, до переваг цієї системи можна віднести такі аспекти:

- спрощена процедура і порядок реєстрації суб'єктів такої системи;
- перехід на сплату єдиного податку з початку будь-якого кварталу;
- простий алгоритм нарахування єдиного податку;
- спрощене ведення обліку, розрахунків, пов'язаних із визначенням сум податків та відносно спрощення заповнення звітності, в тому числі з урахуванням вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- збільшення власних оборотних коштів платників єдиного податку за рахунок зменшення сум платежів за податками й зборами через застосування механізму пільгового оподаткування;
- наявність різних підходів щодо сплати ПДВ.

До переваг можна віднести і відсутність, відповідно до п. 296.10 ПКУ [1], необхідності застосовувати реєстратори розрахункових операцій (РРО) фізичними особами-підприємцями (ФОП) 1-ї групи, а також 2-ї, 3-ї та 4-ї груп (фізичні особи-підприємці) обсяг доходів яких, незалежно від обраного виду діяльності протягом календарного року не перевищує 1,0 млн. грн., за винятком реалізації вищезазначеними групами ФОП «технічно складних побутових товарів», що підлягають гарантійному ремонту, а також лікарських засобів та виробів медичного призначення.

Отже, огляд переваг та недоліків спрощеної системи оподаткування дав змогу окреслити проблеми у цій сфері та зробити наступні висновки.

На сучасному етапі у сфері спрощеного оподаткування простежується: неузгоджена нормативно-правова база оподаткування; недосконалий механізм справляння єдиного податку, який по суті не є єдиним через одночасну сплату інших податкових платежів (ПДВ, ЄСВ тощо); неможливість використання спрощених процедур суб'єктами, які на невеликий відсоток перевищують межу за масштабами діяльності; незацікавленість суб'єктів малого підприємництва перейти на спрощену систему оподаткування [4, с. 119].

Впевнені, що для вирішення цих проблем необхідно: розробити інструменти для стимулювання розвитку малого підприємництва та інвестування інноваційної спроможності; знизити податкове навантаження, удосконалити антикорупційне законодавство, модернізувати нормативно-правову базу оподаткування; розширити перелік видів діяльності, за якими можна застосовувати спрощену систему оподаткування.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Кодекс України від 18.03.2020 р. № 2755-VI / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Сидоренко Р., Зеленко С. Напрями вдосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2(164). С. 366-372.
3. Кемінь І. Аналіз систем оподаткування. *OGP - Lawyers & Accountants*. 21.07.2017. URL : <https://ogp.ua/uk/news-buhgalters-ua/337-analiz-sistemopodatkovannya-u-2017>
4. Коба О. В. Шинкар Ю. Л. Порівняльний аналіз загальної та спрощеної системи оподаткування: особливості застосування, проблеми та напрями їх вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 25, Ч.1. С. 116-119.

Смірнова Н. В.

к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,

Смірнова І. В.

к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, Центральноукраїнський
національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна

РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ОБЛІКУ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ

Інтеграційні процеси, що відбуваються в нашій країні, чинять вплив на всі складові економічної системи нашої країни, що, зокрема, стосується і сфер обліку, аудиту, звітності та оподаткування. З метою удосконалення державного регулювання обліку оплати праці в бюджетних установах доцільним також є дослідження регламентації виплат працівникам відповідно до міжнародної практики в державному секторі з метою запровадження напрацьованих підходів у вітчизняну практику.

У вітчизняній практиці затверджене та використовується Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» (НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам»), що встановлює методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності. Він був розроблений на основі вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку в державному секторі 25 «Виплати працівникам» (МСБОДС 25 «Виплати працівникам»).

Порівняльний аналіз змісту зазначених стандартів дозволив виявити невідповідність вимог вітчизняної та міжнародної регламентації. Зокрема, відрізняється класифікація виплат працівників за категоріями. Так у МСБОДС 25 «Виплати працівникам» в якості окремої категорії виплат виділено: «виплати, які підлягають сплаті після дванадцяти місяців або тривалішого строку по закінченні періоду, в якому працівники надають відповідні послуги. До них належать: виплати за довгострокові компенсовані періоди відсутності – додаткова відпустка за вислугу років або оплачувана академічна відпустка; виплати з нагоди ювілеїв або інші виплати за вислугу років; виплати у зв'язку з тривалою непрацездатністю; премії; відстрочені компенсації та ін» [4]. НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» така категорія не передбачена. Тому, на нашу думку, необхідно виокремити такі виплати в окрему групу з назвою «Інші довгострокові виплати».

Як вірно зазначає Обмок О.Г.: «На відміну від МСБОДС 25 «Виплати працівникам», у НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» до складу виплат працівникам відносяться «інші виплати», які містять матеріальну допомогу. Інші виплати визнаються зобов'язанням у звітному періоді, якщо робота, виконана працівниками у цьому періоді, дає їм право на отримання таких виплат. Тобто є поточними. Тому їх винесення в окрему категорію вважаємо необґрунтованим. А тому доцільно розглядати їх у складі поточних виплат, які по суті відповідають короткостроковим виплатам, що передбачені міжнародними вимогами» [3].

Згідно з НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам»: «Поточні виплати працівникам містять: заробітну плату за окладами та тарифами, інші нарахування з оплати праці; виплати за невідпрацьований час (відпустки й інший оплачуваний невідпрацьований час); премії й інші заохочувальні виплати, які підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців по закінченні періоду, в якому працівники виконують відповідну роботу тощо» [2].

Тому, на нашу думку, необхідним є дослідження класифікації інших нарахувань із оплати праці. У п. 2 розділу II НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» зазначено, що: «до інших нарахувань відносять нараховану суму за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [2]. Згідно діючої вітчизняної методології обліку нараховані суми єдиного соціального внеску класифікують як зобов'язання за

розрахунками зі страхування, а не як виплати працівникам. До поточних виплат в Україні відносяться лише виплати за загальнообов'язковим соціальним страхуванням, що фінансуються за рахунок організації чи установи: суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності.

Отже, з урахуванням Інструкції зі статистики заробітної плати: «До поточних виплат належать: основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців по закінченні періоду, в якому працівники виконують відповідну роботу; оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів організації» [1].

У НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» до виплат при звільненні віднесено дві складові виплат, що зазначені в МСБОДС 25 «Виплати працівникам»: «виплати по закінченні трудової діяльності» та «виплати при звільненні». Згідно з цим стандартом: «Виплати при звільненні – це виплати працівнику, які підлягають сплаті відповідно до законодавства при досягненні або до досягнення ним пенсійного віку» [4].

На думку Обмок О.Г., до якої ми приєднуємось: «Виплати при звільненні необхідно виділити в окрему категорію виплат, оскільки їх виникнення пов'язане не з наданням послуг працівниками, а з фактом припинення трудової діяльності працівника. Унаслідок цього витрати на такі виплати не пов'язані з отриманням майбутніх економічних вигод і повинні визнаватися негайно. Отже, суб'єкт господарювання повинен визнавати виплати при звільненні лише тоді, коли він відкрито бере на себе зобов'язання: звільнити працівника або групу працівників до звичайної дати виходу на пенсію; надати виплати при звільненні в результаті пропозиції, зробленої для заохочення добровільного звільнення» [3].

Крім того згідно п. 3 розд. I НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам»: «виплати при звільненні» містять виплати працівнику, що підлягають сплаті відповідно до законодавства при досягненні ним пенсійного віку або до досягнення ним пенсійного віку» [2], а в п. 1 розд. III виплати, що здійснюються при досягненні працівником пенсійного віку, вже не зазначаються.

Дослідження закордонної практики обліку свідчить, що категорії «виплати по закінченні трудової діяльності» та «виплати при звільненні» слід виокремити у порядку, передбаченому МСБОДС 25 «Виплати працівникам». Також необхідно відмітити, що у НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» не надано визначення такого основоположного поняття, як «виплати працівникам». Тому доцільно внести до тексту положення визначення, наведене у МСБОДС 25 «Виплати працівникам».

Наведені доповнення та уточнення змісту НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» відповідно до усталеної міжнародної практики дозволяють зробити висновок про невідповідність вимог вітчизняної та міжнародної регламентації, що зумовлено такими обставинами: по-перше, наведені в стандарті засади формування в обліку інформації про виплати працівникам не є однозначними, що зумовлює неможливість його практичного застосування; по-друге, неточності в стандарті ускладнюють його розуміння. Відповідно зміст НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» потребує вдосконалення з урахуванням міжнародних вимог».

Список використаних джерел

1. Інструкція зі статистики заробітної плати: затверджено Наказом Державного Комітету Статистики України від 13.01.2004 № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text> (дата звернення 22.04.2022).
2. НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.2011 р. № 1798 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Обмок О.Г. Виплати працівникам відповідно до міжнародної практики в державному секторі. Економічний аналіз : зб. наук. праць ТНЕУ. Тернопіль : ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2014. Том 18. № 2. С. 43-48.
4. IPSAS 25 «Employee Benefits» URL: http://www.ipsas.org/en/ipsas_standards.htm.

СУЧАСНИЙ СТАН ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Останнім часом в умовах кризи розвитку суб'єктів малого підприємництва (далі – СМП), якому заважають певні економічні та організаційні перешкоди, значну роль відіграють суттєве податкове навантаження та дуже неефективний механізм його оподаткування.

Необхідно враховувати те, що саме мале підприємництво, яке займає велику частку серед всіх суб'єктів підприємництва може бути важливою умовою для відновлення країни після кризи, бо саме воно здатне посприяти регіональному розвитку, швидко відреагувати на зміни кон'юнктури ринку, створенню нових робочих місць, а також бути джерелом податкових надходжень до бюджетів.

Отже, враховуючи значну роль СМП, їх розвиток можливий тільки завдяки державній підтримці, відповідному нормативно-правовому забезпеченню, оподаткуванню, значному спрощенню вимог до ведення підприємницької діяльності та складання звітності. Тому нагальною потребою є необхідність розроблення та реалізації державної політики щодо їх підтримки, головним чином це стосується реформування системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва з метою створення для них сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності.

Головне, що має забезпечити держава – це зорієнтувати податкову систему на розвиток малого підприємництва, бо воно може забезпечити оборотність ресурсів та швидко відреагувати на всі міни, що відбуваються у структурі ринку. Тільки тоді система оподаткування може бути ефективною. А саме, спрощеною та зрозумілою для суб'єктів господарювання та забезпечувати необхідні та достатні надходження податків для виконання всіх функцій, що покладені на державу та є важливим для місцевих громад.

У відповідності з Податковим Кодексом України (далі – ПКУ) суб'єкти малого підприємництва можуть вибрати загальну або спрощену систему оподаткування.

Загальна система оподаткування передбачає те, що суб'єкт підприємницької діяльності є платником податків на загальних підставах.

Спрощена система оподаткування передбачає поділ платників на чотири групи, що сплачують єдиний податок, які мають обмеження щодо кількості працівників, рівню доходу, виду діяльності.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Юридична особа чи фізична особа – підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає певним вимогам, що встановлені ПКУ, та реєструється платником єдиного податку.

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

- перша група – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

- друга група – фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню,

виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

– третя група – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

– четверта група – сільськогосподарські товаровиробники: юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків; фізичні особи – підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, за умови виконання певних вимог.

Єдиний податок належить до місцевих податків, фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними та міськими радами для фізичних осіб – підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності та надходить до місцевого бюджету.

В умовах кризових явищ в економіці, як свідчить досвід, суб'єкти малого підприємництва є найбільш уразливими з огляду на обмеженість фінансових ресурсів на противагу великим підприємствам.

Воєнні дії та введення воєнного стану внесли свої корективи у звичне життя населення, що значною мірою вплинуло на функціонування СМП в Україні. Вони зіштовхнулись з необхідністю перенесення робочих процесів та працівників у відносно безпечні регіони країни, а також були вимушені шукати способи мінімізації витрат та пристосовуватись до змін в податковому законодавстві.

Чергові нововведення набрали чинності та передбачають особливий режим оподаткування єдиним податком для ряду підприємств у відповідності до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» та Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» [2; 3].

Установлено, що тимчасово, з 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, положення розділу XIV ПКУ застосовуються з урахуванням таких особливостей.

1. Фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок.

2. Платниками єдиного податку третьої групи можуть бути фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень. До таких осіб не застосовується обмеження щодо кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах.

3. Відсоткова ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування встановлюється у розмірі 2 відсотки від доходу.

4. Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України.

5. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування є квартал. Платники єдиного податку третьої

групи, які використовують особливості оподаткування подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку за податковий (звітний) квартал із зазначенням суми помісячного доходу у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду.

6. Платники єдиного податку третьої групи розраховують суму податку за звітний квартал та здійснюють сплату задекларованих сум з урахуванням авансових внесків єдиного податку, що сплачені протягом звітного кварталу.

7. Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування платником з особливостями, суб'єкт господарювання до останнього числа місяця, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, подає до контролюючого органу за місцем податкової адреси заяву.

8. Після припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України платники єдиного податку третьої групи, які на день припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України використовували особливості оподаткування, з першого дня місяця, наступного за місяцем припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, втрачають право на використання особливостей оподаткування, і автоматично вважаються такими, що застосовують систему оподаткування, на якій такі платники податку перебували до обрання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом. Платник податку має право самостійно відмовитися від використання особливостей оподаткування, передбачених цим пунктом, з першого дня місяця, наступного за місяцем, у якому прийнято таке рішення [2; 3].

Отже, держава та її інституції мають робити все можливе задля зменшення податкового тиску на підприємців під час війни, встановлюючи податкові пільги. А також звільнення від відповідальності за порушення строків сплати податків та подання звітності є проявом того, що уряд країни стимулює суб'єктів малого підприємництва працювати на економіку України в тяжкий для неї період.

Тому, враховуючи значну роль СМП, нагальною потребою є необхідність розроблення та реалізації державної політики щодо їх підтримки, головним чином це стосується реформування системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва з метою створення для них сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності, а саме: необхідно звільнити від оподаткування новостворених СМП; розробити систему ставок єдиного податку, диференційовану за видами діяльності; удосконалити антикорупційне законодавство; розширити перелік видів діяльності, для яких не застосовується спрощена система оподаткування, щоб запобігти схемам мінімізації податкових платежів; розробити заходи, які стимулюватимуть кредитування й інвестування суб'єктів малого підприємництва та сформувані систему їх фінансової підтримки.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 04.05.2022).

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 04.05.2022).

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення 04.05.2022).

ПРИНЦИПЫ ПРИЗНАНИЯ И ОЦЕНКИ ЭЛЕМЕНТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ХОЗЯЙСТВУЮЩИМИ СУБЪЕКТАМИ

Финансовая политика, как любая другая политика представляет собой искусство возможного. И это возможное для предприятия представляет собой выбор соответствующих методологических приёмов, позволяющих получить достаточное финансовое положение для деятельности на перспективу. Целью финансовой политики является обеспечение контроля за состоянием и изменениями основных элементов бухгалтерского учёта, которыми являются активы, собственный капитал, обязательства, доходы, расходы, а также факты хозяйственной жизни предприятия.

Каждый из перечисленных элементов состоит из конкретных аналитических составляющих и должен получить своё финансовое отражение через призму учётного признания и монетарной оценки, предусмотренными в стандартах по бухгалтерскому учёту. Говоря о искусстве возможного, предприятие должно рационально выбирать как покупателей, так и поставщиков в интересах организации благоприятствующих расчетных отношений, своевременно получать и отдавать кредиты, займы, разумно влиять на финансовые показатели его развития.

Составляющими финансовой политики предприятия являются учётные политики, налоговая политика и договорная политика.

Суть учетных политик состоит в выборе ориентации направленной на максимизацию бухгалтерской прибыли, используя методологические приемы, правила и принципы, характеризующиеся национальными нормативными законодательными актами. При определении прибыли субъект всегда использует доход, представленный суммой признанной или полученной выручки. Доходы всегда очевидны и объективны, а расходы являются, как правило, сомнительными и субъективными,

Согласно НСБУ «Долгосрочные нематериальные и материальные активы» признаются таковыми в бухгалтерском учёте, если их объекты могут быть идентифицируемы, контролируемы, есть вероятность получить от их использования экономическую выгоду в будущем, а первоначальная и балансовая стоимость каждого из них может быть достоверно оценена. В процессе приобретения, путем покупки или производства на предприятии долгосрочных активов, как материальных, так и нематериальных имеет место капитализация расходов (затрат) в данные активы, а при использовании последних происходит рекапитализация расходов посредством начисления сумм их амортизации.

В бухгалтерском балансе изменяется стоимость долгосрочных активов под влиянием накопленной амортизации, сумм обесценения, процессов их переоценки. Отсюда выводы, что варьируя процессом капитализации, рекапитализации, используя различные методы начисления амортизации, определения амортизационной стоимости, срока использования объектов, исчисляя потери от убытков от обесценения и их восстановления, а также определение разниц от переоценки отдельных объектов, тем самым предприятие допускает различные факторы влияющие на бухгалтерскую прибыль. В данном случае профессиональность бухгалтера ценится не столько с точки зрения правильности отражения учетных данных записями на счетах, сколько уверенностью и достоверностью предвидения ситуации по влиянию того или другого метода, приема, методологического расчета, как фактора на увеличение или снижения самой прибыли.

На изменение величины прибыли оказывают свое влияние и процессы признания и оценки оборотных активов, в том числе и состояние, и использование запасов. Если

принципы признания оборотных активов, включая запасов, в определённой степени являются идентичными признанию долгосрочных активов, то проблемы оценки и их изменчивости во многом отличаются по своей специфичности оборачиваемости.

Система ценообразования на поступления и продажи продукции, товаров зачастую являются решающими и основными при определении источников финансовых результатов деятельности субъекта. Установление торговых надбавок на продажу товаров, с учетом интересующего уровня рентабельности в ассортиментном разрезе, определение себестоимости проданных товаров, продукции посредством метода FIFO, LIFO, средневзвешенного метода расчета цен на их выбытие во многом становятся определяющими по формированию валовой прибыли. Нельзя не брать во внимание и фактор по установлению порога существенности (значимости), которым предприятие руководствуется при капитализации отдельных расходов.

Предприятию самому дано право определять разграничение первоначальной оценки предметов в качестве основных средств или малоценных и быстроизнашивающихся предметов, что в дальнейшем скажется на методах начисления износа или амортизации.

На производственных предприятиях существенными факторами оказывающих своё влияние на изменение прибыли является процесс калькулирования себестоимости продукции и методы при этом распределения косвенных производственных затрат, включая ту часть из них, которая значится как постоянные.

Следует назвать еще один из факторов, влияющих на изменение прибыли в части оценки запасов предприятия по чистой стоимости реализации на отчетную дату если фактическая их себестоимость оказалась выше чистой стоимости реализации. Корректировки от обесценения запасов также учитываются как расходы и отражаются отдельно на пассивном счете. В торговых предприятиях розничных продаж существенным фактором, влияющий на прибыль, является определение себестоимости продаж товаров и расчёт реализованной торговой надбавки на проданные и остатки непроданных товаров.

Перечисленные факторы признания и оценки запасов, а также другие стоимостные изменения, при поступлении, использовании и выбытии запасов четко должны описываться в учетных политиках, с целью прогнозного выявления наиболее эффективных путей повышения рентабельности при принятии управленческих решений.

Относительно налоговой политики определяемой на базе финансового учета предприятие, как правило, стремится к минимизации налогооблагаемой прибыли. Приемы учета по формированию оценки (стоимости) активов, признанию выручки от продаж, списанию затрат постоянно сопрягаются с проблемой налогообложения предприятия, а также с проблемой финансового положения, обеспечивающего интересы учредителей собственного капитала, потенциальных инвесторов, кредиторов.

Варьируя множеством методологических приемов и правил, бухгалтер строит политику на снижение налоговых платежей как самого налога на прибыль, так и налогов на добавленную стоимость, на недвижимость и других бюджетных отчислений, полагаясь при этом на свое профессиональное суждение. В подтверждение вышеотмеченного возникают расхождения между определяемой прибылью с точки зрения признания или непризнания отдельных доходов или расходов в финансовом учёте и наоборот в признании или непризнании в налоговом учёте. Причем разнообразные подходы с признанием и непризнанием расходов получил наиболее выразительный характер. С этим связаны лимитируемые расходы на командировки и на представительские расходы, нормируемые предельные суммы на потери товарно-материальных ценностей, убытки от обесценения, разный подход к признанию расходов на амортизацию долгосрочных материальных активов и их ремонтов и другие расходы, совершаемые в интересах предпринимательской деятельности субъекта.

Одной из составляющих финансовой политики является договорная политика, которая также оказывает существенное влияние на формирование финансового положения с точки зрения прибыльности хозяйствующего субъекта. В заключаемых договорах

поставки ценностей или выполнения услуг, работ между поставщиками и покупателями (подрядчиками и заказчиками) согласовываются условия оценки, а также формы и порядок расчетов по срокам (предварительная или последующая оплата после отгрузки или выполнения работ), по формам оплаты (денежными средствами или бартерные обмены ценностями), а также на условиях договора комиссии или непосредственные коммерческие взаимоотношения между продавцом и покупателем.

Уместно отметить, что одним из существенных факторов, влияющих на величину обязательств и, следовательно, определяющих размеры доходов и расходов участников договорных сделок является изменения соответствующих обязательств за счет скидок за досрочную оплату проданных товарно-материальных ценностей или за счет дифференциации стоимости обязательств. Следует также отметить, что факторы, влияющие на изменения обязательств на суммы скидок за срочность расчетов, могут быть разные и выигрывает от этого и покупатель и продавец. Первый снижает долг за приобретаемые ценности, а второй быстрее пополняет балансовый актив, который в обороте приносит дополнительную прибыль.

В тоже время оба участника от данных договорных условий находятся в потерях. Покупатель, раньше срока возможного, изъял из своего оборота денежные средства за досрочную оплату, чем уменьшил свои оборотные средства, приносящие экономическую выгоду, а продавец теряет сумму выручки на применяемую скидку за досрочность оплаты покупателем за товарно-материальные ценности.

Полагаем, что изменения, связанные с признанием и оценкой обязательств и дебиторской задолженности коммерческого характера, отражаемых в договорной политике, должны всецело найти свое отражение в учетных политиках предприятия.

Список использованной литературы

1. Закон о бухгалтерском учёте и финансовой отчётности № 287 от 15.12.2017. Официальный монитор Республики Молдова № 1-6 от 15.01.2018.
2. Национальные стандарты бухгалтерского учета, утверждённые приказом Министра Финансов № 48 от 12.03.2019. Официальный монитор Республики Молдова № 101-107 от 22.03.2019.
3. TUNARI, T. The impact of factors of accounting elements recognition and valuation on the corporate profit. In: Journal of Research on Trade, Management and Economic Development. Vol. 7, Issue 2(14) 2020, pp. 17-25. ISSN 2345-1424, E-ISSN 2345-1483.

Фомін Д.А.

студент 26 групи

Артюх О.В.

д. е. н., професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Будь-які змін несуть в собі покрокове зміцнення економіки держави на внутрішньому та зовнішньому рівнях, особливо в умовах входження України – представника з економікою перехідного типу, у сучасну систему міжнародних норм та стандартів.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – головний та основоположний документ регулювання української сфери бухгалтерського обліку та фінансової звітності, за яким Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) базуються та регламентуються Міжнародними стандартами

бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Головним історичним документом, який відіграє найбільш визначну роль у створенні української системи бухгалтерського обліку та звітності згідно з МСФЗ є Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, завданням якої було:

- 1) створення системи національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і звітності, яка забезпечить потрібною інформацією користувачів, передусім інвесторів;
- 2) забезпечення зв'язку реформування бухгалтерського обліку з основними тенденціями гармонізації стандартів на міжнародному рівні та станом економічно-правового середовища і ринкових відносин в Україні;
- 3) надання методичної допомоги у впровадженні та використанні реформованої системи бухгалтерського обліку [1].

У Європейському союзі (ЄС) в наш час бухгалтерський облік та фінансова звітність регулюються 10 основними діючими директивами. Найбільш визначними за увесь час свого існування були:

- Четверта Директива ЄС «Форма та зміст річного фінансового звіту компаній»;
- Сьома Директива ЄС «Вимоги до підготовки консолідованої фінансової звітності та методи підготовки».

Починаючи з 2013 р., на заміну вищезазначеним директивам прийнято Директиву 2013/34/ЄС «Про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і пов'язані звіти окремих видів компаній», яка націлена на вирішення наступних проблемних питань:

1. Зменшення обсягу адміністративних операцій, з упором на малі та середні підприємства (МСП).
2. Досягнення точки рівноваги в інтересах користувачів фінансової звітності та бажання бізнесу уникнути додаткового тягаря від встановлених вимог до звітності діяльності підприємства.
3. Підвищення показників корисності та якості порівнюваної фінансової звітності та відповідної інформації.

Найбільшою розбіжністю, яка існує між українською та європейською системами – є різні параметри, за якими відбувається поділ підприємств на малі, середні та великі. У свою чергу, це заважає формуванню уніфікованих з європейськими стандарти та сфери використання МСФЗ для українських МСП.

Окремо потрібно зазначити, що серед країн ЄС не існує єдиного уніфікованого підходу до застосування плану рахунків комерційних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Структура плану рахунків комерційних підприємств країн ЄС

Франція	Польща
1 клас – Рахунки капіталу	Група 0 – Основні засоби
2 клас – Рахунки основних засобів	Група 1 – Гроші, банківські рахунки та короткострокові фінансові активи
3 клас – Інвентаризація та рахунки незавершеного виробництва	Група 2 – Розрахунки та претензії
4 клас – Сторонні облікові записи	Група 3 – Матеріали та товари
5 клас – Фінансові рахунки	Група 4 – Витрати за видами та їх зарахування
6 клас – Рахунки витрат	Група 5 – Витрати за видами діяльності та їх розрахунок
7 клас – Рахунки продуктів	Група 6 – Продукти та нарахування
8 клас – Спеціальні рахунки	Група 7 – Доходи та витрати, пов'язані з їх досягненням
	Група 8 – Власні капітали (фонд), спеціальні фонди, резерви та фінансовий результат

Джерело: розроблено на основі [3-4].

Дані табл. 1 показують, що плани рахунків комерційних підприємств Польщі, Франції та України структурно схожі на рівні синтетичних рахунків – цей рівень підпадає під державне регулювання кожної держави. Проте рівень аналітичних рахунків обліку в Україні та країнах ЄС не регулюється державою. Разом з тим, у побудові конструкції плану в кожній країні виявлені особливості, які притаманні і національній практиці [5].

Отже, не зважаючи на уніфіковані вимоги Директиви 2013/34/ЄС до звітності компаній, міжнародні правила в обліковій сфері не знищують національні відмінності в обліку та звітності. Втім такий підхід дозволить Україні пройти більш швидкий процес євроінтеграції національної системи бухгалтерського обліку та поступово підготує до переходу на міжнародні стандарти.

Список використаних джерел

1. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів від 28.10.1998 р. №1706: Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/8451/467838/>.
2. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0034>.
3. PCG - Plan comptable général 2022. URL: <https://www.comptabilisation.fr/pcg-plan-comptable-general.php>.
4. Plan kont 2022. URL: <https://www.jak-ksiegowac.pl/plan-kont.php>.
5. Малишкін О. І. Плани рахунків підприємств європейських країн у контексті міжнародних стандартів і євроінтеграції. *Водний транспорт*. 2019, 1: 76-83.

Фулга В. П.

к.э.н., доцент

Кооперативно-Торговый Университет Молдовы
г. Кишинёв, Республика Молдова

ПАРАДОКС БУХГАЛТЕРСКОЙ ПРОФЕССИИ

В соответствии с актуальными тенденциями глобализационных процессов, главный нормативный акт, регулирующий бухгалтерский учёт в Республике Молдова [1], определяет, бухгалтерский учёт, как комплексную систему сбора, идентификации, группировки, обработки, отражения, обобщения и представления информации об элементах бухгалтерского учёта. Проанализировав вышеуказанное определение, создаётся впечатление, что профессионал, ведущий бухгалтерский учёт, работает обособленно, обрабатывая элементы, попадающие в арсенал своей профессиональной бухгалтерской деятельности, без указания цели и результата этой важной, трудоёмкой, скрупулёзной работы. Отметим, что сам профессионал также не определён легально в главном нормативном акте. Не идентифицирован законодательно ни определением, ни профессиональной классификацией.

Так, согласно ст. 18 п. (2) Закона о бухгалтерском учёте и финансовой отчётности № 287 от 15.12.2017 [1], ответственность за ведение бухгалтерского учёта и финансовой отчётности несут:

- а) руководитель, администратор – в субъектах, таких как юридические лица, осуществляющие предпринимательскую деятельность, независимо от вида

собственности и организационно-правовой формы; постоянные представительства и филиалы субъектов-нерезидентов; некоммерческие организации и представительства субъектов-нерезидентов;

- b) руководитель, директор – в субъектах, таких как органы/учреждения, за исключением бюджетных органов/учреждений;
- c) учредитель – в субъектах, таких как физические лица, осуществляющие предпринимательскую деятельность, за исключением обладателей предпринимательских патентов;
- d) физические лица, осуществляющие профессиональную деятельность в сфере правосудия (нотариусы, адвокаты, судебные исполнители, медиаторы, авторизованные управляющие) – в субъектах, таких как физические лица, осуществляющие профессиональную деятельность в сфере правосудия (нотариусы, адвокаты, судебные исполнители, медиаторы, авторизованные управляющие), и учрежденные ими бюро а также индивидуальные кабинеты семейных врачей.

Во всём нормативном акте наблюдаем упоминание о главном бухгалтере или другом лице, ответственном за организацию и руководство ведения бухгалтерского учета. На протяжении всего документа приводятся такие понятия как: бухгалтерский учёт, бухгалтерские документы, счета бухгалтерского учета, бухгалтерский цикл, бухгалтерские регистры, бухгалтерская информация, бухгалтерский убыток, а человек, который маневрирует ими мастерски, профессиональной категорией не определён.

Наблюдается какая-то профессиональная бухгалтерская деформация, причём на высшем уровне. Может быть это не особо важный научный вопрос, но это лишь на первый взгляд.

Согласно Классификатору занятий в Республике Молдова (CORM 006-2021), утверждённый приказом Министра труда и социальной защиты № 11 от 12.11.2021 г. [2], бухгалтеров относят к базовой группе 2411 Бухгалтеры. CORM 006-2021 базируется на Международной стандартной классификации занятий (ISCO-08) и Европейской классификации навыков/компетенций, квалификаций и занятий (ESCO), обеспечивая сопоставимость занятий как для статистических, так и для административных целей. В соответствии с CORM 006-2021 - бухгалтеры - это лица планирующие, организующие и управляющие системами бухгалтерского учета для физических и юридических лиц (учреждений), некоторые из которых дополнительно проводящие анализ и проверку бухгалтерской и финансовой отчетности физических и юридических лиц с целью обеспечения точности и соблюдения установленных стандартов и процедур бухгалтерского учета. По нормативному акту, в основные обязанности бухгалтеров входят: планирование и осуществление бюджетного и бухгалтерского контроля; заверение финансовой отчетности для представления руководству, акционерам и т. д.; подготовка налоговых деклараций, консультации по налоговым вопросам, оспаривание претензий в спорах с налоговыми органами; подготовка или представление бюджетных прогнозов; проведение финансовых расследований при подозрении в мошенничестве, несостоятельности и банкротстве; аудит счетов и бухгалтерского учета; проведение расследований и консультирование руководства по финансовым аспектам производительности, запасов, продаж, новых продуктов и т. д.; создание и управление системой определения себестоимости продукции и услуг [2]. Заметим, что согласно указанной информации в классификаторе, бухгалтеру отводится важная роль в деятельности учреждений, но так прозрачно освещены профессия и профессионал в Законе о бухгалтерском учёте и финансовой отчётности № 287 от 15.12.2017. Ниже приведём кодирование занятий бухгалтерской профессии.

Код	Наименование занятия
241101	Финансовый аудитор
241102	Внутренний аудитор
241103	Аудитор

- 241104 Бухгалтер-кассир
- 241105 Бухгалтер-контролер
- 241106 Бухгалтер
- 241107 Контролер казначейства
- 241108 Бухгалтер-аудитор
- 241109 Стажер по аудиторской деятельности

По нашему мнению, в данной классификации бухгалтеру отвели не надлежащую роль. Занятие аудитора является производным от бухгалтерской, а для того, чтобы стать хорошим аудитором надо стать в начале хорошим бухгалтером.

Создаётся впечатление, что бухгалтерский учёт может вести любой специалист в области экономики и не только в области экономики, но на практике создания (формирования) бухгалтеров и других экономистов в учебных заведениях наблюдается совсем другая картина. Также экономисты, и не только они, дискутируют на тему трактовки бухгалтерского учёта как науки. Бухгалтерский учёт упрекают в примитивности: задач, методов, видения экономических процессов [4]. Доказывают необъективность и не востребованность данных, формируемых в учете, и учетной аналитики в процессе принятия решений на предприятиях [5].

Мы утверждаем, с высокой долей достоверности, что бухгалтерский учёт высоко интеллектуальная наука и идеально структурированная практика. Бухгалтерский учёт – это образ упорядоченной жизни, в том числе личной. Бухгалтером может быть не каждый. Настоящему бухгалтеру присущи надлежащие качества для выполнения своей ответственной работы, в том числе: внимательность, ответственность, усидчивость, скрупулёзность, здоровый педантизм, пунктуальность, честность, логичное мышление, уравновешенность, стрессоустойчивость, креативность. Бухгалтер должен аргументированно отстаивать своё профессиональное мышление, содействовать принятию управленческих решений. Выбирают профессию бухгалтера и случайные люди. Но, освоив данную специальность в учебных заведениях, будь то в высших или среднеспециальных, экономисты перенимают некоторые секреты данной профессии, которые будут влиять на разные аспекты качества жизни и деятельности личности.

В 2021 году бухгалтерами-практиками страны был разработан Стандарт занятости «Бухгалтер», который был утверждён приказом Министра финансов № 131 от 28.10.2021 г. Документ составлен бухгалтерами практиками на базе международных актов, без участия бухгалтеров теоретиков. И это заметно. То бухгалтер является специалистом со средним уровнем квалификации, востребованным рынком труда в условиях постоянной и восходящей эволюции бухгалтерских услуг, необходимых для развития субъектов, то занятие бухгалтера относится к категории деятельности, требующей высочайшего уровня квалификации и непрерывного обучения, что способствует эффективному управлению имуществом субъекта [3].

Процесс производства и потребления главного результата деятельности бухгалтера, зависим от психологии пользователей участвующих в принятии управленческих решений. В демократическом обществе свободу понимают по разному. Всё зависит от уровня духовности развития общества. Бухгалтерский учёт ведётся предпринимателями на надлежащем уровне только под давлением законодательства.

Учёт нужен больше государству, чем субъектам предпринимательства. Поэтому бухгалтерский учёт необходимо отнести к рангу государственных наук и практик. Концептуально существуют и применяются нормативные акты, регулирующие финансовый и управленческий учёт хозяйствующих субъектов общества, но на деле бухгалтер выполняет, как приоритет, налоговый учёт, который официально не выражен легальной структурной категорией, а также статистический учёт. Вышеназванные виды учёта относятся логически к государству и его аппарату управления. Нормативные акты, регулирующие соответствующую деятельность, должны создаваться в паритете, профессионалами и теоретиками. Вопросы объективности и необъективности,

востребованности и невостребованности бухгалтерской информации отпадут само собой. Вопросы этики профессионала бухгалтера также должны быть оформлены надлежаще и быть только приоритетом государства.

И в конце риторический вопрос... Бухгалтер профессионал и лицо, ответственное за организацию и руководство ведением бухгалтерского учета, - это профессионалы разных каст? Да, профессиональные бухгалтерские общества должны существовать для развития деятельности и профессии, но они не должны стоять во главе угла. В противном случае, нет государства. Для развития строения как государства, предприниматели должны выполнять свою деятельность в целях развития общества, то есть себя и других. Для этого бухгалтерам отведена особая роль. В заключении отметим, что именно бухгалтерский учет определяет экономическую культуру общества и зависит от характерных черт нации, исторических, экономических и политических условий несмотря на тенденции глобализационных процессов.

Список использованной литературы

1. Закон о бухгалтерском учете и финансовой отчетности № 287 от 15.12.2017. Официальный монитор Республики Молдова № 1-6 от 15.01.2018.
2. Классификатор занятий в Республике Молдова, утвержденный приказом Министра труда и социальной защиты № 11 от 12.11.2021 г. Официальный монитор Республики Молдова № 6-16 от 14.01.2022.
3. Стандарт занятости «Бухгалтер», утвержденный приказом Министра финансов № 131 от 28.10.2021 г. Официальный монитор Республики Молдова № 266-272 от 05.11.2021.
4. Пятов М. Л. Социодинамическая функция бухгалтерского учета как элемента культуры. Журнал: Вестник НГУЭУ. 2016, № 2, с. 10-31. ISSN: 2073-6495.
5. Лебедев К. Н. Экономическая теория о главной причине невостребованности данных, формируемых в учете, и учетной аналитики в процессе принятия решений. Журнал: Международный бухгалтерский учет. 2016, № 1, с. 2–15. ISSN 2311-9381 (Online) ISSN 2073-5081 (Print).

Ходзицька В.

кандидат економічних наук, доцент
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

НЕФІНАНСОВА ТА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ КОРПОРАЦІЙ: ВПЛИВ РИЗИКІВ

Потреба у більшій підзвітності та законності змінюється протягом останніх десятиліть, що передбачає більше розкриття інформації про дії, що здійснюються організаціями. А отже поява цих нових моделей управління призвела до традиційної фінансової інформації. Крім того, після останньої економічної кризи організації почали страждати від зовнішнього тиску, щоб бути більш відповідальними в середовищі, в якому вони діють. У зв'язку з цим нефінансова інформація в останні роки розглядається як альтернатива та пропонується у традиційних фінансових звітах, щоб задовольнити запити різних зацікавлених сторін з питань, що стосуються законності та підзвітності. Організація, корпоративне управління та соціальна відповідальність інформації є однією з найбільш затребуваних питань, особливо після постійних корупційних скандалів [3].

Незважаючи на це, баланс між фінансовою та нефінансовою прозорістю може бути корисним, забезпечуючи інформаційний потік, що представляє суспільний інтерес та дозволяє зацікавленим сторонам взаємодіяти з організацією та брати участь у прийнятті

рішень. Крім того, більша інформаційна прозорість допомагає підтримувати постійний зв'язок між організацією та її зацікавленими сторонами, допомагаючи організації інформувати про свої дії та узаконювати свою поведінку.

Підзвітність, як засіб створення цінності та покращення залучення зацікавлених сторін, повинна бути впроваджена через нефінансову прозорість, розкриття разом із фінансовою інформацією в обох державних та приватних секторах. У зв'язку з цим більшість літератури про розкриття інформації в основному зосереджується на аналізі нефінансової інформації, що міститься у щорічному звіті приватного сектору; порівняльні дослідження щодо прийняття різних звітів у державному секторі; аналіз впровадження нових інтегрованих моделей розкриття інформації; та звітність про стійкість або розкриття інтелектуального капіталу в університетському секторі [3]. З іншого боку, були кілька досліджень, що аналізують мотивацію залучення зацікавлених сторін через соціальні медіа щодо приватного та державного сектору. Однак включення нефінансової та фінансової інформації менш вивчена, особливо в університетському секторі.

Більшість авторів вважають, що для задоволення очікування різних соціальних та правових питань, університети повинні встановлювати та підтримувати міцні та довготривалі стосунки з їх ключовими зацікавленими сторонами та прагнути їх залучити.

Протягом багатьох років розповсюдження фінансової інформації було однією з головних тенденцій в літературі. Відповідно до суворої нормативної бази у приватному секторі фінансова інформація досягла норми та загального визнання, тоді як докладаються зусилля дедалі більше сприяти поширенню нефінансової інформації в різних країнах.

Створення цінності для зацікавлених сторін стало ключовим питанням в управлінні підприємствами, таким чином, необхідності розкриття нефінансової інформації. Крім того, більша прозорість нематеріального капіталу стала вимогою більшої підзвітності, згідно з новими моделями управління. Тим не менше, завдяки вимогам більшої прозорості та підзвітності, а також безперервності конкуренції у досконалості, університети змушені сприяти більшій видимості своїх результатів, обов'язково включаючи більшу кількість нефінансових аспектів. Крім того, «управління легітимністю в значній мірі спирається на спілкування». Тому організації зацікавлені в стратегіях, які можуть підвищити рівень взаємодії між фірмою та суспільством, використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для того, щоб забезпечити зрозумілість зацікавлених сторін та схвалення діяльності, яку вони здійснюють. З урахуванням вищезазначеного, університети як основні інститути суспільства повинні підтримувати міцність і тривалість відносини з основними зацікавленими сторонами [3].

Неоднорідність практики звітності фірм, доводяться шляхом надання невичерпного списку заголовків, що використовуються для звітів, які містять частину (або всю) нефінансової інформації, що розкривається протягом періоду: річний звіт, річна консолідована та окрема фінансова звітність, фінансова звітність, річна фінансова звітність, інтегрований звіт, інтегрований річний звіт, звіт зацікавлених сторін, звіт про корпоративну відповідальність, звіт про корпоративне управління, звіт про стійкість, звіт з питань соціальної, етичної та стійкої діяльності, соціальний та екологічний звіт, комітет з соціальних та етичних питань звіт, звіт про управління ризиками та капіталом. Таку неоднорідність можна пояснити відсутністю узгодженості визначення NFR, що змушує фірми застосовувати та коригувати свої спеціальні практики розкриття інформації.

Отже, нефінансові звіти повинні розкривати діючу бізнес-модель, ризики, пов'язані з проблемами, згаданими у звітах управління та заходи з управління ризиками, політики та їх наслідки для такої діяльності, включаючи результати процесу належної перевірки.

Соціальна звітність, яка є однією з різновидів нефінансової звітності, відіграє особливу роль для держав та бізнес-структур (для створення їх привабливого іміджу, надійної репутації, залучення нових інвесторів, зміцнення довіри ділових партнерів та суспільства в цілому). Все більше вітчизняних компаній (з урахуванням найкращого зарубіжного досвіду) готують щорічні соціальні звіти.

В умовах глобалізації економіки та загострення кризових явищ виникає необхідність об'єднати зусилля держави, бізнесу та суспільства забезпечити умови для дотримання соціальної відповідальності, стабілізації економічного розвитку на різних рівнях управління.

Наступна проблема, яку потрібно вирішити після коригування умов складання та розкриття інформації про нефінансову звітність, це встановити контроль (внутрішній і зовнішній) над якістю та надійністю. Перш за все, такий контроль повинен бути організований самою компанією на рівні власної системи внутрішнього контролю, діяльності служби внутрішніх аудиторів. Головні процедури внутрішнього контролю доречні для зосередження на дотриманні нормативних актів (у тому числі міжкорпоративних) щодо складання нефінансової звітності, на механізмах формування та обробці, зберігання нефінансових даних, ризиках управління та оцінці ефективності заходів, вжитих для забезпечення умов для правильного складання нефінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Paper by Claire Jeffery with the support of Jade Tenwick and Ginevra Biccio. Editor: Filip Gregor, Head of Responsible Companies at Frank Bold Comparing the implementation of the EU Non-Financial Reporting Directive in the UK, Germany, France and Italy// URL <http://www.purposeofcorporation.org/comparing-the-eu-non-financial-reporting-directive.pdf>
2. Olena Petryk , Oleksii Kurylo, Oleksandra Karmaza, Vitalii Makhinchuk and Olga Martyniuk (2018). Non-financial reporting of companies and the necessity of its confirmation by auditors in Ukraine. Problems and Perspectives in Management, 16(2), 385-395. // URL <https://businessperspectives.org/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-282/non-financial-reporting-of-companies-and-the-necessity-of-its-confirmation-by-auditors-in-ukraine>
3. Laura Saraite-Sariene , Juana Alonso-Cañadas , Federico Galán-Valdivieso and Carmen Caba-Pérez Non-Financial Information versus Financial as a Key to the Stakeholder Engagement: A Higher Education Perspective *Sustainability* 2020, 12(1), 331// URL <https://doi.org/10.3390/su12010331>
4. Hervé Stolowy & Luc Paugam (2018) The expansion of non-financial reporting: an exploratory study, *Accounting and Business Research*, 48:5, 525-548 // URL <https://doi.org/10.1080/00014788.2018.1470141>

Хомин П. Я.

д. е. н., професор

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЇХНЬОГО РОЗВИТКУ

Попри безспірність необхідності розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції, передусім щодо першого, на жаль, доводиться визнавати актуальність зауваження: «Зусилля багатьох талановитих і самовідданих професіоналів створили не набагато більше ніж декілька урочистих фраз для ілюстрації системи, винайденої 500 років тому» [8, с. 75]. Бо нині вже й цього немає, оскільки більшість авторів, котрі не уявляють реальної облікової проблематики, захопилися голослівним теоретизуванням навколо новомодних оксюморонів на кшталт «стратегічного обліку», не зважаючи на те, що: «Чим

далі віддаляється теорія від ... потреб практичного життя й виражається в дилетантських конструкціях, то менш важливими будуть результати» [7, с. 32].

Внаслідок чого в сучасній практиці маємо хаос: плутанину із застосуванням двох методів бухгалтерського обліку відображення витрат і доходів – касового/нарахування –, що донедавна супроводжувалися прикметником «валові», а зараз збереглося стосовно податку на додану вартість за тими ж горезвісними першою й другою подіями, подвійний прибуток (т. зв. «бухгалтерський» і «податковий»), з такими ж рахунками 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки) та 79 «Фінансові результати», ба взагалі рахунки 17 «Відстрочені податкові активи», 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», змішування активних і пасивних субрахунків у складі синтетичного рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» та ще й із назвами, які перекручують уяву про їхню сутність, як-от активний 643 «Податкові зобов'язання» та пасивний 644 «Податковий кредит». Що відповідає епатажному зауваженню Ф. Єзерського про «підставні рахунки», якими «подвійна система замазувала очі», позаяк ніяких реальних активів на першому бути не може, хіба віртуальні й ці рахунки справді «служать, так би мовити, тільки для параду: пиши в них правильно, пиши неправильно, все одно – баланс вийде» [4 от ист, с. 246]. Що власне й маємо в сучасному Балансі (Звіті про фінансовий стан) ф. № 1, де сальдо цих рахунків фігурує як в активі, так і пасиві нарівні з іншими статтями, завищуючи його валюту.

Більше того, рахунки-антиподи об'єднуються, скажімо 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», або з пасивних перетворюються в активні: 83 «Амортизація» – показовий антиприклад; без потреби диференціюються, приміром теперішня суміш у класі 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», де навіть сполучник засвідчує рівень «науковості», не кажучи вже про вуалювання, по суті, банкрутства підприємства, коли підсумок відповідного розділу Балансу (Звіту про фінансовий стан) ф. № 1 від'ємний, однак тут далі фігурує віртуальний зареєстрований капітал.

Як повну ігнорацію застереження видатного теоретика й практика О. Рудановського щодо «неприпустимості в балансі внутрішніх оборотів різного роду, що надувають обороти балансу, як-от: обороти між касою та поточними рахунками в банку, між складами, між агентами, між дебіторами та між кредиторами, взагалі обороти щодо дебетування будь-якого рахунку кредитуванням того самого рахунку. Найкраще все ж таки обороти між субрахунками – підрозділами головного рахунку – робити в книгах аналітичного обліку й не проводити в книгах синтетичного обліку» [4 от ист, с. 469]. Позаяк нинішнє покоління, незалежно від своїх учених титулів, здебільшого спеціалізується винятково на «безупинній дистиляції абстрактних пропозицій старого догматизму, які дистиллювалися вже сотні разів» [7, с. 32].

Забувши про давно сформульовані вимоги для побудови «правильної системи обліку», сформульовані творцем сучасної статистики А. Кетле. Зокрема, в той час, як: «По-перше, ... повинні використовуватися тільки безумовно необхідні відомості; в обліку часто практикують отримання відомостей, без яких цілком можна обійтись, відомості про всяк випадок, для архіву й т.д.» [5, с. 32]. Адже «Незнання господарниками методології обліку часто призводить до того, що від бухгалтерів вимагають інформацію, якої в них може й не бути» [5, с. 32].

Проте, якщо це було типовим явищем серед колишніх партноменклатурників – згадаймо т. зв. «чекову форму контролю», – нав'язану бухгалтерам у 80-ті роки ХХ ст., то тепер пальму першості перехопили «теоретики», настирливо намагаючись «відплисти від конкретного досвіду», якого в більшості з них катма. Й це спонукає їх перестрибувати з однієї нісенітниці на іншу, аби, намовивши сім мішків гречаної вовни, скажімо стосовно віртуалії «інтелектуальний» капітал, перейти до «креативного» обліку, забувши про недавні потуги щось викопати з інтернет-ресурсу про стандарт-костс, директ-костинг, ба й про метатеорію.

Не звертаючи уваги, що перш ніж застосовувати утворення складних слів способом з'єднання двох або кількох слів в одну лексичну одиницю», слід було би задуматися над повчанням М. Рильського: «Не бійтесь заглядати в словники – це пишний яр, а не сумне провалля». Якщо вже справді, децю перефразовуючи афоризм Р. Декарта, стосовно таких лексем: «Ні авторитет, ані досвід не можуть бути визнані як науковий метод, оскільки ці «ідоли» завжди заважають (вашому – П. Х.) мисленню». Інакше теоретична догматизація зіграє з бухгалтерським обліком злий жарт: вирішальними предметами стануть оці оксюмори й замість професіоналів навчальні заклади випускатимуть профанів.

Правда, насага цих «теоретиків» дуже швидко вичерпується, позаяк рано чи пізно зачаровані цими лексемами «неофіти» впираються в дно таких віртуалій, адже продовживши відомий афоризм Е. Канта можна з певністю заявити: «Теорія без практики мертва». Й власне це заставляє їх згортати свої небувалі в прямому сенсі «відкриття», завжди чогось скомпільовані шиворот-навиворіт, як ото згадуваний «креативний» облік, прелімінарами якого були М. Метьюс і М. Перера.

Правда, «ненароком» забуті при формуванні бібліографії до позатрьохсотсторінкової компіляції під цією назвою, але, як курйоз, заповнену гамузом будь-чим – від більш ніж 60-ти сторінкового розділу «Психологічні аспекти обліку», – та вдсятеро меншим параграфом «Креативний облік і вимоги до нього», де власне ця дефініція згадується лише на трьох сторінках.

Але з додачею в кінці сурогатного розділу «Стратегічний облік (контролінг), де той же звичний гамуз, в якому з трьох параграфів про заявлений йдеться лише в одному. Причому, як завжди, абстрактно, на кшталт: «Стратегічний облік відрізняється від фінансового характером інформаційних ресурсів», не розкриваючи їхнього змісту з «поважної» причини – виявляється наразі навіть лише «стратегічне управління розроблено як концепція... але інформаційна база, на жаль, не конкретизована» [3, с. 282, 289].

Тож ясно, що не залишається нічого іншого, як чекати, коли щось конкретизоване врешті з'явиться й компіляції в цьому ракурсі можна буде продовжити. А поки що «треба розвивати нову економічну науку (sic!), яку називають контролінгом», хоч узагалі-то «можна ставити знак рівності між поняттям контролінгу та стратегічного обліку» [3, с. 289-290]. Відтак стосовно такого «відкриття» доводиться хіба що зняти капелюха й помовчати, особливо прочитавши наведене згадуваними перед тим авторами застереження, що «межа між creative accounting і відвертим шахрайством розмита», а «всі компанії... здійснюють махінації з прибутком... Усякий бухгалтер підтвердить, що це не голослівна заява» [2, с. 456-457].

Адже вводити в бухгалтерський облік прогнози, тобто те, яке ніколи не збувається в прийдешності, позаяк завіса майбутнього темна й непроникна, можуть хіба що шарлатани. Справжні вчені розуміють, що «економічна наука, подібно до біології, має справу з матерією, внутрішня природа котрої й побудова, як і її зовнішня форма, постійно змінюються» Таким чином тут нечасто можна «відплисти на якусь значну відстань від твердої землі конкретного досвіду» [1, с. 211].

Й передусім треба хоч би повернути в бухгалтерії підприємств важливішу функцію – аналіз господарської діяльності, – який для нинішніх науковців і практиків terra incognita. То може варто задуматися, може й справді саме через це, як відмічав французький учений Ш. Пангло: «Бухгалтерський облік вислизає з рук бухгалтерів, рахівників і займає місце в руках економістів, статистиків, інженерів, аналітиків» [4, с. 356]. Зважаючи на більш ніж столітнє епатажне зауваження політеконома П.-Ж. Прудона: «Бухгалтер і є справжнім економістом». Тільки він один у змозі... сказати, яку вигоду дасть та чи інша машина» [4, с. 141].

Вкупі з метафорами О. Рудановського: «Всі бухгалтерські категорії лише «схеми, «пізнавальні каркаси», котрі дозволяють зрозуміти сутність господарської діяльності. Тож у цьому ракурсі звітний баланс стає основним об'єктом і водночас інструментом аналізу. Й цим інструментом аналітик повинен «вміти завдавати балансу логічні удари», позаяк «будь-

який практичний облік як за формою, так і за змістом є обліковим аналізом». І «виділив чотири методи аналізу: експериментальний, що передбачає встановлення взаємозв'язків між рахунками; порівняльний, що дозволяє розкрити механізм утворення фінансових результатів; технічний, що показує достовірність бухгалтерських даних; теоретичний, що розкриває смисл бухгалтерської методології» [4, с. 492].

Але водночас, ураховуючи, що теперішня побудова Балансу (Звіту про фінансовий стан) ф. № 1 явно непридатна для логічних «ударів», слід визначитися з його структурою. Оскільки непродумані переміщення сальдо синтетичного рахунку 46 «Неоплачений капітал» із активу, де йому логічно належить бути в якості боргу перед підприємством при формуванні капіталу, разом із надуманими внутрішніми обігами не тільки на аналітичних рахунках, але й на субрахунках, ще й перекручених за приналежністю до балансу Головної книги, ніяк не відповідають жодній із бухгалтерських теорій – ані теорії двох рядів рахунків Ф. Гюглі-Й. Шера, ні теорії трьох рядів рахунків Ж.-Б. Дюмарше.

Скажімо, субрахунок 643 з назвою «Податкові зобов'язання», яка мимоволі змушує вважати його пасивним, але він фігурує в якості активного, через що його сальдо викривлює валюту балансу, фальсифікуючи інформацію про наявність активів у підприємств, явно в ньому недоречний. Так само й 644 «Податковий кредит», логічно – активний, однак насправді антипод, тобто, навпаки, пасивний, завищує джерела ресурсів. Що теж є банальним «лакуванням» фінансової звітності.

Втім, викладені в тезах суб'єктивні міркування є лише заохоченням до висловлення переконливіших, оскільки передусім завдяки дискусіям на конференціях бухгалтерський облік може розвиватися. Тож *per aspera ad astra*!

Список використаних джерел

1. Маршалл А. Принципы экономической науки. М.: Прогресс, 1993. 897 с.
2. Мэтьюс М. Р., Перера М. Х. Б. Теория бухгалтерського учета. Издательство: Аудит; 1999. 663 с.
3. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2006. 334 с.
4. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней. М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. 638 с.
5. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. М: Финансы и статистика, 2000. 496 с.
6. Цыганков К. Ю. Очерки теории и истории бухгалтерского учета. М.: Магистр, 2009. 462 с.
7. Шмоллер Г. Народное хозяйство, наука о народном хозяйстве и ее методы. М.: Директ-Медиа, 2014. 243 с.
8. Hendriksen Eldon A., van Breda Michael F. Teoria Rachunkowosci. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002. 904 s.

Чабанюк О. М.

к.е.н., доц.

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

Лобода Н. О.

к.е.н., доц.

Львівський національний університет ім. Івана Франка

м. Львів, Україна

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах цифровізації економіки перед багатьма суб'єктами бізнесу постає проблема пришвидшення формування, сприйняття та аналізу інформації. А в умовах дистанціювання така проблема набула своєї актуальності. Одним із перших кроків її вирішення є впровадження електронного документообігу. Однозначно, опрацювання, погодження, затвердження документів та укладання правочинів у електронному вигляді, має свої беззаперечні переваги.

Електронний документообіг (обіг електронних документів) - сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Порядок електронного документообігу визначається державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності згідно з законодавством [1].

Електронний документ - документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа.

Склад та порядок розміщення обов'язкових реквізитів електронних документів визначається законодавством.

Електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму.

Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною.

Електронний документообіг здійснюється відповідно до законодавства України або на підставі договорів, що визначають взаємовідносини суб'єктів електронного документообігу.

Використання електронного документа у цивільних відносинах здійснюється згідно із загальними вимогами вчинення правочинів, встановлених цивільним законодавством.

На ринку є широке коло пропозицій для впровадження електронного документообороту. Розглянемо деякі з них.

Signy — це сервіс електронного документообігу (ЕДО), реалізований компанією SmartTender — одним з найбільших торговельних майданчиків для проведення державних тендерів та комерційних торгів в Україні. Це простий, швидкий та зручний інструмент, який максимально оптимізує будь-які бізнес-процеси та допомагає кожному користувачу за кілька хвилин отримати юридично значущий документ, підписаний згідно з законодавством України. Signy дозволяє відчутно скоротити час та ресурси працівників і при цьому є надійним, безпечним та захищеним сервісом. Це відповідь на потребу сучасності, яка докорінно змінює застарілу систему документообігу [3].

Одним із програмних продуктів для впровадження електронного документообігу може бути АСКОД Онлайн [2]. АСКОД Онлайн має широкий спектр функціональних

можливостей, які постійно удосконалюються. Реалізовані нові вимоги щодо використання кваліфікованого електронного підпису:

- підписання документів за допомогою електронного підпису будь-якого АЦСК;
- ідентифікація користувачів та підписання документів за допомогою Mobile ID;
- підпис документів за допомогою захищених носіїв.

Оптимізовано по часу:

- відправка документів на ознайомлення, погодження та підпис;
- обговорення документів;
- встановлення зв'язків між документами;
- зберігання документів.

Набула широкого розповсюдження платформа «Вчасно», як сервіс електронного документообігу [4]. Для цього пропонується кілька кроків для його впровадження, зокрема, знайомство із сервісом «Вчасно». Для цього розробниками пропонується прописати в обліковій політиці компанії Вимоги до первинних документів компанії і видання Наказу на електронний документообіг. Доцільно розпочати із запрошення у "Вчасно" співробітників, які працюють з документами, та надати їм необхідні права доступу. Також сформована Інструкція «Як налаштувати роботу співробітників». Сервіс «Вчасно» дуже простий і схожий на будь-який email-сервіс, тому знайомство зазвичай проходить дуже швидко. Звертається увага клієнтів на наступний функціонал:

- Завантаження документів у "Вчасно"
- Підпис та надсилання
- Внутрішнє погодження
- Ярлики
- Відеоінструкція «Огляд можливостей «Вчасно»

Підготовка контрагентів до обміну документами онлайн. Для того, щоб для ваших контрагентів не стало несподіванкою, що ви переходите на електронний документообіг, їх бажано попередити. Проінформувати контрагентів можна декількома способами:

- Напишіть персонального листа компаніям-контрагентам або, якщо їх багато, зробіть розсилку. Розробник пропонує Шаблон листа.

- Надішліть спеціально підготовлене запрошення прямо з сервісу «Вчасно», скориставшись Інструкцією «Як запросити контрагентів у Вчасно» Також бажано підписати з контрагентами додаткову угоду до договору про те, що ви будете обмінюватись документами в електронному вигляді.

Таким чином, суб'єкти бізнесу та некомерційні підприємства, при прийнятті рішення на впровадження електронного документообігу можуть ознайомитись з платформами та онлайн-ресурсами, зважити їх переваги та ціновий діапазон. Однозначно, перехід на електронний документообіг – питання сьогодення для всіх.

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
2. Аскод онлайн <https://askod.online/index.ua.html>
3. <https://signy.online/pro-nas/>
4. <https://vchasno.ua/?gclid>
5. Лобода Н. О., Чабанюк О.М., Шевчук Ю.І. ІТ-процесінг у національній обліковій практиці / Н.О. Лобода, О.М. Чабанюк, Ю.І. Шевчук // Науково-практичний журнал "Економічні студії". – 2019. – Вип. 4 (26). – С. 97-100.

Черкашина Т. В.
к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Кармалітова І. С.
студентка 4 зф 1 групи
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Неможливо переоцінити важливість такої економічної категорії, як основні засоби. Адже саме за рахунок основних засобів підприємство розпочинає функціонувати та в майбутньому може розширювати свою діяльність. Сьогодні навіть нормативно-правова література містить велику кількість визначень та трактувань поняття «основні засоби».

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» основними засобами визначаються – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [7].

За ПКУ основні засоби – це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [6].

Відповідно до МСБО 16 основні засоби – це матеріальні об'єкти, які утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей, а також використовуватимуться протягом більше одного періоду [5].

Стан та використання основних засобів є важливими для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, а їх склад та структура зумовлюють можливості підприємства стосовно організації виробничого процесу. У процесі використання об'єктів основних засобів економічні вигоди, втілені в них, споживаються підприємством, внаслідок чого зменшується залишкова вартість основних засобів, що відображається шляхом нарахування амортизації. Особливу роль в механізмі обліку основних засобів відіграє амортизація [8].

Амортизація (знос) - це систематичний розподіл вартості основних засобів по різних періодах протягом строку його використання (експлуатації). Іншими словами, це поступове списання вартості основних засобів на витрати впродовж строку експлуатації. Однак серед основних засобів не амортизується земля. Причина в тому, що економічно амортизація є відображенням фізичного/морального зносу об'єкта, а земля – це відновний природний ресурс, який «зношуватися» й «морально старіти» не може. Окрім відображення фізичного/морального зносу у амортизації є інша важлива функція – правильне співставлення доходів і витрат по періодах. Основні засоби використовуються декілька років, а отже, беруть участь у отриманні доходу теж декілька років. Списати одразу всю вартість основних засобів на витрати – це буде порушенням відповідності доходів і витрат по періодам, тобто бухгалтерського принципу нарахування. Після повної амортизації

основних засобів залишкова (балансова) вартість основних засобів стає рівною нулю або ліквідаційній вартості, якщо така визначалася. Надалі об'єкт може використовуватися з такою вартістю або ж бути дооцінений. Може бути й узагалі списаний з балансу, якщо його використання неможливе.

Рахувати амортизацію основних засобів з рахунку 10 можна за п'ятьма методами: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий. Прямолінійний - найпростіший і найбільш поширений метод амортизації основних засобів. Однак в умовах недостатнього методичного забезпечення, постійного доопрацювання нормативної бази та відсутності практичних напрацювань існує низка невирішених питань, що призводить до проблем при формуванні амортизаційної політики. До таких проблем можна зарахувати: розбіжність між визначенням амортизації та функцій, які вона виконує; визначення термінів використання основних засобів; вибір методів амортизації основних засобів [2, с. 89].

Ще однією проблемою бухгалтерського обліку є проблема формування амортизаційного фонду, адже в міжнародній практиці бухгалтерського обліку нарахування амортизації є процес розподілу вартості придбаних активів на звітні періоди, протягом яких очікується отримання прибутку від використання цих активів [1, с. 71-74].

Розгляд амортизації як джерела капітальних інвестицій, на жаль, має більше теоретичний характер, ніж проблема фактичного стану відбиття господарських операцій при обліку амортизації, побудованого відповідно до П(С)БО. В умовах системи обліку, яка базується на принципі нарахування, зокрема, витрат на амортизацію, єдиним засобом контролю за використанням коштів на відновлення необоротних активів є їхнє акумулювання на окремому рахунку в розмірі нарахованої амортизації. Незважаючи на стрімке зростання інвестицій в основний капітал, в Україні упродовж останніх років спостерігається тенденція до збільшення ступеня зношування основних засобів. Цих ресурсів не достатньо для інтенсивного оновлення основних засобів промислових підприємств. Для вирішення даної проблеми необхідно звернути особливу увагу на вагомість амортизаційних відрахувань та ефективного їх використання при формуванні інвестиційних ресурсів [8, с. 71-74].

Система факторів, що повинна враховуватися під час формування амортизаційної політики, повинна бути такою. Фактори, що впливають на обсяг амортизаційних відрахувань: 1) Незалежні від підприємства: встановлені державою норми амортизації; дозволені законодавством методи бухгалтерської амортизації; інфляція 2). Залежні від підприємства: обсяг основних засобів, що підлягають амортизації; вибір методу амортизації та встановлення терміну амортизації; визначення терміну корисного використання об'єктів основних засобів. Фактори, на які впливає обсяг амортизаційних відрахувань: витрати підприємства; база обкладання податком на прибуток; обсяг чистого грошового потоку; можливість оновлення основних засобів [4].

Одними із найвпливовіших факторів є правильність встановлення строку корисного використання. Проблема визначення терміну корисного використання основних засобів не є новою і полягає не в технічному способі його визначення, а радше в науковій (економічній) обґрунтованості. Адже за короткого терміну служби норма амортизації висока, тобто необхідно буде швидше відтворювати основні засоби, а більшу частину їх вартості у вигляді амортизації слід включати до собівартості продукції. Це приводить до її збільшення. За тривалішого терміну норма амортизації буде нижчою. Але буде більшим період відшкодування зносу і, як наслідок, менше можливостей для своєчасного використання новітніх технічних досягнень. Це приводить до збільшення морального знецінення необоротних активів [9, с. 71-74].

Однак слід зауважити, що трактування амортизації як цільового накопичення грошей для наступного їх використання на оновлення необоротних активів обумовлює доцільність створення й обліку амортизаційного фонду, його використання. Але в процесі нарахування амортизації відбувається повернення в обіг вилучених в свій час грошей або інших активів,

витрачених на придбання основних засобів і нематеріальних активів. А на які цілі підприємство витрачає обігові кошти, залежить від намірів, планів підприємства. Таким чином, у процесі нарахування амортизації не утворюється фонд, відбувається компенсація раніше вилучених коштів. Погляд на амортизацію, як на накопичення грошей для оновлення необоротних активів, прийшов з радянських часів, коли існувала одна форма власності-державна. При утворенні підприємства держава надавала йому необоротні й оборотні активи, здійснювала контроль за їх використанням. В результаті в момент утворення підприємство не вилучало з обігу кошти на придбання необоротних активів. Воно отримувало їх від держави. Підприємство в процесі своєї діяльності не мало права вилучати з обігу кошти без дозволу. В теперішній час неправильно розглядати амортизацію як цільове накопичення грошей для наступного їх використання на оновлення необоротних активів [3, с. 272].

Питання того, що амортизацію можна розглядати, як джерело інвестицій в основні засоби залишається дискусійним у сучасних умовах вільної економіки. Тому, що тільки прибуткове підприємство має джерела інвестування і поповнення оборотних коштів, збиткове підприємство, навіть маючи у собівартості продукції частку амортизаційних нарахувань не має фактично оборотних коштів. І, в протилежність цьому, оновлювати основні засоби, інвестувати в основні засоби, за наявності вільних оборотних коштів – можна будь-які кошти, в тому числі й ті, що потрапили в оборот через амортизацію. Необхідно зазначити, що особливістю амортизації є те, що включені до витрат, вони залишається в обороті підприємства (теоретично і фактично, коли є прибуток) тому що, витрати на придбання основних засобів були понесені первісно під час придбання, і поступово відбувається їх повернення власнику. Таким чином, розмір прибутку буде залежати від прийнятої на підприємстві амортизаційної політики і завдання власника або керівника підприємства обрати найбільш економічно вигідні методи нарахування амортизації для свого підприємства, враховуючи його особливості.

Список використаних джерел

1. Карасевич І. В. Проблемні питання обліку та нарахування амортизації основних засобів в сучасних умовах господарювання / І. В. Карасевич, Н. В. Шутюк. *Наука й економіка*. 2013. Вип. 2. С. 71-74. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nie_2013_2_15.pdf.
2. Кафка С.М. Основні засоби: класифікація для цілей обліку. *Вісн. Житом. держ. техн. унів.* 2013. № 1(63). С. 87-92.
3. Кафка С. М. Зміст і призначення амортизації основних засобів. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. ТНЕУ. Тернопіль. 2017. Том 27. № 1. С. 270-279.
4. Кудь Л.І. Удосконалення амортизаційної політики підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Держ. вищ. навч. заклад «Укр. акад. банк. справи НБУ. Суми, 2004. Т. 10. С. 277-280.*
5. МСБО 16 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
6. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. П(С)БО 7 «Основні засоби», затверджене МФУ України від 27 квітня 2000 року № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
8. Черкашина Т. В. Проблемні питання обліку та нарахування амортизації основних засобів / Т.В. Черкашина, О. М. Катаржук. *Напрямки розв. обліку, контролю та екон. аналізу в умовах глобалізації: тези допов. II Міжн. студ. наук.-практ. інтернет-конф., 14 квітня 2016 р., м. Одеса*. 2016. С. 236-238.
9. Чуніхіна Т. С., Горлушко А. М. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. *Наук. вісник Уж. нац. унів. Серія: Міжн. екон. і віднос. та світ. госп.* 2018. 19 (1), С. 79-83.

АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Сучасні ринкові умови зумовили неухильне зростання частки нематеріальних активів у вигляді прав, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності, і діловою репутацією в майновому комплексі підприємств різних видів економічної діяльності. Так, за останні три роки питома вага таких об'єктів бухгалтерського обліку в активах підприємств зростає і в даний час в середньому становить 15-20 %. Це викликано поширенням інформаційних технологій, активної інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищенням конкурентоспроможності та ін.

Проблеми визнання та обліку нематеріальних активів досліджені у вітчизняній обліковій науці і практиці недостатньо. Певною мірою дослідженням обліку нематеріальних активів займалися такі вчені як І.М. Бойчук, В.М. Жук, В.П. Завгородній, П.О. Куцик, І.І. Пилипенко, С.Ф. Покропивний, К. Стендфілда, А. Торре та інші. Проте, необхідність розробки науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення визнання нематеріальних активів визначає актуальність дослідження.

Поняття «нематеріальні активи» через відсутність чіткого механізму їх ідентифікації до теперішнього часу у вітчизняній теорії та практиці бухгалтерського обліку трактується по-різному, що є наслідком неоднозначного розуміння їх економічної природи і юридичного змісту. Проведене дослідження наукових праць зарубіжних і вітчизняних авторів щодо ідентифікації категорії «нематеріальних активів» виявило відсутність використання українськими і міжнародними стандартами гнучких підходів у визначенні критеріїв їх визнання.

Нормативно-правове визначення терміну «нематеріальний актив» наведено, зокрема, у п. 4 НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Отже – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Аналогічне тлумачення міститься також у § 8 МСБО 38 «Нематеріальні активи». Щодо законодавчого визначення дефініції «нематеріальний актив» Податковий кодекс України окремо не визначає, що таке нематеріальні активи, тому податкова ідентифікація нематеріального активу не відрізняється від бухгалтерської.

Під наведене визначення потрапляють чимало облікових об'єктів (наприклад, витрати майбутніх періодів), які насправді до категорії «несубстанційних» активів не належать. Для того щоб об'єкт, який може бути віднесений до нематеріальних активів, міг бути визнаний як актив (а не списаний на витрати поточного періоду), стосовно нього повинні в обов'язковому порядку виконуватися такі критерії визнання: «Актив повинен контролюватися організацією в результаті минулих подій; організація очікує отримати від використання активу майбутні економічні вигоди».

Проте, розмежування контрольованих підприємством ресурсів за ознакою нематеріальності виявляється не настільки вже й складним, як може здатися на перший погляд. Головне – «пропустити» актив крізь призму кваліфікуючих критеріїв відповідності визначенню нематеріальних активів і критеріїв їх визнання. Якщо об'єкт відповідає всім цим ознакам, то його можна ідентифікувати як нематеріальний актив.

До першої групи критеріїв (щодо відповідності визнання нематеріальних активів) належать: немонетарність; відсутність фізичної субстанції; можливість ідентифікації; підконтрольність.

Із ідентифікацією та контрольованістю нематеріальних активів виникає трохи більше питань. НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» цих кваліфікуючих ознак не розтлумачує, проте в § 12 МСБО 38 «Нематеріальні активи» міститься інформація саме про ідентифікованість нематеріального активу.

Бухгалтерські стандарти виділяють другу групу критерії визнання нематеріальних активів (п. 6 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», § 21 МСБО 38 «Нематеріальні активи»): існування ймовірності одержання економічних вигод від використання активу; можливість достовірного визначення вартості.

Таким чином, запропоновані критерії дозволяють підійти до визначення нематеріальних активів з двох сторін – юридичної та економічної. З юридичного боку нематеріальні активи представляють собою виняткові легалізовані, тобто санкціоновані законом, поведінкові відносини між людьми, пов'язані з використанням об'єктів, а з економічної – це облікові об'єкти, що не мають фізичної структури, ідентифікуються за чітко встановленим критерієм, а також використовувані протягом певного періоду для управління підприємством з метою отримання доходу.

Шевченко К. В.

студент 42 гр. ФМОІТ

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗГІДНО НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

У сучасних умовах господарювання одним із найбільш важливих питань вітчизняного обліку вважається облік дебіторської заборгованості. Це викликано наявністю надмірних обсягів дебіторської заборгованості на підприємствах, які як наслідок перебувають на межі фінансової кризи.

Аналіз статистичних даних щодо динаміки дебіторської заборгованості на підприємствах України за 2016-2020 рр. (рис. 1) показав, що обсяги такої заборгованості щороку збільшуються. Так в 2016 році її розмір сягав 3945,63 млрд. грн., а в 2020 році він значно збільшився і досяг 4474,37 млрд.грн., що впливає на погіршення фінансового стану підприємств, їх платоспроможність та ліквідність.

Рис. 1. Динаміка дебіторської заборгованості підприємств України за 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [5]

Такий стан спричинено впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів: економічним станом країни, ростом рівня інфляції, нестабільністю курсу національної валюти, обсягами реалізації продукції та її конкурентоспроможністю, особливостями маркетингової політики підприємств та, зокрема, недостатньою увагою до методики обліку розрахунків з дебіторами та її наближення до вимог міжнародних стандартів.

В Україні методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності, тобто порядок визнання, оцінки, класифікації дебіторської заборгованості визначає НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [4]. А от у зарубіжних країнах не передбачено окремого стандарту для обліку дебіторської заборгованості. Тому окремі аспекти цього питання визначаються у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» та МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації».

Порівняння обліку дебіторської заборгованості за НП(С)БО та М(С)БО доцільно проводити за наступними критеріями: визначення поняття; визнання дебіторської заборгованості; оцінка дебіторської заборгованості; визначення величини резерву сумнівних боргів; класифікація дебіторської заборгованості; відображення у фінансовій звітності.

Детальний аналіз обліку дебіторської заборгованості за національними та міжнародними стандартами наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика концептуальних основ національних та міжнародних стандартів обліку дебіторської заборгованості

Ознака 01	НП(С)БО 02	М(С)БО 03
Визначення	Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.	Дебіторська заборгованість визначається як фінансовий актив. Визначення дебіторської заборгованості не надається (МСБО 32).
Визнання дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.	Визнання фінансового активу відбувається тоді, коли організація стає стороною контракту (договору), при виникненні зобов'язання по фінансовому інструменту.
Методи оцінки дебіторської заборгованості	Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги при зарахуванні на баланс оцінюється за первісною вартістю, а на дату балансу - за чистою реалізаційною вартістю.	Під час первісного визнання фінансового активу їх слід оцінювати за собівартістю, яка є справедливою вартістю компенсації, наданої або отриманої за них.
Визначення резерву сумнівних боргів	Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів: - застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості; - застосування коефіцієнта сумнівності.	У міжнародних стандартах методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів не передбачаються.
Класифікація дебіторської заборгованості	Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення: - поточна дебіторська заборгованість;	Відповідно до МСБО 39 дебіторська заборгованість поділяється на: - ініційовану підприємством; - не ініційовану.

01	02	03
	-довгострокова дебіторська заборгованість.	
Відображення у фінансовій звітності	Відображення дебіторської заборгованості у звітності здійснюється за чистою реалізаційною вартістю у складі оборотних активів з класифікацією на довгострокові та короткострокові платежі.	Не вимагають відображення дебіторської заборгованості в балансі за винятком резерву сумнівної заборгованості.

Джерело: узагальнено на основі [2; 3; 4]

Згідно з НП(С)БО 10, дебіторська заборгованість поділяється на поточну та довгострокову, на сумнівну і безнадійну заборгованість, а відповідно до МСФЗ 39, вона поділяється на ініційовану підприємством і неініційовану. Ініційована дебіторська заборгованість означає її придбання підприємством як участі у позиції, наданій іншим позикодавцем за умови, що підприємство фінансує цю позику на дату, коли її ініціює цей інший позикодавець. Неініційована дебіторська заборгованість класифікується як утримувана до строку погашення, наявна для продажу або утримувана для операцій.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності. Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником [4].

Визнання сумнівної дебіторської заборгованості відбувається при: значних фінансових труднощах емітента; фактичному розриві контракту; високій імовірності банкрутства або іншої фінансової реорганізації підприємства; визнанні збитку від зменшення корисності цього активу в попередньому звітному періоді, тощо [3].

Отже, проведений порівняльний аналіз дає підстави стверджувати, що в кожній країні склалася налагоджена і самостійна система ведення бухгалтерського обліку, яка має свої переваги і недоліки, спільні та відмінні риси. Вітчизняні положення обліку дебіторської заборгованості певною мірою відрізняються від запропонованих у міжнародних стандартах, в першу чергу, через національні та економічні особливості, що склалися в Україні. Для вітчизняної практики характерним є існування чітких норм ведення бухгалтерського обліку, які суворо регламентовані, недотримання яких зумовлює різні типи відповідальності, а в міжнародній системі обліку навпаки зазначаються лише базові фундаментальні концепції ведення фінансового обліку.

Гуцаленко Л. В. зазначає, що досягнення ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємства, що матиме позитивний вплив на формування результатів діяльності і достовірність наданої інформації у фінансовій звітності підприємства, можливе за умов належним чином сформованої облікової політики та дотримання визначених умов правової регламентації розрахункових операцій, які забезпечують концептуальні основи обліку дебіторської заборгованості [1].

Тому для того, щоб підвищити повноту, суттєвість і достовірність облікової інформації, тобто для ефективного управління дебіторською заборгованістю, напрями подальших досліджень повинні бути зосереджені на пошук шляхів удосконалення вітчизняного обліку розрахунків з дебіторами враховуючи міжнародний досвід.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л.В., Мельник А.О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи П(С)БО та МСФЗ. Ефективна економіка. 2020. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/4.pdf (дата звернення 11.05.2022).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання» / Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_029 (дата звернення: 12.05.2022).

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» / Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_015 (дата звернення: 12.05.2022).

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» від 25.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 12.05.2022).

5. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.05.2022).

УДК 657

Шевчук В. В.

студент ОО-21М(1.9)

наук. кер. - к.е.н., доцент Кононенко Л.В.

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ЗВІТНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЯК ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ У СВІТЛІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується процесами інтеграції, що є закономірним результатом зростання міжнародного руху товарів і факторів їх виробництва, що потребує «створення більш надійних виробничо-збутових зв'язків між країнами та усунення численних перешкод на шляху міжнародної торгівлі і пересування факторів виробництва» [3, с. 51]. Це є можливим лише шляхом створення міждержавних інтеграційних об'єднань, що у свою чергу обумовлює нові вимоги до звітності, у тому числі і з метою оцінки фінансового стану позичальника як інструмент управління кредитним ризиком. У зв'язку з цим, сьогодні увага багатьох вчених зосереджена на понятті «інтегрована звітність», яка є вдалим методом відображення стану бізнесу. Таким чином, при оцінці фінансового стану позичальника при визначенні кредитного ризику, є можливим спираючись на факти господарського життя, що знайшли відображення у звітності, достатньо обґрунтовано розрахувати кредитні ризики. Тобто, «звертаючи увагу на цілий комплекс факторів у діяльності фірми і роблячи акцент на довгострокову фінансову стабільність замість короткострокової, вона (звітність) допомагає організації дивитися більш упевнено в майбутнє» [5, с. 144].

Бухгалтерська звітність, «як кінцевий продукт бухгалтерського обліку, що забезпечує користувачів необхідною інформацією для прийняття рішень, знаходиться у центрі уваги науковців та практиків» [2, с. 115]. Саме звітність підприємства є основним інформаційним джерелом для розрахунку кредитних ризиків. Проте, сьогодні спостерігається невідповідність бухгалтерської звітності потребам інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, у тому числі і при управлінні кредитними ризиками. Одним із шляхів подолання такої ситуації є розробка і реалізація концепції інтегрованої звітності.

Інтегрована звітність дає можливість поєднання «у єдиній формі різнопланових інформаційних ресурсів, що інформаційно забезпечує прийняття оптимальних управлінських рішень. При цьому досягається прозорість для всіх користувачів стану підприємства, його переваг та недоліків» [1, с. 181]. Вимоги сьогодення щодо бухгалтерської звітності – це відображення у ній інформації, яка дасть можливість користувачу відповісти на питання щодо соціально-економічного стану підприємства

(соціальні, екологічні, управлінські та інші аспекти). Значущість зазначеного питання підкреслює зацікавленість ним на міжнародному рівні. Так, Комітет з міжнародної інтегрованої звітності у документі «До інтегрованої звітності. Об'єднуючи вартість у XXI столітті» зазначив необхідність перегляду існуючої моделі звітності. До основних причин, які обумовлюють трансформування звітності, були віднесені зміни умов та методів ведення бізнесу, застосування підходів до генерування підприємствами своєї вартості тощо. В цілому цей процес відображає наступні тенденції: «глобалізація; зростання політичної діяльності у всьому світі у відповідь на фінансову, управлінську та інші кризи; завищені очікування корпоративної прозорості та підзвітності; фактичний і перспективний дефіцит ресурсів, зростання кількості населення і екологічні проблеми» [6, с. 2].

Інтегрована звітність орієнтована на інформаційне забезпечення стратегічного управління, тобто інтегрований звіт можна розглядати «як коротке повідомлення про те, як стратегія, управління, ефективність і перспективи організації в контексті її зовнішнього середовища призводять до створення вартості в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі» [4]. Крім того, фінансова звітність є нечутливою до факторів вартості сучасного бізнесу. Облікові методи, «на основі яких вона формується, досить погано пристосовані для відображення драйверів вартості нематеріальних активів та інших активів інтелектуальної природи (брендів, людських ресурсів, мереж, клієнтських баз та інтелектуальної власності)» [4]. Проте інтеграційні процеси у майбутньому обумовлять залежність успіху компанії від «її здатності створювати вартість, використовуючи різні види ресурсів – природні, соціальні, людські чи фінансові. Заінтересовані сторони будуть все частіше шукати інформацію про те, як компанії пов'язують свою бізнес-стратегію з їх фінансовою та не фінансовою діяльністю» [4].

Сьогодні застосування показників інтегрованої звітності підприємств набувають все більшої актуальності.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Чумаченко О.С. Звітність підприємств в умовах сталого розвитку: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6. С. 179-186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2021_6_19
2. Концепції та парадигми у розвитку теорії та методології обліку: навч. посіб. В.М. Савченко, О.В. Юрченко, Л.В. Кононенко, О.В. Пальчук, І.В. Смірнова, Н.В. Смірнова, О.М. Гай; за заг. ред. В.М. Савченко. Кропивницький: 2022. 362 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/11859> (дата звернення: 05.05.2022).
3. Корольчук Л. В. Сучасні виклики для розвитку світових інтеграційних процесів *Економічні науки. Серія : Економічна теорія та економічна історія*. 2019. Вип. 16. С. 49-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnet_2019_16_9 (дата звернення: 08.05.2022).
4. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності [Текст]: монографія. Київ: *Інтерсервіс*, 2016. 276 с.
5. Костенко О., Кравченко О., Овчарова Н., Олексіч Ж., Дмитренко А. Інтегрована звітність у процесі прийняття інвестиційних рішень: бібліометричний аналіз наукового ландшафту *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2021. Vol. 7, № 2. С. 141–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2021_7_2_10 (дата звернення: 08.05.2022).
6. Towards Integrated Reporting. Communicating Value in the 21st Century. IIRC, 2011. 30 p.

Шигун М. М.

д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Мухомор Г.В.

аспірант кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

МОЖЛИВОСТІ ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В ІНТЕГРОВАНІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Дзеркалом діяльності підприємства є його звітність. Коло користувачів звітності постійно розширюється, все більше зацікавлених сторін очікує отримати всебічну інформацію про діяльність підприємств. Сьогодні активним користувачем звітності є не тільки держава, а й широке коло контрагентів, кредитори, акціонери, що приймають різні типи рішень, внутрішні суб'єкти, професійні організації, суспільство.

Коло інформації, що надається користувачам, збільшується з часом, типи звітності змінюються, про що свідчить наступна динаміка (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка розвитку звітності підприємств

Розвиток звітності підприємств простежує рух до все більшого розриття інформації, надання коментарів та залучення стейкхолдерів до розуміння місії, завдань та результатів функціонування бізнесу. Одним з ключових завдань менеджменту сьогодні є правильне зрозуміння та відображення інформації про діяльність підприємства та її вплив на формування цінності для кожної групи стейкхолдерів.

2010 рік означив черговий крок у зміні формату звітування підприємств та проявив прагнення до підготовки єдиної звітності, з коментарями, роз'ясненнями до ключових аспектів діяльності, включаючи питання стратегічного розвитку та корпоративної етики. Поступове доповнення фінансової звітності все новими коментарями і показниками, поява нефінансового формату звітування обумовили процес інтеграції звітних показників та розробку формату інтегрованої звітності.

Сьогодні все більше великих підприємств складають інтегровану звітність, і, зокрема, такі гіганти як Mitsubishi Corp., Cannon тощо. Інтегрована звітність є сучасним та перспективним способом отримання інформації фінансового та нефінансового характеру. Це інструмент оцінки успішності функціонування підприємства, використання всіх видів капіталу при створенні вартості. Такий тип звітності дає можливість дослідження впливу чинників на вартість капіталу, зокрема дебіторської заборгованості. Ключовими причинами складання такого типу звітності є більша орієнтація на користувачів, ведення прозорої та зрозумілої діяльності, залучення нових типів ресурсів, налагодження діалогу із суспільством.

Інтегрована звітність повинна будуватися на основі концепції капіталів. Міжнародні вимоги до формату інтегрованої звітності, рекомендують виділяти шість ключових видів капіталу, які визначають створення вартості в процесі ведення бізнесу, а саме: фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, соціально-репутаційний та природний капітали (табл. 1) [2, п. 2.10].

Таблиця 1

Ключові типи капіталу, що формують вартість	
Капітал	Характеристика
Фінансовий	Доступні фінансові активи різного ступеня ліквідності
Виробничий	Споруди, обладнання, інфраструктура
Інтелектуальний	Нематеріальні активи, нові методи, патенти, тощо
Людський	Досвід співробітників, компетенції, вмотивованість
Соціально-репутаційний	Взаємовідносини між групами, довіра, рівень сприйняття, гудвіл, тощо
Природний	Відновлювані та невідновлювані природні ресурси, що дають змогу створювати вартість (повітря, вода, корисні копалини, тощо)

Дебіторська заборгованість підприємства є одним з ресурсів підприємства, яка здатна впливати не лише на рівень фінансового капіталу, але також на виробничий, людський та соціально-репутаційний, що зумовлює необхідність дослідження таких зв'язків та пошуку найбільш досконалих методів оцінки вартості (табл. 2).

Таблиця 2

Взаємозв'язок дебіторської заборгованості з ключовими типами капіталу підприємства

Капітал	Вплив дебіторської заборгованості
Фінансовий	Відволікає грошові кошти з обігу, впливає на основні фінансові показники, включаючи оборотність капіталу, потенційну рентабельність, має прямий вплив на ключові показники фінансової звітності, може змінювати індикатори фінансової стабільності
Виробничий	Через розрив у часі «продаж-гроші», відволікає ресурси від потенційних можливостей; може спричинити кризу як перевиробництва (у випадку невиплати) так і дефіциту (у випадку низького темпу розширення виробництва)
Інтелектуальний	Створення власної політики роботи з дебіторами, запровадження програмних продуктів з організації контролю розрахунків
Людський	Вплив на мотивацію працівників, внутрішню фінансову дисципліну
Соціально-репутаційний	Вартість гудвілу, лояльність клієнтів до продуктів, оборотність дебіторської заборгованості у порівнянні з простроченнями за кредитуванням
Природний	Темпи використання природних ресурсів (зокрема, корисних копалин)

Найбільш вагомий зв'язок дебіторської заборгованості простежується при вивченні його впливу на фінансовий капітал. Разом з тим, широко вживана модель аналізу дебіторської заборгованості не у повній мірі розкриває інформацію про ліквідність та реальну вартість дебіторської заборгованості підприємства.

НП(С)БО 10 передбачає оцінку дебіторської заборгованості за балансовою вартістю (сума заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів) [1]. МСФЗ мають більш складний підхід до оцінки дебіторської заборгованості, що визначається її походженням, і відповідно різні варіанти ми знаходимо у МСФЗ 9, 16, 32, 34. Саме така оцінка викликає багато питань, які впливають на достовірне розкриття вартості такого об'єкта в інтегрованій звітності.

Як складова фінансового капіталу, дебіторська заборгованість буде впливати на його розмір. Суму, яку користувач фінансової звітності бачить в рядку дебіторської заборгованості, він може сприймати по-різному, але вона в будь-якому випадку збільшує

валюту балансу [3, с. 270]. Баланс побудований за принципом ліквідності та грошового еквіваленту, тобто можливості оцінити в монетарних одиницях кожен актив. Але як можливо порівняти монетарну вартість грошових коштів та дебіторської заборгованості? Чи є ця вартість рівноцінною, враховуючи, що грошові кошти доступні підприємству одразу, а от заборгованість повинна бути спочатку погашена дебіторами. В такому контексті дебіторська заборгованість є вагомим чинником фінансової стабільності підприємства, яка, в свою чергу, впливає на виробничу політику, соціальну, фінансову, репутаційну, та інші.

Інтегрована звітність дає можливість більш детально проаналізувати вплив дебіторської заборгованості на кожен вид капіталу, не тільки на фінансовий. На наш погляд, перспективу має побудова моделі коригування вартості дебіторської заборгованості з урахуванням впливу чинників, серед яких наступні (рис. 2).

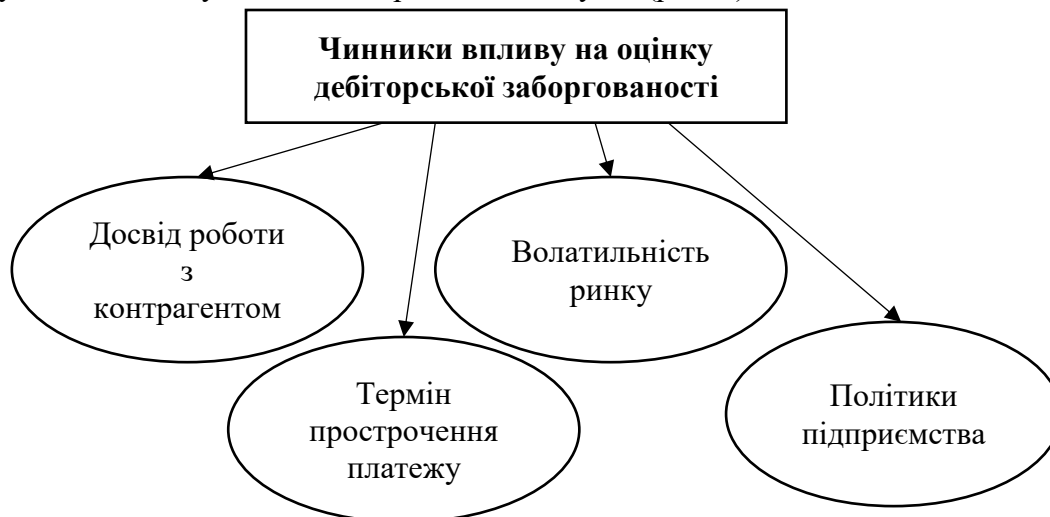

Рис. 2. Чинники впливу на оцінку дебіторської заборгованості

Врахування наведених чинників створює можливість прогнозування дійсної величини дебіторської заборгованості на конкретну звітну дату. Такий підхід засвідчує характер створення математичної моделі для оцінки факторів до кожного типу дебіторської заборгованості та врахування оцінки вартості дебіторської заборгованості як складової капіталу підприємства.

Користувачі інтегрованої звітності матимуть більше достовірної інформації про цінність та якість дебіторської заборгованості, а підприємство зможе створити нову політику споживчого кредитування із застосуванням процедури тестування дебіторів перед укладанням угод. Подібне дослідження нерозривно пов'язане з аналізом альтернатив при прийнятті рішень споживчого кредитування.

Значні обсяги щоденних фінансових операцій, умови невизначеності, високий ризик ведення діяльності – всі ці елементи змушують користувачів приймати рішення в умовах асиметричності інформації, що часто призводить до втрати потенційних можливостей. Побудова надійного формального підґрунтя для оцінки вартості дебіторської заборгованості та аналіз оціночних альтернатив надасть якісну основу при побудові фінансової політики підприємства та можливості оптимізації процесу прийняття фінансових рішень.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. Наказом Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.99. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. International <IR> Framework // The International Integrated Reporting Council. January 2021. URL: <https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>
3. Скоробогатова В.В. Методика бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості як складової змішаних активів // Сталий розвиток економіки. 2012. № 7 [17]. С. 270-276.

Шолопак К. А.

студент

наук. кер. – к.е.н., доцент Савчук Т.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЇ ТЕРМІНУ СЛУЖБОВОГО ВІДРЯДЖЕННЯ

Проводячи власну господарську діяльність, практично будь-яке підприємство стикається з необхідністю направити власних співробітників у відрядження з метою виконання ними певних доручень. Здебільшого суть таких поїздок заключається у налагодженні партнерських відносин з іншими суб'єктами господарювання, укладанні вигідних для підприємства угод тощо. Саме тому, важливим моментом є питання нормативно-правового регулювання службового відрядження, особливо, в частині ідентифікації даної операції.

Окремі питання службових відряджень стали предметом дослідження таких науковців, як Гресь Н.Л., Кадацької А.М., Лісної І.В., МIRONЧУК Ю. Я., Рудницької О.П., Тарасової Г.О. та деяких інших. Незважаючи на це, багато важливих питань розглядаються в недостатній мірі. Це стосується і питання дефініції службового відрядження, що і зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є аналіз визначення службового відрядження з метою удосконалення цього поняття.

На сьогоднішній день основу правового регулювання службових відряджень в Україні становлять наступні галузеві нормативно-правові акти: Постанови КМУ «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати № 100», «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів» (далі – Постанова № 98), накази Мінфіну «Про затвердження форми Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт та Порядок його складання», «Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон» (далі – Інструкція № 59) тощо.

Не дивлячись на таку велику кількість нормативних актів, що врегульовують процес здійснення службового відрядження, це ніяким чином не сприяє ефективності його праворегулювання. І на це є кілька причин. По-перше, в ході дослідження терміну «відрядження» з'ясовується, що загальні засади службових поїздок розглядаються як у Цивільному та Податковому кодексі України, так і у Кодексі законів про працю, однак ні один з цих нормативних актів не надає визначення даного поняття. По-друге, часто ці та деякі інші нормативні документи, зазначені вище, охоплюють тільки сферу діяльності бюджетних підприємств, зокрема це стосується Інструкції № 59 та Постанови № 98.

Єдине означення терміну «службове відрядження», яке визначене на законодавчому рівні, міститься в Інструкції № 59 [1]. Проте, як зазначає МIRONЧУК Ю. Я., дане означення є досить громіздким, у дужках містяться уточнюючі аспекти даного поняття, що можуть ввести в оману, так як нібито передбачають альтернативні варіанти списання витрат на поїздку. Такий підхід до формулювання не дозволяє зрозуміти суть поняття відрядження, адже зайва деталізація відволікає від головного [5, с. 115]. З чим ми і погоджуємось.

Саме тому пропонуємо використати наступне визначення відрядження: службове відрядження – це поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства для виконання ним службового доручення, пов'язаного з його трудовою функцією.

При цьому для ідентифікації такої ділової поїздки доцільно використати наступні ознаки:

- 1) поїздка обмежена певним строком;

2) поїздка працівника пов'язана з відвідуванням іншого населеного пункту поза місцем постійної роботи;

3) зв'язок поїздки з основною діяльністю підприємства підтверджується документально.

Таке формулювання дозволить чітко визначити суть та ознаки службового відрядження, а також охоплює діяльність як державних, так і недержавних підприємств.

Враховуючи все вищесказане, пропонуємо використати означення службового відрядження розроблене нами в ході дослідження, оскільки це дозволить не тільки вирішити проблему із поширенням вищезазначених нормативно-правових актів, але й уникнути можливих порушень в направленні працівників у відрядження.

Список використаних джерел

1. Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон № 59: затв. наказом М-ва фінансів України від 13.03.98 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text> (дата звернення: 13.04.2022).

2. Мирончук Ю.Я. Нормативно-правові основи обліку розрахунків за закордонними відрядженнями. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування*: зб. наук. праць учасників круглого столу, ЗУНУ. м. Тернопіль, 4 грудня 2020 р., Тернопіль, 2020. С. 115-118.

Яценко О.А.

студентка 3 курсу, 26 група ФТМ ДНТЕУ

Кузуб М. В.

старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний-економічний університет,
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

У нестабільних ринкових умовах дуже важко забезпечити високий рівень збуту продукції і її вчасну оплату покупцями. Кризовий стан економіки змушує підприємства надавати свою продукцію з умовою відстрочки оплати. Несплата призводить до виникнення дебіторської заборгованості, ефективного ведення обліку, внутрішнього контролю та управління якою стає одним з першочергових завдань підприємства.

На сьогодні обліку дебіторської заборгованості присвячено досить багато праць науковців, зокрема: М.Д. Білик, С.Ф. Голов, О.В. Коблянська, В.М. Костюченко, М.В. Кузуб Н.М. Матицина, Ф.Ф. Бутинець [3; 4; 6]. та інші. Досліджено також питання управління дебіторською заборгованістю. Багато вчених займаються пошуком саме шляхів вдосконалення обліку дебіторської заборгованості. Але існуючі невирішені проблемні питання свідчать про необхідність подальших досліджень.

Метою статті є розгляд основних неточностей в обліку розрахунків підприємства з покупцями та дебіторської заборгованості. А також визначення пропозицій щодо вдосконалення системи обліку та управління дебіторською заборгованістю.

Керуючись переходом бухгалтерського обліку на засади міжнародних стандартів фінансової звітності, підприємства націлені на забезпечення потреб управління достовірною інформацією, на основі якої приймаються управлінські рішення. Для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації, пов'язаної з дебіторською заборгованістю. Облік розрахунків з покупцями є однією з найважливіших та найбільш досліджуваних ділянок бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємства. Проте на сьогодні існує ряд проблем щодо обліку розрахунків з покупцями, а саме:

1. Недостатня розробленість методичних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.
2. Нemoжливiсть отримання інформації про дебіторську заборгованість у тому обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків підприємства з покупцями.
3. Непристосованість та неефективність методів обрахунку резерву сумнівних боргів, відповідно до П(С)БО 10. [1].
4. Недостатня розробленість плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції щодо його застосування з обліку розрахунків покупців та замовників.
5. Погано налагоджена система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах.
6. Нерозвиненість форм рефінансування для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Тому виникає необхідність у розробленні деяких заходів щодо вдосконалення обліку та аудиту розрахунків з покупцями, та власне дебіторської заборгованості. Для відображення в обліку поточної дебіторської заборгованості, яка виникає на стадії реалізації товарів (робіт, послуг) призначено активний рахунок 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками". Синтетичний рахунок 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками" має субрахунки: - 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями"; - 362 "Розрахунки з іноземними покупцями"; - 363 "Розрахунки з учасниками ПФГ"; - 364 "Розрахунки за гарантійним забезпеченням". Наведені субрахунки деталізують відображення інформації в обліку за розрахунками з покупцями і учасниками промислово-фінансових груп. Проте цей рахунок не містить субрахунків для детального відображення розрахунків із замовниками. Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку розрахунки із замовниками передбачено фіксувати з використанням субрахунків 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями" і 362 "Розрахунки з іноземними покупцями". Така уніфікація застосування субрахунків не дозволяє деталізувати перелік дебіторів, що значно обтяжує відстеження можливості виникнення сумнівної дебіторської заборгованості, а також перетворення її в безнадійну. А.П. Неживенко пропонує доповнити субрахунки рахунка 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками" субрахунками 365 "Розрахунки з вітчизняними замовниками" і 366 "Розрахунки з іноземними замовниками" з відповідним корегуванням характеристик субрахунків 361 і 362 Інструкції про застосування плану рахунків [2, 6]. Дійсно, запропоновані зміни підвищать аналітичність розрахунків з дебіторами, розділивши покупців та замовників, дозволять відокремити передачу готової продукції замовникам та реалізації товарів покупцям. До дебіторської заборгованості, призначеної для продажу, найчастіше застосовують такі фінансові інструменти, як факторинг. Це зумовлює необхідність детального відображення в обліку аутсорсингу, факторингу дебіторської заборгованості шляхом застосування фінансових інструментів. На сьогодні відступлення прав грошової вимоги з укладенням договору відображають за допомогою субрахунку 377. Віднесення продажу дебіторської заборгованості за товари роботи послуги до складу іншої дебіторської заборгованості у разі передачі боргових прав аутсортеру (фактору) є логічним і методологічно правильним кроком, але викликає перекручення інформації, що негативно впливає на якість прийняття управлінських рішень. Для обліку аутсорсингу пропонуємо ввести до Плану рахунків окремий субрахунок рахунку 37 "Розрахунки з факторингу" з деталізацією в аналітичному обліку. Основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання є фінансова звітність, яка ґрунтується на узагальнених даних фінансового обліку. Облікова інформація про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності розкриває стан розрахунків з контрагентами, виступає засобом для.

Проведення фінансового й економічного аналізу та оцінки показників діяльності підприємства. Тому внутрішній контроль дебіторської заборгованості на підприємстві є тим засобом, що може визначити її достовірне відображення у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації, прозорості та достовірності даних щодо

розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів робіт та послуг. Не дивлячись на всі його переваги, внутрішній контроль дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах є нерозвинутим. Проблемами його є відсутність на підприємстві особи чи відділу, обов'язком якого було б здійснення внутрішнього контролю, проведення внутрішнього аудиту за системою обліку, в тому числі і дебіторською заборгованістю. Необхідність створення відділу внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства є очевидною, проте достовірно оцінити економічну ефективність його діяльності досить проблематично. Бухгалтерами рідко здійснюється аналіз дебіторської заборгованості. Хоча аналіз є ефективним засобом контролю, значення аналізу дебіторської заборгованості особливо збільшується в період інфляції, коли іммобілізація власних коштів стає дуже не вигідною. Тобто потрібно проводити постійний моніторинг заборгованості, своєчасно висувати претензії щодо виникнення боргів та попереджувати їх виникнення у майбутньому.

На період до припинення або скасування воєнного стану зупиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на податківців. Тобто на період воєнного стану призупиняються строки давності, передбачені в ст. 102 ПКУ [7]. При цьому варто пам'ятати, що на період воєнних дій строк давності тільки переривається і продовжується після його завершення. Це означає, що якщо закінчення 1095 (2555) днів припадає на період дії воєнного стану, то до них додадуться ще дні такого воєнного стану.

Підсумувавши результати проведеного дослідження, необхідно зазначити, що на сьогодні існує певна недосконалість ведення обліку дебіторської заборгованості. Першочерговими завданнями подальших досліджень у даному напрямі є внесення змін до П(С)БО 10 з огляду на суперечливість сутності та невизначеність класифікації дебіторської заборгованості, неврегульованість методів формування резерву сумнівної заборгованості. Вітчизняні підприємства потребують побудови ефективного механізму внутрішнього контролю дебіторської заборгованості з метою попередження виникнення нової.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25.10.99 р. № 725/4018. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725_99 (дата звернення 12.10.2021 р.)
2. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 №29 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z089399> (дата звернення 12.10.2021 р.)
3. Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". №721, 2012. С. 173-178.
4. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. Матеріали Всеукраїнського круглого столу «Обліково-аналітичне забезпечення антикризового управління підприємством» (Київ, 21 квітня 2016 р.). С. 13–17.
5. Кузуб М.В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с.
6. Неживенко А.П. Методика обліку дебіторської заборгованості і основні напрямки її вдосконалення. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки, 2013. № 7. С. 165-170.
7. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

ДО ПИТАННЯ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ АГРЕСІЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

На сьогоднішній день через військову агресію Російської Федерації на територію України дуже актуальними постають питання документального оформлення та облікового відображення знищення або пошкодження майна суб'єктів господарювання.

Перш за все розглянемо порядок документального оформлення таких фактів господарського життя.

Відповідно до п. 7 Положення про проведення інвентаризації активів та зобов'язань № 879 підприємство в разі встановлення фактів знищення/псування цінностей зобов'язано провести інвентаризацію в такі строки та за такими обсягами:

- у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства;
- у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства.

Тобто, суб'єкту господарювання слід провести інвентаризацію на день встановлення фактів пошкодження/знищення майна або на день після закінчення цих явищ в обсязі визначеному наказом керівника.

Однак при цьому слід відзначити, що Положення № 879 не наводить форм для документального оформлення результатів інвентаризації. З огляду на це суб'єкти господарювання мають право розробити їх самостійно з урахування вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення про документальне оформлення записів в бухгалтерському обліку №88, або використати форми, затверджені Наказом Мінфіну № 572 від 17.06.2015 р. «Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації».

Але, рекомендовані типові форми не дозволяють зафіксувати саме відповідність критеріям визнання та достовірності оцінки, які можуть змінитися у результати здійснених пошкоджень. З огляду на це, вважаємо за доцільне доповнити інвентаризаційні описи такими пунктами: «критерії визнання» та «оцінка» щодо кожного об'єкта обліку.

Також звертаємо увагу, що відповідно до п. 20 Положення № 879 «підприємства можуть утворювати уповноважені комісії (призначати відповідальних осіб) з метою аналізу результатів інвентаризації активів і зобов'язань на предмет їх відповідності критеріям визнання і оцінки, вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у державному секторі, міжнародних стандартів та інших актів законодавства».

З огляду на це, суб'єкту господарювання слід утворити уповноважені комісії (призначати відповідальних осіб) з метою аналізу результатів інвентаризації активів і зобов'язань на предмет їх відповідності критеріям визнання і оцінки та заповнити відповідні показники Інвентаризаційного опису.

При цьому слід відзначити, що у разі визнання об'єкта таким що не відповідає критеріям визнання, зокрема «потенційна можливість отримання економічних вигід», необхідність визначення достовірної оцінки нівелюється. Адже об'єкт не відповідає критеріям визнання.

Надалі, за результатами отриманої інформації, необхідно задокументувати цей факт, зробити відповідні розрахунки та відбити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

На цьому етапі суб'єкти господарювання стикаються з проблемою облікового відображення наслідків атак. Зокрема, постає питання: Ці факти слід відображати як списання об'єктів або їх знецінення (зменшення корисності)?

На нашу думку, це залежить від ступеня пошкодження та саме планів управлінського персоналу щодо подальших дій.

Так, у випадку коли майно зруйновано, то відповідно до п. 67 МСБО 16 «Основні засоби» «слід припиняти визнання балансової вартості об'єкта основних засобів: а) після вибуття; або б) коли не очікують майбутніх економічних вигід від його використання або вибуття» [2].

У свою чергу, у відповідності до Концептуальної основи фінансової звітності, економічний ресурс може створювати економічні вигоди для суб'єкта господарювання, даючи йому право або змогу робити, наприклад, одну або декілька з таких речей: одержувати договірні грошові потоки або інший економічний ресурс; обмінюватися економічними ресурсами з іншою стороною на сприятливих умовах; створювати надходження або уникати вибуття грошових коштів; одержувати грошові кошти чи інші економічні ресурси шляхом продажу економічного ресурсу; або погашати зобов'язання шляхом передання економічного ресурсу [1].

Тобто, можна зробити висновок, що такі об'єкти не будуть відповідати критеріям визнання активу та мають бути припиненні у визнанні.

Також, у відповідності до п. 65 МСБО 16 «Компенсацію від третіх сторін за об'єкти основних засобів, корисність яких зменшилась, за втрачені або віддані об'єкти слід включати до прибутку чи збитку, коли компенсація стає такою, що підлягає отриманню».

Списання таких об'єктів слід здійснювати на підставі Протоколу інвентаризаційної комісії та Акту на списання об'єкта основних засобів.

Стосовно податкових наслідків щодо ПДВ слід зазначити, що підтвердженням факту вимушеної ліквідації (знищення) об'єкту основних засобів є документ, що засвідчує форс-мажор або пожежу. Наприклад, лист ТПП від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1.

Щодо податку на прибуток, то відповідно до п. 138.1 та 138.2 ПКУ при списанні виробничих основних засобів «збільшують фінансовий результат на суму бухгалтерської залишкової вартості об'єкта основних засобів і зменшують фінансовий результат на суму податкової залишкової вартості того ж об'єкта».

Щодо невиробничих основних засобів – збільшують фінансовий результат на бухгалтерську залишкову вартість без зменшуючої різниці.

Дещо складнішим є питання з об'єктами, які були пошкоджені. Зокрема, щодо цих груп об'єктів слід відзначити, що такі факти господарського життя можна розглянути як припинення визнання.

Зокрема, відповідно до п. 5.26 Концептуальної основи фінансової звітності «Припинення визнання — це повне або часткове виключення активу або зобов'язання...». Припинення визнання зазвичай відбувається тоді, коли стаття більше не відповідає визначенню активу чи зобов'язання: а) у разі активу припинення визнання зазвичай відбувається при втраті суб'єктом господарювання контролю над усім визнаним активом чи його частиною...» [1].

У свою чергу, п. 70 МСБО 16: «Якщо згідно з критерієм визнання, викладеним у пункті 7, суб'єкт господарювання визнає в балансовій вартості об'єкта основних засобів витрати на заміну частини об'єкта, тоді він припиняє визнання балансової вартості заміненої частини незалежно від того, чи амортизували замінену частину окремо. Якщо суб'єкт господарювання не може визначити балансову вартість заміненої частини, він може використати витрати на заміну як свідчення того, якою була собівартість заміненої частини на час її придбання або будівництва» [2].

Однак, з іншого боку, такі факти господарського життя можна трактувати як зменшення корисності активу у відповідності до МСБО 36 «Зменшення корисності активів», згідно з п. 12 якого застаріння або фізичне пошкодження активу є ознакою зменшення корисності [3].

У даному випадку, за наявності ознак підприємство має визначити суму очікуваного відшкодування та порівняти її балансовою вартістю активу (ці оцінки необхідно буде

зафіксувати у інвентаризаційному описі). У разі якщо, балансова вартість активу буде перевищувати суму очікуваного відшкодування визнаються втрати від зменшення корисності.

У даному випадку на особливу увагу звертають податкові наслідки процедури зменшення корисності. А саме, відповідно до п. 138.1 ПКУ на суму втрат від зменшення корисності основного засобу, включених до витрат звітного періоду відповідно до НП(С)БО чи МСФО, необхідно показати різницю (рядок 1.1.1.1 додатка РІ до прибуткової декларації), що збільшує фінансовий результат. Тому така різниця нівелює витрати, які визнано в бухгалтерському обліку.

Також, для розрахунку податкової амортизації не враховують тільки суми переоцінки (уцінки/дооцінки), проведеної відповідно до положень бухгалтерського обліку (п.п. 138.3.1 ПКУ). Проте податківці до переоцінки прирівнюють і зменшення корисності активів (див. лист ДПСУ від 01.07.2020 р. № 2640/6/99-00-05-05-02-06/ПК).

Отже, підводячи підсумки, можна зробити висновок щодо необхідності здійснення доповнення документального оформлення результатів інвентаризації за наслідками пошкодження/знищення майна суб'єктів господарювання через російську агресію позиціями щодо критеріїв визнання та оцінки, можливість та доцільність подальшої експлуатації тощо, що дозволить в подальшому обґрунтувати підход до облікового відображення цих наслідків. А саме, здійснення повного або часткового списання таких об'єктів, або тестування на предмет зменшення корисності через наявність внутрішніх ознак, здійснення розрахунку вартісності відшкодування та визначення втрати від зменшення корисності.

Список використаних джерел

1. Концептуальна основа фінансової звітності URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20(2).pdf). (дата звернення 25.04.2022).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-16_ukr_2018.pdf (дата звернення: 25.04.2022).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2036_ukr_2018.pdf (дата звернення: 15.05.2022).

СЕКЦІЯ 2

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Burzyńska D.

Prof.

Państwowa Uczelnia im. S. Batorego,
Skierniewice, Poland

ROLA AUDYTU ŚLEDZEGO W WYKRYWANIU OSZUSTW FINANSOWYCH

Słowa klucze: audyt, audyt śledczy, oszustwa finansowe.

Przestępstwa gospodarcze stanowią nieodłączny element funkcjonowania gospodarki. Każda organizacja jest narażona na ryzyko przestępstw gospodarczych, dlatego ważne jest podejmowanie aktywnych działań zmierzających do eliminowania tego ryzyka. Globalizacja, swoboda przepływu kapitału, towarów i usług oraz ciągły rozwój technologiczny sprawiają, że przestępstwa gospodarcze stają się coraz trudniejsze do wykrycia. Ponadto przestępstwa gospodarcze stają się coraz bardziej powszechne i rośnie ich wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw i całego państwa, co uzasadnia potrzebę analizy sposobów ich przeciwdziałania. Tendencja wzrostowa roli audytu śledczego stale się utrzymuje.

Istota audytu śledczego

Audyt śledczy jest poddziedziną audytu, poszerzającą go o aspekty związane z zapobieganiem, wykrywaniem i udowadnianiem popełnionych przestępstw gospodarczych [1]. Audyt śledczy - zlecany przeważnie niezależnie od rewizji finansowej w wyniku decyzji rady nadzorczej lub kierownika jednostki, jest uważany za dziedzinę audytu poszerzoną o kwestie wykrywania oraz dochodzenia przestępstw gospodarczych, w szczególności nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych, ale także nadużyć pracowniczych. Audyt śledczy inicjowany jest w momencie uzyskania informacji o podejrzeniu popełnienia nadużycia, bądź też przestępstwa. Jego zakres obejmuje całokształt działań, mających na celu potwierdzenie lub wykluczenie zaistnienia powyższego czynu oraz ustalenie jego sprawcy. Najczęściej audyt śledczy wykorzystywany jest w przypadku przestępstw gospodarczych tj. prania pieniędzy, korupcji, oszustw przetargowych, oszustw w sprawozdaniach finansowych, w wycenie majątku oraz przestępstwach pracowniczych [2].

Celem audytu śledczego jest nie tylko uzyskanie informacji o samym fakcie popełnienia nadużycia lub czynu zabronionego i ustalenie sprawcy, ale także wskazanie jego przyczyn, charakteru, okoliczności zaistnienia, wywołanych skutków. Bardzo istotną rolą audytu śledczego jest także zgromadzenie i zabezpieczenie materiału dowodowego, który w przyszłości wykorzystany będzie na potrzeby wewnętrzne organizacji, bądź też w celu ewentualnego złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Można wyróżnić trzy podstawowe cechy audytu śledczego:

- jego zadaniem jest wykrywanie, dochodzenie i zapobieganie przestępstwom gospodarczym;
- wymaga zaangażowania wysoko wykwalifikowanej kadry posiadającej wiedzę z zakresu rachunkowości, audytu, prawa, dochodzeń śledczych;
- jest wykorzystywany przez prawo.

Audyt śledczy składa się z dwóch podstawowych faz: wykrywania i dochodzenia. Zadaniem pierwszej z nich jest przeprowadzenie analiz dotyczących faktu zaistnienia nieprawidłowości, zidentyfikowanie osób biorących udział w oszustwie, ocena strat, przygotowanie możliwości naprawy szkód oraz wdrożenie programów zapobiegawczych. Dochodzenie natomiast opiera się na weryfikacji faktów dotyczących przestępstwa, co jest niezbędne dla podjęcia odpowiednich kroków prawnych.

Przyczyny popełniania oszustw finansowych

Oszustwa finansowe mają przede wszystkim na celu polepszenie ogólnego wizerunku przedsiębiorstwa, poprzez zniekształcenie danych zawartych w sprawozdaniach. Do przyczyn popełnienia tego rodzaju oszustwa można zaliczyć [3]:

- osiągnięcie wrażenia wzrostu zysku jednostki np. spółki akcyjnej, co spowoduje również wrażenie wzrostu zysku udziałowców liczonego na jedną akcję, a co za tym idzie wzrost akcji na giełdzie, dzięki czemu potencjalni klienci są zachęceni do zakupu „zwykłych” akcji;

- osiągnięcie wrażenia wzrostu zysku jednostki np. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, dzięki czemu następuje wypłata zawyżonych dywidend;

- zmiana postrzegania jednostki w negatywnym świetle;
- uzyskanie możliwości finansowania działalności jednostki z innych źródeł niż źródła własne;
- pozyskanie lepszych warunków finansowania działalności organizacji;
- ukrycie zagrożenia niezrealizowania celów oraz zadań jednostki;
- uzyskanie dostępu do środków z funduszy Unii Europejskiej;
- słaba / nie istniejąca kontrola wewnętrzna / audyt wewnętrzny w organizacji;
- brak niezależności komórki audytu wewnętrznego;
- z góry zaplanowana ocena kontroli wewnętrznej / audytu wewnętrznego;
- presja sytuacyjna tj. zbyt krótki czas na wykonanie zadań, za które ma zostać przyznana premia;
- presja sytuacyjna związana z nagłym pogorszeniem się dochodów organizacji / udziałów w rynku;
- presja sytuacyjna połączona z dużym prawdopodobieństwem bezkarności.

Zakres audytu śledczego i usług audytora śledczego

Wykrywanie przestępstw gospodarczych i innych nadużyć w przedsiębiorstwach wymaga umiejętności łączenia faktów oraz logicznych powiązań. Kierownictwa przedsiębiorstw odchodzą od prowadzenia tylko biernej polityki w tym zakresie, w związku z tym obecnie wykrywanie nadużyć odbywa się przy pomocy:

- informatorów - bierna postawa przejawiająca się poprzez reagowanie dopiero wtedy, gdy zostanie dostarczona informacja na temat zaistniałego nadużycia;

- sygnałów ostrzegawczych, tzw. *red flags* - reagowanie w przypadku świadomości ryzyka po rozpoznaniu symptomów tj. wykorzystywanie niedoskonałości systemu kontroli wewnętrznej, niejasne operacje ujęte w księgach rachunkowych, nietypowe zachowania pracowników;

- regularnej analizy obszarów ryzyka przy udziale specjalistów (np. audytorów), pozwalająca na wyprzedzenie pojawienia się oszustwa [4].

Można wyróżnić następujące obszary zainteresowania audytu śledczego:

- przestępstwa pracownicze- dochodzenia dotyczące działań pracowników, odpowiedzialności osób za popełnione przestępstwa, ustalanie rozmiaru strat i rekomendowanie metod zapobiegawczych;

- straty gospodarcze- identyfikowanie i kwantyfikacja strat gospodarczych, naruszenie praw patentowych, spory dotyczące umów;

- śledztwa kryminalne- pozyskiwanie informacji dla celów prowadzonego śledztwa oraz celów sądowych;

- spory rozwodowe- wycena majątku małżonków oraz identyfikacja prób ukrycia majątku przed małżonkiem;

- zaniedbanie zawodowe- ocena szkód spowodowanych zaniedbaniami zawodowymi;

- skargi akcjonariuszy- badanie skarg złożonych przez akcjonariuszy dotyczących nieprawidłowości w działaniu zarządu;

- wyceny majątkowe- wycena wartości przedsiębiorstwa oraz jego części składowych w celach sądowych lub prywatnych;

- szkody osobiste i zażalenia powypadkowe- ocena utraconych zysków i przygotowywanie odpowiedniego raportu;

- arbitraż- mediacje w celu osiągnięcia najlepszego alternatywnego rozwiązania sporu z wystąpieniem jak najmniejszych zakłóceń ze stron konfliktu.

Obszar usług audytora śledczego jest bardzo szeroki. Badanie sprawozdań finansowych w poszukiwaniu śladów oszustw i przestępstw gospodarczych to jego główne zadanie. Ponadto ocenia on straty poniesione w wyniku oszustwa lub szacuje zyski z tego tytułu. Prowadzi także śledztwa manipulacji transakcji giełdowych przez porównywanie czasu rozmów do czasu zawieranych transakcji. Audytor dokonuje wreszcie oceny *due diligence* w obszarze działań zarządu. Jego działania odnoszą się nie tylko do ściśle określonych nadużyć czy oszustw gospodarczych, ale obejmują także inne dziedziny gospodarki. Zajmuje się także zarządzaniem ryzykiem wystąpienia oszustwa oraz weryfikowaniem naruszeń prawnych dotyczących odszkodowań. Audytorzy śledczy muszą posiadać wysokie kwalifikacje z zakresu finansów,

rachunkowości, prawa, logiki, identyfikacji i szacowania ryzyka, wyceny przedsiębiorstw czy audytu finansowego. Audytor śledczy to osoba o bardzo szerokim zakresie umiejętności i wiedzy. Zadania jakie wykonuje obejmują wiele dziedzin, więc niezbędne jest gruntowne przygotowanie. Konieczne są także odpowiednie doświadczenie i cechy osobiste, które decydują o skuteczności audytora. Audytor musi posiadać wiedzę z zakresu rachunkowości i audytu, ale także zarządzania ryzykiem, kontroli wewnętrznej, prawa i wykrywania przestępstw. Wykrywanie oszustw księgowych jest możliwe przy użyciu:

- techniki analizy „czerwonych flag”;
- technik bazujących na modelach statystycznych;
- technik wykorzystujących do analizy systemy eksperckie;
- systemów IT- programów komputerowych przeprowadzających analizę pozycji sprawozdań finansowych, transakcji.

„Czerwone flagi” to obszary podwyższonego ryzyka. W trakcie badania audytor weryfikuje zasadność takiego obszaru i potencjalne okoliczności wystąpienia ryzyka oszustwa. Metoda ta cieszy się popularnością wśród badających ze względu na swoją prostotę i łatwość wykorzystania. Stworzenie takich obszarów podwyższonego ryzyka nie stanowi problemu, więc łatwo później sprawdzić, czy w danym obszarze doszło do malwersacji. Praktycy wskazują jednak poważną wadę. Prowadzi ona do zautomatyzowania procesów kontroli co nie sprzyja indywidualnemu podejściu do każdego obszaru.

Modele statystyczne analizują „częstość” występowania oszustw w firmach, w których zostały one wykryte oraz w jednostkach, w których nie doszło do wykrycia przestępstwa tego typu. Bazują one na ilościowych relacjach między występowaniem ryzyka a występowaniem malwersacji [5].

Systemy eksperckie pozwalają na wykorzystanie doświadczenia i umiejętności ekspertów zawartego w bazie wiedzy służącej do rozwiązywania skomplikowanych problemów. Techniki wykorzystujące systemy eksperckie są najskuteczniejsze bo dają możliwość szerokiego wykorzystania wiedzy audytorów w procesie wykrywania oszustw.

Postępująca globalizacja wkradła się także do procesów audytorskich. Dlatego coraz częściej duże korporacje audytorów wykorzystują programy komputerowe do wykrywania oszustw księgowych. *Computer Assisted Audit Techniques (CAAT's)* wykorzystują bazy danych z komputerów księgowych, aby na podstawie danych historycznych ocenić prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa. Programy te wychwytyują i analizują sytuacje nietypowe pod kątem oszustw.

Podsumowanie

Skuteczny audyt może zmniejszyć skalę przestępczości w całej gospodarce. Nie jest możliwe całkowite wyeliminowanie nielegalnych procedurów, ale dzięki działaniom biegłych rewidentów możliwe jest ograniczenie działań nielegalnych. Nie tylko zwalczanie, ale także zapobieganie tego rodzaju działaniom może być skuteczne tylko z zachowaniem restrykcyjnej postawy wobec potencjalnych oszustów. Żaden system kontroli nie może być uważany za doskonały i całkowicie odporny na oszustwa, ponieważ istnieje wiele możliwości omijania kontroli. Nie oznacza to jednak, że nie należy takich systemów stosować, przeciwnie, można stosować narzędzia do walki z oszustwem, ale też trzeba podjąć środki ograniczające to ryzyko.

Wiele oszustw wykrywa się przypadkowo, na przykład na podstawie informacji uzyskanych od byłych pracowników lub kontrahentów. Należy podkreślić, że silna i skuteczna kontrola wewnętrzna stwarza wiele możliwości wykrycia oszustw, a jednocześnie zniechęca do ich popełniania. Dzięki dobremu przygotowaniu merytorycznemu zawód audytora stał się wyznacznikiem solidnej ochrony interesów firm przed manipulacjami. Obiektywizm i niezależność sprawiły, że zarządy przedsiębiorstw coraz chętniej poddają swoje firmy audytowi śledczemu.

1. Kamela- Sowińska A., *Audyt śledczy- konieczność czy wymysł?* [w:] *Rewizja finansowa w obrocie gospodarczym. X Doroczna Konferencja Audytingu Krajowej Izby Biegłych Rewidentów Jachranka 4-6 listopada 2009. Materiały pokonferencyjne*, Warszawa 2009, s. 24

2. E. I. Szczepankiewicz, *Rewizja finansowa, audyt wewnętrzny a audyt śledczy w wykrywaniu oszustw gospodarczych*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 152, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2016, s. 85-86.

3. A. Bela, E. Bolesławska, *Oszustwa finansowe Podręcznik dla audytora*, Wydawnictwo InfoAudit Sp. z o.o., Warszawa 2005, s. 104-107

4. M. Kutera, *Nadużycia finansowe Wykrywanie i zapobieganie*, Difin, Warszawa 2016, s. 78-80.

5. Kutera M., Hołda A., Surdykowska S., *Oszustwa księgowe*, Difin, Warszawa 2006, s. 159.

Безверхий К. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державного торговельно-економічного університету

Куляша М. Ю.

студентка ОС «Магістр»
Державного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВИЙ КОРПОРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У час економічних потрясінь, частої зміни законодавства, змін, спричинених пандемією COVID-19 та військовими діями на території України забезпечення функціонування конкурентоспроможної економіки та кожного окремого її суб'єкта є важливими завданнями як урядовців, так і підприємців. З розвитком міжнародного ринку та укріплення українських позицій на ньому виникають значні загрози для компаній.

Загроза представляє собою потенційну можливість отримання негативного фінансового результату діяльності, що виникає через ряд дестабілізуючих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 129]. Загрози можуть спричинити виникнення різноманітних проблем в діяльності підприємства, що напряду позначається на його економічній безпеці. А тому в компаніях функціонує система економічної безпеки – сукупність заходів та дій управлінського, економічного та правового характеру, що здійснюється менеджментом і відповідальними особами для захисту фінансових інтересів компанії від реальних та потенційних загроз, а також для забезпечення безперервного функціонування підприємства та досягнення ним поставлених цілей і місії.

Система економічної безпеки має на меті забезпечити на підприємстві [1, с. 129-130]:

- економічну рівновагу – тобто забезпечення оптимальної структури капіталу, чітке виконання зобов'язань перед контрагентами та іншими суб'єктами, забезпечення фінансових інтересів та досягнення поставлених завдань у визначений період часу;
- конкурентоспроможність – тобто збереження конкурентних позицій на ринку, здатності посилювати ці позиції та розвиватись швидше і якісніше, ніж конкуренти;
- економічну свободу – забезпечує можливість самостійно формувати фінансово-майновий та ресурсний потенціал, раціонально використовувати їх в умовах економічної нестабільності;
- фінансову стійкість та розвиток – надає можливість розвитку бізнес-процесів, впровадження інновацій, здійснення інвестицій, впровадження у діяльність новітніх інформаційних технологій;
- гармонізацію взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем – здатність адаптації підприємства до нестабільної ситуації на ринку;
- мінімізацію негативного впливу загроз та попередження їх виникнення. Серед них розрізняють комерційні (майнові, виробничі, підприємницькі), інноваційні, інвестиційні, інформаційні та фінансові загрози тощо.

Отже, серед ключових завдань системи економічної безпеки – забезпечення фінансової стійкості, досягнення фінансових інтересів та мінімізація фінансових ризиків.

Для цього використовується такий механізм як фінансовий корпоративний контроль.

Фінансовий корпоративний контроль є процесом перевірки виконання поставлених завдань, досягнення планових показників фінансово-господарської діяльності, реалізації прийнятої фінансової стратегії, а також, що найважливіше, це сукупність заходів своєчасного реагування на значні відхилення у показниках та запобігання фінансових правопорушень [2, с. 356]. Такий контроль є однією з функцій управління, включно з прогнозуванням та плануванням, організацією, координацією, мотивуванням, обліком та аналізом. І як функція управління підприємством фінансовий корпоративний контроль

виступає засобом зворотного зв'язку між об'єктом та органом управління, що інформує про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень, а також законність і ефективність використання фінансових ресурсів.

Метою фінансового корпоративного контролю є забезпечення якості інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, попередження фінансових помилок та шахрайств та забезпечення сталого розвитку підприємства [3].

Ключовим завданням фінансового корпоративного контролю виступає забезпечення та підтримка дотримання фінансової дисципліни з боку всіх працівників суб'єкта господарювання, а також попередження та запобігання правопорушень у сфері фінансів. Фінансовою дисципліною в даному випадку є дотримання встановлених чинними нормативно-правовими актами та внутрішніми документами компанії вимог до фінансових операцій [4, с. 243].

Об'єктом фінансового корпоративного контролю є операції з фінансами, та ті сфери, де ці фінанси функціонують. Тобто фактично контроль виходить за межі перевірки лише фінансових ресурсів, та поширюється на матеріальні, інформаційні, трудові та інші ресурси, що опосередковано впливають на фінансову діяльність [4, с. 243]. Отже, оскільки створення і використання фінансових фондів здійснюється під впливом різноманітних об'єктивних та суб'єктивних чинників, це зумовлює важливість фінансового контролю як інструменту впливу на стан на розвиток підприємства.

Система фінансового корпоративного контролю складається з декількох елементів, серед яких [2, с. 359]:

- структура управління, що забезпечує обмін інформації, колегіальність при прийнятті управлінських рішень для уникнення концентрації влади за окремими менеджерами, що у свою чергу може підвищувати ризик зловживань службовим становищем та шахрайств;

- порядок виявлення та інформування про конфлікт інтересів – тобто ситуацій, коли службова особа, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес, який може призвести до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірних дій, особливо у фінансових відносинах [5];

- регламенти контрольних заходів, що забезпечують ефективний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства;

- кваліфіковані контролери, що відповідають за проведення якісної та глибокої перевірки дотримання локальних та законодавчих норм, контроль за всіма аспектами фінансових відносин, а також належної професійної та ділової поведінки;

- періодична участь зовнішніх незалежних аудиторів. Вони беруть на себе відповідальність за перевірку звітності та підтвердження (або спростування) якості фінансових процедур, контроль дотримання законодавства у сфері обліку та фінансового звітування тощо.

Перелічені елементи забезпечують ефективне функціонування системи фінансового корпоративного контролю, виконання ним поставлених завдань та сприяння розвитку підприємства.

Фінансовий корпоративний контроль – це інструмент, що надає інформацію не лише топ-менеджменту, але й працівникам, власникам, акціонерам, інвесторам і навіть громадськості. Його використання є важливим в корпоративному середовищі.

Як приклад, якісний фінансовий корпоративний контроль міг би попередити більшість відомих наразі найбільших фінансових шахрайств. Серед них:

- у 2002 році телекомунікаційний холдинг WorldCom проводив у бухгалтерському обліку звичайні операційні витрати (як приклад, купівля канцелярії, паперу та інших речей на суму в 3,8 млрд. доларів США) за статтями інвестицій, що за рахунок капіталізації збільшувало прибутки у фінансовій звітності [6]. У результаті таких маніпуляцій з бухгалтерським обліком у фінансовій звітності було відображено завідома неправдиву інформацію, на основі якої менеджери, власники і інвестори приймали неправильні

управлінські та економічні рішення. У разі функціонування ефективної системи корпоративного контролю контролерами було б виявлено неправильний облік операційних витрат та попереджено внесення у фінансову звітність неправдивих фінансових результатів, банкрутство WorldCom, звільнення десятків тисяч працівників та зниження вартості акцій з 60 доларів до 20 центрів та втрату інвесторами вкладень. У випадку WorldCom, якби здійснювався якісний фінансовий корпоративний контроль, контролерам стало б відомо про шахрайство раніше, аніж воно призвело до загрози існування компанії. Інформація про нього могла б бути передана до контролюючих органів або подана інвесторам, що санкціонували б процедуру незалежної аудиторської перевірки фінансової звітності останніх років.

– до 2008 року інвестиційний фонд Madoff Investment Securities LLC функціонував за шахрайською схемою Понці (фінансова піраміда) – інвесторам виплачувались відсотки з їхніх власних коштів або коштів інших інвесторів, але не з прибутку фонду. Крім того, у фінансовій звітності подавалась інформація про прибутки, яких не існувало. У фонді працювало декілька родичів засновника та керівника інвестиційного фонду, які, крім всього іншого, прямо контролювати фінансові операції. Якби у фонді функціонувала незалежна та ефективна система фінансового корпоративного контролю, про дане шахрайство не призвело б до зростання інвестиційного фонду до багатомільярдної компанії, яка в результаті збанкрутувала та призвела до значних втрат інвесторів [7].

Наведені приклади – це лише два великих фінансових шахрайства, що мали місце у великих корпораціях. Проте світова економіка налічує сотні тисяч великих підприємств, де такі шахрайства можуть повторитись в менших або ж значно більших масштабах. У даному випадку саме функціонування ефективної системи фінансового корпоративного контролю виконує функцію засобу превентивного захисту від фінансових та інших загроз.

Отже, фінансовий корпоративний контроль як інструмент покращення економічної безпеки підприємства напряму сприяє фінансовій ефективності, стійкості, конкурентоспроможності, високому рівню організації управління підприємством, циркулюванню якісних інформаційних потоків, формуванню правильної фінансової стратегії, забезпеченню дієвого механізму правового регулювання всіх напрямів діяльності підприємства. Крім того, фінансовий корпоративний контроль виконує роль механізму для попередження помилок та шахрайств, що можуть спричинити значні збитки, втрату конкурентних позицій чи навіть повне припинення діяльності у зв'язку з порушенням закону, дефолтом чи банкрутством.

Список використаних джерел

1. Сосновська О.О., Житар М.О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. №3 (81). С.124–132.
2. Сватюк О.Р. Корпоративний контроль як умова забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. №1. С. 352–361.
3. Мараховська Т.А., Мараховська К.А. Контроль у системі корпоративних фінансів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. №23. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2012/10.pdf (дата звернення: 22.04.2022).
4. Косяченко К.Е. Вплив органів державної влади на стан фінансової дисципліни в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №2. С.243–245.
5. Конфлікт інтересів та способи його врегулювання. Захист прав викривачів. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Corruption/28.09.2019/Konfl_interes.pdf (дата звернення: 22.04.2022).
6. The Biggest Stock Scams of Recent Time. URL: <https://www.investopedia.com/articles/00/100900.asp> (дата звернення: 23.04.2022).
7. 5 найбільш відомих випадків корпоративного шахрайства. URL: <https://cfo.ua/5vidomykhvipadkiv/ukr> (дата звернення: 23.04.2022).

ВПЛИВ АУДИТОРСЬКОЇ ФІРМИ НА ЯКІСТЬ РОЗКРИТТЯ НЕФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Важливість нефінансової інформації значно зросла в останні роки, а розкриття ризиків є одним з найважливіших видів нефінансової інформації, яку цінують інвестори. Розкриття інформації про ризики здебільшого носить оповідальний характер; отже, їх точність і впевненість дуже важливі, щоб запобігти тому, щоб розкриття інформації стало стандартним і втратило свою актуальність. Текстове розкриття ризиків зазвичай надається на добровільній основі, а отже на їх зміст впливають стимули керівництва.

Фактично, єдиний спосіб, яким аудитори визнають текстове розкриття інформації про ризики – це частина загальної оцінки правдивого та справедливого уявлення про фінансову звітність. Це означає, що аудитори надають негативну впевненість, і вони повинні визнати, коли виявляють, якісь суттєві неточності або якщо розкриття інформації є неповним.

Кілька країн запровадили правила щодо розкриття інформації про ризики, які вимагають розкриття інформації про ризики як у примітках, так і в управлінських звітах. Європейський Союз нещодавно запровадив розкриття нефінансової інформації, яку також слід перевірити. Таким чином, забезпечення нефінансової інформації є одним з основних питань порядку денного професійних організацій з моменту введення в дію Європейської Директиви 2014/95/ЄС, яка внесла зміни до Директиви 2013/34/ЄС, щодо нефінансової інформації: компанії повинні в обов'язковому порядку включати розкриття нефінансової інформації до своїх річних звітів починаючи з 2017 року. Аудиторські фірми повинні перевірити, чи була надана нефінансова інформація, і висловити думку про те, чи розкриття інформації підготовлено відповідно до регламенту. Більше того, останні події навколо інтегрованої звітності та критичних питань аудиту вимагатимуть від аудиторів додати характеристики позитивної впевненості до аудиту розкриття опису.

Аудит нефінансового текстового розкриття інформації був би легшим, якби існував нормативний акт, який би надавав уявлення про те, як клієнти повинні надавати цю інформацію. Прикладом в цьому питанні може бути Фінляндія, в якій у 2006 році Фінською Радою з бухгалтерської практики був опублікований стандарт розкриття інформації про ризики. Він дуже детальний, посилює вимоги Фінського Закону про бухгалтерський облік і забезпечує чітку структуру для різних сфер ризику, пропонуючи таким чином чіткі вказівки на очікуване розкриття інформації про ризики та рівень деталей щодо конкретних ризиків. Приклади в стандарті також зменшують невизначеність щодо того, слід чи не слід розкривати фактор ризику. Нарешті, цей стандарт забезпечує основу для аудиторів, яку слід використовувати для забезпечення впевненості в розкритті ризиків, і він дозволяє аудиторам перевіряти якість розкриття ризиків у порівнянні з запропонованими нормативними актами. Таким чином, аудитори мають кращу позицію для оцінки якості розкриття інформації про ризики клієнтів, оскільки регулювання є жорсткішим та детальнішим. Аудитори повинні на додачу до фінансової звітності перевірити Звіт управлінського персоналу, в аудиторському висновку вони повинні надати свою заяву про те, чи підготовлено Звіт управлінського персоналу відповідно до Закону Фінляндії про бухгалтерський облік та інших правил і положень. Вони також повинні вказати, чи фінансовий звіт та звіт управлінського персоналу надають правдиве та справедливе уявлення про фінансові результати та становище організації чи фонду.

Цей стандарт суттєво відрізнявся від інших країн, де фірми, як правило, повинні були розкривати всі фактори, які, як очікується, вплинуть на рішення інвесторів, з менш детальними вказівками щодо змісту та способів розкриття цієї інформації про ризик

(наприклад, Японія, Німеччина, і США). Він забезпечує чітку структуру для звітності про очікувані ризики та чітко акцентує увагу на важливості розкриття збалансованого опису основних ризиків фірми. Стандарт всебічно представляє ризики, які слід розкривати, визначаючи чотири зони ризику (стратегічний, операційний, фінансовий ризики та ризики збитків), але він визнає, що фірми в різних галузях можуть використовувати різні моделі для розпізнавання ризиків і управління ними.

Фінські аудитори повинні дотримуватися належної практики аудиту, а отже, вони також повинні враховувати у своїй роботі міжнародні стандарти аудиту. Оскільки ці стандарти не встановлюють подібну систему розкриття ризиків, як фінський стандарт розкриття ризиків, ми можемо сказати, що у Фінляндії місцевий стандарт розкриття ризиків є основним еталоном, який аудитори можуть використовувати для забезпечення розкриття ризиків клієнтів.

Аудит може підвищити якість нефінансової інформації. Оскільки певні характеристики аудиторської фірми та партнера визначають якість нефінансової інформації, можна зробити висновок, що якість нефінансової інформації клієнта не є фіксованою і може бути змінена аудитором. Розуміння механізмів, які впливають на якість нефінансової інформації, допомагає аудиторським фірмам, аудиторським партнерам і регуляторним органам планувати дії, які надають цінності користувачам нефінансової інформації.

За умови позитивної впевненості очікується, що зовнішні аудитори візьмуть на себе високу відповідальність за якість звітів про ризики клієнта шляхом збільшення аудиторської діяльності щодо звітів про ризики. Зобов'язання надати позитивну впевненість у звітах про ризики повинно мотивувати аудиторів використовувати процедури, які гарантують, що такий вид текстового розкриття стає більш актуальним у клієнтів.

Розкриття ризику носить ендегенний характер. Крім систематичних ризиків, ризики також є специфічними і відрізняються в різних фірмах. Оскільки недостатньо мати загальну базу знань про аудит розкриття інформації про ризики лише на рівні аудиторської фірми, важливішими є особисті здібності партнерів з аудиту.

Можливості партнерів з аудиту розуміти бізнес-моделі клієнтів і їхні особисті здібності розпізнавати ризики відрізняються. У цьому контексті передбачається, що характеристики партнера з аудиту є значущими чинниками якості розкриття інформації про ризики клієнта, коли виконуються два критерії:

- 1) розкриття інформації про ризик відповідає вимогам аудитора щодо позитивної впевненості;
- 2) структура розкриття ризиків є детальною та чіткою, що дає змогу партнеру з аудиту проводити аудит згідно зі стандартами.

Через специфіку розкриття інформації про ризики, характерну для певної галузі та фірми, партнери з аудиту, які мають більшу схильність до розкриття інформації про ризики від різних клієнтів, мають кращі уявлення про повноту цих звітів, оскільки вони можуть порівнювати розкриття інформації про ризики клієнтів всередині та між галузями з рамки розкриття ризиків. Отже, висока схильність до розкриття інформації про ризики від різних клієнтів і подальше знайомство зі звітністю про ризики клієнта відповідно до системи розкриття інформації є атрибутом партнерського рівня, який, як очікується, вплине на рівень розкриття інформації про ризики клієнта.

Допомогти аудиторам розуміти важливість належного забезпечення нефінансової інформації можуть регулятори шляхом публічного висвітлення проблеми або шляхом надання керівництв. Розуміння механізмів, які впливають на якість нефінансової інформації, допоможе аудиторським фірмам, аудиторським партнерам та регуляторним органам планувати дії, які збільшать цінність користувачам нефінансової інформації.

Внукова Н. М.
д.е.н., професор
професор кафедри банківської справи і фінансових послуг
Канигін С. М.
аспірант кафедри митної справи
Харківський національний економічний університет ім.С.Кузнеця
м. Харків, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ 4.0

Стратегічним напрямом міжнародного регулювання у сфері фінансового моніторингу є запровадження ризик-орієнтованого підходу [7]. За положенням нового Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» є суб'єкти первинного фінансового моніторингу (СПФМ) – банки і небанківські фінансові установи, а серед спеціально визначених виділені суб'єкти аудиторської діяльності та бухгалтери, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку [4]. Прийняті 2012 року міжнародні стандарти ФАТФ щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму визначають певні допоміжні сектори, зокрема, правників, бухгалтерів, аудиторів та інших спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу (Рекомендації 22 (d)). За міжнародними стандартами країнам настійно рекомендується розширити дію вимоги щодо запровадження ризик-орієнтованого підходу до професійної діяльності бухгалтерів, включаючи аудит [2]. За Національною оцінкою ризиків (2019) ризик використання аудиторських послуг з метою відмивання коштів оцінено в Україні як середній, а з метою фінансування тероризму - як низький [1].

Інноваційність змін нового закону (2019) полягає у тому, що за ст.8 Закону [4] щодо завдань, обов'язків та прав суб'єкта первинного фінансового моніторингу він зобов'язаний проводити внутрішні перевірки своєї діяльності на предмет дотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, і тому для забезпечення себе від заходів впливу з боку Регулятора він може замовити *незалежний аудит* своєї діяльності (крім банківської діяльності) саме у сфері фінансового моніторингу.

На початку травня 2022 року НБУ оприлюднив дані щодо застосування до двох небанківських фінансових установ заходів впливу за порушення у сфері фінмоніторингу, зокрема, до ТОВ “ЛЕГІОН ХАРКІВ” щодо ненадання інформації на запит НБУ та інші порушення як штраф у сумі 51 тис. грн та письмове застереження [3]. Отже, здійснення внутрішнього нагляду за станом фінансового моніторингу залишається актуальним, і штрафні санкції можуть мати більші розміри, що суттєво впливає на фінансову стабільність діяльності як самої фінансової установи, так і її клієнтів.

У межах дослідження на основі оприлюдненої інформації на сайті НБУ (за аналогією з наведеним прикладом 2022 року), що передбачено новим законом, проаналізовано динаміку заходів впливу за порушення вимог законодавства у сфері фінмоніторингу щодо небанківських фінансових установ, які можуть залучати до внутрішнього контролю незалежних аудиторів, за період 2019-2021 роки. У даному періоді можна виділити декілька пікових звітів: друге півріччя 2019 року і 2021 року, коли відзначалось різке збільшення кількості СПФМ, до яких були застосовані заходи впливу з боку НБУ. У всі інші квартали 2019-2021 років зафіксовано порушень не було, чи вони були поодинокі. Ще однією закономірністю є те, що найбільше навантаження на заходи впливу виявлено у третьому кварталі, як 2019 (14 порушень), так і 2021 (35 порушень) року. Між тим, у четвертому кварталі був деякий спад: 9 порушень (2019 рік) і 23 (2021 рік). Як уже було зазначено,

2022 року за перший квартал кількість порушень теж зменшилась. Певним чином, це можна пояснити зменшенням ділової активності СПФМ на початку року і можливо посиленням внутрішнього контролю у кінці звітного річного періоду. Отже, для забезпечення діяльності у сфері фінансового моніторингу СПФМ бажано застосовувати *незалежний аудит*. Це пов'язано із змінами вітчизняного законодавства та розширенням ролі НБУ як регулятора на ринку фінансових послуг, який наполегливо рекомендує запроваджувати таку послугу, зокрема, наприклад, використовуючи досвід Польщі [5]. Відповідно до IV Директиви ЄС щодо протидії відмиванню коштів СПФМ повинні забезпечити функцію *незалежного аудиту* щодо правильності внутрішнього контролю та процедур в залежності від розміру та характеру діяльності фінансової установи [6].

Запровадження послуг аудиту фінансового моніторингу посилить контроль за фінансовою діяльністю СПФМ, що є важливим для їх клієнтів, яким вони надають фінансові послуги для забезпечення їх господарської діяльності. Враховуючи, що за драйверами виробництва позиції України та Польщі суттєво зближені [8], саме досвід Польщі у забезпеченні фінансової стабільності діяльності виробничих підприємств прискорить об'єднаний рух у підвищенні рейтингу цих країн у напрямі технологічних змін Індустрії 4.0.

Отже, аудитори є спеціально визначеними СПФМ, а також можуть самі надати послуги *незалежного аудиту* щодо визначення відповідності внутрішньої системи у іншого СПФМ встановленим вимогам до фінансового моніторингу. Така практика може суттєво знизити ризики втрат як фінансових установ, так і їх клієнтів, зокрема, виробничих підприємств Індустрії 4.0 через обмін міжнародним досвідом.

Список використаних джерел

1. Звіт про проведення Національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Держфінмоніторинг. ОБСЕ, 2019. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2019/20191220/Zvit.pdf
2. Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення: рекомендації FATF Оновлено в жовтні 2018: Затверджені Пленарним засіданням FATF у лютому 2012 року Неофіційний переклад здійснено Державною службою фінансового моніторингу України. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2018/20181017/BOOK.pdf
3. Національний банк у квітні застосував до 2 небанківських фінансових установ заходи впливу за порушення у сфері фінмоніторингу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-u-kvitni-zastosuvav-do-2-nebankivskih-finansovih-ustanov-zahodi-vplivu-za-porushennya-u-sferi-finmonitoringu>
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. *Голос України*. 2019. 28 грудня. № 251.
5. Audyty AML. URL <https://www.biinsight.pl/pl/aml-fraud/audyt-aml>
6. Florek J. Strzelecka M. Przeciwdziałanie praniu pieniędzy a niezależny audyt procesów AML. URL <https://www.rp.pl/Firma/304039993-Przeciwdziałanie-praniu-pieniedzy-a-niezalezny-audyty-procesow-AML.html>
7. Pukała R., Vnukova N.M., Achkasova S. Identifying the priority methodology for reinsurer default risk assessment. Rozprawy ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych (Journal of Insurance, Financial Markets and Consumer Protection). 2018. 28(2/2018). PP. 120-134.
8. Readiness for the Future of Production Report 2018. Insight Report. In collaboration with A.T. Kearney. World Economic Forum. 2018. 266 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf

Гнасько О. І.
студентка 4 курсу 6 групи

Поддубна Н. М.
к.е.н. доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сьогоднішній день економіка України знаходиться у кризовому і нестабільному стані внаслідок військової агресії, розгорнутої РФ 24 лютого 2022 року. За надзвичайних ситуацій, що виникли внаслідок будь-яких подій або явищ, для економічних суб'єктів завжди важливо перевіряти становище бізнесу шляхом проведення аудиту, щоб в подальшому розробляти та виконувати рекомендації стосовно подальших дій щодо врегулювання їх фінансового стану. Крім того, у зв'язку із поданням України заявки на вступ до ЄС, економіка нашої держави повинна задовольняти політичним і економічним умовам Євросоюзу, відомим також як Копенгагенські критерії.

Одним із важливих інструментів розвитку міжнародних відносин шляхом забезпеченості впевненості у перевірній фінансовій інформації для користувачів різних рівнів є аудит [2]. З інтеграцією України до Євросоюзу виникла потреба наближення норм вітчизняного законодавства до законодавства ЄС, тому ще до часів військової агресії для українських компаній, що становлять суспільний інтерес, стало нагальним питання відкритості фінансової звітності, закріпленої необхідним аудиторським висновком [1]. Крім того, для більшості компаній є необхідним подавати звіт про управління, що розкриває інформацію про їх фінансовий стан, ризики та перспективи їх розвитку.

Тому, враховуючи вищезазначені факти, стає зрозумілим, що українська економіка стала на шлях інновацій, тож розглянемо які напрямки реформування та розвитку аудиту існують наразі.

Як зазначає Олійник Є.В., українське законодавство у галузі аудиту вже стало на декілька кроків ближче до норм Євросоюзу. Було запроваджено:

- Міжнародні стандарти аудиту;
- сертифікацію аудиторів;
- вимогу із зовнішньої перевірки якості аудиторських послуг;
- дозвіл здійснювати діяльність у сфері аудиту лише тим суб'єктам аудиторської діяльності, що пройшли перевірку якості з боку Аудиторської Палати України;
- було схвалено план імплементації Директиви 2006/43/ЄС і т.ін. [3].

Незважаючи на те, що процес гармонізації аудиторських механізмів із європейськими стандартами вже розпочався, розвиток незалежного аудиту в Україні пов'язаний із певними проблемами, найголовнішою з яких є недостатня довіра іноземних інвесторів та інших користувачів фінансової інформації до даних звітності українських суб'єктів господарювання. Вирішення даного питання залежить також від поведінки спеціалістів з аудиту, оскільки транспарентність результатів наданих аудиторських послуг має бути ключовим показником довіри проведеного контролю результатів діяльності підприємств. Соціальна відповідальність аудитора полягає у дотриманні ним норм корпоративної етики, а також принципів незалежності, об'єктивності, конфіденційності, професійної таємниці та компетентності; усвідомлення можливих наслідків при виникненні етичних конфліктів і оцінка їх впливу на інтереси суспільства.

Варто зазначити, що це питання поступово знаходить своє рішення завдяки успішній імплементації досвіду Європейського союзу та запровадження Міжнародних стандартів аудиту та Кодексу етики професійних бухгалтерів в діяльність українських аудиторів [4]. Як стверджує голова Ради з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів Ставрос Томадакіс, оновлений Кодекс є новаторським інструментом, що узгоджений з новими

Міжнародними стандартами аудиту та підтвердження достовірності звітності; він покликаний захищати інтереси суспільства, забезпечуючи при цьому можливість глобального застосування принципів, прописаних у ньому [5].

Іншим аспектом розвитку аудиту в умовах євроінтеграції є наявність достатньої кількості кваліфікованих кадрів. Гармонізація національних стандартів із європейськими передбачає собою посилення вимог до фахової підготовки спеціалістів різних сфер, у тому числі й аудиторської діяльності. Запровадження Міжнародних стандартів, Кодексу етики та ряду внутрішніх положень, регламентів і стандартів, комп'ютеризації аудиту та інших інновацій створює потребу у додатковому навчанні, проте позитивним аспектом наявного професійного навчання в Україні є розвиток процесу сертифікації аудиторів (CFA, CPA, CISA, CIA та інші).

Крім того, на даний час у нашій державі не запроваджено єдиної нормативно-правової бази, що передбачала би штрафні санкції або інші види покарань за неякісне проведення аудиту [6]. Як було зазначено раніше, від якості наданих аудиторських послуг залежить довіра користувачів фінансової інформації та майбутніх іноземних інвесторів, отже перспективами розвитку аудиту в Україні є розробка науково-методичної бази щодо питань аудиту, підвищення кваліфікації аудиторів та кваліфікаційних вимог до них, вдосконалення системи національного контролю щодо висновків аудиторів, застосування показань за надання неякісних послуг.

Наступним вектором розвитку аудиторської діяльності в Україні в умовах євроінтеграції є вирішення проблеми демпінгу цін на послуги з аудиту в нашій країні, що обумовлено низькою якістю надання цих послуг. Оскільки це також впливає на рівень довіри контролю фінансової інформації, необхідною умовою реформування аудиту є створення єдиного чіткого механізму формування цін на аудиторські послуги. Євроінтеграційний розвиток аудиту в нашій державі неможливий без покращення умов ринку аудиторських послуг, на якому б якісна робота спеціалістів з аудиту була б оцінена за справедливою вартістю.

Отже, Україна наразі проходить шлях євроінтеграції економіки, що у перспективі відкриває можливості виходу на нові ринки. Для успішної євроінтеграції українським підприємствам необхідно покращити прозорість їхньої діяльності задля підвищення довіри іноземних партнерів та інвесторів. Ключовим показником довіри є аудиторський висновок, тому очевидно, що інноваційний розвиток галузі аудиту відіграє значну роль в успішній євроінтеграції. Перспективами розвитку сфери аудиту є підвищення якості кваліфікаційної підготовки відповідних спеціалістів, акцентування уваги на важливості дотримання професійної етики аудитора та надання незалежної об'єктивної думки, розроблення та вдосконалення системи контролю за якістю надання аудиторських послуг і встановлення справедливих цін на них.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко О.О., Фабіянська В.Ю. Регулювання незалежного аудиту в Україні в умовах євроінтеграції. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2019. №4. С. 154 – 169.
2. Черешнюк О.М., Сидоренко І. Тенденції розвитку аудиторських послуг в Україні. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія», м. Тернопіль. 23.12.2020. С. 158 – 160.
3. Олійник Є.В. Аудит в Україні: становлення, проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2018. Випуск №1 (51). С. 430 – 435.
4. Шульга С.В., Пархоменко Є.Ю. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АУДИТОРА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ЗМІСТ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2019. №3. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/view/1889>.

5. IESBA оновила Кодекс етики з урахуванням нових стандартів з управління якістю аудиту // Палата аудиторів і бухгалтерів України. 17.08.2021. URL: <https://pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiininovyny/2274-iesba-onovyla-kodeks-etyky-z-urakhuvanniam-novykh-standartiv-z-upravlinnia-ikistiuaudytu>.

6. Жукова Т.А., Ермоленко К.О., Плікус І.Й. Сучасні проблеми аудиторських послуг в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2020. № 1. С. 86-92. – URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78694>.

Левковець Н. П.

к.е.н., доцент

Національний транспортний університет
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

У фінансовій діяльності підприємства є велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових, матеріальних і фінансових факторів. Метою кожного суб'єкта господарювання є якомога ефективніше їх використання. Вплив цих факторів на процес виробництва, зрештою, виявляється у фінансових результатах діяльності підприємства. Отже, економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, що виражається у вартісній формі, і є фінансовими результатами.

Безпосередньо звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – це звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід (зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій, за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками), який складається з наступних розділів: фінансові результати, елементи операційних витрат, сукупний дохід, розрахунок показників прибутковості акцій (п. 3 розд. І НП(С)БО 1) [1].

У звіті про фінансові результати розкривається інформація про сукупний дохід підприємства за звітний період, доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід.

Форму № 2 складають юридичні особи: як ті, що складають звітність за національними стандартами, так і ті, що складають її а міжнародними стандартами. Стосується це також і суб'єктів малого підприємництва, які обрали МСФЗ в якості концептуальної основи складання фінансової звітності.

Мета звітності за формою № 2 є надання користувачам повної, правдивої інформації про доходи, сукупний дохід підприємства за звітний період, витрати, прибутки і збитки.

Зміст статей форми № 2, що складається з чотирьох розділів розкривається в Методичних рекомендаціях № 433 [2].

У розділі І «Фінансові результати» Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) наводиться інформація про отримані доходи в розрізі видів діяльності, про витрати, пов'язані з отриманням цих доходів за звітний період (в т. ч. витрати/доходи з податку на прибуток) та про фінансовий результат діяльності.

У розділі ІІ «Сукупний дохід» розкривається інформація про склад та обсяг іншого сукупного доходу до оподаткування, податку на прибуток, про вартісне вираження сукупного доходу підприємства за звітний період, пов'язаного з іншим сукупним доходом, іншого сукупного доходу після оподаткування.

У розділі ІІІ Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), що носить назву «Елементи операційних витрат», приводиться інформація про відповідні елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), яких зазнало підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, за вирахуванням внутрішнього обороту, тобто за вирахуванням тих витрат, які становлять

собівартість продукції (робіт, послуг), що вироблена і спожита самим підприємством та за вирахуванням собівартості реалізованих товарів, запасів, іноземної валюти.

Розділ IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) – Розрахунок показників прибутковості акцій – розкриває інформацію про середньорічну кількість простих акцій, чистий прибуток (збиток) та дивіденди на одну просту акцію.

Результати фінансово-господарської діяльності підприємств визначаються на завершальній стадії збутової діяльності.

Починаючи перевірку, аудитор повинен ознайомитися з балансом та звітом про фінансові результати (Ф №2), звітом про рух грошових коштів (Ф №3), що дасть можливість зорієнтуватися в джерелах формування доходу підприємства, мати загальну оцінку фінансового стану підприємства, надання послуг або ефективності виробництва.

Потім проводиться аудит в розрізі джерел формування балансового прибутку.

Джерелами інформації для аудиту є дані обліку з рахунків 701,702,703,704. За Кредитом рахунків відображається збільшення доходу, за Дебетом - належна сума непрямих податків (акцизного податку, ПДВ).

Для ефективного проведення аудиту, аудитор здійснює такі заходи:

- проводить перевірку достовірності початкових і порівнювальних показників фінансової звітності;
- направляє письмові запити для підтвердження відповідної інформації керівництву підприємствам і третім особам;
- ознайомлюється з аудиторським висновком і письмовою інформацією про результати попереднього аудиту, якщо такий проводився;
- організовує письмове направлення запитів фірмі, що здійснювала попередній аудит тощо [2].

При перевірці правильності відображення фінансових результатів аудитором необхідно впевнитися, що при складанні Звіту про фінансові результати підприємство виконало основні вимоги до річних звітів:

- всі операції повинні бути зареєстровані;
- всі операції повинні бути зареєстровані і представлені належним чином;
- зареєстровані операції повинні відповідати реальності;
- занесені в правильний період;
- правильно оцінені;
- всі операції стосуються підприємства;
- занесені у відповідний рахунок;
- правильно представлені в річних звітах.

При перевірці аудитором звіту про фінансові результати можуть виникнути три ситуації, коли:

- інформація, зафіксована у звіті, відображає реальний результат від фінансово-господарської діяльності;
- інформація у звіті викривлена без наміру, тобто через помилки обліку, неправильне тлумачення законів, невірну інтерпретацію господарських фактів і з інших причин;
- інформація у звіті викривлена через неправильне її відображення працівниками підприємства з попереднім наміром, тобто шляхом застосування дій, спеціально підготовлених для викривлення певної інформації [3].

Аудитор перевіряє про наявність викривлення показників у Звіті про фінансових результатів (це заниження базових показників звітності, на основі яких визначається балансовий прибуток, або їх завищення). Бухгалтера інколи знижують показники для ухилення від сплати податків, у зв'язку з тим, що показники звітності з фінансових результатів пов'язані з податковою звітністю. Інколи завищують показників фінансової звітності для подачі її користувачам.

Основними напрямками емпіричного дослідження є:

-визначає зовнішні обставини, пов'язані із діяльністю підприємства, під тиском яких не відображаються реальні результати фінансово-господарської діяльності;

-вивчає особисті мотиви, які спонукають посадових осіб, що мають відношення до фінансової та податкової звітності, впливати на достовірність інформації в цій звітності;

-виявляє причини, які сприяють приховуванню фактів недостовірного відображення інформації про фінансові результати у фінансовій і податковій звітності;

-виявляє мотивації (психоаналітичний підхід), здатних виправдати факт недостовірного відображення інформації про фінансові результати у фінансовій та податковій звітності;

-виявляє способи приховування фактів про невідповідність реальних даних з фінансових результатів, наданих у фінансовій і податковій звітності;

-визначення заходів, які можуть сприяти більш як найдостовірнішому відображенню результатів фінансово-господарської діяльності у фінансовій і податковій звітності [6].

Для запровадження методу організації аудиту фінансових результатів, а також кількості необхідних аудиторських процедур, аудитор провів тестування внутрішнього контролю і системи бухгалтерського обліку, які дозволили отримати відповіді на певні питання:

-аналітичний облік доходів здійснюється з достатнім рівнем деталізації?

- відвантаження продукції й товарів санкціонується належним чином?

-дані аналітичного обліку звіряються із синтетичними регістрами та Головною книгою?

- бухгалтерський облік доходів і фінансових результатів ведеться відповідно до вимог П(с)БО 15 "Доходи".

Після визначення суттєвості групи доходів і встановлення оцінки системи внутрішнього контролю й бухгалтерського обліку аудитор вирішив, які групи доходів він перевіряє і з застосуванням якого методу організації перевірки.

Взагалі, як правило, найбільшу питому вагу у доходах підприємства складають доходи від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Величина цього доходу залежить від кількості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) і реалізаційної ціни. Тому аудитор завдяки суцільним методом перевіряв чинники, які впливають на достовірність відображеної в бухгалтерському обліку й фінансовій звітності інформації щодо доходів від реалізації.

Особлива увага звертається на відображення фінансових результатів при наявності бартерних операцій, погашення заборгованості працівникам з оплати праці готовою продукцією підприємства, експорту продукції.

Завданнями аудиту є такі:

1. Оцінка динаміки показників формування прибутку, обґрунтованості фактичної величини утворення прибутку.

2. Виявлення і вплив різних факторів на величину прибутку.

3. Оцінка можливих резервів подальшого зростання прибутку на основі оптимізації витрат виробництва [3].

До складу методичних прийомів проведення аудиторської перевірки відносять: фактичну перевірку, підтвердження, документальну перевірку, спостереження, обстеження, опитування, перевірку механічної точності, аналітичні тести, сканування, обстеження, спеціальну перевірку та зустрічну перевірку.

Аудиторська перевірка представляється у вигляді певної послідовності етапів, кожен з яких передбачає сукупність здійснюваних аудитором процедур.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 16.07.1999 р. №996 – XIV – [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/996-14.

2. Верига Ю.А. Звітність підприємств. Навчальний посібник – Київ: Центр навчальної літератури, 2018. – 774 с.
3. Левицька С. О. Звітність підприємств : підручник / С. О. Левицька, Я. В. Лебедзевич, О. О. Осадча. – Острог : НУ «Острозька академія», 2019. – 230 с.

Лубенченко О. Е.

д-р екон. наук, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
завідувач Національного центру обліку та аудиту
Національна академія статистики, обліку та аудиту
м. Київ, Україна

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ТА ВОЄННИЙ СТАН

Аудиторський ризик – це функція ризику суттєвого викривлення фінансової звітності. [1, с.654]. Аудиторський ризик складається з ризику суттєвого викривлення (властивого ризику і ризику контролю) та ризику невиявлення, табл. 1.

Таблиця 1

Складові аудиторського ризику	
<i>Аудиторський ризик</i>	<i>Сутність ризику</i>
Ризик суттєвого викривлення, в т ч.	ризик того, що фінансові звіти суттєво викривлені до аудиторської перевірки
– властивий ризик	ризик бізнесу клієнта, його господарської діяльності
– ризик контролю	ризик того, що система внутрішнього контролю не може своєчасно запобігти викривленню звітності
Ризик невиявлення	ризик того, що аудитор не виявить викривлення у фінансовій звітності, це оцінка ефективності аудиторських процедур

Джерело: складено автором на підставі [1]

Україна 24 лютого 2022 року зазнала нічим не спровокованого нападу з боку російської федерації. Вже більше двох місяців на нашій території відбуваються бойові дії, оголошено воєнний стан, міста та села зазнають руйнації, де – які з них знаходяться в окупації, суб'єкти господарювання припиняють свою діяльність, тимчасово переносять її на підконтрольну Україні територію, що потребує певних організаційних та технічних заходів з боку управлінського персоналу. Ці негативні події безпосередньо впливають на всі складові аудиторського ризику, табл. 2.

Таблиця 2

Фактори аудиторського ризику, вплив на них воєнного стану та оцінка аудитором (фрагмент)

Фактор ризику суттєвого викривлення, невиявлення	Вплив на ризик воєнного стану	Аудиторські процедури оцінки ризику
01	02	03
Діяльність в економічно нестабільних регіонах, наприклад у країнах зі значною девальвацією грошової одиниці або дуже високим рівнем інфляції, на нестабільних ринках, наприклад торгівля ф'ючерсами	Воєнний стан спричиняє падіння виробництва, руйнування або пошкодження активів, що вимагає бухгалтерської оцінки	Запит управлінському персоналу, аналітичні процедури
Проблеми щодо безперервності діяльності та ліквідності, включаючи	1. Введення економічних санкцій проти російської федерації та республіки	1. Запит щодо доступу до баз даних клієнта, з метою визначення осіб, що

Продовження табл. 2

01	02	03
втрату значних клієнтів Зміни в логістичному ланцюзі	білорусь вимагають постійного моніторингу санаційних списків. 2. Пошкодження, втрата активів, їх корисності, провідних постачальників	потрапляють під санкції та значною мірою впливають на його поточну діяльність, аналітичні процедури 2. Запит, аналітичні процедури та оцінка
	ринків збуту негативно впливає на можливість клієнта продовжувати свою діяльність на безперервній основі	аудитором безперервності діяльності на підставі скоригованих прогнозних показників, перегляду планів управлінського персоналу, отримання листа – підтвердження від клієнта щодо безперервності 3. Формування відповідної думки аудитора
Обмеження доступності капіталу та кредиту	Під час воєнного стану доступ до зовнішнього та внутрішнього фінансування є обмеженим	1. Запит щодо залучених коштів, оцінка впливу відсутності запозичень на фінансовий стан та безперервність діяльності
Зміни в галузі, в якій працює суб'єкт господарювання	Морська блокада українських портів, організаційні заходи для аграрних та металургійних підприємств щодо транспортування експортної продукції залізницею, втрата клієнтами активів	Аналітичні процедури щодо показників галузі, де працює клієнт, порівняння його фінансових показників із показниками аналогічних підприємств
Значні операції з пов'язаними сторонами	Під час воєнного стану необхідно визначити чи є у клієнта пов'язані особи – юридичні та фізичні, які перебувають під санкціями	1. Запит щодо доступу до баз даних клієнта, з метою визначення осіб, що потрапляють під санкції та є пов'язаними сторонам, аналітичні процедури по суті щодо операцій з пов'язаними сторонами
Зміни у складі ключового персоналу, включаючи звільнення основних керівників	Під час воєнного стану управлінський персонал може бути мобілізований до Збройних сил України, виїхати в інші регіони країни або за кордон	Запит щодо змін у складі ключового персоналу клієнта та впливу таких змін на можливість викривлення фінансової звітності
Недоліки у внутрішньому контролі, особливо ті, на які не реагує управлінський персонал	Внутрішній контроль може бути відсутнім	Визначити ризик внутрішнього контролю як високий, відповідно збільшити кількість аналітичних процедур по суті. Спостереження та інспектування
Невідповідність між ІТ-стратегією суб'єкта господарювання та його бізнес-стратегією. Зміни в ІТ середовищі.	Під час воєнного стану може бути збільшено кількість кібератак (несанкціонованого доступу до баз даних клієнта) Підвищення рівня кібербезпеки	1. Запит щодо ІТ – середовища для отримання розуміння того, як управлінський персонал доводить до

01	02	03
Встановлення значних нових ІТ-систем, пов'язаних із фінансовим звітуванням		відома працівників вимоги щодо кібербезпеки; спостереження за застосуванням певних заходів контролю. 2. Інспектування документів і звітів. 3. Відстеження операцій через інформаційну систему, що стосується фінансового звітування. Спостереження та інспектування
Значна кількість незвичайних або несистематичних операцій, включаючи операції між компаніями та операції зі значними доходами на кінець періоду, помилки у фінансовій звітності попередніх періодів	Відсутність внутрішнього контролю або його значне зменшення	Запит управлінському персоналу щодо шахрайства та можливих помилок у фінансовій звітності, аналітичні процедури
Облікові оцінки, які включають складні процеси. Події або операції, які включають значну невизначеність оцінки, в тому числі облікові оцінки, та відповідні розкриття	Військовий стан потребує переглянути бухгалтерські оцінки, які засновані на судженнях і оцінках невизначеності, зокрема: оцінки справедливої вартості; знецінення активів; оцінка очікуваних кредитних збитків; облік хеджування; інші вимоги до розкриття фінансової звітності; вплив порушень угод і обтяжливих контрактів	Запит управлінському персоналу щодо визначених суджень і оцінок, відображення в бухгалтерському обліку; аналітичні процедури по суті
Пропуск або неточне подання важливої інформації в розкриттях	Військова агресія розпочалась 24 лютого 2022 року. Ця подія не потребує коригування фінансової звітності станом на 31.12.2021 року, проте має бути розкрита в примітках до фінансової звітності, включаючи вплив на діяльність у наступному звітному періоді.	Запит щодо розкриття інформації. Дослідити розкриття інформації в примітках до фінансової звітності, в тому числі перспективи клієнта з урахуванням вимог МСА 720 «Відповідальність аудитора щодо іншої інформації»
Ризик того, що аудитор не виявить викривлення у фінансовій	Втрата ключового персоналу, обмежений доступ до документів клієнта	Ретельне планування аудиту, оцінка ризиків суттєвого викривлення з урахуванням воєнного стану, визначення альтернативних процедур, в тому числі відео фіксації, відеоконференцій як з персоналом клієнта, так і з персоналом аудиторської фірми

Джерело: складено автором на підставі [1; 2]

Уточнення ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності дозволяє аудитору визначити доречні аудиторські процедури у відповідь на оцінені ризики, зібрати аудиторські докази та сформувану неупереджену думку щодо такої звітності.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016 – 2017 року). URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf)

2. Щодо впливу військової агресії російської федерації на окремі аспекти діяльності суб'єктів аудиторської діяльності Інформаційний лист Ради Аудиторської палати України Рішення РАПУ, протокол № 83 від 08.04.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN073557>

Магопець О. А.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедру аудиту, обліку та оподаткування

Ватульов В. А.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР ЯК ОБ'ЄКТІВ АУДИТУ

Поглиблення інтеграційних процесів, які характеризують сучасний етап розвитку економіки України зумовлює необхідність розвитку та поширення інноваційно-інтегрованих структур, оскільки останні формують ідеальне середовище для реалізації та трансферу інновацій та спроможні забезпечити зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Інноваційно-інтегровані структури являють собою сукупність господарюючих суб'єктів, які пов'язані між собою системою фінансово-господарських відносин, діяльність яких спрямована на підвищення ефективності інноваційної діяльності кожного з учасників та базується на оптимізації спільного ресурсного забезпечення. Основними видами інноваційно-інтегрованих структур, як зазначається в наукових джерелах, є науково-технічний альянс, технопарк, технополіс («місто науки і технологій»), інноваційний бізнес-інкубатор, інноваційний кластер, інноваційний центр, венчурні фірми, центр трансферу технологій, регіональний фонд підтримки підприємництва, спінаут-компанії, спінофф-компанії, технологічна платформа, зона розвитку нових і високих технологій, регіони науки і технологій [1]. Такі структури, об'єднуючи між собою господарюючих суб'єктів забезпечують «трансфер нових ідей і розробок у безпосередній процес їх перетворення на нові наукоємні види товарів чи послуг та впровадження високих технологій» [1].

Враховуючи вагомість, значення та подальший соціально-економічний ефект від функціонування інноваційно-інтегрованих структур для національної економіки, не менш важливим є дослідження питань, пов'язаних із визначенням податкового потенціалу таких структур та його аудиту.

Узагальнюючи наукові підходи до трактування поняття «податковий потенціал» [2; 3; 4; 5], податковий потенціал інноваційно-інтегрованих структур можемо визначити як сукупний обсяг фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів, які можуть бути мобілізовані до бюджетів різних рівнів через діючий податковий механізм в межах чинної податкової системи на основі реалізації обраної такими структурами податкової політики. Кількісні та якісні характеристики податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих

структур обумовлюються специфікою їх діяльності, чинною податковою системою та впливом сукупності факторів його формування та реалізації.

Процес формування та реалізації податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур як системний процес складається з певних стадій, етапів та елементів, які мають логічний взаємозв'язок та підпорядкованість й зумовлені як економічною природою оподаткування, так і організацією та процедурами податкового адміністрування.

Проте, безпосередньо формування і реалізація податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур стають можливими лише за наявності відповідних умов, а саме: наявності об'єктів оподаткування (ресурсів, майна, доходів тощо), які забезпечують можливості формування податкового потенціалу й дотримання вимог податкового законодавства, які надалі визначають можливості реалізації податкового потенціалу.

Процеси формування та реалізації податкового потенціалу - це динамічні процеси, оскільки вони знаходяться під постійним впливом як зовнішніх так і внутрішніх факторів, які в сукупності визначають як загальні умови функціонування інноваційно-інтегрованих структур так і умови управління їхніми ресурсами. Водночас, управління ресурсами спрямовано на досягнення певних економічних результатів, одним із наслідків яких є виникнення об'єктів оподаткування. Своєчасність та повнота відображення таких об'єктів в обліку та податковій звітності є необхідною умовою дотримання принципу загальності в оподаткуванні та реалізації сформованого податкового потенціалу.

Оцінювання вартісних, фізичних чи інших показників об'єкта оподаткування забезпечує визначення бази оподаткування щодо конкретного податку або збору за відповідний податковий період з урахуванням документально підтверджених даних. Повнота і правильність визначення бази оподаткування, яка виступає основою як відносно формування, так реалізації податкового потенціалу, забезпечуються повнотою і правильністю ведення обліку.

Виходячи із сформованої бази оподаткування та враховуючи положення чинного податкового законодавства щодо порядку обчислення того чи іншого податку, визначається величина податкового зобов'язання, яка підлягає сплаті до бюджету.

Сплата податку у терміни, встановлені податковим законодавством, у розмірі визначеної суми податкового зобов'язання є останнім і завершальним етапом реалізації податкового потенціалу господарюючого суб'єкта, що входить до складу інноваційно-інтегрованої структури, який сформувався за відповідний податковий період.

Таким чином, податковий потенціал інноваційно-інтегрованої структури є зовнішньою (фінансовою) характеристикою кінцевого результату внутрішнього (економічного) змісту податкової складової господарської діяльності господарюючих суб'єктів, які входять до складу такої структури, що проявляється у реальному господарському житті лише у разі залучення оподатковуваних ресурсів.

Розглядаючи відокремлено стадію формування податкового потенціалу від стадії реалізації, зазначимо їх складові елементи. Так, стадія формування податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур включає наступну послідовність структурних елементів: 1) залучення в господарський процес оподатковуваних ресурсів та їх використання, 2) виникнення об'єкта оподаткування, 3) визначення бази оподаткування, 4) визначення величини податкового зобов'язання. Стадія реалізації податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур включає таку послідовність структурних елементів: 1) декларування об'єкта оподаткування, 2) визначення бази оподаткування, 3) визначення величини податкового зобов'язання, 4) сплата податку (збору).

Враховуючи вище означене, вважаємо, що основними напрямками аудиту податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур можна визначити:

- 1) аудит формування податкового потенціалу;
- 2) аудит реалізації податкового потенціалу.

При цьому об'єктами аудиту податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур, виступають взаємопов'язані складові їх господарської діяльності, що мають

дуальну (фінансово-економічну та фінансово-облікову) природу походження й визначають послідовність етапів формування та реалізації податкового потенціалу:

- 1) наявність та використання оподатковуваних ресурсів;
- 2) виникнення та декларування об'єктів оподаткування;
- 3) формування та декларування бази оподаткування;
- 4) визначення податкового зобов'язання та нарахування податку;
- 5) виконання податкового зобов'язання та сплата податку.

Таким чином специфіка формування та реалізації податкового потенціалу інноваційно-інтегрованих структур визначає відповідні напрями та об'єкти аудиту.

Список використаних джерел

1. Левченко О.М., Ткачук О.В., Царенко І.О. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація. *Ефективна економіка*. 2017. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5791> (дата звернення 10.05.2022).
2. Магопець О.А. Оцінка можливостей розвитку інноваційно-інтегрованих бізнес-структур в межах чинної податкової системи. *Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2018. С. 182–84.
3. Мельник М.І. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні. *Економіст*. 2011. № 5. С. 28–32.
4. Сітшаєва Л.З. Економічна сутність категорії «податковий потенціал». *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 244. С. 184–188.
5. Шпильова В.О., Шпильовий В.А. Сучасний стан податкового потенціалу промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 4. Том 3. С. 212–215.

Новіков В. В.

студент 6 гр.

Поддубна Н. М.

к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

АУДИТ: ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Питання визначення тенденцій та закономірностей розвитку аудиту є однією з найпоширеніших тем у наукових колах. Даною проблематикою займалися такі вчені як О. В. Томчук, І. Д. Голяш, Л. А. Будник, Б. Р. Адіта, Р. Р. Хартанто, Л. Е. Нугрохо та інші. Високо оцінюючи вклад різних науковців, дане питання не втрачає своєї актуальності, що й зумовило вибір даної теми.

Зародження аудиту розпочалося ще за довго до початку нашої ери. Аудиторська діяльність, в основу якої була покладена ревізія та перевірка, завжди була важливою складовою суспільного життя. З розвитком соціально-виробничих відносин, розвивалась і аудиторська діяльність (рис. 1). Сьогодні ж поняття аудиту значно ширше від понять ревізії і контролю, оскільки охоплює не лише перевірку достовірності фінансової звітності, а й розробку пропозицій щодо поліпшення господарської діяльності з метою раціоналізації видатків і оптимізації прибутків на законних підставах [5].

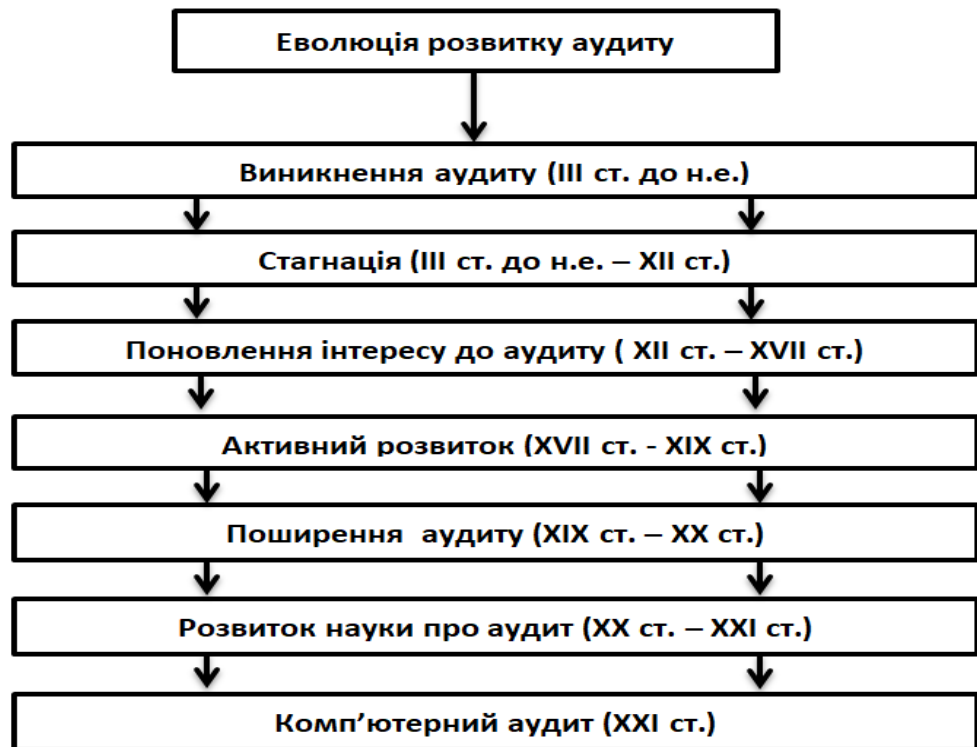

Рис. 1. Етапи розвитку аудиту

Джерело: розроблено автором на підставі [2]

Сучасні соціально-економічні відносини вимагають не лише науково-теоретичного підґрунтя, а і його практичного застосування. Така потреба обумовлена насамперед необхідністю використання прогресуючого міжнародного досвіду, мінливих вимог вітчизняного законодавства та теоретико-прикладних розробок у сфері аудиту. Через те, що наука про аудит розпочала свій розвиток тільки у минулому столітті, у той час, як практика аудиту розвивається значно швидшими темпами та пройшла більш тривалий шлях еволюції, виникла необхідність вивчення процесу становлення і функціонування аудиту та визначення проблем, які б окреслили його майбутнє на довгострокову перспективу [3].

Аудит можна розглядати як своєрідну експертизу бізнесу, яка займає важливе місце у системі як національної так і міжнародної економіки. Вітчизняним законодавством під аудиторською діяльністю прийнято розуміти незалежну професійна діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг [1].

Завдяки глобалізації світової економіки, стало можливим інтенсивне зростання аудиторсько-консалтингових послуг. Таке явище обумовлене тим, що для раціонального управління підприємством його керівники вимушені звертатися до послуг аудиторських фірм. Сьогодні 40% від замовлень провідних консультаційних фірм становлять замовлення на аудиторські послуги. Розвиток аудиту був обумовлений загальними інтересами управлінців, акціонерів, власників, банків та державних інституцій. Таким чином, завдяки спільній зацікавленості у сфері аудиторських послуг, стало можливе його світове поширення та визнання.

Сьогодні ж аудит є невід'ємною частиною економічного розвитку будь-якої країни сучасного світу. Потреба в аудиті обумовлена необхідністю незалежного об'єктивного контролю за господарською діяльністю у вигляді підтвердження фінансового стану з метою забезпечення достовірності фінансової інформації для користувачів [2, с. 32].

З огляду на те, що зараз світ переживає суттєвий вплив цифрового прогресу, який обумовлений значним рівнем комп'ютерної автоматизації праці, аудит і як наука, і як практична діяльність теж зазнає значних трансформаційних перетворень.

Традиційна роль аудиту виконується за допомогою стандартизованих підходів, якими є орієнтація на відповідність вимогам законодавства, з акцентом на аналізі та розкритті минулої практики. Роль аудиту сприймається його замовниками у вигляді «корпоративного сторожового пса», який відповідає за моніторинг дотримання облікової політики, передбачених процедур та вимог стандартів і звітності. Втім, на сьогоднішній день традиційні підходи починають зміщуватися в бік сучасного ІТ-аудиту, який передбачає активне застосування комп'ютерних кодових наборів та програм.

Поява нових технологій надає фахівцям як певні переваги, так і конкретні ризики. У всьому світі спостерігається збільшення вимог і нормативних актів спрямованих на регулювання аудиторської діяльності. Це означає, що ІТ-аудит теж стикається з регуляторними змінами нормативних актів, які обумовлені швидкістю розвитку сучасних суспільно-виробничих відносин [4].

Отже, світ аудиту у ХХІ ст. зіштовхується із новим явищем, таким, як ІТ-аудит, який стає опорою фахівця для реалізації своєї професійної компетентності, підвищуючи продуктивність з одного боку та покращуючи якісний склад з іншого.

Цифрова трансформація відкрила нові можливості для аудиту, який став відігравати ще більшу роль в діяльності суб'єктів господарювання. Безумовно, таке явище є гарною суспільною тенденцією, яка може змінити негативне сприйняття практики аудиту, шляхом зміни суспільного відношення до нього у контексті неупередженості [4]. З іншого боку, цифрова трансформація не тільки відкриває можливості для існування ІТ-аудиту, але й підвищує проблеми для його практикування, особливо щодо ефективності та результативності, що обумовлено постійними технологічними та нормативно-правовими змінами.

Також, значну роль у питанні аудиту відіграє людський фактор, з роллю якого пов'язано теж, чимало дискусій. На нашу думку, існування аудиту неможливе без присутності людини. В першу чергу через те, що саме людина завдяки своїй унікальній властивості – здатності до праці, може генерувати об'єкти інтелектуальної власності. Програмні забезпечення та інші допоміжні методології і методики аудиту виступають нічим іншим, як засобами праці, якими людина (фахівець) взаємодіє на предмети праці (фінансову звітність), створюючи життєві блага (аудиторський висновок). Отже, унікальність людини дозволяє проводити аналітичні дослідження, які є невід'ємною складовою аудиторської діяльності.

Можливо, в майбутньому серед практиків та науковців і буде спроба зробити крок у напрямку штучного інтелекту, через його дешевизну і стандартність, але він ніколи не зможе повноцінно замінити людину.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 05.05.2022).
2. Томчук О. В. Сучасний стан і тенденції розвитку аудиторської діяльності в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 32-42.
3. Голяш І. Д., Будник Л. А. Тенденції розвитку аудиту: ретроспективний погляд та проєкція на майбутнє. *Економічні науки*. 2016. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_17/1/36.pdf (дата звернення 08.05.2022).
4. Aditya B. R., Hartanto R. R., Nugroho L. E. The role of IT audit in the era of digital transformation. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. IOP Publishing. 2018. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/407/1/012164/pdf> (дата звернення 07.05.2022).
5. Поняття та зміст аудиторської діяльності. *Студопедія* : веб-сайт. URL: https://studopedia.com.ua/1_216383_ponyattya-ta-zmist-auditorskoi-diialnosti.html (дата звернення 12.05.2022).

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ В АУДИТІ

Війна РФ проти України вносить рушійні зміни в життя кожного українця. Зазнаючи неймовірних душевних та фізичних страждань, руйнування міст, інфраструктури, втрати людей, знищення підприємств, які в минулому були візитними картками нашої країни, в тому числі «блакитними» фішками на українських фондових біржах, мрією в неймовірно активне ділове життя нашої країни та її економічну безпеку, Україна сьогодні єдиним порятунком для себе бачить входження до ЄС. Курс на вступ в ЄС був закріплений в лютому 2019 року в Конституції України. 1 березня 2022р Європарламент підтримав резолюцію про надання Україні статусу країни – кандидата на вступ в ЄС. 9 травня 2022 року Україна передала другу частину опитувальника, що заповнюють країни, які прагнуть вступити до ЄС і в червні 2022 року ми очікуємо від Євросоюзу підтвердження статусу України, як кандидата в члени ЄС.

Набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС буде потребувати подальшої внутрішньої євроінтеграції в законодавстві та в здійсненні професійної діяльності як окремими фізичними особами так і компаніями. Найбільш перспективною для євроінтеграції на сьогоднішній день є молодь, яка опановує сектора з надання онлайн послуг по всьому світу з розробки сайтів, налаштування реклами, програмування, автоматизації інших онлайн процесів. Євроінтеграція буде спонукати й наші українські компанії перебудовувати свою роботу. Прагнення здійснювати діяльність в європейському діловому середовищі буде вимагати від компаній виконувати значно підвищені вимоги щодо виконання законодавства, в тому числі податкового, стандартів бухгалтерського обліку й аудиту, вимог фондових бірж, професійних організацій, додаткового навчання, тощо. Роль економічного аналізу, інтерес до методів та процедур оцінки фінансового стану зростатиме.

Найповніша сфера застосування економічного аналізу є аудит. Надаючи аудиторські послуги, аудитори повинні спиратись на широкий спектр прийомів і методів економічного аналізу, що дає можливість оцінити майновий стан підприємства; степінь підприємницького ризику, достатність капіталу, потребу в додаткових джерелах фінансування, здатність нарощування капіталу, раціональність залучення займаних коштів, обґрунтованість вибору інвестицій та ін.

МСА500 «Аудиторські докази» стосується інформації, що використовує аудитор під час формування висновків, на яких ґрунтується аудиторська думка.

Відповідно до МСА 520 «Аналітичні процедури» цілю аудитора є отримання достатніх і прийнятних аудиторських доказів при виконанні аудиторських процедур по суті, розробити та виконати аналітичні процедури наприкінці аудиту, які б допомогли аудитору у формулюванні загального висновку, чи відповідає фінансова звітність розумінню аудитором суб'єкта господарювання. В МСА 315 висвітлюється використання аналітичних процедур як процедур оцінки ризиків. В МСА 330 рекомендують включати в аудиторські процедури аналітичні процедури по суті, як дії аудитора у відповідь на оцінені ризики. За МСА «аналітичні процедури» - це оцінки фінансової інформації, зроблені на основі аналізу ймовірних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними, що охоплюють необхідне вивчення ідентифікованих відхилень або взаємозв'язків, які не узгоджуються з іншою відповідною інформацією чи значно відрізняються від очікуваних величин. Для виконання аналітичних процедур можуть використовуватись різні методи. Ці методи вирізняються від виконання простих порівнювань до здійснення комплексного аналізу з

використанням сучасних статистичних методів. Стандарт передбачає наступні аналітичні процедури:

- аналіз відносних показників (фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності активів та ін.;

- оцінка тенденцій та закономірностей економічних систем, стратегічних планів;

- варіантний аналіз за критеріями кінцевої мети господарювання, оцінка за середньогалузевими значеннями показників, за варіантами поведінки конкурентів та інші.. Аналітичні процедури складаються з аналізу важливих коефіцієнтів і тенденцій, а також подальшого вивчення результатів відхилень і взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від прогнозованих сум. Основною метою застосування аналітичних процедур є виявлення наявності чи відсутності незвичайних або неправильно відображених фактів і результатів господарської діяльності, які визначають галузі потенційного ризику і потребують особливої уваги аудитора.

Єдиної офіційно затвердженої методики проведення економічного аналізу бізнесу в процесі аудиту або надання супутніх послуг не існує, кожен аудитор, виходячи з свого досвіду, професійного судження, цільових установок, рекомендованими офіційними відомствами підходів і прийомів, наявності інформаційної бази та специфіки діяльності та управління організацією використовує певний набір, як правило, розрахункових показників і коефіцієнтів. Тобто всі застосовані на практиці аналітичні процедури базуються на досвіді, високій кваліфікації аудиторів, оцінювачів, антикризових керуючих, аналітиків.

На сьогоднішній день існує багато методичних рекомендацій для проведення комплексного фінансового аналізу, який визначається цільовими установками, специфікою сфер діяльності та формами управління компанії, регламентується нормативними документами.

Загальночинними є Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України : від 14.02.2006 № 170, Порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства, затвердженого наказом Міністерства юстиції України 10 вересня 2020 року № 3105/5.

Аналіз проводиться згідно з Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 №14.

Для оцінки фінансового стану окремих категорій підприємств і організацій застосовуються також спеціальні документи, такі як Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України : від 02.03.2015 № 205, Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів Міндоходів для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу), Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками, затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 01.10.2015 № 1597 та інші.

Міжнародні стандарти фінансової звітності рекомендують три основні етапи в ході проведення аналізу. Перший – визначення конкретної мети аналізу і вибір підходу до її реалізації. Другий етап-оцінка якості інформації, використовуваної для аналізу, аналізувати можна тільки вивірену інформацію. Третій етап – визначення методів (приймів) аналізу і проведення самого аналізу з узагальненням отриманих результатів. Найвідоміші методи, які використовуються для вивчення і оцінки бізнесу на основі фінансової звітності це метод порівняння, горизонтальний аналіз, вертикальний або структурний аналіз, трендовий аналіз, балансовий метод, метод коефіцієнтів, метод факторного аналізу, метод експортних

оцінок, логічний контроль достовірності економічної інформації, метод ситуаційного аналізу і прогнозування. Крім того, аудитор повинен враховувати впливи інфляції, змін цін, сезонні фактори, зміни в діловій активності в економіці в цілому, технологічні зміни, що роблять продукти чи послуги застарілими.

Директиви європейського законодавства про компанії гармонізували в країнах ЄС контроль за компаніями, аудитом та бухгалтерським обліком серед країн-членів. Так, 4-та директива встановлює формати звітів, 7-ма розглядає питання консолідації, а 8-ма – питання, що стосуються аудиторів. Вказані директиви містять мінімальні вимоги, які лягли в основу національного законодавства держав-членів.

Таким чином, можна зробити висновок, що якщо Україна стане кандидатом в члени ЄС з врахуванням ступені виконання угоди про асоціацію з ЄС на сьогоднішній день, можна з впевненістю стверджувати, що будуть вноситись зміни в законодавство з різних напрямків, статистику, оподаткування. Методики економічного аналізу будуть змінюватись, так як Україна входить в діловий та інформаційний простір ЄС. Змін зазнають формалізовані так і неформалізовані методи аналізу. Післявоєнний період відновлення економіки стане проміжним в тому числі і в питаннях економічного аналізу та безперервності в діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України : від 14.02.2006 № 170 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>.

2. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ Міністерства економіки України : від 26.10.2010 № 1361 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=111503bd-ca7f-4deeb07c-c66c2aa28e03>.

3. Про направлення доопрацьованих Методичних рекомендацій щодо встановлення загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів Міндоходів для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) : лист Міністерства доходів і зборів України : від 05.06.2013 № 7017/7/99-99-11-02-03-17 [Електронний ресурс] / ПрофіВінс. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/4001-7017.html>

4. Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України : від 02.03.2015 № 205 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0300-15> 68 Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018.

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів і аудиторів, Аудиторська палата України, 2010р.

6. Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками, затверджено рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 01.10.2015 № 1597

7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення аудиту фінансової звітності кредитних спілок відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, рішення від 01.11.2012 № 260/6 Аудиторська палата України.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ДІЇ ОБСТАВИН НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ

Внутрішній контроль - це процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання стосовно достовірності фінансового звітування, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовних законів і нормативних актів [1].

Роль системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання полягає в забезпеченні його ефективного функціонування та реалізації потреб користувачів в інформації, яка може бути використана для розробки та обґрунтування адекватних управлінських рішень. Основною метою внутрішнього контролю є об'єктивне вивчення фактичного стану справ діяльності суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих управлінських рішень і досягнення поставленої мети, а також доведення цієї інформації до органу управління підприємства.

Форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини до яких згідно із законодавчими та іншими нормативними актами відносяться: загроза війни, збройний конфлікт та ситуації, що з ним пов'язані (включаючи, але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами, ембарго, діями іноземного ворога): загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безлади, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, введення комендантської години, карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, експропріація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська демонстрація, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибухи, тривалі перерви в роботі транспорту, регламентовані положеннями відповідних рішень або актами державних органів влади, закриття морських проток, заборона (обмеження) експорту/імпорту тощо, а також обставини, викликані винятковими погодними умовами чи стихійним лихом - епідемія, сильний шторм, циклон, ураган, торнадо, буревій, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, замерзання моря, проток, портів, перевалів, землетрус, блискавка, пожежа, посуха, просідання і зсув ґрунту, інші стихійні лиха, тощо [2].

В зв'язку з введенням з 24 лютого 2022 року на території України воєнного стану, Торгово-промислова палата України 28 лютого 2022 року прийняла рішення, яким для всіх суб'єктів господарської діяльності засвідчила військову агресію Російської Федерації проти України форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили).

Відповідно до таких обставин виникає цілий ряд факторів, які мають вплив на можливість продовження господарської діяльності та необхідність врахування певних особливостей їх впливу, включаючи питання коли можуть бути припиненні виконання певних зобов'язань перед контрагентами, працівниками через неможливість їх виконання, без застосування відповідальності за порушення існуючих договірних зобов'язань тощо.

Факт офіційного підтвердження форс-мажорних обставин, прийняття ряду законодавчих актів на рівні держави дозволяє вирішити цілу низку питань, які можуть виникнути у підприємства та можуть стати підставою для: відтермінування податкових зобов'язань, припинення та зміни термінів зарахування виручки за контрактами, призупинення дії санкцій, призупинення дії термінів позовної давності, звільнення від сплати певних митних платежів тощо.

Враховуючи дані обставини важливою складовою роботи системи внутрішнього контролю підприємств залишається застосування ризик-орієнтованого підходу щодо зосередження зусиль та ініціатив з побудови та удосконалення внутрішнього контролю та системи управління в цілому. Ідентифікація ризиків – це визначення суб'єктом внутрішнього контролю (керівником структурного підрозділу) ймовірних подій при здійсненні відповідної функції, настання яких може негативно вплинути на здатність успішно досягати визначених місії, результатів, передбаченими планами діяльності на відповідний період. Важливе значення має ідентифікація ризиків бізнесу, пов'язаних з існуванням та виникненням подій, які обумовлені воєнним станом країни, її окремих регіонів. Воєнний час обумовлює постійну зміну обстановки. Відповідно у період дії воєнного стану підвищується необхідність оперативної оцінки існуючого та можливого виникнення в подальшому факторів впливу на діяльність подій на фронті, ризиків знищення та втрати активів, скорочення та змін у складі персоналу, зміни логістики, складу контрагентів, врахування великої кількості змін у нещодавно прийнятих законах з метою правильності визначення стратегії подальшого розвитку або визнання призупинення діяльності тощо.

Важливе значення має оцінка групи операційно-технологічних ризиків ймовірність виникнення яких пов'язана із негативним впливом на поточну діяльність людського і технічного факторів, обставин непереборної сили, зокрема таких як: невиконання функцій (процесів, операцій) працівниками; недостатність інформації, що впливає на об'єктивність прийняття управлінського рішення; недостатність заходів контролю та їх моніторингу та/або їх недосконалість та інших.

Не менш важливим ризиком є втрата кваліфікованих працівників, яка може бути пов'язана з їх від'їздом в більш небезпечні райони, звільненням або даже зникненням. Причини не виходу на зв'язок працівника можуть бути різними: відключення електроенергії, окупація території, полон, мобілізація тощо. Так, наприклад, при цьому необхідно зберегти можливість забезпечення гарантій, передбачених законодавством для працівників, які були мобілізовані або добровільно долучилися до лав територіальної оборони. Але існують і варіанти коли підприємство не має змоги завантажити своїх працівників роботою та виплачувати їм заробітну плату у повному обсязі. Варіанти виходу із ситуацій залежать від багатьох деталей, які повинні бути проаналізовані і прийняті відповідні управлінські рішення у відповідності до вимог трудового законодавства з урахуванням змін в умовах воєнного стану.

Воєнний стан вніс зміни до правил оподаткування, що не повинно залишитись поза увагою системи внутрішнього контролю. Наприклад, уваги потребують операції щодо надання благодійної допомоги, зміни статусу платника податків, застосування цінової політики тощо.

Важливим етапом залишається вибір процедур контролю на рівні суб'єкта господарювання, які максимально дозволять своєчасно виявляти ризики діяльності, усувати наслідки негативного впливу окремих факторів, приймати відповідні управлінські рішення на підставі аналізу даних контролю, які забезпечать досягнення цілей.

Умови воєнного стану вимагають змін у всіх сферах діяльності підприємств і потребують посилення ролі системи внутрішнього контролю в забезпеченні адекватного функціонування підприємств у складних умовах.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_часть1.pdf (дата звернення: 15.05.2022)
2. Про торгово-промислові палати України: Закон України від 2.12.97р. № 671/97-ВР зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97> (дата звернення: 15.05.2022)

ДО ПИТАННЯ РОЗГЛЯДУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС АУДИТУ

Значення аудиту як форми контролю направленої на захист інтересів користувачів фінансової звітності в умовах високого ступеня економічної невизначеності полягає в оцінюванні перспектив функціонування суб'єктів господарювання і своєчасному інформуванні про наявні ризики, що здатні впливати на можливість безперервної діяльності.

Принцип безперервності відноситься до одних з основоположних принципів складання фінансової звітності підприємства. Застосування принципу виходить з того, що фінансова звітність підприємства складається на основі припущення, що суб'єкт господарювання продовжує свою господарську діяльність та продовжить її у найближчому майбутньому, якщо тільки управлінський персонал не має наміру ліквідувати підприємство чи припинити діяльність, або немає реальної альтернативи цьому [2].

Відповідні стандарти обліку та аудиту, що стосуються питань, які мають бути розглянуті та розкриті у зв'язку з питаннями щодо безперервності діяльності визначають ключові підходи оцінки управлінським персоналом та їх розгляд аудитором, чинники, які є доречними для такого судження та відповідальність.

Так, МСА 570 (переглянутий) містить наступний перелік вимог: процедури оцінки ризиків та відповідні дії; оцінювання оцінки управлінського персоналу; період після оцінки управлінського персоналу; додаткові аудиторські процедури, якщо виявлено події або умови; висновки аудитора; вплив на звіт аудитора; повідомлення інформації тим, кого наділено найвищими повноваженнями; значна затримка у затвердженні фінансової звітності.

Дотримання вимог стандарту направлено на досягнення цілей аудитора щодо отримання прийнятних аудиторських доказів у достатньому обсязі щодо доречності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності, отриманні розуміння щодо існування суттєвої невизначеності стосовно подій чи умов, що може поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі та відзвітувати відповідно до вимог стандарту.

МСА 570 (переглянутий) вимагає від аудитора при виконанні процедур оцінки ризиків, відповідно до вимог МСА 315 (переглянутого) розглянути питання щодо існування подій або умов, які можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання проводити безперервну діяльність, та оцінити оцінку управлінського персоналу здатності суб'єкта продовжувати діяльність на безперервній основі.

При цьому стандарт наводить приклади подій або умов, що окремо або в сукупності можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі і вже від професійності аудитора залежить, як такі події будуть ідентифіковані, доповнені (оскільки перелік не є вичерпаним) з врахуванням специфіки клієнта та оцінені.

Важливий вплив на економіку країни, всіх сфер економічної діяльності і власне аудит мають наслідки військової агресії Росії проти України. Пов'язані з війною події відбуваються в період значної економічної невизначеності та нестабільності не тільки в Україні, але й у світі, тому такі наслідки можуть мати взаємодію і з наслідками світових ринкових умов. Економічні наслідки війни можуть вплинути на бухгалтерській облік та фінансову звітність підприємств.

Рішенням Торгово-промислової палати України 28 лютого 2022 для всіх суб'єктів господарської діяльності військову агресію Російської Федерації проти України визнано

форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили). Тому необхідність розгляду впливу війни на безперервність діяльності підприємств, проведення аналізу чутливості кількох можливих сценаріїв розвитку подій є актуальним питанням практики. Це потрібно щоб з'ясувати, чи існує суттєва невизначеність щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати діяльність на безперервній основі.

Суттєва невизначеність - підвищений ризик значних сумнівів у спроможності суб'єкта продовжувати безперервну діяльність, який буде залежати від характеру та обставин роботи підприємства, його розташування, оцінки подій та прийняття рішень управлінським персоналом та власниками. Повинна бути проаналізована значна кількість чинників, яка може мати вплив на здатність конкретного підприємства продовжувати безперервну діяльність та їх зміни. Період, на який потрібна оцінка управлінського персоналу, встановлюється застосовними стандартами фінансової звітності або визначається законом чи нормативним актом, якщо потрібен більш тривалий період.

Управлінський персонал може переглянути бухгалтерські оцінки, які засновані на судженнях і оцінках невизначеності, зокрема: бухгалтерські оцінки, оцінки справедливої вартості; знецінення активів; оцінка очікуваних кредитних збитків; облік хеджування; інші вимоги до розкриття фінансової звітності; вплив порушень угод і обтяжливих положень контрактів тощо, що повинно бути враховано і досліджено аудитором.

Так вже сьогодні спостерігається значне зростання цін на сировину та енергетичні ресурси; коливання споживчого попиту; логістичні проблеми, що вимагають повного перегляду і перебудови ланцюгів постачання; блокада роботи морських портів; залежність від зовнішнього фінансування; проблеми з робочою силою (переїзд, мобілізація тощо); необхідність врахування застосування економічних санкцій; виявлення пов'язаних осіб, які перебувають під санкціями; зміни ринків збуту; порушення виконання умов договорів через форс-мажорні обставини; часткове або повне припинення діяльності; законодавчі зміни тощо.

Негативними наслідками воєнних дій є факти пошкодження, втрати активів, їх корисності, провідних контрагентів підприємств (постачальників, покупців), ринків збуту, що також має відповідний вплив на можливість клієнта продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Існуючі чинники можуть значно погіршитися через ширші наслідки війни, посилення інфляційного тиску тощо. Необхідно слідкувати за розвитком подій, потрібно регулярно переглядати їх можливий вплив, оскільки подальший розвиток, тривалість та вплив війни неможливо передбачити з достатньою впевненістю.

Аудитори можуть отримати розуміння того, як управлінський персонал оцінює існуючі проблеми та прагне їх вирішити, які альтернативи можуть існувати та який час потрібен для будь-яких потенційних рішень.

Безумовно, що стосується впливу факту військової агресії РФ на фінансову звітність 2021 року, то як правило, вона не є некоригуючою подією для цієї звітності. На відміну від коригуючих, події, які не коригують, враховуються в наступному звітному періоді тобто коли будуть мати вплив на показники фінансової звітності наступних періодів. Отже, статті фінансової звітності за 2021 рік не коригуються, але вплив подій потрібно розкрити у Примітках, включаючи вплив на діяльність у наступному звітному періоді. Це пов'язано з тим, що дані події відбулися після звітної дати. Важливе значення має також визначення необхідного рівню деталізації розкриття інформації, який залежить від конкретних фактів та обставин функціонування суб'єкта господарювання. Застосовна концептуальна основа фінансового звітування встановлює конкретні вимоги до розкриття інформації стосовно безперервності діяльності суб'єкта господарювання, включаючи значні судження та припущення. Явне розкриття інформації не вимагається у випадках, коли можливо дійти висновку про відсутність суттєвої невизначеності без істотного судження.

Слід зазначити, що Радою Аудиторської палати України опубліковано інформаційні повідомлення та відповідні листи «Щодо впливу військової агресії російської федерації на

окремі аспекти діяльності суб'єктів аудиторської діяльності»; «Щодо впливу військової агресії російської федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти»; «Розгляд аудитором безперервності діяльності під час аудиту фінансової звітності», які можуть слугувати орієнтиром для розробки власних підходів.

При виконанні роботи щодо безперервності посилюється важливість дотримання професійного скептицизму, особливо якщо управлінський персонал визначив, що не очікується будь-якого суттєвого впливу поточних обставин на суб'єкта та немає суттєвої невизначеності щодо безперервності діяльності підприємства.

Цілком ймовірно, що для окремих підприємств війна призведе до подій та умов, які можуть викликати значні сумніви у здатності суб'єкта господарювання продовжувати безперервну діяльність, відповідно аудиторам доведеться виконати додаткові процедури відповідно до параграфу 16 МСА 570. Враховуючи існування деяких обмежень щодо отримання необхідної інформації (обмеження доступу до реєстрів тощо), виконання певних аудиторських процедур виникає необхідність перегляду та розширення варіативності застосування аудиторських процедур з метою отримання необхідних аудиторських доказів.

Аудитор повинен розглянути потенційні наслідки для аудиторського звіту, що базуються на судженнях аудитора з огляду на факти та обставини щодо виявлення проблем безперервності діяльності.

Вплив на звіт аудитора висновків щодо безперервності діяльності базується на визначенні: чи існує суттєва невизначеність щодо здатності компанії продовжувати діяльність на безперервній основі; чи очікується, що події та умови матимуть певний вплив, але не очікується, що він буде суттєвим; чи існує значна невизначеність, але така невизначеність не є суттєвою; існує погіршення фінансового стану та результатів діяльності, що свідчить, що припущення про безперервність діяльності більше не є прийнятним. В залежності від цього обирається вид аудиторського висновку та розкриття в ньому відповідної інформації.

Якщо управлінський персонал або ті, кого наділено найвищими повноваженнями, значно затримують затвердження фінансової звітності після дати фінансової звітності, аудитор повинен зробити запит про причини такої затримки

За вимогами МСА аудитор повинен повідомити інформацію тим, кого наділено найвищими повноваженнями, про виявлені події або умови, що можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі та врахувати, які саме питання щодо такого повідомлення повинні бути доведені до відома персоналу (п.25 МСА 570).

Розгляд питань щодо документування пов'язується з багатьма факторами впливу: професійного судження аудитора; врахування нормативних та законодавчих вимог; розуміння фактичної ситуації та специфіки питання що досліджуються; вимог системи контролю якості аудиторської діяльності тощо. Відповідно очікується, що аудиторські процедури щодо безперервності діяльності будуть задокументовані для пояснення того, як були досягнуті висновки аудитора та які з них обрані основою для звіту аудитора, включаючи будь-які модифікації думки або інші необхідні зміни до аудиторського звіту.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». – URL:<http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 15.05.2022)

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016-2017 року, частина 1 / [Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Шульман М.К.]. - К.: Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України, 2018. - 1141 с.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Загострення бойових дій в Україні, що триває з 24 лютого 2022 року та спричинило оголошення воєнного стану, вплинуло не лише на життя багатьох громадян, а й на функціонування систем та інституцій. І хоча основною проблемою наразі є забезпечення обороноздатності країни, соціально-економічна та інші сфери потребують не меншої уваги.

Збройна агресія Росії лише посилила євроінтеграційні устремління нашої держави, що поставило низку першочергових завдань, які мають бути виконані у стислі терміни. Одним з таких завдань, зокрема передбачених раніше підписаною Угодою про асоціацію України з Європейським Союзом, продовжує залишатися реформування системи контролю державних фінансів та забезпечення зовнішнього незалежного аудиту у державному секторі економіки.

Для сучасної європейської країни надзвичайно важливо мати міцні та надійні механізми управління державними фінансами, які також здатні забезпечити ефективну боротьбу із зловживаннями та корупцією. Слід зауважити, що ще у листопаді 2017 року Європейський Союз схвалив програму допомоги, призначену для надання підтримки впровадженню урядової Стратегії управління державними фінансами та плану дій щодо його реформи. Частиною програми «Розвиток зовнішнього аудиту та контролю державних фінансів в Україні» (EU for better public finance audit) є проєкт «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів» (EU4ACU), який реалізується в Рахунковій палаті з вересня 2020 року [1]. У рамках реалізації проєкту EU4ACU, поміж іншим, відбувається удосконалення методології аудиту, зокрема впровадження ризик-орієнтованого планування аудитів, розробка методики проведення фінансових аудитів, аудитів відповідності та ефективності відповідно до вимог Міжнародних стандартів вищих органів державного аудиту ISSAI.

Незважаючи на гостру необхідність продовження імплементації стандартів ISSAI в практику Рахункової палати, потрібно внести корективи у методики здійснення аудиту, зокрема фінансового, відповідно до вимог часу. Для цього доречно оцінити можливість проведення фінансового аудиту в державному секторі в умовах воєнного стану, що, на нашу думку, потребує аналізу наступних груп проблем.

Проблеми здійснення фінансового аудиту в державному секторі, що потребували вирішення до загострення війни:

- недооцінка ролі та місця фінансових аудитів у діяльності вищого органу державного аудиту та відсутність стратегії їх планування;
- відсутність порядку відбору установ, організацій та підприємств для проведення фінансових аудитів, що мав би базуватися на ризико-орієнтованому підході;
- значний часовий розрив між оприлюдненням фінансової звітності у державному секторі та здійсненням її аудиту, що зменшує цінність такої звітності та результатів її аудиту для суспільства;
- невелика кількість здійснених фінансових аудитів (24 аудити за період з 2015 по 2021 роки [2]);
- незначний перелік розпорядників бюджетних коштів, що піддавалися фінансовому аудиту;
- неможливість проведення аудиту консолідованого фінансового звіту уряду внаслідок відсутності практики підготовки такого звіту;

- необхідність додаткової підготовки фахівців Рахункової палати у сфері бухгалтерського обліку та звітності у державному секторі.

Проблеми здійснення фінансового аудиту в державному секторі, поява яких обумовлена збройною агресією Російської Федерації, а саме:

1) на рівні суб'єктів державного сектору, що піддаються фінансовому аудиту:

- припинення (часткове або повне) функціонування установ, організацій та підприємств у зоні активних бойових дій (12 областей та м. Київ);

- втрата (повна або тимчасова) ключового персоналу, зокрема залученого до підготовки фінансової інформації, що збільшує ризик викривлень у фінансовій звітності;

- необхідність проведення оцінки втрачених, знищених або пошкоджених об'єктів нерухомого та рухомого майна, що потребує розробки та відпрацювання відповідних методик;

- необхідність визначення шкоди та збитків, отриманих внаслідок бойових дій, у тому числі, упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у функціонуванні;

- втрата (повна або часткова) доступу до документів та інформаційних систем, що негативно впливатиме на повноту та достовірність фінансової звітності;

2) на рівні аудиторів – Рахункової палати:

- значна кількість суб'єктів державного сектору, що потребуватимуть проведення аудиту їх фінансової звітності, враховуючи політичний та соціальний інтерес. Так, за даними порталу Open budget, станом на травень 2022 на рівні державного бюджету налічується 99 головних розпорядників бюджетних коштів та 10 543 розпорядників нижчого рівня [3];

- обмеження обсягу аудиту;

- ускладнення або неможливість виконання аудиторських процедур у регіонах, де відбуваються активні бойові дії, або одразу по їх завершенні;

- часткова або повна втрата доступу до інформації про предмет аудиту;

- неможливість спостерігати за проведенням інвентаризації майна;

- поява різних джерел фінансування суб'єктів державного сектору (спеціальні процедури, різні донори, специфічні вимоги), що ускладнюватиме перевірку достовірності та правильності розкриття відповідної інформації у фінансовій звітності;

- відсутність досвіду з підтвердження оцінки втрачених, знищених або пошкоджених ресурсів, що відбулося внаслідок збройної агресії, а також брак розроблених методик;

- втрата ключового персоналу (зокрема, тимчасова) тощо.

На нашу думку, у період воєнного стану та в повоєнний час має відбутися переосмислення ролі фінансового аудиту в державному секторі, його важливості, зокрема, для підтвердження здійсненої оцінки шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Проведення фінансового аудиту в державному секторі спрямоване на підвищення транспарентності уряду та підтримання довіри суспільства до його дій. Отже, вирішення вказаних проблем сприятиме реалізації фінансових аудитів у державному секторі, проведення яких будуть вкрай важливими після здобуття нами перемоги і для забезпечення довіри міжнародних партнерів нашої держави.

Список використаних джерел

1. Міжнародна технічна допомога. *Рахункова палата України*: веб-сайт. URL: <https://rp.gov.ua/IntTechAss/StrExtAudit/?id=1325>.
2. Звіти. *Рахункова палата України*: веб-сайт. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/>
3. Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів. *Open budget*: веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/spending-agencies/graphic>.

Сорохан К. А.
студентка магістратури
каук. кер. - к.е.н., доцент кафедри фінанси,
банківська справа та страхування Булат Г.В.
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

АУДИТ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ, ЯК ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Вдосконалення системи фінансового контролю формування й використання коштів місцевих бюджетів є надзвичайно важливою проблемою в сучасних умовах спрямованості на децентралізацію державної влади в Україні. Підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Європейським союзом і Україною призвело до необхідності реформування законодавства в сфері контролю, оскільки забезпечення прозорого та ефективного управління коштами державного та місцевого бюджетів - це основна вимога ЄС. Тому в нашій країні необхідно сформувати дієву систему контролю за формуванням і використанням ресурсів бюджету на всіх рівнях.

У науковій літературі, автори трактують поняття державний аудит, як – форму державного фінансового контролю, спрямовану на виявлення причин, що перешкоджають ефективному формуванню та виконанню місцевих бюджетів, а також розробка пропозицій щодо усунення таких причин [1, с. 120].

Аудит проводиться з метою перевірки та аналізу фактичного виконання місцевого бюджету, ефективності використання комунальних коштів, майна та інших активів, достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів перебуває під контролем в наступних формах: фінансовий контроль (ревізії та перевірки) та державний фінансовий аудит.

Фінансовий контроль місцевих бюджетів передбачає перевірку використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів у попередніх періодах, тобто лише виявляє і фіксує вже здійснені господарські операції та виявляє порушення. Державний фінансовий аудит місцевих бюджетів передбачає не лише виявлення відхилень від кошторисів, планів і формування об'єктивної та незалежної оцінки щодо використання бюджетних коштів на місцях для інформування громадян про ефективність і повноту виконання бюджетів. Результати проведення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів у формі висновку оприлюднюються та мають відображати економічний стан розвитку певного місцевого бюджету.

Тому далі проаналізуємо виконання бюджету м. Хмельницького, за результатами перевірки аудиторської служби.

Таблиця 1

Виконання бюджету м. Хмельницький за доходами у 2017- 2019 та І-шому півріччі
2020 року, тис.грн

Рік	Загальний фон з трансфертами			Спеціальний фонд з трансфертами			Всього доходів		
	План	факт	%	План	факт	%	план	факт	%
2017	2568939,4	2578416,1	100,4	200315,9	204832,8	120,3	2769255,338	2783248,91	100,5
2018	3015793,1	3000117,6	99,5	167269,4	169542,9	101,4	3183062,5	3169660,5	99,6
2019	3007222,6	2967579,5	98,7	175952,7	181843,9	103,3	3183175,3	3149423,4	98,9
6міс. 2020	1273419,1	1229492,7	96,6	82412,9	58862,7	71,4	1355832	1288355,4	95,0

Джерело: складно автором на основі даних [2].

Отже, з табл. 1 видно, що у 2017 році загальний фонд бюджету виконано на 102,5%, спеціального фонду – на 102,7%. У 2018 році виконання за доходами загального фонду становило 100,1%, спеціального фонду 101,4%. За 2019 рік виконання становило за доходами загального фонду 100,0%, спеціального фонду – 103,4%. У I-шому півріччі 2020 року, відповідно, виконання по загальному фонду становило 95,6%, спеціального фонду – 71,4%. Темпи росту доходів бюджету у 2018 році порівняно з 2017 роком склали 113,9%, власних доходів бюджету (без врахування трансфертів) – 118,0%, у 2019 році в порівнянні до 2018 року – 99,4%, тоді як власних доходів бюджету – 115,1%.

Таблиця 2

Виконання бюджету м.Хмельницького за видатками у 2017-2019 роках та I-ше півріччя 2020 року, тис.гривень

Рік	Загальний фон з трансфертами			Спеціальний фонд з трансфертами			Всього доходів		
	План	факт	%	План	факт	%	план	факт	%
2017	2251719,3	2199706,2	97,7	683026,7	601976,3	88,1	2934746	3107852,2	95,4
2018	2645543	2601643,4	98,3	682273,4	611860,3	89,7	3327816,4	5929459,8	96,5
2019	2672771,1	2611853,9	97,7	604308,7	588255,7	97,3	3277079,8	5888933,7	97,6
6міс. 2020	1166330,4	1107185,4	94,9	471108,4	169899,3	36,1	1637439,2	2744624,6	77,9

Джерело: складно автором на основі даних [2].

Отже, як видно з табл. 2, видаткова частина бюджету міста Хмельницького також здійснювалась майже на 100%. Що свідчить про цільове використання коштів та виконання бюджетних програм міста. Ефективне здійснення реалізації та контролю програм за аналізований період з 2017-2020 роки. Фактично на одного мешканця міста Хмельницький припадає видатків бюджету у 2017 році – 8191,8 грн, у 2018 році – 9692,5 грн, у 2019 році – 9627,5 гривень.

Тому, до основних завдань державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів віднесено:

- діагностика формування та використання фінансових ресурсів місцевого бюджету;
- перевірка відповідності ведення обліку державним стандартам бухгалтерського обліку та повноти відображення в ній всіх здійснених господарських операцій;
- збереження та адресне використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів шляхом проведення систематичних контрольних дій;
- аналіз дієвості системи внутрішнього контролю установи;
- діагностика обставин, котрі перешкоджають виконанню місцевого бюджету та оцінка їх негативного впливу;
- виявити проблемні моменти в діяльності підконтрольної установи, що перешкодили виконанню планованих завдань;
- розробка напрямів поліпшення управління фінансовими ресурсами та майном бюджетних установ.

Отже, ефективність контролю місцевих бюджетів дає змогу комплексно оцінити стан виконання місцевого бюджету як з точки зору дотримання бюджетного процесу на всіх його стадіях, законності операцій із бюджетними коштами, так і щодо ефективності управління комунальним майном усіма суб'єктами на місцевому рівні. Аудит місцевих бюджетів забезпечує ефективність роботи усієї бюджетної системи в країні, та сприяє цільовому використанню бюджетних трансфертів, спрямуванні їх у найбільш необхідні галузі регіону.

Список використаних джерел

1. Л. Дікань, Ю. Голуб, Н. Синюгіна. Державний аудит. Київ: Знання, 2011. 503 с
2. Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua/>

Топоровська В. В.

студентка факультету фінансів та обліку

4 курсу, 9 групи, ОС «бакалавр»

наук. кер. – к.е.н., доцент, доцент кафедри

фінансового аналізу та аудиту ДТЕУ

Заремба О. О.

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ЛОГІСТИКА ТА ЛОГІСТИЧНИЙ АУДИТ УКРАЇНИ ПІД ЧАС АГРЕСІЇ РФ

Підприємства які займаються логістикою та є зареєстрованими в Україні вже на початок 2022 року перевищувала 300 компаній. Аналіз їхньої діяльності здійснюється за допомогою незалежних експертів, та є досить корисним для бізнесу.

За останні десятиліття поняття логістичного аудиту стало досить поширеним поняття. Під час логістичного аудиту професійні фахівці мають перевірити чи правильно проводиться закупівля, стан складів на яких перебуває товар, яким чином саме налаштоване транспортування того чи іншого продукту який підлягає перевезенню. Також мають перевірити діяльність підприємства в цілому, запаси, транспортні засоби одним словом всю логістику підприємства.

По закінченню логістичного аудиту компанія отримує висновок від практикуючого спеціаліста. Саме тоді коли отримується висновок і формується світова думка щодо даного підприємства, так як висновок прямо впливає на рейтинг довіри до даного підприємства і з цього впливає майбутній прибуток підприємства.

Доволі довго під словом логістика було прийнято сприймати що це будь-які процеси пов'язані з транспортуванням, зберіганням та обробкою будь-яких предметів.

Термін «логістика» був вперше застосований у військових операціях і стосувався насамперед процесів забезпечення армійських підрозділів.

Сучасне уявлення про логістику сильно відрізняється від оригінального. Якщо раніше термін описував фізичний рух сировини і товарів, то тепер він включає планування, закупки, транспортування та зберігання. Подальшим розвитком логістики є термін управління ланцюгом поставок, що є свідченням зростаючого розуміння компаніями важливості координації всіх функцій і бізнес процесів.

В даних надскладних умовах не тільки для України та українського народу, а й для економіки країни є досить актуальною темою проблема логістики. Україна здійснювала свій експорт в Європу через такі види транспорту:

- 1) повітряні перевезення;
- 2) морське перевезення;
- 3) залізничне перевезення;
- 4) автомобільне перевезення.

Наразі логістичний аудит, так як і будь який інший є актуальним як ніколи, так як багато проблем які потрібно вирішувати, оскільки змінюється вся логістика і маємо проблеми із старими логістичними шляхами і маємо будувати нові, нехай зараз вони будуть тимчасовими, але можливо припустити що саме вони стануть незабаром вже постійними.

Через агресію проти України, три види перевезень стали неможливими або дуже небезпечними. Повітряний простір Україна закрила з 24 лютого і досі не відомо коли він знову буде відкритим, так як є постійна загроза ракетного удару.

Україна має 13 портів які розташовані в Азовському та Чорному Морі, а саме це такі порти як: Білгород-Дністровський, Бердянський, Ізмаїльський, Маріупольський, Миколаївський, Одеський, Спеціалізований морський порт Ольвія, Південний, Ренійський, Скадовський, Херсонський, Усть-Дунайський, Чорноморський. Всі вони були закриті так як або вони знаходяться на території де наразі ведуться бойові дії або на території де є

велика загроза того що як тільки наші кораблі вийдуть у водний простір по них буде нанесено удар.

Залізничне сполучення України з Європою також є складним питання, так як ключовою нашою проблемою є те що ми маємо різні колії, і процес розгрузки, а потім погрузки потягів є тривалим та досить дорогим процесом. І також не можна виключати такого фактору як постійний ризик ракетного удару по залізничним коліям.

З перевезенням автомобільним шляхом є також значна проблема, так як з усіх видів перевезень він є найдорожчим, а це є прямим показником того що ціни будуть значно дорожчими.

Російські війська свідомо знищують цивільну інфраструктуру України. Загалом сума, і це тільки офіційно задокументованих збитків нанесених Україні на середину травня вже перевищує понад 90 мільярдів доларів і з кожним днем війни ця сума збільшується. Пошкодження яких зазнала Україна з 24 лютого, що напряду впливають на логістику країни: перше – це пошкодження 6,3 тис. км головних колій; друге – це зруйнування 23573 км автомобільних доріг; третє – пошкодження 289 автомобільних та 41 залізничних мостів.

Виходячи з цього Україна повинна швидко перебудувати свою логістичну систему. На даний момент Україна вже має бездовільний проїзд для перевізників пального, а також на території Польщі вже зараз працює значна частина логістичних хабів для ефективного керування перевезеннями.

На міжнародній конференції, де були присутні представники України, яка проходила на початку травня українським представникам вдалося домовитися з польськими представниками, про безвільний проїзд вантажівок з паливом.

Так як постійні ракетні удари по нафтопереробним заводам та нафтобазах, а також і по деяких АЗС створили критичну ситуацію в Україні на ринку палива. Це призвело до того що запаси на мінімумі, а ціни на пальне на максимумі.

Міністерство інфраструктури своїй команді на меті ставить: повну лібералізацію міжнародних вантажних перевезень для вирішення даного питання в такий непростий для країни час. Нові правила перевезень вже набирають чинності і ними можуть скористатися як і українські перевізники, так і польські перевізники.

Також держава, Україна, надалі має намір продовжувати роботу над системою спрощення вантажних перевезень та створення максимально простих та доступних правил для всіх перевізників необхідних для України вантажів.

Наданий момент для безвільного виїзду на територію Польщі для перевізників пального необхідно пройти онлайн-реєстрацію шляхом заповнення форми, яка містить такі графи відповідно для заповнення:

- назва автомобільного перевізника;
- державний номер тягача;
- державний номер напівпричепа / причепа;
- місце завантаження;
- пункт пропуску;
- водій;
- контактний номер телефону водія.

Також доцільно згадати те що у квітні Україна та Польща прийшла до домовленості про збільшення об'ємів залізничних перевезень українського експорту до ЄС та на світовий ринок через Європу. А вже ближчим часом має бути створено спільне логістичне підприємство.

Наразі важко уявити якісь подальші дії що будуть відбуватися у логістичному світі, навіть важко якось прогнозувати. Зрозумілим залишається тільки одне що так як було точно вже не буде, світ змінюється, все змінюється.

Але прогнози є позитивними як для логістичного аудиту так і для аудиту загалом, так як потрібно буде відбудовувати країну після війни і проводити публічні закупівлі на ті чи інші послуги, матеріали будь що. І тут досить актуальним буде отримання висновку від

професійних фахівців, так як висновок є прямим доказом того що підприємство, компанія, фірма здійснює свою діяльність чесно та прозоро і що її фінансова звітність відповідає нормативним вимогам.

Список використаних джерел

1. Новини. Електронний ресурс : режим доступу - <https://landlord.ua/news/ukraina-ta-polshcha-domovylys-maksymalno-sprostyty-proizd-vantazhivok-z-palyvom/>
2. Електронний ресурс : режим доступу - https://revolution.allbest.ru/marketing/00657098_0.html

Фоміна Т. В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна

ЗМІНИ ЗАКОНОДАВСТВА У ЧАСТИНІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія Російської Федерації проти України, окрім морально-психологічного удару на суспільство, суттєво вплинула на стан та умови ведення бізнесу. Із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні було введено особливий правовий режим – воєнний стан. Це суттєво відзначилось на первинних осередках економіки – суб'єктах підприємницької діяльності, – як фізичних, так і юридичних особах.

Ряд підприємств, які провадили свою діяльність в регіонах, що наразі перебувають у зоні активних бойових, або припинили роботу, або знищені фізично, або працюють на неповну потужність та в надскладних умовах. Поряд з цим, суб'єкти господарювання, що знаходяться у відносно «спокійних» областях України також відчують на собі негативні наслідки війни, а саме: порушено технологічні ланцюжки та логістичні зв'язки, експортоорієнтовані підприємства позбавлені (повністю або частково) можливості постачання продукції (товарів) за кордон, втрачено значну частину ринків збуту всередині країни, накопичено залишки нереалізованої готової продукції на складах (у тому числі тієї, що швидко псується), мобілізація працівників (часто висококваліфікованих і затребуваних професій, замінити яких доволі складно), внутрішня і зовнішня міграція населення, порушення платіжного балансу та платоспроможності підприємств, а, наприклад, будівельна галузь взагалі припинила роботу тощо. Всі ці фактори мають негативний вплив на економіку країни в цілому, адже робота бізнесу забезпечує податкові надходження до бюджетів різних рівнів.

Наслідки війни вже несуть за собою колосальні втрати, адже наразі активні бойові дії ведуться (велись) у бюджетоутворюючих регіонах (м. Київ, промислові агломерати Східної України тощо), внесок яких до ВВП держави мав істотне значення. По закінченні бойових дій Україна потребуватиме значних фінансових ресурсів для відновлення не лише соціальної інфраструктури, а й промислового потенціалу. Тому нагальними та очікуваними були представлені владою напрямки стимулювання українського бізнесу у частині оподаткування та впровадження державних і донорських програм, що покликані зберегти робочі місця, підтримати підприємства та відродити економіку країни в цілому.

Політика підтримки існуючих суб'єктів господарювання і стимулювання їх діяльності для забезпечення військових потреб призвели до розроблення Урядом країни заходів дерегуляції та лібералізації умов ведення бізнесу в такий складний період. Так, у березні 2022 року Верховна рада України ухвалила ряд законів щодо внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України (таблиця 1).

Таблиця 1

Законодавчі акти, що регламентують порядок діяльності та оподаткування суб'єктів господарювання на період воєнного стану в Україні

Законодавчий акт	Дата прийняття	Суть
Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [5]	03.03.2022 р. № 2115-IX	Щодо порядку подання звітності та/або документів до контролюючих органів та незастосування адміністративної та/або кримінальної відповідальності за її неподання чи несвоєчасне подання
Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [2]	03.03.2022 р. № 2118-IX	Щодо особливостей справляння податків і зборів на період до припинення або скасування воєнного стану на території України
Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [3]	15.03.2022 р. № 2120-IX	Розширення переліку особливостей справляння податків і зборів на період до припинення або скасування воєнного стану на території України
Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» [4]	24.03.2022 р. № 2142-IX	Уточнення об'єктів оподаткування, ставок, строків сплати та подання звітності за рядом податків та зборів на період дії воєнного стану тощо

Основні зміни, що регламентують порядок діяльності та оподаткування суб'єктів господарювання на період воєнного стану в Україні умовно можна поділити на два основні блоки: щодо порядку адміністрування податків і зборів та Щодо особливостей справляння конкретних податків і зборів.

У частині реалізації функцій податкового контролю до платників податків не будуть застосовуватись штрафні санкції за несвоєчасне подання податкової звітності з усіх видів податків за умови, що граничний строк подання такої звітності припадає на період з 24 лютого 2022 року до останнього дня місяця припинення воєнного стану.

Технічні проблеми у роботі Єдиного реєстру податкових накладних та Єдиного реєстру акцизних накладних унеможливує їх реєстрацію. Тому, штрафи, передбачені ст. 1201 та 1202 Податкового кодексу України [1], до суб'єктів господарювання застосовуватись не будуть на той же період. Те ж саме стосується і подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового. При цьому, слід зауважити, що платник податків зобов'язаний здійснити реєстрацію податкових і акцизних накладних та подати інші податкові документи протягом шести місяців після припинення правового режиму воєнного стану в Україні. Слід підкреслити, що такі «податкові пільги» стосуються лише тих податків та зборів, які врегульовано Податковим кодексом України. Також суб'єкти господарювання звільняються від сплати пені за прострочення сплати податків (зборів), і, навіть, та пеня, що нарахована автоматично після 24 лютого 2022 року, буде списана.

У першу чергу вказані вище вимоги стосуються тих підприємств, які дійсно через війну не можуть виконувати свій податковий обов'язок. Тому, все ж таки, бажано тим підприємствам, які наразі в змозі виконувати свої податкові зобов'язання, все ж таки сплачувати податки, а не користуватись ситуацією задля отримання «сумнівної вигоди». Якщо ж такої можливості об'єктивно немає, то підприємство може забезпечити себе на майбутнє шляхом отримання індивідуального сертифікату про засвідчення форс-мажорних обставин в регіональному відділенні Торгово-Промислової Палати України.

Пунктом 69.2 Підрозділу XX Перехідних положень Податкового кодексу України [1] запроваджено мораторій на податкові перевірки – «податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються». Проте, дія мораторію не поширюється на: камеральні перевірки податкових декларацій (уточнюючих розрахунків), які подаються із заявою про повернення суми бюджетного відшкодування; камеральні перевірки податкових декларацій платників єдиного податку четвертої групи; фактичні перевірки. Виявлені у ході зазначених камеральних і фактичних перевірок порушення, що потягнуть за собою застосування штрафних санкцій, не звільняють платників податків від їх сплати – тобто у даному випадку мораторій на застосування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) не діятиме.

Також внесені зміни щодо надсилання (вручення) платнику податків актів за результатами таких камеральних перевірок. Такі акти на період діє воєнного стану надсилаються контролюючим органом до електронного кабінету та одночасно на електронну адресу платника податку. При цьому, «перебіг строків подання та розгляду заперечень, додаткових документів та пояснень, прийняття, надсилання та оскарження податкового повідомлення-рішення зупиняється» [1].

На період дії воєнного стану для банків, інших фінансових установ та контролюючих органів зупиняється перебіг строків, визначених для надсилання повідомлення про відкриття або закриття рахунка платника податків –юридичної особи (резидента і нерезидента), у тому числі відкритого через його відокремлені підрозділи, чи самозайнятої фізичної особи до контролюючого органу, в якому обліковується платник податків, та повідомлень про взяття рахунку на облік або відмову у взятті контролюючим органом рахунку на облік.

На період дії воєнного стану в Україні припиняється перебіг строків, встановлених для взяття на облік у контролюючих органах юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків та зборів за основним місцем обліку або фізичних осіб-підприємців за податковою адресою та передачі даних про взяття на облік таких платників податків у контролюючих органах до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Доволі актуальним питанням наразі є втрата первинних документів під час війни. У випадку фізичної неможливості вивезення первинних документів з території, де відбувались (відбуваються) бойові дії, рекомендується надати до контролюючого органу повідомлення у довільній формі про неможливість вивезення первинних документів за місцем обліку, в якому зазначити обставини, що призвели до втрати чи неможливості вивезення документів, податкові (звітні) періоди та перелік таких первинних документів. Це стане підставою для збереження витрат, від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток, податкового кредиту з ПДВ тощо.

Отже, податкове стимулювання бізнесу, його дерегуляція та лібералізація в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим кроком, адже сплата податків є вирішальною умовою функціонування економіки країни.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.05.2022)
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного

стану : Закон України від 03 бер. 2022 р. № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 бер. 2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zak.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-577175.html> (дата звернення: 10.05.2022)

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України від 24 бер. 2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-%D0%86%D0%A5#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

5. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03 бер. 2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

Шерер І. Л.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Питання організації внутрішнього контролю є надзвичайно актуальним для сучасного бізнесу, оскільки будь-яке підприємство безумовно повинне мати здатність вчасно фіксувати свої помилки і своєчасно їх виправляти. Бюджетування робить певний внесок у підвищенні ефективності системи внутрішнього контролю господарської діяльності виробничих підрозділів промислового підприємства.

Бюджетування (Budgeting) – це динамічний процес підготовки окремих бюджетів, який об'єднує плани та цілі окремих підрозділів і підприємства в цілому та рішення для їх досягнення. Бюджетування – один з основних інструментів управління підприємства. Воно давно і активно використовується компаніями як технологія фінансового планування. Застосування бюджетування дозволяє керівникам відстежувати стан справ у всіх підрозділах компанії, забезпечити взаємодію і налагодити їх дії для спільної стратегічної мети. [1, с. 97].

Бюджетний контроль є невід'ємною частиною системи бюджетування. Це процес, що дозволяє визначити рівень досягнення підприємством встановлених корпоративних цілей, використовуючи механізм бюджетів. Розрізняють три види бюджетного контролю: попередній, поточний та заключний (рис. 1).

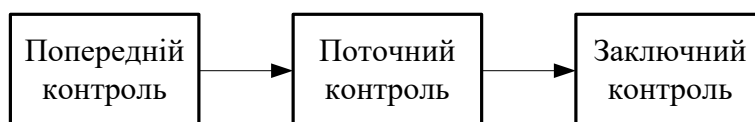

Рис. 1. Види бюджетного контролю
Джерело: побудовано автором.

На першій стадії бюджетування здійснюється попередній контроль. При формуванні бюджетів розглядаються різні варіанти дій до того часу, поки складений бюджет не буде відповідати встановленим критеріям, тому процес складання бюджетів має ітеративний характер.

Безпосередньо під час виконання бюджету здійснюється поточний контроль. Завдання його полягає у зіставленні фактичних та бюджетних показників, виявленні відхилень та здійсненні по можливості коригувальних дій. Для поточного контролю важливо визначити коло показників, що піддаються коригуванню, та здійснити ефективне організаційне забезпечення. Таким чином, основна значимість поточного бюджетного контролю полягає в тому, що коригувальні дії щодо виконання бюджету виробляються тоді, коли існує можливість виправлення, тим самим наближаючи фактичні результати до бюджетних.

Заключний контроль здійснюється по завершенні контрольованої діяльності, зіставляючи фактичні результати та бюджетні показники. Аналіз виконання зведеного бюджету є заключною стадією бюджетного процесу, під час якого йде порівняння фактичних і планових даних, і аналіз відхилень фактичних показників від планових за звітним бюджетним періодом. На основі результатів проведеного план-факту аналізу вносяться коригування в господарську стратегію та тактику організації, і розробляється бюджет на наступний рік.

Загальна схема організації бюджетного контролю економічної діяльності виробничих підрозділів представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Схема організації бюджетного контролю діяльності
виробничих цехів

№ з/п	Показники	Суб'єкти бюджетного контролю							
		Цехи	Технологічна служба	Служба механіка та енергетики	Служба постачання	Планова служба	Бухгалтерія	Служба організації праці та заробітної плати	Адміністрація
1.	Обсяг виробництва в натуральному вираженні	+	+	+		+	+		
2.	Обсяг виробництва у вартісному вираженні			+		+	+		
3.	Номенклатура продукції в натуральному вираженні	+	+	+		+	+		
4.	Номенклатура продукції у вартісному вираженні		+	+		+	+		
5.	Ритмічність виробництва	+		+		+			
6.	Якість продукції	+	+	+		+			
7.	Обсяг матеріальних ресурсів	+	+	+	+	+	+		+
8.	Обсяг чисельності працюючих	+				+	+	+	+
9.	Виробничі накладні витрати	+	+	+		+	+	+	+

Джерело: побудовано автором.

В основу її розробки покладено такі міркування. Організаційними центрами бюджетного контролю економічних сторін діяльності цехів основного і допоміжного виробництв повинні бути перш за все самі цехи.

Тут безпосередньо відбуваються локальні господарські операції і виробничі процеси, що утворюють ті економічні сукупності, які визначають ступінь досягнення цілей кожним виробничим підрозділом, а в решті і всім підприємством. Ось чому контроль повинні

здійснювати особи, прямо пов'язані з цими процесами. Центрами бюджетного контролю повинні бути відділи та служби, які взаємодіють з виробничими підрозділами з тих чи інших сторін діяльності. Контроль на цьому рівні потрібен для того, щоб, з одного боку, активно втручатися в діяльність кожного цеху з метою бюджетного усунення негативних відхилень, з іншого – узагальнювати оперативну інформацію по всіх підрозділах та визначати загальні для підприємства тенденції.

Результати роботи кожного цеху знаходяться в полі зору вищої адміністрації, але в ієрархічній системі управління вона не є центром бюджетного контролю в тому значенні, яке відводиться, наприклад, плановій службі, іншим відділам та службам, що узагальнюють результати всіх підрозділів і безпосередньо регулюють відхилення.

Список використаних джерел

1. Управління ефективністю діяльності : Навчальний посібник / [Н.О. Лоханова, О.С. Бойко, Т.О. Муренко та ін.]; за ред. Н.О. Лоханової. Харків : «Діса плюс», 2021 р. 194 с.

Шульга С. В.

д-р екон. наук, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
м. Київ, Україна

ТЕСТИ ЗАХОДІВ КОНТРОЛЮ В АУДИТІ

Тести заходів контролю є процедурою оцінки ризиків в аудиті [1]. Оцінка ризику аудитором є відправною точкою для планування перевірки та визначення конкретних аудиторських процедур з метою отримання доказів щодо фінансової звітності суб'єкта господарювання. Як свідчать дані Комітету з контролю якості, не всі суб'єкти аудиторської діяльності під час оцінки ризиків аудиту проводять оцінку заходів контролю замовників (клієнтів) аудиту [2]. Такий стан речей призводить до неякісного виконання аудиту, відповідно аудитор може припуститися хибної думки щодо фінансової звітності.

В табл. 1 представлено розроблений робочий документ щодо тестування засобів контролю замовника (клієнта) аудиту.

Таблиця 1

Тестування заходів контролю

Об'єкти перевірки /заходи контролю	Процедури оцінки ризику	Сутність процедури та її оцінка
01	02	02
1. Операції клієнта: відвантаження продукції (товарів, робіт, послуг), оприбуткування, нарахування заробітної плати, тощо/надання дозволу	Спостереження за застосуванням заходів контролю, інспектування документів: чи було надання дозволів на операцію? чи є уповноваженими особи, що зробили дозвільні написи?	Дослідити процес надання дозволів на відвантаження продукції через інспектування первинних документів – накладних, актів, тощо
2. Планові показники формування звітності (податкової, статистичної, фінансової)/перегляд показників діяльності	Інспектування документів: чи проведено перегляд планових показників управлінським персоналом, показників фінансової звітності. В яких документах це зафіксовано?	Визначення відповідальних осіб за процесом фінансового звітування, за процесом нагляду за звітуванням

01	02	03
3. Облікові реєстри, фінансова звітність /перегляд результатів обробки інформації	Інспектування документів: чи проводиться перегляд результатів обробки інформації? Хто є відповідальною особою за такий перегляд? Чи були виявлені помилки в обліку та звітності за результатами перегляду в поточному та минулому періоді?	Спостереження за обробкою інформації (в який спосіб автоматизовано облік, як вносяться дані в програмному забезпеченні), описати процес спостереження, можливо організувати процес спостереження через платформу zoom, teamviewer); виявити зміни в середовищі контролю та вплив цих змін на процес фінансового звітування; оцінка заходу контролю
4.Активи/фізичні заходи контролю	Спостереження за застосуванням заходів контролю, інспектування документів: чи проводилась інвентаризація активів? в який спосіб вона задокументована?	Спостереження за процесом вибіркової інвентаризації можливо організувати через платформу zoom, відео фіксацію процесу інвентаризації; інспектування інвентаризаційних відомостей, протоколів та рішень інвентаризаційної комісії
5. Показники фінансової звітності/оцінка ризиків діяльності клієнтом	Чи проводилась оцінка ризиків діяльності на підприємстві? Які є результати такої оцінки?	Інспектування документів щодо оцінки ризиків діяльності клієнтом (вказати, які саме документи проінспектовані); оцінка попереднього досвіду роботи аудитора із суб'єктом господарювання та оцінка аудиторських процедур, що виконані під час попередніх аудитів: • попередні викривлення та чи були вони своєчасно виправлені; • характер діяльності суб'єкта господарювання та його середовища, а також його внутрішній контроль (включаючи недоліки внутрішнього контролю); • суттєві зміни, яких зазнав суб'єкт господарювання або його діяльність з попереднього фінансового періоду, які можуть допомогти аудитору отримати достатнє розуміння суб'єкта господарювання для ідентифікації та оцінки ризиків суттєвого викривлення; • ті конкретні типи операцій та інших подій або залишків рахунків (та пов'язані розкриття), щодо яких аудитору було складно виконати необхідні аудиторські процедури, наприклад, внаслідок їх складності

Продовження табл. 1

01	02	03
5.Наявні бізнес - плани, стратегії, інструкції з внутрішнього контролю, протоколи зборів тих, кого наділено найвищими повноваженнями щодо заходів контролю, огляд змін щодо заходів контролю/моніторинг заходів контролю	Чи проводилися моніторинг заходів контролю? Які є результати моніторингу?	Інспектування документів щодо моніторингу заходів контролю; огляд адміністративних та виробничих приміщень; оцінка заходу контролю
Висновок аудитора щодо тестування заходів контролю та дієвості системи внутрішнього контролю клієнта Дата, прізвища та підписи відповідальних осіб		

Джерело: складено автором на підставі [1]

Тестування заходів контролю проводиться на підставі вибіркового дослідження на етапі планування і має забезпечити оцінку ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності. Запропонований робочий документ спрямований на отримання аудиторських доказів щодо системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, звітність якого перевіряється.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016 – 2017 року). URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf)

2. Аналіз порушень суб'єктами аудиторської діяльності професійних вимог щодо якості аудиторських послуг за 2021 рік. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/6_%D0%9A%D0%AF_%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8C-%D1%83%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB.%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-2021.pdf

СЕКЦІЯ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Idrian P., Phd

Uczelnia Państwowa im. S. Batorego

Skierniewice, Poland

The Stefan Batory State University in Skierniewice, Poland

ANALIZA KORZYŚCI I OGRANICZEŃ W KORZYSTANIU Z RYNKU E-COMMERCE W ZWIĄZKU POPULARYZACJĄ HANDLU ELEKTRONICZNEGO W DOBIE PANDEMII

Analysis of the benefits and limitations of using the e-commerce market in connection with the popularization of e-commerce in the pandemic era

Streszczenie

W związku z rozwojem branży handlu elektronicznego w czasie pandemii artykuł podejmuje problematykę korzyści i zagrożeń jakie wynikają z dokonywania transakcji zakupowych w internecie zarówno dla strony konsumenckiej, jak i dla przedsiębiorców prowadzących działalność na rynku e-commerce.

Słowa kluczowe: internet, e-commerce, handel elektroniczny.

Wstęp

Czas pandemii Covid-19 niewątpliwie wpłynął na zmianę funkcjonowania w zasadzie każdej sfery ludzkiego życia. Obawa o własne zdrowie, a także działania zapobiegawcze na różnych szczeblach sprawiły, że wiele społeczeństw musiało diametralnie zmienić swoje dotychczasowe przyzwyczajenia. Wprowadzane obostrzenia wpłynęły także na funkcjonowanie całej sfery gospodarczej. Storna popytowa (konsumenci) została odcięta od dostępności do wielu dóbr i usług, z których korzystała na co dzień. Z kolei storna podaźowa (przedsiębiorstwa) musiały momentalnie zmienić zasady swojego funkcjonowania, tak aby w ramach panujących obostrzeń móc przetrwać niepewne czasy pandemii i dalej funkcjonować na rynku. Bez wątpienia czas pandemii, był wielkim wyzwaniem dla wielu firm działających w różnych branżach.

Paradoksalnie wiele razy bywa tak, że coś co niesie za sobą negatywne zjawiska, pozwala po pewnym czasie wyciągnąć pozytywne wnioski na przyszłość i dostrzec to co w poprzednich uwarunkowaniach nie było tak widoczne. Podobne analogia miała miejsce w branży rynku e-commerce [1], którego dynamika znacząco wzrosła w momencie, kiedy konsumenci mieli ograniczony dostęp do produktów kupowanych w tradycyjny sposób (osobiście). E-commerce w czasie pandemii pozwoliło klientom na dostęp do szerokiej gamy produktów w bezpieczny sposób, a firmom pozwoliło na funkcjonowanie, mimo restrykcji i ograniczeń.

Jak podają badania jeszcze 5 lat temu światowy rynek miał wartość ok. 1 biliona USD. Teraz jest to ponad 3 biliony USD a rynek globalnego handlu elektronicznego rośnie po 20% co roku. W Niemczech przez internet kupuje 77% obywateli, a we Francji 67%. Nawet w Czechach czy na Słowacji jest to po 59% [2].

Pandemia spowodowała znaczne przyspieszenie rozwoju handlu elektronicznego, coraz więcej firm wprowadziło swoje produkty do sprzedaży w sieci, a z drugiej strony się pojawiły się nowe grupy klientów, które dotychczas sceptycznie podchodziły do zakupów w sieci. Mniejsze sklepy z ograniczoną paletą produktów mają możliwość zwiększenia obrotów handlowych,

stworzenia wydarzeń promocyjnych i wyspecjalizowanych usług czyniących zakupy klienta przygodą. Rośnie też grupa klientów preferujących zakupy wyłącznie przez internet.

W związku z powyższym warto zastanowić się jakie szanse i zagrożenia wynikają z korzystania z możliwości jakie daje handel elektroniczny zarówno dla konsumentów, jak i dla przedsiębiorców.

Każde przedsiębiorstwo decydujące się na działalność w sieci wkracza w nowe środowisko. Środowisko to daje przedsiębiorstwu nowe możliwości korzystania z zalet jakie posiada, ale też kryje w sobie pewne ograniczenia, które należy przezwyciężyć. W poniższej części przedstawione zostaną te dwie strony medalu oraz niektóre sposoby ich likwidacji. Bilans słabych i mocnych stron przedsiębiorstwa działającego w internecie przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Mocne i słabe strony przedsiębiorstwa internetowego

Mocne strony	Słabe strony
Większa elastyczność działania niż na rynku tradycyjnym	Konieczność posiadania środków na zakup infrastruktury teleinformatycznej
Duża szybkość realizacji transakcji niż na rynku tradycyjnym (np. płatności internetowe)	Konieczność posiadania dostępu do dużych baz danych
Możliwość prowadzenia wspólnej polityki handlowo-przemysłowej pomiędzy firmami	Konieczność posiadania zaufania do innych organizacji działających w sieci
Obniżenie kosztów realizacji transakcji w działaniu w sieci	Możliwość natknięcia się na niekompetentne i niesprawdzone firmy
Obniżenie nakładów inwestycyjnych na rozwój przedsiębiorstwa	Czasowa niewydolność i niekompatybilność urządzeń komputerowych
Brak uprzedzeń kulturowych, rasowych i innych (kontakty elektroniczne)	Konieczność posiadania szerokiej wiedzy z zakresu prawa (w tym międzynarodowego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kisielnicki, H. Sroka, *Systemy informacyjne biznesu*, Placet, Warszawa 2005, s. 224-225.

Jak stanowi tabela prowadzenie działalności w internecie, to oczywiście wielka szansa, ale nie jest ona pozbawiona słabych stron. Dlatego po raz kolejny istotne jest właściwe zorganizowanie koncepcji prowadzenia takiego. Przechodząc do sedna korzyści i ograniczeń w handlu elektronicznym można wyszczególnić korzyści, które będą odnosić się zarówno do sprzedającego jak i kupującego. Wszystkie te korzyści zostały przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2

Korzyści z handlu elektronicznego

Dla klientów	Dla firm
Znaczna wygoda i oszczędność czasu	Niskie koszty i ich redukcja
Łatwy i szybki dostęp do informacji	Elastyczność – ciągłe aktualizowanie oferty
Możliwość analizy i porównywania konkurencyjnych ofert	Bardziej szczegółowe opisy towarów
Możliwość lepszego zapoznania się z ofertą	Uatrakcyjnienie oferty poprzez organizowanie licytacji
Dostęp do asortymentu towarów na całym świecie	Dostęp do nowych klientów
Precyzyjny opis towarów	Skrócenie czasu dostępu do rynku towarów i usług
Klient może się przenieść bezpośrednio na stronę producenta poprzez linki	Uzyskanie przewagi konkurencyjnej
Towary dostępne przez sieć (np. oprogramowanie) są cenowo korzystniejsze	Dostęp do rynku światowego (100mln potencjalnych klientów na świecie)
Możliwość przeglądania oferty bez ograniczeń czasowych i odległościowych	Eliminacja negatywnego zjawiska sezonowości na rynku lokalnym
Możliwość wyszukania towarów wg dowolnych kryteriów (np. cena, rodzaj).	Efektywność – prezentacja oferty przez 24 godziny na dobę przez cały rok

Nowe możliwości (np. przesłuchanie płyty przed kupnem, recenzja, próbka, książki).	Interaktywność – pozwala dostarczyć o wiele więcej informacji o kliencie niż tradycyjne kanały
	Obniżenie kosztów połączeń telefonicznych
	Wzrost poziomu sprzedaży i wartości firmy
	Lepsze wykorzystanie możliwości produkcyjnych, magazynowych i transportowych
	Szybki i łatwy dostęp do informacji gospodarczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kuck, *Nowoczesne technologie w logistyce*, AON, Warszawa 2013, s. 155-156.

W kolejnej tabeli przedstawiono drugą stronę tego medalu. Prowadząc działalność handlową w internecie spotkamy też sporo ograniczeń i niedogodności utrudniające transakcje. Podobnie jak w poprzednim przypadku ograniczenia te dotyczą klientów i handlowców.

Tabela 3

Zagrożenia w handlu elektronicznym

Dla klientów	Dla firm
Kwestia bezpieczeństwa płatności przez sieć	Zbyt wysoki koszt dostarczenia niektórych towarów do klienta
Niepewność co do rzetelności sprzedawcy	Brak efektywnego i rozbudowanego systemu spedycyjnego i dostawczego
Brak możliwości wypróbowania czy oględzin zakupywanego towaru	Brak efektywnej obsługi płatności kartami kredytowymi
Odczuwalny brak fizycznie istniejącego sprzedawcy, który może nam odpowiedzieć na nurtujące pytania	Obniżenie osiąganych marż, wynikające z „wojny cenowej” między firmami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kuck, *Nowoczesne technologie w logistyce*, AON, Warszawa 2013, s. 156-157.

Tabela 4

Korzyści i ograniczenia w handlu elektronicznym

Korzyści	
1.	Zmniejszenie kosztów transakcji handlowych
2.	Możliwość większego wyboru
3.	Automatyzacja składania i realizacji zamówień oraz ich monitorowania
4.	Zmniejszenie kosztów zakupów i obniżenie cen aukcji
5.	Zracjonalizowanie kosztów związanych z wyposażeniem biur i personelem
6.	Zwiększenie prostoty kontaktu z klientem i pozyskiwania od nich informacji
7.	Zmniejszenie poziomu zapasów magazynowych
8.	Szybkie zamieszczanie i korygowanie oferty handlowej
9.	Możliwość przechowywania danych handlowych
10.	Przejrzystość transakcji (eliminacja zjawisk korupcyjnych)
11.	Oszczędność czasu i podróży fizycznej w poszukiwaniu produktów i usług
Ograniczenia	
1.	Nienadążanie ustawodawstwa za dynamicznym rozwojem i zmiennością e-handlu
2.	Brak możliwości wypróbowania i oględzin kupowanego towaru
3.	Brak standardów i protokołów komunikacji: stale rozwijająca się sieć telekomunikacyjna, trudności w zintegrowaniu oprogramowania
4.	Utrudniony dostęp do internetu w niektórych obszarach kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Kuck, *Nowoczesne technologie w logistyce*, AON, Warszawa 2013, s. 155-156.

Tabela 4. przedstawia zbiorcze podsumowanie korzyści i ograniczeń w handlu elektronicznym bez podziału na strony transakcji.

Podsumowanie

Po analizie powyższych rozważań oraz zawartości zestawień w podanych tabelach, można dojść do wniosku, że przewaga korzyści z wykorzystania handlu elektronicznego nad jego ograniczeniami i barierami jest bezsporna. Większość ograniczeń jest możliwa do rozwiązania, a z biegiem czasów powstawać będą nowe narzędzia do usprawniania jego funkcjonowania. Rynek handlu elektronicznego daje mnóstwo możliwości dla kupujących i sprzedających, a jego możliwości dają ogromnym obszar do działalności biznesowej. Tylko od poważnego i profesjonalnego podejścia sprzedawców zależy, czy klienci zaufają tej formie zakupów i czy tak ją polubią, że będą do niej systematycznie wracać.

1. Pojęcia e-commerce i handel elektroniczny należy traktować utożsamiając.

2. www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/e-commerce-in-the-time-of-covid-19-3a2b78e8/ (11.05.2022.)

Афанасьєва В. Д.

студентка 36 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Будь-який бізнес – це сукупність певних процесів, а для успішного ведення бізнесу необхідно правильно ними управляти. Прийняття управлінських рішень повинно відповідати цілям, які поставлені перед організацією, а також ґрунтуватися на даних, що описують поточну ситуацію на підприємстві. Для отримання такої інформації здійснюється аналіз фінансового стану. Метою його проведення є оцінювання фінансової незалежності підприємства, достатності наявного капіталу, можливості обходитися без використання залучених коштів, а також встановлення динаміки незалежності. Найважливішою характеристикою фінансового стану підприємства є фінансова стійкість. Тому, незважаючи на те, чи плануєте ви розпочати власний бізнес найближчим часом або вже маєте його, забезпечення фінансової стійкості допоможе збільшити ваші шанси на успіх.

Існує безліч визначень цього поняття. Більшість із них об'єднує те, що фінансова стійкість – це відсутність періодів, коли фінансова система не функціонує, тобто криз.

Узагальнюючи можна сказати, що фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Найважливішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища [1, с. 50].

У ринкових умовах фінансова стійкість є основою стабільності організації. Вона характеризує той стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно розпоряджаючись грошовими коштами, може за допомогою їх ефективного використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також покрити витрати з розширення й оновлення виробництва. Організація та управління фінансовою стійкістю є найважливішими аспектами роботи фінансово-економічної служби підприємства й включають низку організаційних заходів, що охоплюють планування, оперативне управління, а також створення гнучкої організаційної структури управління

всім підприємством і його підрозділами [2, с. 60].

Користуватися результатами такого аналізу можуть засновники підприємства, керівництво, банки та ділові партнери. Саме оцінка фінансової стійкості дає змогу зовнішнім користувачам визначити фінансові можливості підприємства в майбутньому.

Стійкість оцінюють за допомогою абсолютних і відносних показників. Перші дають уявлення того, в якому стані знаходяться фінансові запаси організації і якими джерелами вона може їх покрити. Серед основних абсолютних показників виділяють наступні:

- власні оборотні засоби;
- власні кошти та довгострокові кредити і позики;
- основні джерела покриття запасів.

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості [3, с. 18]:

- абсолютна фінансова стійкість – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати;

- нормальна стійкість фінансового стану – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;

- нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;

- кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Відносні ж показники дозволяють оцінити ступінь, в якому різні фактори визначають фінансове положення компанії. Зокрема, з'являється можливість зрозуміти рівень важливості зовнішніх фінансових джерел. Проте аналіз фінансової стійкості не зводиться до простого обчислення значень коефіцієнтів і подальшого співвідношення їх з нормативними або базовими показниками. Підсумком проведення повинен стати обґрунтований висновок щодо поточного стану компанії, який стане основою для прийняття рішень щодо підтримання або покращення ситуації.

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних засобів покриває кошти, що вкладені в активи, не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості і має ресурси для того, щоб розрахуватися за своїми зобов'язаннями в установлені терміни [4, с. 78]. Проте справжню цінність такого стану найкраще проілюструє його відсутність, тобто періоди фінансової нестабільності, коли банки неохоче фінансують прибуткові проекти, ціни на активи надмірно відхиляються від їхньої внутрішньої вартості, а платежі можуть надходити невчасно.

Проведемо аналіз фінансової стійкості ТОВ «Сільпо-Фуд» та визначимо її тип. Для розрахунків, які наведені у табл. 1, було використано Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства станом на 31 грудня 2020 року [5, с. 11-12].

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Сільпо-Фуд», тис. грн.

№ рядка	Показник	Стаття (розрахунок)	На початок звітного року	На кінець звітного року
01	02	03	04	05
1.	Власний капітал	1495	1 804 908	-1 107 692
2.	Необоротні активи	1095	14 690 205	15 409 290
3.	Власні обігові кошти	(р.1-р.2)	-12 885 297	-16 516 982
4.	Довгострокові зобов'язання	1595	9 130 904	12 285 686
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	(р.3+р.4)	-3 754 393	-4 231 296

Продовження табл. 1

01	02	03	04	05
6.	Короткострокові кредити та позики	1600+1605	89 164	1 300
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	(p.5+p.6)	-3 665 229	-4 229 996
8.	Запаси	1100	5 225 838	5 622 338
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	(p.3-p.8)	-18 111 135	-22 139 320
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	(p.5-p.8)	-8 980 231	-9 853 634
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	(p.7-p.8)	-8 891 067	-9 852 334
12.	Тип фінансової стійкості	кризовий фінансовий стан	0;0;0	0;0;0

Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості ТОВ «Сільпо-Фуд» свідчить, що на підприємстві запаси і витрати більші суми власних оборотних коштів як на початок звітнього року, так і на кінець. Також бачимо, що підприємство повинно було збільшити свої довгострокові зобов'язання на 3 154 782 тис. грн., однак власних та довгострокових джерел формування запасів все ж таки не вистачило, щоб покрити запаси товариства. Це підтверджується нестачею зазначених джерел формування запасів як на початок звітнього року (8 980 231 тис. грн.), так і на кінець (9 853 634 тис. грн.).

Бачимо, що на кінець звітнього року нестача власних та довгострокових джерел фінансування запасів збільшилася на 8,9% (8 980 231 тис. грн. та 9 853 634 тис. грн.). Це відбулося внаслідок випередження темпів зростання запасів підприємства, порівняно з темпами зростання власних оборотних коштів (107,6% проти 28,2%). Ця негативна тенденція, вказує на відсутність спроб управлінського персоналу так спланувати фінансову стратегію розвитку підприємства, щоб у перспективі його запаси були сформовані тільки за рахунок основних джерел їх покриття.

Тип фінансової стійкості на підприємстві є кризовим. До того ж підприємство знаходиться на межі банкрутства. Такий предбанкрутний стан є наслідком відсутності реагування на прояви слабких сигналів фінансової кризи, а через те, що процес її розгортання на підприємстві є досить тривалим, вони згодом перетворилися на сильні. Такі сильні сигнали управлінський персонал уже не зможе подолати самотійно. За таких умов господарювання, як правило, доводиться вдаватися до санаційних заходів задля стабілізації господарської діяльності.

Фінансова стійкість окремих підприємств має неабияке значення для життя країни в цілому. Щоб підвищити фінансову стійкість підприємства, які цього потребують, необхідно позбутися від усіх негативних факторів за допомогою впровадження певних заходів у цей процес. Важливо звернути увагу, що залучаючи позикові кошти, потрібно не забувати про те, що колись їх доведеться віддавати. Саме тому підприємству необхідно постійно порівнювати свої фінансові можливості із залученими кредитами [3, с. 19].

Отже, проблеми фінансової стійкості відносяться до числа найбільш вагомих не лише фінансових, але й загальноекономічних проблем. Важливість фінансової стійкості як характеристики діючого бізнесу досить складно переоцінити. Без постійної та систематичної роботи над оптимізацією структури активів і капіталу збереження стабільного фінансового положення стане більш складним завданням. Для оцінки поточної ситуації на підприємстві потрібен регулярний аналіз його фінансового стану. У якості основного джерела даних виступає бухгалтерський баланс організації (Звіт про

фінансовий стан). Уже на основі отриманих результатів керівництвом повинні розроблятися та прийматися управлінські рішення спрямовані на підтримування або підвищення рівня фінансової стійкості організації.

Список використаних джерел

1. Лишенко М. О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. *Вісник Черкаського університету*. 2018. № 2. С. 49-57.
2. Стрішенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 3. С. 58-65.
3. Брік С. В., Нещерет А. В. Проблеми фінансової стійкості підприємства та шляхи їх вирішення. *Економічні студії*. 2019. № 4. С. 17-20.
4. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 5-6. С. 77-82.
5. Фінансова звітність ТОВ «Сільпо-Фуд» за рік, який закінчився 31 грудня 2020 року. URL: <https://silpo.ua/uploads/2021/04/29/608abf80780d6.pdf> (дата звернення: 13.05.2022).

Баранова Е. О.

студентка 36 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

(НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЛЬВІВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «СВІТОЧ»)

Будь-яке підприємство або фірма намагається отримати якомога більший дохід від своєї діяльності, отже прагне не тільки продати свій товар за максимально високою ціною, а також скоротити свої витрати на виробництві .[1,с.18]

Витрати – це головна частина ресурсів, яка не є однорідною та застосовується в подальшому для отримання вигоди або ж досягнення інших цілей фірми. До витрат відносяться:

- Операційні витрати – це витрати на підприємстві що пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції;
- Адміністративні витрати загальногосподарські витрати, спрямовані на управління підприємством і його обслуговування;
- Виробнича собівартість продукції;
- Витрати на збут – це матеріальні витрати, в свою чергу, можливо розділити на ресурси і оснащення;
- Інші операційні витрати;[2,с.205]

Для оцінювання щодо зміни структури витрат, встановлення причин і надання якості впливу цих причин на витрати виробництва потрібен аналіз витрат. Подібний аналіз розраховується за звітним періодом та визначається за питомою вагою кожного виду витрат у всіх витратах.[3,с.61]

Він дозволяє виявити динаміку, віяння конфігурації даних витрат, що дозволить вчасно відгукуватися на відмінності від запланованих фінансових характеристик домашньої роботи і розробляти належні заходи щодо недопущення витрат та втрат.

Для приклада використовується аналітичні таблиці по структурі витрат та

операційних витрат підприємства ПАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч» що входить до компанії NESTLE за 2019-2020 рік, в який перераховуються елементи витрат і відображається їх абсолютна величина і питома вага [4,с.204](табл.1,2)

Аналіз даних таблиці 1 показав ,що протягом досліджуваного періоду витрати від звичайної діяльності підприємства збільшились на 4,66%.У структурі витрат звичайної діяльності найбільшу частку складають витрати операційної діяльності зокрема собівартість реалізованої продукції в самому підприємстві збільшилась на 0,44 п.п..Варто провести аналіз операційних витрат , оскільки їхня питома вага у структурі витрат звичайної діяльності зменшились 0,99 % на тому треба перевірити.[5]

Проаналізувавши операційні витрати виявили, що у звітному році порівняно із попереднім роком сума операційних витрат збільшилась на 3,19 %.Бачимо у структурі операційних витрат найбільшу питому вагу займають витрати на оплату праці. Якщо на кінець попереднього року їхня питома вага у структурі операційних витрат складала 7,38 %, то у кінці звітнього року вже 9,06%, або на 45890 тис.грн більше.Виплата заробітної плати працівникам на підприємстві має незначний приріст на 45890 тис.грн, а соціальні заходи зросли на 9781 тис.грн. Ці дві величини взаємопов'язані між собою.І доповнюють одна одну, а саме: збільшення витрат на оплату праці зумовлює відповідне збільшення відрахувань на соціальні заходи і навпаки. Зокрема найбільше скорочення грошових коштів спостерігається за статтею «Інші операційні витрати» на 14893 тис.грн.

Таблиця 1

Аналіз структури витрат на виробництво продукції ПАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч» за 2019-2020 рік

Статті витрат	ф.№2	За 2019 рік		За 2020 рік		Відхилення
		Тис. грн	Питома вага, %	Тис. грн	Питома вага, %	
01	02	03	04	05	06	07
Собівартість реалізованої продукції	р.050	2 207 697	92,91	2 299 274	92,46	0,44
Адміністративні витрати, тис.грн	р.070	46993	1,97	65 593	2,63	0,66
Витрати на збут,	р.130	8775	0,369	12689	0,51	0,14
Інші операційні витрати, тис.грн	р.180	74 387	3,13	24 854	0,99	-2,14
Фінансові витрати	р.250	8 161	0,34	24 215	0,97	0,63
Втрати від участі в капіталі	р.255	-	-	-	-	-
Інші витрати, тис.грн	р.270	29 912	1,25	60 050	2,41	1,16
Витрати звичайної діяльності, усього		2 375 925	100	2 486 675	100	-

Таблиця 2

Аналіз операційних витрат на виробництво продукції за економічними елементами витрат

Елементи витрат	2019 рік		2020 рік		Відхилення		
	Тис. грн	Питома вага %	тис. грн	Питома вага%	тис. грн	%	Питома вага%
01	2	03	04	05	06	07	08
Матеріальні Витрати	1 885 319	80,97	1 894 047	78,82	8728	0,46	-2,15

Продовження табл. 2

01	02	03	04	05	06	07	08
Витрати на оплату праці	171 985	7,38	217 875	9,06	45890	26,68	1,68
Відрахування на соціальні заходи	31 836	1,36	41 617	1,73	9781	30,72	0,37
Амортизація	49 051	2,10	73 961	3,07	24910	7,13	0,97
Інші операційні витрати	190 174	8,16	175 281	7,29	-14893	-7,83	-0,86
Усього	2 328 365	100%	2 402 781	100%	74416	57,16	-

Застосовуючи лише дані економічної звітності, можливо охарактеризувати ефективність витрат, що надає можливість підприємствам контролювати структуру витрат і цим збільшити рівень конкурентоспроможності продукції для обґрунтування управлінських висновків з подальшої раціоналізації підсумків роботи.

Отже, здійснення розрахунків витрат за економічними елементами дозволяє оцінити витрати виробництва, які можуть бути використані підприємством для оцінювання змін структури витрат та розміру операційних витрат.

Список використаних джерел

1. Григорова З.В. Сучасні методи управління витратами підприємств. Науковий вісник: Київського національного технічного університету України. Збірник наукових робіт 2021. № 2. С. 18-202
2. Волкова Н.А. Аналітичні методи дослідження конкурентоздатності суб'єктів господарювання: Монографія. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, Крим поліграф папір. 2017. 400 с.
3. Недолужко С. С. Деякі питання аналізу витрат за економічними елементами (на прикладі ПАТ «Кіровоградолія») / С. С. Недолужко, Л. В. Чернишова // Збірник науково-практичних статей. Обліково-економічний факультет (кафедра економічного аналізу). Одеса, 2018. Ч. 2. С. 61–64.
4. Максименко Д. В. Аналіз витрат підприємства на виробництво продукції. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Збірник Наукових робіт 2017. №27. С. 204
5. Фінансова звітність ПАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч» за рік, який закінчився 31 грудня 2020 року. URL: <https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/.pdf> (дата звернення: 13.05.2022).

Батенєва К. О.

студентка 34 гр. ФФБС

наук. кер. - к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м.Одеса, Україна

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, СКЛАДУ І СТРУКТУРИ АКТИВІВ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «КЕРНЕЛ ТРЕЙД»)

Майновий стан - одна з найбільш важливих характеристик основної діяльності підприємства. Дана сторона економічної діяльності підприємства зазнає впливу з боку

багатьох факторів, у числі яких знаходиться і такий, що визначається співвідношенням між необоротними і оборотними активами підприємства.

Показники динаміки і структури майна підприємства досліджують шляхом горизонтального і вертикального аналізу даних балансу.

Горизонтальний (часовий) аналіз полягає в порівнянні абсолютних величин за статтями балансу вартості активів за два і більше суміжних періоди, як правило, початок і кінець місяців, кварталів, років. Порівняння можна здійснювати:

- шляхом визначення відхилення показників за абсолютними величинами, тобто на скільки порівнювана величина більша або менша за ту, з якою порівнюють, та розрахунку абсолютної швидкості динаміки;

- за допомогою відносних показників, тобто на скільки відсотків (разів) порівнювана величина більша або менша за ту, яку визначили за базу порівняння, і який середній темп зміни величини показника.

Вертикальний аналіз — це структурний аналіз абсолютних величин балансу, який дає змогу за даними відносних величин вивчити структуру активів, тобто частку (відсоток) окремих їх видів у загальній сумі розділів та в цілому за балансом. Перевагою цього виду аналізу є можливість зіставлення вираженої у відсотках структури показників одного звітного періоду з іншими незалежно від зміни їх розмірів.

Проведемо факторний аналіз. Поглиблений факторний аналіз фінансового стану підприємства - це деталізований факторний аналіз і оцінка структурних змін майнового і фінансового стану підприємства та можливостей його розвитку на перспективу. Він конкретизує і доповнює експрес-аналіз, дає можливість всебічно оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання, пооб'єктно виявити внутрішньогосподарські резерви, визначити шляхи та прийняти управлінські рішення щодо їх використання (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки, складу і структури активів ТОВ «Кернел Трейд»,
тис. грн. у 2020 році

Види активів	На початок року	На кінець року	Зміна за рік
1. Активи – всього	34 364 613	39 355 262	4 990 649
2. Необоротні активи	2 227 573	3 705 854	1 478 281
- у відсотках до всіх активів	6,5	9,4	2,9
3. Оборотні активи	32 137 040	35 649 408	3 512 368
- у відсотках до всіх активів	93,5	90,6	-3,2
3.1. Запаси	15 566 286	14 763 821	(802 465)
- у відсотках до оборотних активів	48,4	41,4	-7,0
3.2. Кошти в розрахунках	16 278 249	16 315 374	37 125
- у відсотках до оборотних активів	50,7	45,8	-4,9
3.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	292 505	4 570 177	4 277 672
- у відсотках до оборотних активів	0,9	12,8	11,9
3.4. Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0
- у відсотках до всіх активів	-	-	-
3.5. Інші оборотні активи	0,0	0,0	0,0
- у відсотках до всіх активів	-	-	-

Активи підприємства «Кернел Трейд» за 2020 рік збільшилися на 4 990 649 тис. грн.. у тому числі за рахунок збільшення оборотних активів на 3 512 368 тис. грн.. При цьому структура активів змінилася в бік збільшення частки необоротних активів – на 2,9 відсоткових пунктів. Доцільно зауважити, що для забезпечення належної фондівдачі необоротних активів оборотні активи повинні складати не менше 40 % в активах

підприємства, як бачимо, дане правило виконується, адже частка оборотних активів складає 90,6 % до всіх активів на кінець 2020 року.

Так, з даних табл. 1 видно, що на підприємстві, діяльність якого аналізується, структура активів у звітному періоді у порівнянні з базовим періодом погіршилась: частка оборотних активів у балансі підприємства зменшується на 3,2 відсоткових пункти, зокрема зменшення запасів товарів на 7,0 пункти та зменшення коштів у розрахунках на 4,9 пункти, тим самим не дуже сприятливі передумови для повного використання основних засобів і матеріально-технічної бази в цілому.

Виходячи з наведених даних таблиці 1, можна зазначити, що підприємство ТОВ «Кернел Трейд» має на своєму балансі фінансових ресурсів 2020 р. – 39 355 262 тис. грн.. Для більш детального аналізу фінансових ресурсів за видами (необоротні активи, оборотні активи) розрахуємо питому вагу основних статей балансу активів.

У кінці 2020 року необоротні активи склали 9,4% від загальної суми активів підприємства ТОВ «Кернел Трейд». Оборотні активи у 2020 році становили 90,6 %, (грошові кошти – 12,8 %, кошти в розрахунках – 45,8 %, запаси – 41,4 % до оборотних активів).

Не збереглась тенденція випереджаючого темпу росту оборотних активів над темпами росту необоротних активів (96,8 % і 102,9 % відповідно). Наведені дані не можуть засвідчувати якісні зміни у структурі активів, майнового стану підприємства. Підприємству необхідно продовжити роботу щодо оптимізації структури активів з метою підвищення ефективності їх використання.

Таким чином, аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства - важливий напрям підвищення фінансового стану промислових підприємств. Встановлення оптимального співвідношення оборотних коштів у сфері виробництва та обігу має важливе значення для забезпечення грошовими коштами, виконання виробничої програми, а також є одним з основних чинників підвищення ефективності використання активів.

ТОВ «Кернел Трейд» варто направити свою політику на роботу щодо оптимізації структури активів з метою підвищення ефективності їх використання.

Список використаних джерел

1. Жук О. Оцінка стану та структури активів підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. 2016. № 3(31). С. 16-20.
2. <https://www.kernel.ua/investor-relations/financial-reports/>
3. Економічний аналіз. Навч. Посібник. / За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, 2015.с. 258 URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5717>.
4. Поліщук М.П., Михайленко П.П. Основи підприємницької діяльності Житомир: ЖІТІ, 2000. – 172 с. підприємства URL: <https://buklib.net/books/21872/>.
5. <https://subject.com.ua/economic/analysis1/17.html>

Беркар Ю. В.

студентка 36 групи ФЕУП

наук.кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м.Одеса, Україна

ВПЛИВ COVID-19 НА ЗМІНИ ВИТРАТ ПАТ «КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «АВК» М.ДНІПРО»

Проблема впливу пандемії COVID-19 на економіку України дуже важлива та актуальна сьогодні. Загалом 41% організацій не пережили будь-яких істотних змін через вплив COVID-19 (включаючи загальнонаціональні обмеження) та змогли впоратися лише з

додатковими заходами безпеки. При цьому великі компанії почуваються впевненіше (58% проти 30-34%) за рахунок великих можливостей і відповідно більшого запасу міцності. Найбільше обмежують виробництво середні підприємства (59%). Ця гнучкість дала їм найменшу частку найманих підприємств (7%). Але більшість підприємств, які припинили роботу, — це малі підприємства (35%). Результати вказують, що малі компанії зазнали більшої негативної дії COVID-19. Наглядніше можна побачити на рис. 1 [1].

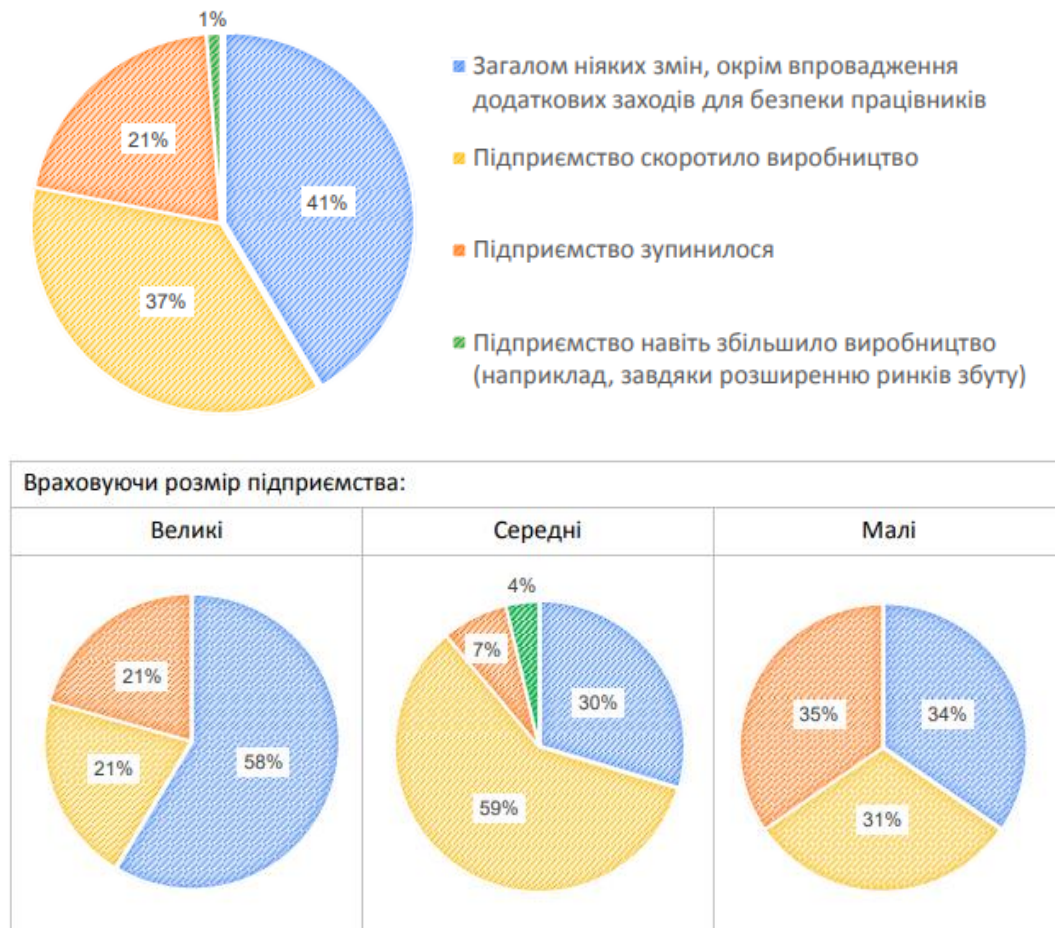

Рис. 1 Вплив COVID – 19 на підприємства

COVID - 19 не обійшов і компанію «АВК». Виробництво було засновано у 1991 році. Згодом АВК придбала 4 виробничі підприємства. Має сертифікати відповідно до міжнародної системи менеджменту якості ISO 9000, ISO 22000. Шоколад, шоколадні цукерки, каші та снеки, жувальні цукерки, желе та інші кондитерські вироби, які компанія має у своєму портфоліо. Конкурентні переваги – виробництво сучасного високотехнологічного обладнання, залучення українського та іноземного капіталу, якість продукції, інвестиції у розробку найновіших продуктів для ринку України, високий рівень управління зв'язками із громадськістю, інноваційні розробки, висококваліфікований персонал [2].

Розглянемо вплив COVID -19 на зміни витрат діяльності компанії «АВК» за 2019-2020 роки [3]. І перше, що проаналізуємо, це структуру витрат звичайної діяльності. Дані наведені у табл. 1.

Аналіз показав, що протягом досліджуваного періоду витрати від звичайної діяльності підприємства зменшилися на 85,36%. Найбільшу частку складають витрати операційної діяльності, зокрема інші операційні витрати, питома вага яких 51,55% з відхиленням по структурі на 42,63 п.п.

Таблиця 1

Аналіз структури витрат звичайної діяльності

Показники	ф.№2	2019 рік	2020 рік
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	2050	608327	22107
- питома вага, %		88,63	22
- відхилення структури від попереднього року, п.п			-66,63
Адміністративні витрати, тис.грн	2130	2836	26580
- питома вага, %		0,41	26,45
- відхилення структури від попереднього року, п.п			26,04
Витрати на збут, тис.грн	2150	13262	3
- питома вага, %		1,93	0,003
- відхилення структури від попереднього року, п.п			-1,927
Інші операційні витрати, тис.грн	2180	61238	51803
- питома вага, %		8,92	51,55
- відхилення структури від попереднього року, п.п			42,63
Інші витрати, тис.грн	2270	734	0
- питома вага, %		0,11	0
- відхилення структури від попереднього року, п.п			-0,11
Витрати звичайної діяльності, усього		686397	100493

Проведемо аналіз впливу факторів на 1 гривню реалізованої продукції за допомогою табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз зміни операційних витрат на 1 гривню реалізованої продукції

Показники	2019 рік	2020 рік	Темп росту, %
1. Чистий дохід, тис.грн	665181	25616	3,85
2. Витрати операційної діяльності, тис.грн	648169	24946	3,85
3. Витрати на одну гривню реалізованої продукції, коп.	97,44	97,38	99,94

Як свідчать дані, наведені у таблиці, на підприємстві за аналізований період відбулося зменшення чистого доходу. При цьому витрати операційної діяльності також зменшилися. Темпи росту цих показників однакові (3,85%), що говорить про те, що чистий дохід та витрати операційної діяльності зменшуються пропорційно один одному.

На основі табл. 3 проведемо аналіз операційних витрат на виробництво продукції за економічними елементами витрат.

Аналіз операційних витрат показав, що звітному році порівняно з попереднім сума операційних витрат зменшилась на 90,97%. У структурі операційних витрат найбільшу питому вагу займають витрати на оплату праці. Якщо на кінець попереднього року їхня питома вага у структурі операційних витрат складала 41,5%, то на кінці звітної – 49,82%. Варто провести постатейний аналіз відрахувань на соціальні заходи, оскільки їх є питома вага у структурі витрат збільшилась на 1,72%.

Таблиця 3

Аналіз операційних витрат на виробництво продукції за економічними елементами витрат

Елементи витрат	2019 рік		2020 рік		Відхилення		
	Σ, тис.грн	Питома вага, %	Σ, тис.грн	Питома вага, %	Σ, тис.грн	%	Питокої ваги, %
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Матеріальні витрати	99006	23,39	5746	15,04	-93260	-94,2	-8,35
2. Витрати на оплату праці	175681	41,5	19038	49,82	-156643	-89,16	8,32
3. Відрахування на соціальні заходи	38054	8,99	4091	10,71	-33963	-89,25	1,72
4. Амортизація	23269	5,5	3160	8,27	-20109	-86,42	2,77
5. Інші операційні витрати	87356	20,63	6180	16,17	-81176	-92,93	-4,46
Усього	423366	100	38215	100	-385151	-90,97	-

Проведений аналіз показав, що COVID-19 негативно вплинув на діяльність кондитерської компанії «АВК». У 2020 році в порівнянні з 2019 роком витрати від звичайної діяльності зменшилися з 686397 тис. грн у 2019 році до 100493 тис. грн у 2020 році. Також ми бачимо зменшення операційних витрат на 385151 тис. грн (2019 – 423366 тис. грн, 2020 – 38215 тис. грн) за досліджуваний період, у яких найбільші частки зайняли матеріальні витрати та витрати на оплату праці. Це говорить про сповільнення діяльності, зменшення виробництва та збуту. Також зменшилися витрати на 1 гривню реалізованої продукції з 97,44 коп. у 2019 році до 97,38 коп. у 2020 році, що показує збільшення собівартості продукції підприємства.

Список використаних джерел

1. Ворфоломеева А.В. Вплив COVID-19 на українські виробничі підприємства та допомога у відновленні нормальної роботи: звіт за результатами опитування Центру ресурсоефективного та чистого виробництва. *Центр ресурсоефективного та чистого виробництва*. 2020. С.7

2. Лесів І.Г. Диверсифікація виробництва в сучасних умовах господарювання: кваліф. роб. магістра. Університет ім. Альфреда Нобеля. Дніпро. 2021. С.49

3. «ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «АВК» М. ДНІПРО»: бухгалтерська звітність і фінансовий аналіз за 2020 р. URL:https://zvitnist.com/00373882_PRYVATNE_AKCONERNE_TOVARYSTVO_KONDYTERSKA_FABRYKA#analysis

4. Чернишова Л.В. Аналіз прибутковості капіталу на прикладі ПрАТ «ПлазмаТек». *Економіка, фінанси, облік та право в умовах глобалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. 2020. Ч. 6. С. 46-48.

Бірзул В. О.
студентка 51 гр.
наук. кер. – к.е.н., доцент Волкова Н. А.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ТЗОВ «ЛЕОНІ ВАЕРІНГ СИСТЕМС УА ГМБХ»

Аналіз оборотного капіталу підприємств є важливим етапом при оцінці діяльності підприємств, адже саме від швидкості перетворення оборотних коштів у грошові активи залежить фінансова стійкість та прибутковість підприємства. Саме тому доцільно провести аналіз стану та використання оборотного капіталу на підприємстві, що зроблено на прикладі ТзОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ».

Досить часто поняття «оборотний капітал» ототожнюють з поняттям «оборотні активи», що неправильно, адже оборотний капітал, на відміну від активів, не витрачають, а лише авансують для повернення після кожного обороту в ту саму форму для наступного авансування. Тобто оборотний капітал більш ємне поняття, оскільки показує складові оборотних активів і в той самий час характеризує джерела їх формування.

Оборотний капітал – це мінімальна вартість, авансована на певний проміжок часу у засоби, які забезпечують безперервний процес виробництва й реалізації продукції, формування грошових коштів та їх використання з метою забезпечення прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства [1].

Саме тому, при виявленні ризику неплатоспроможності підприємства звертають увагу на управління ліквідністю підприємства, одним з важливих елементів управління якою є розрахунок чистого оборотного капіталу, який визначається як різниця між активами і поточними зобов'язаннями. Чим більший оборотний капітал, тим більша частина оборотних активів підприємства фінансується на короткостроковій основі, а отже зростає ліквідність активів і зменшується ризик неплатоспроможності [2].

Підприємство, на прикладі якого розглядається аналіз оборотного капіталу, є провідним міжнародним виробником електричних систем, кабелів та пластмасових компонентів для автомобілів таких марок, як Porsche, Audi, Opel, BMW, VW, Lamborghini, MAN. Компанія входить до групи LEONI AG, акції якої перебувають у вільному обігу на фондовому ринку [3].

В першу чергу, для аналізу оборотного капіталу досліджуваного підприємства проведемо аналіз його динаміки за елементами в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз змін оборотного капіталу за елементами
ТЗОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» за 2018-2020 роки

Показник	Період, тис. грн			Зміни			
	2018	2019	2020	2019		2020	
				тис. грн	%	тис. грн	%
Оборотний капітал	637 224	929 036	1 142 304	291 812	45,8	213 268	23,0
1. Запаси	136 912	342 935	376 609	206 023	150,5	33 674	9,8
1.1. Виробничі запаси	95 597	219 441	236 823	123 844	129,5	17 382	7,9
1.2. Незавершене виробництво	31 483	86 269	113 153	54 786	174,0	26 884	31,2
1.3. Готова продукція	9 832	37 225	26 633	27 393	278,6	-10 592	-28,5
1.4. Товари	-	-	-	-	-	-	-
2. Грошові кошти	62 910	66 832	144 670	3 922	6,2	77 838	116,5
3. Дебіторська заборгованість	421 045	518 322	618 336	97 227	23,1	100 014	19,3
4. Інші оборотні активи	14 581	-	1 777	-14 581	-100	1 777	100,0
5. Витрати майбутніх періодів	1 776	947	912	-829	-46,7	-35	-3,7

Джерело: складено автором за джерелами [3; 4].

За результатами проведеного аналізу видно, що значно збільшився обсяг оборотного капіталу у 2019 році, порівняно з 2018, - більш ніж на 45%. Такі зміни відбулися в основному за рахунок збільшення запасів (в більшій мірі виробничих), що свідчить про збільшення обсягів виробництва, а також збільшення дебіторської заборгованості, що, в свою чергу, свідчить про збільшення обсягів реалізації продукції. Такі зміни є досить позитивними і свідчать про нарощування підприємством своєї діяльності.

У 2020 році, порівняно з 2019, оборотний капітал збільшився на 23%, в результаті збільшення обсягу грошових коштів, які є абсолютно ліквідними активами і їх значна наявність свідчить про платоспроможність підприємства, та дебіторської заборгованості.

Наступним етапом проаналізуємо структуру оборотного капіталу підприємства за 2018-2020 роки у табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз структури оборотного капіталу
ТЗОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» за 2018-2020 роки

Показник	Період						Зміни структури, %	
	2018		2019		2020		2019	2020
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%		
Оборотний капітал	637 224	100	929 036	100	1 142 304	100	-	-
1. Запаси	136 912	21,5	342 935	36,9	376 609	33,0	15,4	-3,9
1.1. Виробничі запаси	95 597	15,0	219 441	23,6	236 823	20,7	8,6	-2,9
1.2. Незавершене виробництво	31 483	4,9	86 269	9,3	113 153	9,9	4,3	0,6
1.3. Готова продукція	9 832	1,5	37 225	4,0	26 633	2,3	2,5	-1,7
1.4. Товари	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Грошові кошти	62 910	9,9	66 832	7,2	144 670	12,7	-2,7	5,5
3. Дебіторська заборгованість	421 045	66,1	518 322	55,8	618 336	54,1	-10,3	-
4. Інші оборотні активи	14 581	2,3	-	-	1 777	0,2	-2,3	0,2
5. Витрати майбутніх періодів	1 776	0,3	947	0,1	912	0,1	-0,2	-

Джерело: складено автором за джерелами [3; 4].

Таким чином, структура оборотного капіталу протягом 2018-2020 років не зазнала істотних змін. Найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість і запаси (в основному виробничі), що є нормальним для промислового підприємства. В той же час незначний обсяг готової продукції на звітні дати свідчить про те, що виготовлена продукція швидко реалізується, що є в цілому позитивним фактором для діяльності підприємства.

Наступним етапом під час аналізу оборотного капіталу підприємства, є розрахунок показників ефективності його формування і використання. Розрахунок наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Розрахунок показників ефективності формування і використання оборотного капіталу
ТЗОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» за 2018-2020 роки

Показник	Роки			Зміни	
	2018	2019	2020	2019	2020
Чистий дохід, тис. грн	1 918 446	4 596 617	3 953 678	2 678 171	-642 939
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн	511 195	783 130	1 035 670	271 935	252 240
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	3,75	5,87	3,82	2,12	-2,05
Коефіцієнт закріплення оборотного капіталу	0,27	0,17	0,26	-0,1	0,09
Швидкість обороту оборотного капіталу (тривалість одного обороту), днів	96,0	61,3	94,2	-34,7	32,9

Джерело: складено автором за джерелами [3; 4].

У 2019 році підприємство значно підвищило ефективність формування і використання оборотного капіталу, порівняно з 2018. Так, коефіцієнт оборотності у 2019 році збільшився, а швидкість обороту знизилась майже на 35 днів, що свідчить про більш ефективне використання капіталу, при цьому зменшився коефіцієнт закріплення і продемонстрував, що якщо у 2018 році на 1 гривню реалізованої продукції припадало 0,27 гривень оборотного капіталу, то у 2019 році припадало вже 0,17 грн.

Проте у 2020 році показники ефективності знизилися до рівня 2018 року. Причиною таких негативних змін стала пандемія Covid-19 через яку у багатьох промислових підприємств світу виникли довготривалі простої, складно було доставляти і вітчизняним клієнтам готову продукцію, і експортувати її.

Також вважаємо доцільним показати факторний аналіз зміни рентабельності оборотного капіталу, що наведено у табл. 4.

Таблиця 4

**Факторний аналіз зміни рентабельності оборотного капіталу
ТзОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» за 2018-2020 роки**

Показник	Період			Відхилення 2019			Відхилення 2020		
	2018	2019	2020	Усього	У тому числі, за рахунок впливу:		Усього	У тому числі, за рахунок впливу:	
					Рівня рентабельності продажу	Коефіцієнта оборотності		Рівня рентабельності продажу	Коефіцієнта оборотності
Рентабельність оборотного капіталу, %	13,17	35,66	-3,6	22,49			-39,26		
Рентабельність продажу, %	3,51	6,08	-0,94	2,57	0,1507		-7,02	-0.2679	
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	3,75	5,87	3,82	2,12		0,0743	-2,05		-0.1247

Джерело: складено автором за джерелами [3; 4].

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що на рентабельність оборотного капіталу в більшій мірі впливає рентабельність продажу, ніж коефіцієнт оборотності.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна зробити загальний висновок та надати рекомендації підприємству, що розглядалось. Так, щорічне збільшення дебіторської заборгованості не є абсолютно позитивним фактором, тому що існує ризик того, що боржники не повернуть кошти за товари, а отже підприємство може потерпіти значні збитки. З цієї причини підприємству необхідно контролювати обсяги заборгованостей та постійно тримати зв'язок з клієнтами, мати з ними чіткі договірні відносини, що завірені юридично.

Через те, що підприємство значно постраждало через такий зовнішній фактор, як пандемія, ми бачимо, що йому необхідно створити резерв грошових коштів, які будуть використані для нейтралізації будь-яких неочікуваних негативних зовнішніх факторів, шляхом забезпечення фінансування нових умов праці, ліквідації негативних наслідків тощо. Наприклад, у випадку з пандемією можна ввести регулярні медичні огляди працівників, дезінфекцію приміщень тощо.

А для того, аби підвищити рентабельність оборотного капіталу, підприємству в першу чергу необхідно підвищити рентабельність продажів, адже вони в більшій мірі впливають на показник ніж коефіцієнт оборотності.

Список використаних джерел

1. Пархоменко О. П. Оборотно-капітальний оборотний капітал в умовах глобальних викликів: формування та використання: монографія. Луганськ: Ноулідж, 2012. 216 с.
2. Фінансовий аналіз: конспект лекцій для магістрантів денної форми навчання спеціальності «Облік і аудит» / уклад. Н. А. Волкова. Одеса: ОНЕУ, 2017.
3. Товариство з обмеженою відповідальністю «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ». Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року. Разом зі звітом незалежного аудитора. URL: https://d1619fmrxc9c43.cloudfront.net/fileadmin/ukraine/FS_2020.pdf?1622792815 (дата звернення: 01.05.2022).

4. Товариство з обмеженою відповідальністю «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ». Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року. Разом зі звітом незалежного аудитора. URL: https://d1619fmrcx9c43.cloudfront.net/fileadmin/ukraine/Financial_Statements_Leoni_2019.pdf?1603264781 (дата звернення: 01.05.2022).

Божко Д. О.

студент 36 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН»

В умовах ринку основою процвітання і сталого розвитку фірми являється його фінансова стійкість. Функціонуючи як суб'єкт підприємницької діяльності, кожна компанія має забезпечити свій стан фінансових ресурсів на високому рівні, завдяки якому вона стабільно зберігала б здатність постійно виконувати свої фінансові зобов'язання перед діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками.

Поняття фінансової стійкості підприємства має багато значень, воно більш ширше від понять платоспроможності та кредитоспроможності, так як включає в себе оцінку різноманітних аспектів діяльності компанії. Фінансова стійкість базується на всіх процесах виробничої діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства.

В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище. Проте, на діяльність підприємства негативно впливають не лише фактори зовнішнього середовища, а й відсутність відповідного рівня фінансової стійкості підприємства. Отже, саме зараз, у період економічної та політичної кризи нашої держави основним із завдань будь-якого підприємства виступає забезпечення та управління його фінансовою стійкістю. Для досягнення даної мети виникає необхідність у виявленні та аналізі факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства [1, С. 914].

Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів [1].

Виділяють чотири типи фінансової стійкості:

- абсолютна стійкість фінансового стану, коли резерви і витрати фінансової стійкості повністю покриті за рахунок циркуляції капіталу. Підприємство не залежить від кредитів.

- нормальна стійкість, коли гарантується платоспроможність підприємства;

- нестійкий фінансовий стан, коли відбувається порушення платоспроможності підприємства. Проте завжди є можливість полатогодити його. Компанія повинна привернути свої додаткові джерела для покриття витрат і резервів, які в деякому сенсі вважаються не повноцінними.

- кризовий фінансовий стан підприємства, коли підприємство знаходиться на межі банкрутства, за якого запаси і витрати більші суми власних оборотних коштів, кредитів під товарно-матеріальні цінності та залучених тимчасово вільних джерел засобів [2].

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН» (табл. 1).

Товариство з обмеженою відповідальністю «АДМ ЮКРЕЙН» було засновано у серпні 1999 року. Товариство знаходиться у складі міжнародної агропромислової корпорації Archer Daniels Midland Company (ADM).

Основною діяльністю ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН» є торгівля зерновими та олійними культурами, виробництво на умовах давальницької переробки насіння соняшнику та продаж соняшникової олії на експорт та на території України, оптова торгівля інгредієнтами для харчової промисловості на території України, надання послуг зернових складів [3].

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості підприємства ТОВ «АДМ Юкрейн»
за 2019-2020 рр., тис.грн.

№ рядка	Показник	2019 р.	2020 р.	Відхилення від 2020 до 2019 року
1.	Власний капітал	324310	1216203	891893
2.	Необоротні активи	66514	152953	86439
3.	Власні обігові кошти	257796	1063250	805454
4.	Довгострокові зобов'язання	4046	-	-
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	261842	1063250	801408
6.	Короткострокові кредити та позики	204554	455491	250937
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	466396	1518741	1052345
8.	Запаси	3613526	3807745	194219
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-3355730	-2744495	611235
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	-3351684	-2744495	607189
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	-3147130	-2289004	858126
12.	Тип фінансової стійкості (кризовий)	(0;0;0)	(0;0;0)	-

Джерело: розраховано автором [3].

Аналіз даної таблиці показав, що на підприємстві власних оборотних коштів було недостатньо, щоб повністю профінансувати його запаси, як на початок року, так і на кінець. Також бачимо, що підприємство збільшило свій власний капітал на 891893 тис грн, однак власних та довгострокових джерел формування запасів все ж таки не вистачило, щоб покрити запаси товариства. Це підтверджується нестачею зазначених джерел формування запасів, як на початок звітного року (3147130 тис грн), так і на кінець (2744495 тис грн). На початок звітного року була нестача основних джерел формування для покриття запасів 3147130 тис грн, а на кінець звітного року – 2289004 тис грн. Це вважається позитивною динамікою показника, але все ж залишається від'ємним.

Стан фінансової стійкості на підприємстві досягає кризового рівня. Товариству необхідно прискорити оборотність оборотних коштів, оптимізувати залишки запасів на складі, оптимізувати процес виробництва продукції, а також здійснити оцінку роботи маркетингової служби для прискорення продажу продукції.

Наступний етап дослідження буде пов'язано з аналізом платоспроможності підприємства. Під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру [4].

На думку науковців, поняття платоспроможності та ліквідності за своїм змістом дуже близькі, але ліквідність більш повне поняття, оскільки від ліквідності балансу залежить платоспроможність. Загалом ліквідність підприємства означає наявність у нього оборотних

коштів, необхідних для погашення короткострокових зобов'язань, коли настає відповідний термін [4].

Проведемо аналіз показників платоспроможності ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН» за 2020 рік (табл. 2).

Таблиця 2

Показники платоспроможності підприємства ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН» за 2020 рік

Показники	2019 р.	2020 р.	Норматив	Відхилення за рік
А	1	2	3	4=2-1
Показники платоспроможності				
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,046	1,221	=>2-2,5	0,175
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,398	0,428	=>0,8-1	0,03
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	-	-	=>0,2-0,25	-

Джерело: розраховано автором [3].

Аналізуючи розрахунки коефіцієнтів платоспроможності, бачимо, що на початок року та на кінець жоден коефіцієнт не відповідав рекомендованому значенню показників платоспроможності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності відсутній у розрахунках, так як у товариства були відсутні поточні інвестиції та їх гроші та еквіваленти.

Коефіцієнт загальної ліквідності на початок року склав 1,046, що є менше за норматив, але є тенденція, яка свідчить про підвищення платоспроможності підприємства (на кінець року - 1,221)

Коефіцієнт поточної ліквідності на кінець і на початок року не відповідає нормативам. Але в кінці року наближається до нього. Цей показник свідчить про те, що за рахунок коштів та очікуваних фінансових надходжень може бути погашено 42,8% поточних зобов'язань, що недотягує до нижньої межі нормативу, але є тенденція зростання.

Таким чином, платоспроможність підприємства залишається на низькому рівні, але є загальна тенденція до зросту цього показника у майбутньому. Як і з фінансовою стійкістю, треба провести ряд процесів заради підвищення платоспроможності ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН».

Список використаних джерел

1. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Економічні науки*. 2017. №10 (50). С. 914-918.
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: навч. посібник. Одеса, 2020. 240 с.
3. Фінансова звітність підприємства ТОВ «АДМ ЮКРЕЙН» за 2020 рік.: веб.сайт. URL:<https://assets.adm.com/Worldwide/Europe/Ukraine/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%B7%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE-%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97-%D0%B7%D0%B0-2020-%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf> (дата звернення: 13.05.2022).
4. Волкова Н. А., Сніткіна І. А. Сучасні методи аналізу платоспроможності суб'єктів господарювання. *Економічний аналіз. Збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету*. Том 28. № 4. 2018. С. 179-184.

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАЗИ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Концепція життєвого циклу винила наприкінці XIX сторіччя як комплекс ідей, що включали в себе ідеї спадковості та розвитку на рівні індивідуумів та організмів, а також адаптації, виживання та вимирання на рівні окремих видів і цілих популяцій живих організмів [1, с. 82].

Діяльність кожного підприємства являє собою проходження різних циклів розвитку. Такі фази розвитку підприємства дуже нагадують нам буття живої істоти. Саме тому ми можемо свідчити про те, що підприємство протягом своєї діяльності проживає визначені фази життєвого циклу, що характеризуються різноманітними процесами та особливостями.

Саме встановлення фази життєвого циклу підприємства може допомогти управлінському персоналу вчасно здійснити певні дії для забезпечення компанії стабільності, розвитку, виходу з кризових ситуацій та ін.

Дослідники висувають багато теорій, щодо того, які саме етапи життя проходить підприємство під час свого існування. Під час розгляду різноманіття думок економістів ми змогли виділити чотири основні фази життєвого циклу.

1. Зародження, що характеризується невисокими темпами зростання, нестабільним, переважно хаотичним отриманням прибутку і, зазвичай, нерентабельною діяльністю. Це пояснюється тим, що господарюючий суб'єкт тільки виходить на ринок, у нього ще в недостатній мірі налагоджені взаємозв'язки із суб'єктами ринкової інфраструктури, він ще невідомий ні постачальникам, ні споживачам.

Тому дії адміністрації нового підприємства повинні бути якомога більш новаторськими, особливо в напрямку покращення якості і зниження собівартості виготовлюваної продукції, робіт чи послуг [2, с. 27].

2. Зростання проходить через такі характерні особливості як: збільшення обсягів чистого доходу, недостатня величина прибутку для реінвестування, неможливість претендувати на суттєві відстрочки платежів з боку кредиторів, що збільшує від'ємні грошові потоки, дефіцит ліквідних коштів, незадовільне співвідношення позикових і власних коштів. На цьому етапі підприємство влаштовує свою позицію ведення бізнесу, займається власною стратегією, проводить планування щодо подальшого розвитку.

3. Зрілість. Дана стадія характеризується високим рівнем організованості підприємства – наявністю суворо налагодженої системи управління, координації й мотивації діяльності, наявністю чіткого механізму інформаційного-аналітичного забезпечення. Важливим для стадії є постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища з відповідним аналізом ситуації та внесенням подальших коректив [2, с. 29].

4. Спад характеризується зменшенням обсягів продажу продукції, прибутку і перехід до збитків, порушенням фінансової стійкості, грошові потоки стають негативними, залежністю від зовнішніх джерел фінансування та неплатоспроможністю, падінням ділової активності, підвищенням точки критичного обсягу продажу продукції, відсутністю власних оборотних коштів, перевищенням темпів зростання витрат над темпами зростання доходів. У результаті – поступова втрата споживачів і ключових позицій на ринку.

Для ілюстрування основних проблем, з якими зіштовхується підприємство під час проходження кожної фази життєвого циклу, та для розробки ефективних управлінських рішень складемо таблицю 1, в якій представимо критичні ризики підприємства залежно від стадії його життєвого циклу.

Таблиця 1

Критичні ризики підприємства залежно від стадії його життєвого циклу

Зародження	Зростання	Зрілість	Спад
Дефіцит власних оборотних коштів	Дефіцит ліквідних коштів	Неоптимальна організація бізнес-процесів	Зменшення попиту, скорочення обсягів продажу, доходів
Низькі обсяги чистого доходу через відсутність кола лояльних споживачів	Недостатня величина прибутку для реінвестування	Неефективна організаційна та управлінська структура	Зниження рентабельності діяльності
Відсутність досвіду у власників підприємства	Ускладнений доступ до кредитів	Зменшення коефіцієнта оборотності запасів	Нестача фінансових ресурсів, складність у залученні фінансових ресурсів
Низький рівень фінансової стійкості	Неможливість претендувати на суттєві відстрочки платежів з боку кредиторів, що збільшує від'ємні грошові потоки	Підвищення залежності від позикових коштів	Грошові потоки стають негативними
Відсутність прибутку через високий рівень поточних витрат і підвищену потребу в інвестиціях	Незадовільне співвідношення позикових та власних коштів	Зменшення забезпеченості запасів власними оборотними коштами	Залежність від зовнішніх джерел фінансування та неплатоспроможність

Джерело: складено автором на основі [3; 4]

Вивчення циклічності процесу розвитку організації в умовах динамічних змін зовнішнього середовища є вкрай важливим, оскільки дозволяє керівнику проаналізувати на якій саме стадії розвитку знаходиться підприємство, дає можливість передбачати певні етапи розвитку, при яких стратегічні напрями і поточна діяльність не узгоджуються з цілями і засобами, та приймати відповідні адекватні рішення з метою забезпечення стабільного функціонування, підвищення ефективності діяльності і подальшого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Матюшенко О. І. Життєвий цикл підприємства: сутність, моделі, оцінка. *Проблеми економіки*. 2010. №4. С. 82–91.
2. Баліцький Е. Особливості управління підприємства на різних стадіях життєвого циклу. *Збірник наукових праць X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих»*. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2021.
3. Домбровський В. С., Пластун О. Л. Фаза життєвого циклу підприємства як важливе джерело інформації при попередженні криз: веб. сайт. URL: www.rusnauka.com/7_nnd_2009/Economics/42556 (дата звернення: 04.12.2021)
4. Дикань В. В., Пахаренко О. В. Моделювання інтервалів життєвого циклу для оцінки розвитку підприємницьких мереж. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 2. С. 202–210. URL: http://ujae.org.ua/wpcontent/uploads/2021/10/ujae_2021_r02_a25.pdf (дата звернення 01.12.2021).

АНАЛІТИЧНА ФУНКЦІЯ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній ринковій економіці конкурентоспроможність будь-якого підприємства залежить від здатності його керівництва вчасно адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Це, у свою чергу, обумовлює створення на підприємстві системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансами, що дозволить на ранніх стадіях прояву ризикових сигналів вчасно їх нівелювати, та впровадити у виробничо-фінансову діяльність підприємства необхідні стратегічні зміни [1, с. 102].

Найбільш узагальнюючим показником діяльності підприємства є рентабельність підприємства. У цьому показнику синтезуються всі чинники виробництва та реалізації продукції, оборотність господарських засобів і позареалізаційні фінансові результати. Для оцінки ефективності рівня роботи підприємства отриманий результат (валовий дохід, прибуток), зіставляється з витратами або ресурсами які були використані. Тому показники рентабельності більш повно, аніж прибуток відображають остаточні результати господарської діяльності підприємства. Величина показників рентабельності показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Збільшення рентабельності підприємства пов'язане із збільшенням рентабельності продукції.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, тобто прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, підприємницької, інвестиційної), та окупність витрат. Їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Тому їх використовують для оцінки підприємства а також як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні.

Показники рентабельності підрозділяються на три основні групи, що наведено на рис. 1.

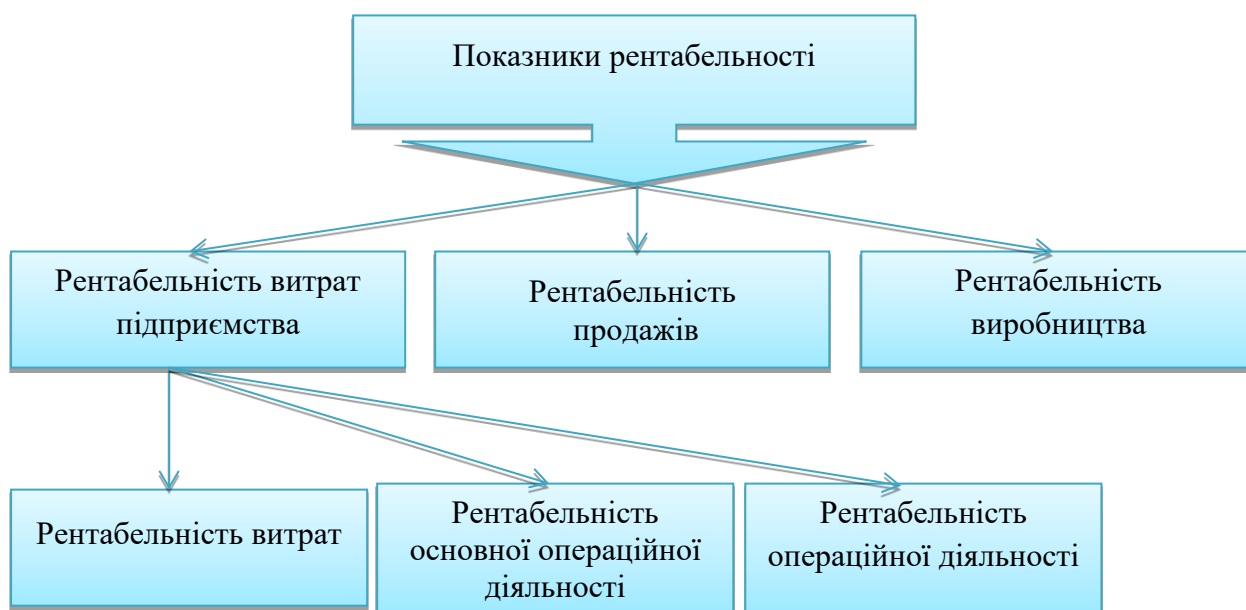

Рис. 1. Показники рентабельності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Рентабельність витрат розраховується як відношення прибутку підприємства до суми собівартості реалізованої продукції.

Рентабельність основної операційної діяльності розраховується як відношення прибутку від основної операційної діяльності до суми витрат.

Рентабельність операційної діяльності розраховується як відношення прибутку від операційної діяльності до величини витрат, одержаних в ході даного виду діяльності.

Рентабельність продажів розраховується як відношення прибутку від основної операційної діяльності до виручки від реалізації.

Рентабельність виробництва розраховується як відношення прибутку від основної операційної діяльності до вартості основних фондів і матеріальних оборотних коштів.

Послідовність аналізу рентабельності визначається його завданням, які складаються з оцінки виконання визначених параметрів, вивчення динаміки показників, розрахунку впливу факторів на зміну рівня рентабельності, пошуку резервів зростання рентабельності та заходи їх мобілізації [2, с. 274].

Проведемо аналіз показників рентабельності для ПП «Лана – трейдинг» за 2019-2021 рр. Для розрахунків використовуємо попередні розрахунки й дані форми №2 "Звіт про фінансові результати". Результати розрахунків відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз рентабельності на ПП «Лана – трейдинг»

Показатели	2019	2020	2021	Відхилення 2021 від 2020	
				сума, тис.грн.	темп росту, %
01	02	03	04	05	06
1. Чистий дохід, тис.грн	11 965	20496	33176	12680	61,87
2. Собівартість реалізованих робіт і послуг, тис.грн.	11210	14573	22848	8275	56,78
3. Валовий прибуток, тис.грн.	755	5923	10328	4405	74,37
4. Адміністративні витрати, тис.грн	4546	2625	4120	1495	56,95
5. Витрати на збут, тис.грн.	263	403	4148	3745	929,28
6. Прибуток від основної операційної діяльності, тис.грн.	-4 054	2895	2060	-835	-28,84
7. Рентабельність витрат, %	6,74	40,64	45,20	4,56	11,22
8. Рентабельність основної операційної діяльності, %	-36,16	19,87	9,02	-10,85	-54,61
9. Чиста рентабельність продаж, %	-3,37	12,20	1,50	-10,70	-87,67

Джерело: побудовано автором на основі ПП «Лана – трейдинг»

Аналіз рентабельності показав, що на підприємстві у 2019 спостерігалася чиста збитковість продаж на рівні 3,37 %, проте у наступні роки вже досягнута рентабельність, причому у 2020 році на кожна гривня доходу приносила підприємству 12,2 коп. чистого прибутку. В 2021 році - вже лише 1,5 коп. чистого прибутку, що, насамперед було покликано різким зменшення чистого прибутку – майже в 5 разів, або на 80%.

Позитивним моментом слід зазначити високий рівень ефективності витрат як у 2020, так й у 2021 роках, відповідно 40 та 45%, хоча у 2019 році цей показник був лише на рівні 6,74%. Зниження прибутку від основної операційної діяльності у 2021 році порівняно з 2020 роком спричинило зменшення рентабельності витрат основної операційної діяльності майже в 2 рази, тобто на кожную гривню витрат основної операційної діяльності було отримано прибутку від реалізації робіт і послуг на 10,85 коп. менше у 2021 році ніж у 2020.

Побудуємо графіки, що характеризують динаміку показників рентабельності ПП «Лана – трейдинг» за 2019-2021 рр.(рис. 2).

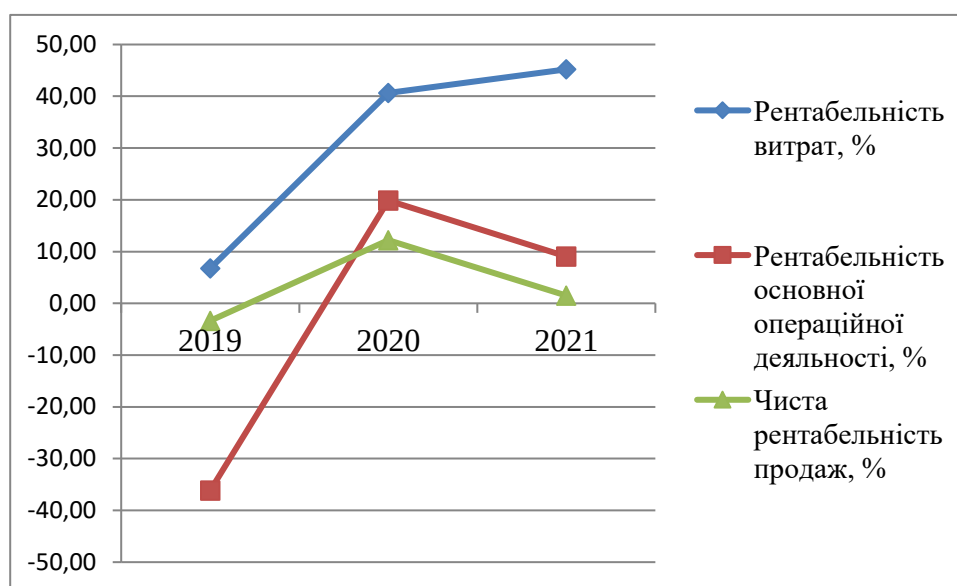

Рис. 2. Динаміка показників рентабельності ПП «Лана – трейдинг»

Джерело: побудовано автором на основі фінансової звітності ПП «Лана – трейдинг»

Істотний важіль управління фінансовою стійкістю підприємства тісно пов'язаний з видами продукції чи послуг, що виробляються, – це оптимізація складу і структури активів, а також ефективне управління ними. Значний напрямок покращення фінансової стійкості – збільшення обсягу власних коштів, отриманого прибутку, рівня рентабельності виробництва. Чим більше у підприємства власних фінансових ресурсів, насамперед прибутку і фондів, що формуються на його рахунку, тим більша впевненість у збереженні ним фінансової стійкості. При цьому важливий не лише загальний обсяг прибутку, а й правильна структура його розподілу і особливо та частка, яка спрямовується на розвиток виробництва [3, с. 25].

Реалізація аналітичної функції на підприємстві неможлива без сучасних інформаційних систем, що дозволяють не тільки накопичувати і обробляти облікові дані. Для аналітики безперервної діяльності, правильних оцінок майбутніх тенденцій бізнесу підприємства необхідно враховувати і несистемну інформацію, яка значно ширше облікових даних господарської діяльності. Це інформація про фондовий ринок, ринки збуту, маркетингову політику контрагентів, курси валют та ін. Підприємство не має можливості жорстко контролювати зовнішнє середовище, але може і повинно ефективно пристосовуватися до неї, невпинно стежити за її змінами, прогнозувати і своєчасно реагувати.

Список використаних джерел

- 1.Гайдаєнко О.М. Обліково – аналітичне забезпечення управління фінансами підприємств. *Розвиток міжнародного економічного співробітництва: механізми та стратегії*: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 19-20 березня 2021 року) / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, В. В. Химинець та ін. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.102-104.
- 2.Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек,О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310с.
3. Рета М. В., Пляка Г. О. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. № 25 (1134). С. 25 – 34.

Ватащук В. Ю.
студентка 36 гр. ФЕУП
наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «УКРПОШТА»

Економічна нестабільність, яка існує нині в умовах кризи, неминуче впливає на бізнес-системи всіх рівнів; тому будь-яка команда керівників повинна бути готова до оперативних дій з планування та моніторингу процесів на підприємстві. Сфера фінансів зазвичай виділяється як одна з основних галузей на підприємстві, оскільки результат, якого необхідно досягти, залежить від якості, термінів та обсягу необхідного фінансування.

Поняття «стабільність» походить від латині. У перекладі з латинської термін *stabilis* означає стійкість і регулярність. Стабільний об'єкт характеризується такими дефініціями, як плоский, стійкий, твердий, безпечний, незмінний, послідовний, твердий, невблаганний, постійний і постійно працює [1]. Більшість глосаріїв тлумачить термін «стабільність» лише через сукупність ряду синонімів, не даючи жодного визначення. Наприклад, Британська енциклопедія визначає термін «стабільність» як клас, властивість зносу, здатність зберігати стійкість, твердість, а також ступінь твердості та здатність тіла повертатися до свого початкового стану після втративши стан рівноваги [2]. Відсутність загального визначення підтверджує, що досліджуваний термін має виключно широкий зміст. Крім того, він має властивість функціональності, тобто поняття стабільності може застосовуватися для опису функціонування різних галузей науки.

Фінансова стійкість у сучасному економічному просторі використовується досить широко: цей термін використовується на всіх рівнях – від окремого домогосподарства чи індивідуального підприємця до глобальних світових фінансових систем та їх діяльності.

Фінансова стійкість комерційного агентства законом визначається як платоспроможність або здатність нести відповідальність за зобов'язаннями, прийнятими протягом тривалого періоду часу.

Фінансова стійкість є складовою загальної стабільності підприємства, збалансованості грошових потоків, наявності ресурсів, що дозволяють агентству вести свою діяльність протягом тривалого часу, включаючи ефективний контроль власного та позикового капіталу та забезпечення виробництва.

Наведене вище твердження підтверджується і деякими роботами зарубіжних вчених. Так, В. В. Бочаров вважає управління власним і позиковим капіталом підприємства, а також розробку методів оптимізації структури капіталу однією з найскладніших проблем, які необхідно вирішувати в процесі управління фінансами підприємства.

АТ «Укрпошта» — єдиний національний оператор поштового зв'язку України.

Укрпошта — це найбільша мережа: близько 11 000 відділень забезпечують покриття у 100% населених пунктів України. Підприємство надає поштові, логістичні, фінансові й торговельні послуги для приватних осіб та корпоративних клієнтів.

Засновником і акціонером АТ «Укрпошта» є держава в особі Міністерства інфраструктури України. Діяльність Укрпошти регламентується Законом України «Про поштовий зв'язок», іншими Законами України, а також нормативними актами Всесвітнього поштового союзу, членом якого Україна є з 1947 року.

Сьогодні до складу Укрпошти входять 24 регіональні філії, Дирекція оброблення та перевезення пошти й «Автотранспошта». АТ «Укрпошта» — одна з найбільших компаній України: майже 60 000 працівників щодня приймають, сортують, везуть, доставляють, організовують, аналізують та допомагають клієнтам.

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості підприємства АТ «Укрпошта» за 2020 рік тис. грн.

№ рядка	Показник	Стаття (розрахунок)	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
1.	Власний капітал	1495	2551875	2586049
2.	Необоротні активи	1095	3571052	3630676
3.	Власні обігові кошти	(p.1-p.2)	-1019177	-1044627
4.	Довгострокові зобов'язання	1595	404864	611434
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	(p.3+p.4)	-614313	-433193
6.	Короткострокові кредити та позики	1600+1605	41939	264395
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	(p.5+p.6)	-572374	-168798
8.	Запаси	1100	195381	225554
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	(p.3-p.8)	-1214558	-1270181
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	(p.5-p.8)	-809694	-658747
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	(p.7-p.8)	-767755	-394352
12.	Тип фінансової стійкості	Кризовий	0;0;0	0;0;0

Джерело: розраховано автором [3].

Розрахунок абсолютних показників фінансової звітності свідчить, що на підприємстві власних оборотних коштів було недостатньо, щоб повністю профінансувати його запаси, як на початок року, так і на кінець. Також бачимо, що підприємство повинно було збільшити свої довгострокові зобов'язання на 206 570 грн, однак власних та довгострокових джерел формування запасів все ж таки не вистачило, щоб покрити запаси товариства. Це підтверджується нестачею зазначених джерел формування запасів, як на початок звітнього року (809694 тис грн), так і на кінець (658747 тис грн). Підприємство необхідно прискорити оборотність оборотних коштів, комплексно оптимізувати залишки запасів на складі, оптимізувати процес виробництва продукції, а також здійснити оцінку роботи маркетингової служби для прискорення продажу продукції та забезпечення оплати покупок за відвантаженою продукцією.

Тип фінансової стійкості на підприємстві кризовий. На початок звітнього року була нестача основних джерел формування для покриття запасів -809694 тис грн, а на кінець звітнього року -658747 тис грн. Це вважається негативною динамікою показника.

Список використаних джерел

1. Дворецький, І. Х. Загальний латино-російський словник. 2011. URL: <http://linguaeterna.com/vocabula/show.php?n=42895>.
2. Компанія «Британська енциклопедія». Словник Merriam Webster. 2012. URL: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/stability>.
3. Про Укрпошту. Загальна інформація. URL: <https://www.ukrposhta.ua/ua/pro-ukrposhtu>.

Влащенко А. Ю.
студентка 36 групи ФЕУП
наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «КИЙ АВІА»

Фінансово-економічна діяльність підприємства є системою взаємопов'язаних процесів, що залежить від виявленої дії різних факторів. Їх взаємодія визначає різноспрямованість впливу таких чинників на результати фінансово-економічної діяльності конкретного підприємства. Одним з таких факторів є фінансова стійкість, яка визначається як здатність суб'єкта господарської діяльності функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в динамічних внутрішньому та зовнішньому економічних середовищах, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику.

Фінансова стійкість характеризує фінансове становище підприємства з позиції достатності та ефективності використання власного капіталу. Для того щоб фінансове становище підприємства було стійким необхідно, щоб воно мало у розпорядженні достатній розмір власного капіталу, активів, отримувало стабільний дохід і мало високий рівень рентабельності [1, с. 38].

Розглянемо особливості аналізу фінансової стійкості на прикладі українського підприємства «КИЙ АВІА», яке є провідним у сфері туризму в Україні. Аналіз фінансової стійкості підприємства наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості ПРАТ «КИЙ АВІА» за 2019-2020 рр., тис. грн.

Показник	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
1. Власний капітал	111317	75742
2. Необоротні активи	64550	53539
3. Власні обігові кошти	46767	22203
4. Довгострокові зобов'язання	8560	4858
5. Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	55327	27061
6. Короткострокові кредити та позики	49683	35491
7. Загальний розмір основних джерел покриття запасів	105010	62552
8. Запаси	14318	42710
9. Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	32449	-20507
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	41009	-15649
11. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	90692	19842
12. Тип фінансової стійкості	1;1;1	0;0;1

Джерело: розраховано автором за [2; 3].

Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості свідчить про зменшення власних оборотних коштів на 52,52%, що ускладнює повне фінансування його запасів, на

кінець звітнього року. Також спостерігається зменшення довгострокових зобов'язань. Так, у 2019 р. вони склали 8560 тис. грн., а у 2020 р. сума зменшилась і склала 4858 тис. грн.

Тип фінансової стійкості підприємства на початок звітнього року був абсолютним, але на кінець звітнього року фінансовий стан став нестійким. Негативною динамікою вважається зниження надлишку основних джерел покриття запасів з 90692 тис. грн. до 19842 тис. грн.

Таким чином, підприємству необхідно прискорити оборотність оборотних коштів, комплексно оптимізувати залишки запасів на складі та процес виробництва продукції, а також здійснити оцінку роботи маркетингової служби для прискорення продажу продукції та послуг та забезпечення оплати покупців за вже надані товари та послуги.

У контексті аналізу фінансової стійкості підприємства доцільним є проаналізувати показники платоспроможності, оскільки задовільний фінансовий стан підприємства обумовлює його платоспроможність. Для розрахунку платоспроможності використано 3 коефіцієнти, результати розрахунку яких наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Аналіз платоспроможності на підприємстві ПРАТ «КИЙ АВІА» 2019-2020 рр.

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення за рік
1. Коефіцієнт загальної ліквідності (нормативне значення $\geq 2-2,5$)	1,189	1,121	-0,068
2. Коефіцієнт поточної ліквідності (нормативне значення $\geq 0,8-1$)	1,459	1,224	-0,235
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (нормативне значення $\geq 0,2-0,25$)	0,329	0,296	-0,033

Джерело: розраховано автором за [3].

Аналізуючи розрахунки коефіцієнтів платоспроможності, бачимо, що на початок та на кінець року жоден коефіцієнт не відповідав рекомендованому значенню. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на початку року більше нормативу, а на кінець року хоч і зменшився на 0,033, але теж не відповідає нормативу. На початок року підприємство мало змогу погасити 32,9% своїх короткострокових зобов'язань, а на кінець – лише 29,6%, при нормативному значенні від 20% до 25%. Хоча цей показник зменшився на кінець року, але він так і залишається на високому рівні, це свідчить про високу абсолютну ліквідність та неефективне використання грошових коштів та їх еквівалентів. Частину цих коштів варто спрямувати на інвестування в нові проекти, розробку маркетингової стратегії або підвищення кваліфікації персоналу для збільшення обсягу реалізації продукції та послуг.

Коефіцієнт загальної ліквідності на початок року склав 1,189, що є менше за норматив, і на кінець року зменшився ще більше до 1,121, що свідчить про зниження платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт поточної ліквідності на початок і кінець року не відповідає нормативам, але в кінці року наближається до нього. Цей показник свідчить про те, що за рахунок коштів та очікуваних надходжень може бути погашено 122,4% поточних зобов'язань, що перевищує верхню межу нормативу в 100%, але є тенденція до його зниження.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що на даний момент підприємство є платоспроможним, але це може змінитися у найближчій перспективі, якщо не впроваджувати рішучих заходів для покращення його становища.

Список використаних джерел

1. Івахненко В. М., Горбатюк М. І., Львовчкін В. С. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 176 с.
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз : навч. посіб. Одеса, 2020. 240 с.
3. Річна фінансова звітність підприємства ПРАТ «КИЙ АВІА» за 2020 рік. URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/01130578> (дата звернення: 13.05.2022).

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Необхідність своєчасного і повного виконання суб'єктом господарювання своїх зобов'язань в сучасних умовах функціонування економіки є головною проблемою. Для підприємств присутня постійна загроза невиконання своїх зобов'язань у будь – який проміжок часу, що в результаті відбивається на перспективах їх подальшого існування. Статистика свідчить, що компанії припиняють свою діяльність частіше внаслідок нестачі грошових коштів, тобто при недостатньому рівні платоспроможності, ніж через недостатню рентабельність.

Оцінювання економічної стійкості підприємства викликає зацікавлення як з наукової, так і з практичної точок зору, оскільки виступає моніторинговим індикатором ефективності управлінських процесів на підприємстві.

Методичне забезпечення діагностики кризового стану та грози банкрутства підприємства надзвичайно різноманітне, обумовлює доцільність його класифікації за декількома ознакам: статус та обов'язковість застосування; характер оціночних показників та їх інформаційного забезпечення; напрям дослідження, підхід до формування оціночних показників, методика їх дослідження наявності та характер формування узагальнюючого висновку; засоби обробки інформації тощо.

В Україні прикладом державної методики діагностики кризового стану є «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджені наказом Міністерства економіки. Вони передбачають ідентифікацію стану неплатоспроможності підприємства та визначають правила прийняття рішень стосовно економічних ознак фіктивного банкрутства, приховування банкрутства та доведення до банкрутства, завершення санаційних процедур.

Діагностика банкрутства переважно має декілька рівнів і спирається на моніторинг внутрішніх явищ фірми, помітних зсередини. Зазвичай, система діагностики банкрутства складається з двох частин: експрес-діагностика банкрутства та фундаментальна діагностика банкрутства.

Основною метою експрес-діагностики банкрутства є раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства та попередня оцінка його масштабів. Експрес-діагностика банкрутства характеризує систему регулярної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, що здійснюється на базі даних його фінансового обліку за стандартними алгоритмами аналізу, постійного моніторингу фінансового стану підприємства. Методика експрес-діагностики може трактуватися як універсальна, що майже не залежить від специфічних характеристик підприємства.

На відміну від експрес-діагностики, фундаментальна діагностика, орієнтована на специфіку конкретного підприємства, ураховує його відмінності. Діагностика погроз фінансової безпеки припускає визначення і моніторинг чинників, що визначають стійкість фінансово-економічного положення на короткострокову і середньострокову перспективу, а також показників (індикаторів) оцінки рівня економічної безпеки; визначення їх порогових значень. Пор з тим, навіть провівши фундаментальне дослідження на можливі банкрутства, підприємство не може бути повністю на нього поклястися, тому що вищезгадані моделі діагностики банкрутства здебільшого розроблені для розвинутих країн та не відповідають реаліям української економіки.

Найбільш поширеним методичним підходом до діагностики стану та загрози

банкрутства є коефіцієнтний підхід, який передбачає використання певного переліку спеціальних фінансових коефіцієнтів-індикаторів стану підприємства - відносних показників, що розраховуються шляхом порівняння між собою певних абсолютних показників господарсько-фінансової діяльності підприємств, інформація про які відображується у фінансовій та інших видах звітності.

Діагностика кризового стану та виявлення загрози банкрутства на базі використання фінансових коефіцієнтів передбачає: формування системи оціночних показників; розрахунок їх величин, проведення горизонтального, порівняльного та еталонного аналізу.

Експертні методики діагностики кризового стану та загрози банкрутства передбачають використання для формування діагностичного висновку не кількісних, а якісних показників, що характеризують стан діяльності підприємства, його ресурсного забезпечення, якості менеджменту тощо. Необхідна якісна інформація збирається експертами шляхом спостереження або опитування.

Цікаву та корисну точку зору на суб'єктивні критерії загрози банкрутства висловив Джон Аргенті, англійський викладач і бізнес-консультант. Систематизувавши інформацію про збанкрутілі компанії, яка публікується в Англії, він припустив, що процес, який при водить до банкрутства, є тривалим у часі, впродовж якого в діяльності компаній виявляються загальні ознаки, що можуть бути поділені на три групи, відповідно до трьох стадій процесу банкрутства: недоліки в діяльності; здійснені помилки; симптоми неплатоспроможності.

Кожна наступна стадія є результатом поглиблення (до критичного рівня) попередньої стадії: помилки виникають у результаті недоліків у діяльності, а симптоми виявляють накопичені помилки. Результатом дослідження став метод бальної оцінки, названий рахунок (A-score). Визначення А-рахунку вимагає візиту дослідника до фірми, що викликає занепокоєння, навіть за наявності позитивної фінансової інформації про результати її діяльності, збирання оцінювання в балах такої інформації.

Вибір стратегії попередження неплатоспроможності і ефективність заходів підприємств по залученню ринкових механізмів залежить від системи управління фінансами на підприємстві.

Для нормального функціонування підприємства необхідно скорочувати час переведення в кошти на поточному рахунку засобів, які іммобілізовані у запасах сировини, готової продукції та дебіторської заборгованості. Тому при розробці політики раціонального управління ліквідністю оборотних коштів підприємства окремо розробляється комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ліквідності та прискорення оборотності окремих видів поточних активів (товарно-матеріальних запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій).

Список використаних джерел

1. Bernstein, L. A. Financial Statement Analysis: Theory, Application and Interpretation / L. A. Bernstein, JohnJ. Wild. – McGrawHill, 2006. – 738 p.
2. Brigham, E. F. Financial management: theory and practice / E. F. Brigham, M. C. Ehrhardt. – Thomson South-Western, 2008. – 1074 p.
3. Fabozzi, F. J. Financial Management and Analysis / F. J. Fabozzi. – John Wiley & Sons, Inc., 2008. – 1022 p.

ПОКРАЩЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ

Покращення обліково-аналітичного забезпечення формування та управління фінансовими результатами визначає необхідність вивчення сучасного механізму формування показників звітності, виявлення проблем в даній сфері та пошук шляхів їх вирішення.

З поступовим перетворенням бухгалтерського обліку із засобу фіксації інформації про факти господарського життя в потужну інформаційну систему управління підприємством в цілому та управління прибутком, зокрема, до проблем, що повинні бути вирішені як на теоретичному, так і на практичному рівні належить переорієнтація системи на задоволення запитів користувачів, що потребує перегляду методологічних засад його організації, ведення та представлення інформації у звітності.

Методика формування фінансових результатів для підприємств України в системі фінансової звітності визначена НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [1]. Цей стандарт значною мірою враховує основні вимоги до інформації, яку повинні розкривати суб’єкти господарювання стосовно відображення фінансових результатів протягом звітного періоду. Однак його критичний аналіз свідчить про те, що деякі методологічні положення даного документу вимагають більш повного розкриття, уточнення та удосконалення, не повною мірою відповідають вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та не забезпечують суб’єктів контролювання та управління якісною інформаційною базою щодо фінансових результатів.

Методика формування фінансових результатів для підприємств України в системі фінансової звітності зазнала змін та починаючи з 2013 року визначена НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, яким передбачено складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) [1]. У міжнародній практиці методика формування фінансових результатів визначається Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 1 “Подання фінансових звітів”, яким передбачено складання Звіту про прибутки і збитки [2].

НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” наближене до міжнародних вимог фінансової звітності та містить інформацію щодо формування фінансового результату (розділ I) та сукупного доходу підприємства (розділ II) в розрізі наступних показників: валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування, чистий фінансовий результат, інший сукупний дохід до оподаткування, інший сукупний дохід після оподаткування, сукупний дохід. Окрім цього, у зазначеному законодавчому акті міститься перелік додаткових статей, які при необхідності можуть використовуватися при складанні звітності [1].

Таким чином, у звіті міститься обліково-аналітична база щодо величини наступних показників щодо формування фінансових результатів:

- валовий прибуток, який характеризує ефективність роботи структурних підрозділів підприємства за центрами витрат і центрами відповідальності, де відбувається формування змінних витрат, безпосередньо пов’язаних з виготовленням продукції та загальновиробничим управлінням, а також визначення виробничої собівартості;

- фінансовий результат від операційної діяльності, який характеризує ефективність операційних витрат, пов’язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням і збутовою діяльністю та іншими операційними витратами;

- фінансовий результат до оподаткування, який характеризує рівень формування прибутку підприємства до його оподаткування з урахуванням всіх видів витрат, які виникають на підприємстві;

- чистий фінансовий результат, який узагальнює та дає якісну оцінку рівня формування прибутку (збитку) з урахуванням всіх видів витрат, які виникають на підприємстві, в тому числі витрат з податку на прибуток.

Отже, можна зробити висновок, що сучасна система бухгалтерського обліку в Україні характеризується низкою проблем відносно упорядкованості формування фінансових результатів. Однією з проблем є неузгодженість між потребами в інформаційному забезпеченні суб'єктів господарювання щодо розміру прибутку або збитку від різних видів діяльності та наявною методикою їх формування та відображення у фінансовій звітності.

Зважаючи на відсутність такої інформації, вважаємо за доцільне доповнити інформаційну базу форми №2 інформацією про створений прибуток підприємства за видами діяльності і чистий прибуток власників після відчуження доходів в частині сплати податку на прибуток. Такий підхід виправданий з економічної точки зору, оскільки співставлення показників доходів і витрат за джерелами і напрямками їх утворення дає можливість контролювати прибуткові і збиткові господарські операції [3,с.20].

Процес управління прибутком завершується етапом його використання, який впливає на формування фінансових результатів в наступних звітних періодах. Тому, відображення у фінансовій звітності процесу розподілу чистого прибутку створював би завершену (єдину) інформаційну базу для контролювання та управління фінансовими результатами. В свою чергу, інформація має містити дані щодо покриття збитків та поповнення:

- фонду споживання (на внутрішнє та зовнішнє споживання; на благодійну діяльність, на розвиток територіальних громад тощо);

- фонду накопичення (в необоротні та оборотні активи);

- резервного фонду (до нерозподіленого прибутку).

Наявність у фінансовій звітності інформації про напрями розподілу прибутку необхідна як для внутрішніх, для і для зовнішніх користувачів. Така інформація надасть змогу різним користувачам оцінити та проконтролювати не тільки сам процес формування фінансових результатів підприємства, а й ефективність політики розподілу та використання чистого прибутку підприємства.

Важливою для всіх користувачів є інформація про реінвестування прибутку на приріст активів (необоротних і оборотних), що впливає на перспективність розвитку підприємства та зростання його ринкової вартості.

Таким чином, зазначені зміни щодо формування інформації про фінансові результати на бухгалтерських рахунках та у фінансовій звітності дозволять забезпечити користувачів якісною та релевантною обліковою інформацією про фінансові результати господарської діяльності підприємства щодо усіх її видів як окремо, так і у сумі загального підсумку, а також розкриють інформацію про розподіл отриманого прибутку.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1(МСБО 1). Подання фінансової звітності. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012.

3. Дідоренко Т. Організація та предмет методології бухгалтерського обліку [Текст] . *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*: міжнар. зб. наук. праць. 2014. Вип. 3. С. 19-22.

Гашибоязова М. В.

студентка 41 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Подвальна Н.Е.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Тривала криза неплатежів, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, гострий дефіцит фінансових ресурсів значно ускладнюють діяльність суб'єктів господарювання. Тому, в умовах кризового стану розвитку економіки України особливої актуальності набуває питання оцінки платоспроможності підприємства, так як платоспроможність є найважливішою умовою ефективної діяльності підприємства.

Постійна оцінка рівня платоспроможності також є основою для прогнозування можливостей підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Крім того, дослідження платоспроможності вітчизняних підприємств дозволяє визначити ефективність управління фінансовим ресурсами.

Найбільш поширене визначення платоспроможності – це можливість підприємства наявними грошовими коштами (ресурсами) своєчасно погасити свої короткострокові зобов'язання [1, с. 53].

Більш ширше визначення наведено в науковій літературі, згідно якого платоспроможність підприємства характеризується його можливостями здійснювати чергові платежі і виконувати грошові зобов'язання за рахунок готівкових коштів і активів, достатніх для розрахунків [2, с. 110].

В зв'язку з цим, на наш погляд, заслуговує особливої уваги розгляд питання щодо впливу змін дебіторської заборгованості на платоспроможність підприємства. Вона є ліквідним активом, адже передбачається, що дебітори оплатять рахунок у найближчому майбутньому.

Для більш об'єктивної оцінки ліквідності використовують такий показник, як коефіцієнт поточної ліквідності – відношення всієї суми оборотних активів включно із запасами за мінусом витрат майбутніх періодів до загальної суми короткострокових зобов'язань. Він показує ступінь покриття оборотними активами оборотних пасивів.

Перевищення оборотних активів над короткостроковими фінансовими зобов'язаннями забезпечує резервний запас для компенсації збитків, які може понести підприємство. Чим більша величина цього запасу, тим більша впевненість кредиторів, що борги буде погашено. Зазвичай задовольняє коефіцієнт ≥ 2 .

Зміна рівня коефіцієнта поточної ліквідності може статися у зв'язку зі збільшенням або зменшенням суми за кожною статтею поточних активів і поточних пасивів. В умовах інфляційного середовища, щоб уникнути спотворю вального впливу інфляції при визначенні впливу факторів на зміну коефіцієнта ліквідності слід брати в розрахунок не абсолютний приріст поточних активів і пасивів, а зміну їхньої частки в загальній валюті балансу.

У першу чергу необхідно визначити, як змінився коефіцієнт ліквідності за рахунок факторів першого порядку. Потім способом пропорційного поділу ці прирости можна розкласти за факторами другого порядку. Для цього частку кожної статті оборотних активів у загальній зміні їхньої суми слід помножити на приріст коефіцієнта поточної ліквідності за рахунок цього фактора. Аналогічно розраховується вплив факторів другого порядку на зміну величини коефіцієнта ліквідності й за поточними пасивами [3, с. 598 - 612].

Розрахуємо коефіцієнт поточної ліквідності за даними ТОВ «ВЛАСТА КП» за 2020 рік: $2020 \text{ рік} = Ч_{\text{оа}} : Ч_{\text{кфз}} = 0,7074 : 0,9348 = 0,76$;

Розрахуємо умовний коефіцієнт поточної ліквідності при частці оборотних активів за 2021 рік і частці короткострокових фінансових зобов'язань за 2020 рік:

$$\text{Умовний} = 0,8847 : 0,9348 = 0,95;$$

Розрахуємо коефіцієнт поточної ліквідності за даними ТОВ «ВЛАСТА КП» за 2021 рік: $2021 \text{ рік} = 0,8847 : 0,4582 = 1,93$.

Зміна рівня коефіцієнта поточної ліквідності загальна: $1,93 - 0,76 = 1,17$, у тому числі за рахунок зміни питомої ваги:

$$\text{- оборотних активів} \quad 0,95 - 0,76 = 0,19;$$

$$\text{- поточних зобов'язань} \quad 1,93 - 0,95 = 0,98.$$

Результати розрахунків впливу факторів на зміну коефіцієнта поточної ліквідності по даним ТОВ «ВЛАСТА КП» наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Розрахунок впливу факторів другого порядку
на зміну величини коефіцієнта поточної ліквідності**

Фактор	Абсолютний приріст, тис. грн.	Частка фактора в загальній сумі приросту, %	Розрахунок впливу	Рівень впливу
Зміна суми оборотних активів	2285,9	100	$0,95 - 0,76$	+0,19
У тому числі:				
- запасів	424,6	18,57	$0,19 \times 18,57 : 100$	+0,04
- дебіторської заборгованості	164,1	7,18	$0,19 \times 7,18 : 100$	+0,01
- грошових коштів і поточних фінансових інвестицій	1,6	0,07	$0,19 \times 0,07 : 100$	+0,0001
- інших оборотних активів	1695,6	74,18	$0,19 \times 74,18 : 100$	+0,14
Зміна суми поточних зобов'язань	-391,5	100	$1,93 - 0,95$	+0,98
У тому числі:				
- кредитів банку	-768,7	196,35	$0,98 \times 196,35 : 100$	+1,92
- кредиторської заборгованості	377,2	-96,35	$0,98 \times (-96,35) : 100$	-0,94

Аналіз показав, що у 2020 році значення коефіцієнту поточної ліквідності складало 0,76, за аналізований період він збільшився на 1,17 і на кінець 2021 року складав 1,93. Крім того за цей період значення коефіцієнта не відповідає нормативному значенню, тобто це може вказувати на низький рівень платоспроможності підприємства. Нами було виявлено, що збільшення коефіцієнту було викликано впливом поточних зобов'язань за рахунок чого відбулось його збільшення на 0,98, а за рахунок впливу оборотних активів він збільшився лише на 0,19. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що на ТОВ «ВЛАСТА КП» збільшення дебіторської заборгованості привело до збільшення значення коефіцієнта поточної ліквідності лише на 0,01. Ми можемо рекомендувати керівництву підприємства звернути увагу на структуру оборотних активів, а також на необхідність покращення розрахункової політики із кредиторами, що у свою чергу може привести до збільшення значення коефіцієнта поточної ліквідності, а це означає, що підприємство може значно покращити свій рівень платоспроможності та покращити його фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посібник /Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 528с.
2. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник. / Т.Д. Косова, І.В. Сіменко та ін. – К., Центр учбової літератури, 2013. – 440 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – 654 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні світові тенденції свідчать, що світовий фінансовий ринок розвивався за умов інтеграції, інновацій та глобалізації. У цих умовах функціонування різко підвищилася імовірність появи ринків, при цьому виникли нові види фінансових ризиків, вплив яких необхідно мінімізувати. Отже, за сучасних умов кожне підприємство має чітко орієнтуватися у складному лабіринті ринкових відносин, правильно оцінювати фінансовий потенціал, тактику та стратегію свого подальшого розвитку, а також фінансовий стан як свого підприємства, так і підприємств-партнерів. Ключовою метою фінансового аналізу є отримання низки основних параметрів, що надають об'єктивну картину фінансового стану комерційної організації, його прибутків та збитків, змін у структурі активів та пасивів у розрахунках з дебіторами та кредиторами. Але також мета аналізу полягає в тому, щоб постійно проводити роботу, спрямовану на поліпшення фінансового стану комерційної організації.

Аналіз фінансового стану також дозволяє виявити вже існуючі проблеми, проблеми, які тільки з'явилися, а також привернути до них увагу керівництва підприємства [1, с.7]. Західна практика демонструє активний розвиток процесів стандартизації в галузі кількісної оцінки та управління ризиками як на національному, так і міжнародному рівнях. Підтвердженням цього стали національні стандарти Австралії та Нової Зеландії, Японії, Великобританії, Канади, ПАР та багатьох інших країн.

Аналіз фінансового стану підприємства є складним і трудомістким видом діяльності, який характеризується двома основними аспектами: вибором методики аналізу, що відповідає потребам конкретного користувача, і адекватністю інтерпретації користувачем показників фінансового стану підприємства [2, с.363].

Аналіз фінансового становища передбачає проведення аналізу діяльності підприємства за певними напрямками. Ці напрями відрізняються у вітчизняній практиці та зарубіжному досвіді, що представлено на рис. 1. У практиці українських учених досить широко застосовуються горизонтальний, вертикальний, факторний, порівняльний та коефіцієнтний аналізи. При цьому аналіз проводиться як за абсолютними, так і за відносними показниками.

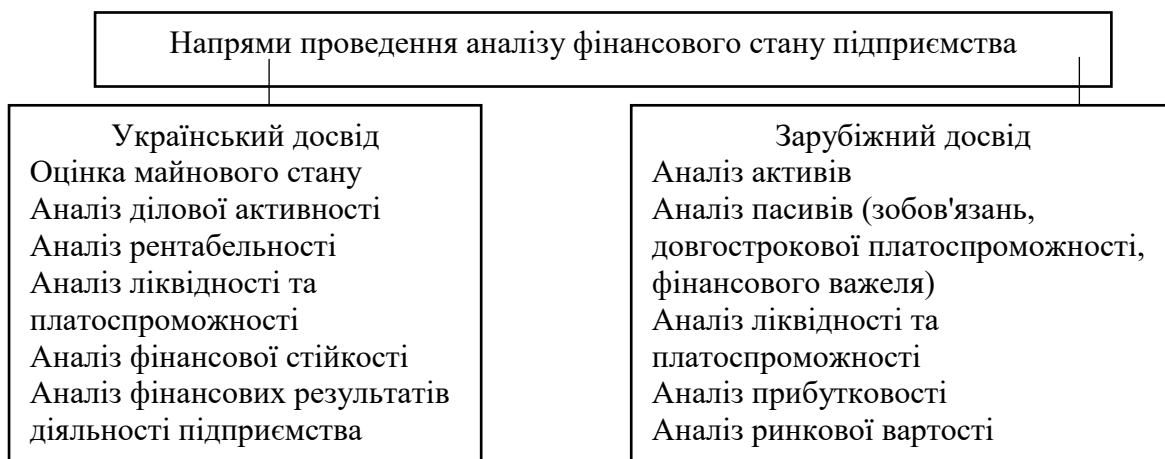

Рис.1. Напрями проведення аналізу фінансового стану підприємства
Джерело: згруповано автором на основі [3].

Оцінки активів підприємств за зарубіжною та вітчизняною методикою досить відрізняються. Так, в зарубіжному досвіді в якості властивості майнового стану підприємства виступають показники оборотності, що визначають ефективність використання вкладеного капіталу виробничий процес [4]. У вітчизняному досвіді, за винятком певного підходу, існує також оцінка майнового стану, яка включає розрахунок показників придатності основних фондів підприємства, завантаженість оборотних і визначає загальну забезпеченість підприємств активами для здійснення виробничої діяльності [4].

Система показників рентабельності, яка використовується в українській практиці господарювання, не завжди відображає реальні тенденції розвитку підприємств, утруднюючи аналіз результатів діяльності. Наприклад, при аналізі показників рентабельності капіталу за НП(С)БО України, незважаючи на наявність чистого прибутку у звітному періоді, показник «Нерозподілений прибуток попередніх періодів (непокритий збиток)» може бути негативним. У зарубіжній практиці використовують ряд показників, що дозволяють частково усунути вищезгадані недоліки. На підприємствах приріст прибутку досягається не тільки завдяки збільшенню трудового внеску колективу підприємств, а й за рахунок багатьох інших факторів [4].

Підходи зарубіжних та вітчизняних авторів для визначення прибутковості діяльності підприємства є аналогічними та відрізняються лише у методах визначення та розрахунку розміру прибутку підприємства, що викликано особливостями податкового, бухгалтерського обліку зарубіжних країн.

Аналіз відносних величин, що характеризують фінансову стійкість підприємства, збігається з аналізом пасивів у зарубіжній практиці.

Аналіз ринкової вартості проводиться за допомогою розрахунку та аналізу наступних показників: прибутковість акцій (Price – earnings ratio); коефіцієнт «ціна/грошовий потік» (price/cash flow); коефіцієнт ринкової ціни [4].

Насамперед, слід зазначити, що аналіз фінансової звітності, як і в Україні, так і за кордоном проводиться з урахуванням бухгалтерського балансу, проте у країнах із розвиненою ринковою економікою працівників, які здобувають бухгалтерську освіту, навчають читати бухгалтерські документи, так як вони написані специфічною мовою. У вітчизняній практиці наголошується на оцінку кредитоспроможності підприємства; не враховується сукупний ризик, пов'язаний із підприємством. В свою чергу у зарубіжній практиці, хоча ефект сукупного ризику і розглядається, оцінка платоспроможності виноситься за межі аналізу фінансової стійкості. Так як платоспроможність підприємства є зовнішнім проявом фінансової стійкості, розглядати їх більш раціонально спільно, що призведе до більш об'єктивних висновків. В обох підходах аналіз фінансового стану проводиться переважно шляхом коефіцієнтного аналізу за окремими напрямками. Це дозволяє аналізувати різні підприємства, незважаючи на масштаби їхньої діяльності, визначаючи ефективність та прибутковість їхньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности: Учебник / Под ред. В.И.Стражева. Мн.: Высшая школа, 2015. 360 с.
2. Сорока Й.Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Національний вісник Ужгородського університету*. 2015. Випуск 2 (46). С. 363-367.
3. Демко И.И. Сравнение отечественного и зарубежного опыта анализа финансового состояния компаний. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/235273166.pdf>(дата звернення 08.05.2022).
4. Бусургіна, М.А. Порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду аналізу фінансового стану підприємства. URL:http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/10_83909.doc.htm (дата звернення 08.05.2022).

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Модель Дюпона – метод фінансового аналізу через оцінку ключових факторів, що визначають рентабельність підприємства. Даний метод був вперше використаний компанією «DuPont» на початку 20-го століття і є факторним аналізом, тобто виділення основних факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства.

Метою фінансового аналізу, проведеного компанією, є пошук шляхів максимізації прибутковості вкладеного капіталу для власників та акціонерів. Прибутковість підприємства та зростання її вартості для акціонерів відбивається коефіцієнтами рентабельності. Управління рентабельністю підприємства стає ключовим завданням для всіх рівнів менеджменту: стратегічного, тактичного та оперативного. Фірмою «DuPont» було запропоновано простий спосіб управління рентабельністю через розкладання коефіцієнта рентабельності на чинники, що відбивають різні аспекти діяльності підприємства.

Модель Дюпона та її модифікації у три- та п'ятифакторні формули дозволяє компанії швидко оцінити ступінь впливу різних факторів на формування ключового в оцінці вартості компанії, та її привабливості для акціонерів – показника рентабельності власного капіталу.

Початкова модель Дюпона показує взаємозв'язок між показником ефективності діяльності підприємства – її рентабельністю (ROA) та двома факторами: рентабельністю продажів та оборотністю активів. Таким чином, модель дозволяє оцінити внесок системи продажів підприємства та ступеня інтенсивності використання активів у формування рентабельності компанії.

$$ROA = \frac{ЧП}{\bar{A}}$$

де: ROA – коефіцієнт рентабельності активів;

ЧП – чистий прибуток;

A – середньорічна вартість активів.

Трьохфакторна модель Дюпона вже полягає у використанні коефіцієнта рентабельності власного капіталу (ROE, ReturnOnEquity) як інтегрального показника ефективності діяльності підприємства та представлення її формули у вигляді трьох факторів. Так формула розрахунку рентабельності власного капіталу має такий вигляд:

$$ROE = ROS \times KOA \times LR$$

де: ROE – рентабельність власного капіталу

ROS – рентабельність продажів

KOA – коефіцієнт оборотності активів

LR- фінансовий важіль

Трьохфакторна модель Дюпона показує вплив на рентабельність підприємства операційної діяльності (продажу), інвестиційної та фінансової. Як бачимо, ефективність системи продажу підприємства безпосередньо визначає рентабельність власного капіталу і відтак інвестиційну привабливість підприємства. П'ятифакторна, має такий вигляд:

$$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Прибуток до оподаткування}} \times \frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Прибуток до оподаткування та виплат \%}} \times \frac{\text{Прибуток до оподаткування та виплат \%}}{\text{Виручка}} \times \frac{\text{Виручка}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}}$$

Рентабельність власного капіталу підприємства формується за рахунок: податкової ставки, відсотків за позиковим капіталом, ефективності продажів, результативності інвестиційної діяльності та фінансового ризику.

Перед тим, як використати для розрахунків модель компанії “Дюпон”, необхідно обґрунтувати нормативні значення для кожного з факторних показників. При цьому теоретично задовільний рівень результуючого показника - коефіцієнту рентабельності активів - визначатиметься як добуток двох нормативних значень факторних показників моделі.

Коефіцієнт рентабельності продажів. Як орієнтир рівня рентабельності продажів можна застосовувати облікову ставку національного банку за відповідний період. Середньозважена облікова ставка НБУ за 2020 рік становила – 7,38%, а за 2019 рік – 16,69%

Коефіцієнт оборотності активів. Деякі автори обґрунтовують нормативне значення показника для промислових підприємств більшості галузей на рівні, не меншому 2,5.

Таким чином, для коефіцієнту рентабельності активів промислового підприємства можна запропонувати рівень, що становить: $7,38 \times 2,5 = 18,45$ (для 2020 року) та $16,69 \times 2,5 = 41,73$ (для 2019 року). Проаналізуємо вплив, кожного з розглянутих факторів на динаміку результуючого показника - коефіцієнту рентабельності активів. Це зручно зробити за допомогою прийому ланцюгових підстановок (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз впливу факторів на рівень рентабельності активів
ТОВ "Ласунка - столиця" у 2019-2020 роках

Фактори	Підстановки	Взаємозв'язок факторів		R _{активів}	Вплив фактора
		Коефіцієнт рентабельності продаж	Коефіцієнт оборотності		
-	2019 р.	0,024	1,741	0,0418	-
Рентабельність продаж	I	0,017	1,741	0,0295	-0,0123
Коефіцієнт оборотності	2020	0,017	1,691	0,0287	0,0008

Коефіцієнт рентабельності активів ТОВ «Ласунка – столиця» у 2020 році становив 4,18%, збільшившись на 1,31% по відношенню до рівня 2019 року – 2,87%. При цьому, показники 2019 та 2020 років не відповідали запропонованим показникам 41,73% та 18,45% відповідно. У зв'язку з тісною залежністю показника рентабельності активів та оборотності оборотних коштів у найбільшому ступені зростання результативного показника пов'язане з збільшенням швидкості оборотності активів на 0,08%. Однак негативно вплинуло на результуючий показник зниження коефіцієнта рентабельності продаж. Внаслідок цього, коефіцієнт рентабельності активів ТОВ «Ласунка – столиця» за 2020 рік знизився на 1,23% порівняно із попереднім роком. Отже, переваги моделі в її простоті розрахунку та аналізу. Виділені чинники, що визначають прибутковість підприємства для акціонерів, досить легко пов'язуються з оперативними планами підприємства.

Список використаних джерел

1. Леонтьєва А.В., Батищева О.О. Аналіз рентабельності компанії на основі моделі "Дюпон". 2014. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/model-dyupona-raschet-na-primere-ooo-uk-mayryhskiy/viewer> (дата звернення 12.04.2022)
2. Баканов М.І. Теорія економічного аналізу. М.: *Фінанси та статистика*, 2011. 416 с.
3. Полуянцевіч О.І. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства за методом Дюпон. 2018. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/faktorny-analiz-rentabelnosti-sobstvennogo-kapitala-predpriyatiya-po-metodu-dyupon/viewer> (дата звернення 11.04.2022)

Догадаєв С.В.

38 гр.ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОТРИМАНОГО ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день прибуток є одним з важливих критеріїв результативності діяльності підприємства, тому актуальність дослідження питань формування прибутку підприємства і виявлення впливу на нього різних чинників сьогодні є головним у сфері прийняття оптимальних управлінських рішень стосовно підвищення ефективності роботи підприємства. Водночас на макрорівні приділяється недостатньо уваги дослідженню математичних моделей формування прибутку як одного з ефективних інструментів фінансового управління.

Загальними проблемами управління прибутком підприємств займалися багато вітчизняних та закордонних науковців, серед яких слід назвати таких, як І.А. Бланк, Н.Г. Пігуль, М.А. Болюх, М.Г. Чумаченко, С. Фішер, А.Д. Шеремет, В.М. Івахненко, В.О. Швандар. Особливу увагу до цієї теми приділили викладачі Одеського Національного Економічного Університету – В.О. Літвінова, В.Г. Семенова, О.Г. Янковий, Ю.А. Єгупов.

Метою є моделювання формування прибутку підприємства та дослідження впливу окремих факторів на нього. Та на основі узагальнення теоретико-методологічних та організаційних засад управління та аналізу фінансових результатів запропонувати основні шляхи вдосконалення обліку та аналізу прибутку від операційної діяльності.

Основу економічного розвитку підприємства в сучасних ринкових умовах господарювання становить прибуток, що являє собою грошовий вираз основної частини грошових надходжень, які створюються підприємствами різних форм власності. Як економічна категорія він характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності [1, с. 72].

Термін «прибуток» розуміють як виробничу категорію, яка характеризує відносини, що складаються в процесі суспільного виробництва; як частину додаткової вартості, створену і реалізовану, готову до розподілу. Однак підприємство отримує прибуток лише після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набуде грошової форми. На величину прибутку впливають багато факторів, адже вона відображає усі сторони діяльності підприємства. Серед них можуть бути кількість виробленої продукції, ступінь використання виробничих фондів, продуктивність праці, матеріально-технічне постачання, доходи та інші фактори [2, с. 84].

Дослідження аналізу і управління прибутком від операційної діяльності на підприємствах є досить важливим та актуальним, оскільки саме операційний прибуток, як основна складова загального прибутку є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Прибуток від операційної діяльності є показником, який відображає фінансовий результат діяльності підприємства, забезпечує фінансування розширеного виробництва та його ефективність, обсяг та кількість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, а також з ним пов'язане вирішення важливих соціальних, економічних, політичних, етичних проблем суспільства на мікро- й макрорівні. Слід відзначити і той факт, що операційний прибуток займає одне з центральних місць у загальній системі вартісних інструментів управління економікою, оскільки всі вони прямо або опосередковано пов'язані з прибутком. Це стосується і ціни, кредиту, собівартості та інших економічних важелів [3, с. 280].

Проведемо аналіз структури отриманого прибутку (збитку). Динаміку отриманого прибутку (збитку) на підприємстві «Одеський кон'ячний завод» у 2020 році розглянемо у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка отриманого прибутку (збитку)

Показники	Попередній рік тис.грн.	Звітний рік тис.грн.	Відхилення звітного року до попереднього тис.грн.
01	02	03	04
1. Прибуток (збиток) від основної операційної діяльності	-20026	121	20147
2. Результат від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю	43036	8984	-34052
2.1. Інші операційні доходи	71789	162853	91064
2.2. Інші операційні витрати	28753	153869	125116
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	23010	9105	-13905
4. Результат від фінансової діяльності	-36002	-2003	33999
4.1. Дохід від участі в капіталі	0	0	0
4.2. Втрати від участі в капіталі	0	0	0
4.3. Інші фінансові доходи	0	13286	13286
4.4. Інші фінансові втрати	35691	13791	-21900
4.5. Інші доходи	0	0	0
4.6. Фінансові витрати	311	1498	1187
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	-12992	7102	20094
6. Чистий фінансовий результат	-14649	8969	23618

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПАТ «Одеський кон'ячний завод»

Порівняно з попереднім роком, коли підприємство зазнало збитків у сумі 14649 тис. грн., простежується позитивна динаміка показника. Основна операційна діяльність на підприємстві прибуткова тільки у звітному році та суттєво відрізняється від попереднього року, прибуток від ООД виріс у звітному році на 20147 тис. грн.

На жаль, як у звітному році, так і у попередньому збитковою є фінансова діяльність підприємства, проте збитки від цього виду діяльності зменшились на 33999 тис. грн.

Разом із прибутковістю основної операційної діяльності також слід зазначити, що чистий дохід збільшився майже в 3 рази, а це свідчить про збільшення попиту продукції аналізованого підприємства.

На прибуток (збиток) впливають 6 факторів:

- 1) Зміна обсягу реалізації продукції;
- 2) Зміна структури реалізованої продукції;
- 3) Зміна виробничої собівартості реалізованої продукції;
- 4) Зміна ціни на реалізовану продукцію;
- 5) Зміна адміністративних витрат;
- 6) Зміна витрат за збут;

1,2 і 4 надають прямо пропорційний вплив, відповідно 3,5 і 6 – надають обернено пропорційний вплив [4].

В табл. 2 наведені фактори, що обумовлюють зміну прибутку від основної операційної діяльності підприємства «Одеський коньячний завод» у 2020 році.

Таблиця 2

Фактори, що обумовлюють зміну прибутку від основної операційної діяльності на ПАТ «Одеський коньячний завод»

Показники	Попередній рік, тис.грн	За даними минулого року при фактичному обсязі реалізації тис.грн	Факт тис.грн	Назва фактору	Вплив на прибуток	
					Розрахунок тис.грн	Сума тис.грн
А	1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід	541227	546455,25	546456	1. Зміна цін	0,747	0,747
2. Собівартість реалізованої продукції	410437	414401,82	391222	2. Зміна виробничої собівартості	-23179,82	23179,82
3.Адміністративні витрати	29986	29986	24906	3. Зміна адміністративних витрат	-5080	5080
4. Витрати на збут	120830	121997,22	130207	4. Зміна витрат на збут	8209,78	-8209,78
5. Прибуток чи збиток від основної операційної діяльності	-20026	-19929,79	121	5. Зміна обсягу реалізації	-193,45	-193,45
6. Прибуток при фактичному обсязі реалізації	X	-20219,45	X	6. Зміна складу продукції	289,67	289,67
Загальне відхилення прибутку від основної операційної діяльності					20147	

Джерело: Складено автором за даними фінансової звітності ПАТ «Одеський коньячний завод»

Для визначення впливу окремих факторів на прибуток або збиток від ООД застосовується аналітичний прийом перерахунку даних за попередній рік на темпи

зростання за обсягом реалізованої продукції (чистий дохід). Згодом фактичні дані за звітний рік порівнюються з перерахованими, слід зазначити, що адміністративні витрати не залежать від темпу зростання обсягу реалізації і тому не перераховуються.

Аналізуючи дані таблиці 2, прибуток від ООД на аналізованому підприємстві за звітний період збільшився на 20147 тис.грн. та становить 121 тис.грн.

Найбільше збільшення прибутку від ООД відбулося рахунок зниження собівартості реалізованої продукції (23179,82 тис.грн.). Зменшення адміністративних витрат збільшило прибуток від ООД на 5080 тис.грн., а зміна складу та структури продукції, що реалізується, збільшили прибуток від ООД на 289,67 тис.грн. Зростання ціни збільшило прибуток на 0,747 тис. грн.

На жаль, два фактори негативно вплинули і зменшили прибуток від ООД, а саме:

Збільшення витрат на збут зменшило прибутки на 8209,78 тис.грн.

Зменшення обсягу реалізації спричинило зменшення прибутку від ООД на 193,45 тис.грн.

Провівши дослідження впливу факторів на прибуток ПАТ «Одеський коньячний завод», ми з'ясували, що всі зазначені фактори тією чи іншою мірою впливають на розмір прибутку. Для збільшення прибутку та підвищення рівня рентабельності, підприємству рекомендовано оптимізувати витрати на збут, проаналізувати причини збитковості результатів від інших операцій, які пов'язані з операційною діяльністю. Також потрібно знайти резерви для зниження собівартості продукції, у першу чергу шляхом зниження суми матеріальних витрат, які є основною складовою загальних витрат підприємства

Список використаних джерел

1. Янковий О. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства на основі грошових потоків. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. С. 70–78.
2. Літвінова В. Порівняльний аналіз розрахункових методів визначення рівня конкурентоспроможності продукції. *Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. Наук. пр.* 2013. 4 (51). С. 81–87.
3. Семенова В. Методи управління інтелектуальною власністю підприємств : процесний підхід. *Економічний аналіз : зб. наук. пр.* Тернопіль, 2015. С. 277–284.
4. Економічний аналіз: навчальний посібник / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М.Гайдаєнко та інші / за ред. Н. А. Волкової. Одеса, ОНЕУ. 2015. 310 с.

Дун Юе

студентка 51 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Семенова.К. Д.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ПІДПРИЄМСТВ У КНР

Сучасний стан управління економікою Китаю потребує системи заходів щодо його вдосконалення. Розглянемо проблеми управління підприємствами в сучасних умовах.

По-перше, в умовах розвитку ринкової економіки в КНР все ще є підприємства, які не застосовують інструменти наукового та обґрунтованого використання й розподілу коштів. Саме через те, що інститути управління економікою підприємства дуже складні, у довгостроковій перспективі капітал підприємства зазнає серйозних ударів, проблеми управління стають дедалі гострішими.

По-друге, менеджменту багатьох підприємства бракує відчуття терміновості. Хоча в умовах ринкової економіки конкурентний тиск, з яким стикаються підприємства, зростає з кожним днем, все ж є працівники, які вважають за краще не докладати зусиль для здійснення певних змін, а просто без вагань виконують доручені завдання. У той же час деякі підприємства створюють більше управлінських відділів для посилення управління співробітниками, але це призводить лише до надмірної кількості управлінського персоналу та відсутності чіткої відповідальності між відділами, що не тільки спричиняє значні витрати коштів, але й формує додаткові фінансові ризики для підприємства [1].

По-третє, модель управління економікою мікропідприємств є відносно відсталою, хоча деякі малі та середні підприємства здійснюють зміни відповідно до потреб економічного розвитку, але все ще існує великий розрив між управлінням економікою та вимогами до нього.

По-четверте, в КНР досі не вистачає обґрунтованих законів і нормативних актів для ефективного управління економікою підприємств. Незважаючи на те, що в останні роки країна прийняла багато політичних заходів щодо управління підприємствами, все ще бракує надійних законів і нормативних актів для економічного управління підприємствами, через що відповідні державні відомства не забезпечують такий контроль.

Для вдосконалення системи управління економікою підприємств можна запропонувати наступні заходи.

1. Покращити державний макроконтроль за економічним управлінням підприємств. Плануючи економічний розвиток, підприємство повинно задовольняти різні потреби, такі як соціальна економіка, політика, а потім коригувати свої загальні виробничі результати, щоб адаптуватися до потреб соціального розвитку та досягти кращих результатів.

2. Посилити економічне управління витратами підприємств. На тлі стрімкого розвитку ринкової економіки підприємства повинні відповідати темпам розвитку часу. Для цього підприємство повинно, перш за все, добре попрацювати в управлінні витратами, виходячи з власної реальної ситуації, а також забезпечити науковість та раціональність фінансового бюджету, для того, щоб забезпечити реалізацію всієї господарської діяльності в межах ефективного діапазону. З одного боку, підприємства можуть добре працювати в централізованому управлінні та контролі, посилюючи детальне управління власними витратами. Це пов'язане з тим, що вартість економічних проектів підприємств, зазвичай, висока, що безпосередньо збільшує труднощі управління економічними витратами та контролю підприємств, тому у відповідних фінансових підрозділах підприємств мають бути створені спеціальні посади, а також спеціальний персонал, який буде здійснювати аналіз та розраховувати вартість цих проектів, щоб чітко усвідомити обсяги цих витрат. В особливих випадках можна застосувати методи аудиту, щоб уникнути невдалих статей витрат. З іншого боку, підприємства повинні посилити контроль за витратами. Особливо важливо порівняти фактичні витрати на управління економікою підприємства з плановими витратами, а потім науково і раціонально контролювати діапазон коливань економічних витрат, що також є орієнтиром подальшого вдосконалення управління економікою підприємства [2].

3. Допомогти підприємствам створити відчуття невідкладності, терміновості. Як одна із важливих ідеологічних концепцій, відчуття терміновості в основному ґрунтується на фактичній ситуації підприємства щодо здійснення наукової та ефективної економічної управлінської роботи для того, щоб запобігти сліпому споживанню та розтраті коштів, а також іншим проблемам на підприємстві.

4. Подальше вдосконалення механізму управління економікою підприємства. Економічний менеджмент, як важливий компонент управління підприємством, відіграє життєво важливу роль у сприянні здорового розвитку підприємств. Тому необхідно постійно впроваджувати інновації та вдосконалювати механізм управління економікою підприємств.

5. Удосконалити законодавство та правоохоронну роботу щодо управління економікою підприємств. Одна з причин, чому підприємства в розвинених країнах світу можуть

підтримувати здоровий і впорядкований розвиток, значною мірою невіддільна від надійних і чітких законів та нормативних актів щодо управління економікою підприємства [3] .

6. Створити якісну команду управління економікою підприємства. Підприємства мають приділяти значну увагу підготовці кадрів для створення якісних команд управління економікою, особливо під час найму персоналу з управління, коли необхідно обирати професіоналів з багатим досвідом роботи, і в той же час проводити цілеспрямовану професійну підготовку нових управлінських кадрів.

Список використаних джерел

1. Данг Янжун. Роздуми про посилення та інноваційне управління економікою підприємства. *Times Finance*, 2017. № 2. С. 168-169.
2. Чжан Чжен. Ефективні контрзаходи для посилення управління економікою підприємства. *Сучасний маркетинг*. 2020. № 11. С. 46-48.
3. Чен Дунсю, Чжоу Цзі. Як посилити управління економікою підприємства в даний час. *Сучасне державне підприємство. Дослідження*. 2019. № 20. С. 83-85.

Журнаковська В. І.

студентка 41 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Семенова К. Д.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ОЦІНКА ВПЛИВУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Ліквідність підприємства – здатність компанії за допомогою своїх активів покривати зобов'язання перед кредиторами. Ліквідність є одним з найважливіших фінансових показників підприємства та безпосередньо визначає ступінь платоспроможності і рівень фінансової стійкості [1].

Оцінка впливу необоротних активів на ліквідність підприємства визначається за допомогою низки фінансових коефіцієнтів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань може бути погашено за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів. Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яка частина поточної заборгованості підприємства може, бути погашена за рахунок грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів. Коефіцієнт загальної ліквідності показує достатність у підприємства оборотних коштів для покриття своїх поточних зобов'язань. Коефіцієнт мобільності показує, скільки оборотних коштів (у гривнях) припадає на одну гривню необоротних активів, тобто відображає структуру майна підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом підприємства, тобто яка частка власного капіталу підприємства перебуває в мобільній формі [2].

Проведемо оцінку впливу необоротних активів на ліквідність підприємства АТ «Укргазвидобування», яке є провідним українським підприємством з видобутку природного газу та газового конденсату.

Перш за все розглянемо динаміку складу активів аналізованого підприємства (рис.1).

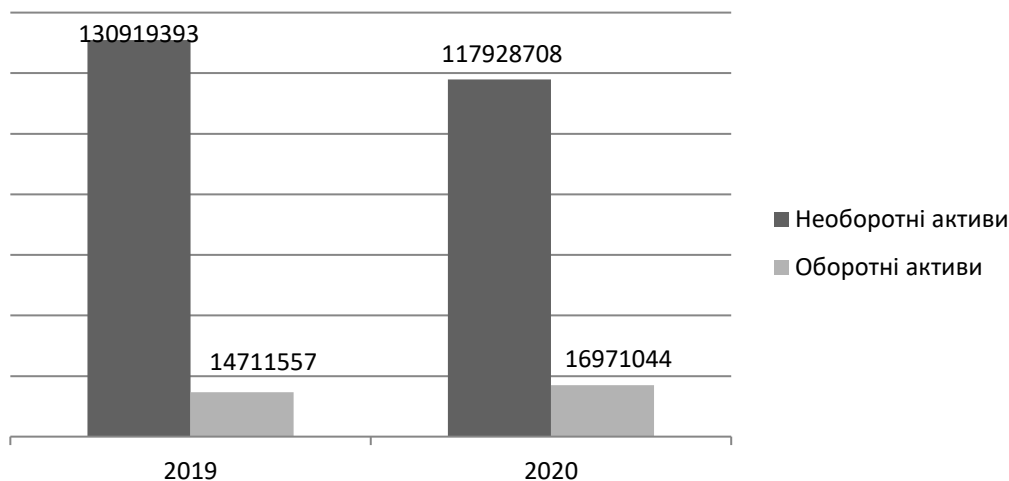

Рис.1. Динаміка складу активів АТ «Укргазвидобування», тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

На підприємстві АТ «Укргазвидобування» згідно з даними рис. 1 необоротні активи на кінець 2020 року становила 117928,7 млн. грн. Якщо порівняти 2020 рік з 2019 роком, то обсяг необоротних активів зменшився на 12990,7 млн. грн.

Проведемо розрахунок показників, що характеризують ліквідність досліджуваного підприємства (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка показників ліквідності підприємства АТ «Укргазвидобування»

Показники	2019 рік	2020 рік	Темп зростання, %
Необоротні активи, тис. грн	130919393	117928708	90,08
Оборотні активи, тис. грн	14711557	16971044	115,36
Власний капітал, тис. грн	119401244	104977528	87,92
Власні оборотні кошти, тис. грн	-11518149	-12951180	112,44
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,015	0,020	133,33
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,668	1,234	184,73
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,310	1,442	62,42
Коефіцієнт мобільності	0,112	0,144	128,57
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,096	-0,123	128,12

Джерело: розраховано автором за даними [3]

Проаналізувавши показники, що характеризують оцінку впливу необоротних активів на ліквідність підприємства АТ «Укргазвидобування», зробимо наступні висновки.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, що у 2019 році 1,5% поточних зобов'язань покриваються грошовими коштами та їх еквівалентами, а у 2020 році – 2,0%. Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, що у 2019 році за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємство здатне було погасити 66,8 % поточних зобов'язань, а у 2020 році – вже 123,4%. Коефіцієнт загальної ліквідності показує, що у 2019 році підприємство за рахунок оборотних активів здатне було погасити 231% свої поточних зобов'язань, а у 2020 році – 144,2 %. Отже, практично всі показники ліквідності відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт мобільності має тенденцію до збільшення. Збільшення мобільності пов'язано зі зменшенням суми необоротних активів: у 2020 році на 1 гривню необоротних активів припадало 14,4 коп. оборотних, а у 2019 році – 11,2 коп.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення як у 2019 році, так і в 2020 році, що обумовлено значним привалюванням необоротних активів над власним капіталом. Так, якщо у 2019 році цей коефіцієнт складав -0,096, то у 2020 році склав -0,123. Підприємство не може маневрувати своїми коштами ні у 2019 році, ні у 2020 році, оскільки не має власних оборотних коштів.

АТ «Укргазвидобування» можна порекомендувати продовжувати тенденцію до підвищення рівня ліквідності шляхом збільшення величини найбільш ліквідних активів, оскільки у підприємства відсутні власні оборотні кошти, інакше в майбутньому це негативно вплине на його фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Семенова К. Д., Ніколов О. П. Особливості аналізу ліквідності балансу та платоспроможності підприємства в умовах застосування МСФЗ. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції*: збірник тез доповідей учасників IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 17-18 листопада 2020 р. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2020. С. 215-217.
2. Економічний аналіз: навч. посібник / за ред. Н. А. Волкової. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.
3. Річна фінансова звітність підприємства АТ «УКРГАЗВИДОБУВАННЯ» за 2020р. : веб.сайт. URL: https://ugv.com.ua/uploads/Financial_Report_Separate.2020_AT_Ukrgazvidobuvannya_.pdf.10672318.6af54328883fa6f9c297fad89317ef63f50f8756.pdf (дата звернення: 04.12.2021).

Запорожець А. М.

студент 41 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Семенова К. Д.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення сталого економічного розвитку вимагає нових підходів до організації роботи з основними засобами. Стан та ефективність використання основних засобів визначають конкурентні позиції підприємства на ринку, їх склад і структура дає можливості детального аналізу виробничого процесу підприємства. Основні засоби, займаючи основну питому вагу в структурі активів підприємства, відіграють ключову роль в забезпеченні успішності діяльності підприємства. Політика підприємства, яка спрямована на нарощування та оновлення основних засобів, забезпечує підвищення рівня механізації виробничих процесів і продуктивності праці виробничого персоналу [1].

Під поняттям управління основними засобами розуміють процес розробки, прийняття та впровадження управлінських рішень, а також контроль за їх виконанням щодо формування, використання та відтворення основних виробничих засобів підприємства. Ефективність управлінської системи буде в основному залежати від якості інформаційної бази, яка є результатом поєднання двох компонентів: зовнішнього та внутрішнього інформаційного забезпечення [1].

Аналізуючи викладене вище, слід зазначити, що під аналітичним забезпеченням управління основними засобами необхідно розглядати процес поєднання інформаційних потоків, що генеруються бухгалтерським обліком та економічним аналізом, з метою формування належних даних для прийняття управлінських рішень, спрямованих на ефективне використання виробничого потенціалу підприємства.

У системі аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства формуються певні види фінансової та нефінансової інформації, які є основними джерелами даних, що використовуються під час прийняття управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру.

Система аналітичного забезпечення дає можливість ефективного управління основними засобами підприємства, яке ґрунтується на виконанні таких завдань:

- достовірне відображення в обліку та звітності даних, необхідних для оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємств;
- розробка критеріїв та порядку оцінки якості та повноти інформації, яка створюється у системі обліку та аналізу для ідентифікації та оцінки ризиків та загроз;
- визначення індикаторів фінансової безпеки підприємств та розробка системи моніторингу фінансової безпеки;
- діагностика фінансового стану підприємств з метою визначення фінансових ризиків, ідентифікації небезпек і загроз;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз та небезпек;
- розробка заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки підприємства, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді та контроль за їх виконанням [2].

Для формування ефективної системи аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства необхідно достеменно з'ясувати порядок реєстрації, узагальнення та представлення менеджерам інформації щодо діяльності підприємства для підготовки та обґрунтування ними управлінських рішень.

Дані, які генеруються інформаційними блоками обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами, систематизуються і доповнюються бухгалтерськими відомостями, а також використовуються для розроблення внутрішньо фірмових стандартів щодо вдосконалення процесу обліку, аналізу та внутрішнього аудиту основних засобів.

Інформація про основні засоби має задовольняти відповідним потребам управління залежно від характеру та рівня прийнятих рішень і має відповідати наступним принципам:

- об'єктивність;
- своєчасність;
- аналітичність;
- релевантність [3].

Основою інформаційної бази управління основними засобами підприємства є дані бухгалтерського обліку, на підставі яких здійснюється аналіз стану та ефективності використання засобів виробництва. Облікова система є першоджерелом створення інформаційного поля для реалізації усіх інших функцій управління. Дані бухгалтерського обліку, що використовуються в процесі прийняття управлінських рішень, представлені звітною інформацією, а також відомостями за аналітичними та синтетичними рахунками, на яких акумулюється інформація про основні засоби підприємства [4, с. 62].

Розрахунок системи аналітичних показників забезпеченості основними засобами підприємства дає змогу вирішити наступні завдання:

- 1) оцінити ступінь забезпеченості підприємства основними засобами за окремими видами машин, механізмів, обладнання, приміщень та місцями їх експлуатації; рівень забезпечення планових потреб у засобах виробництва; виявити резерви підвищення ефективності використання основних засобів на основі оптимізації їхньої структури;
- 2) визначити зміни у складі та структурі основних засобів внаслідок придбання, створення, реалізації, ліквідації та оновлення основних виробничих фондів та оцінити їх технічний стан;
- 3) визначити рівень інтенсивності використання засобів виробництва та виявити резерви підвищення ефективності їх використання;
- 4) оцінити рівень використання виробничої потужності підприємства та його вплив на кінцеві результати фінансово-господарської діяльності підприємства;

5) визначити рівень екстенсивності та інтенсивності завантаження обладнання; оцінити ступінь залучення обладнання у виробництво та ступінь використання часу роботи обладнання [5, с. 73].

Таким чином, управління основними засобами підприємства потребує ефективної системи аналітичного забезпечення, здатної своєчасно формувати достовірну та повну інформацію про стан, інтенсивність та ефективність використання засобів виробництва. А управлінські рішення, прийняті на основі неактуальної та обмеженої інформації, можуть не тільки не принести бажаного ефекту, а й негативно вплинути на результати діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Покинйчереда В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 17. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2018/3.pdf (дата звернення 27.12.2021).
2. Мулик Я. І. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3416> (дата звернення 27.12.2021).
3. Єршова Н. Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. *Економіка і суспільство*. 2018. №14. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/128.pdf (дата звернення 27.12.2021).
4. Гуменюк О.О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3(28). 210 с.
5. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.

Іщенко І. Ю.

студентка 31 Ф, ФФБС

наук. кер. – к.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Прибуток є найпростішою, але водночас досить складною категорією в ринковій економіці. Його простота виражається у тому, що він є ядром і головною рушійною силою економіки, основним мотивом, який є поштовхом для здійснення підприємницької діяльності у сучасній економіці. Прибуток займає центральне місце в ринковій економіці і є рушійною силою бізнесу до найбільш ефективного використання наявних трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Позитивний фінансовий результат – прибуток – це те, над чим компанія працює або принаймні має працювати.

Прибуток підприємства є головним чинником його економічного та соціального розвитку. Це підтверджується тим, що прибуток є джерелом самофінансування, соціально-економічного розвитку, що стимулює виробниче та матеріальне заохочення працівників. Прибуток, як оціночний показник, є основним джерелом власного капіталу підприємств, тобто джерелом розширення виробництва та забезпеченням інших потреб підприємства. Поточний порядок розподілу прибутку відповідає сучасному етапу становлення ринкових відносин, тобто підприємство має брати участь своїм прибутком у формуванні державного бюджету, решта прибутку розподіляється між власниками підприємства та власниками позичкового капіталу і інших фінансових ресурсів, укладених у договорах.

Вдале функціонування підприємства на ринку певного товару чи послуги залежить від здатності приносити достатній дохід для відшкодування витрат і формування прибутку.

Особливості формування прибутку підприємств у своїй праці визначає Н.Богацька, а саме: «формування й розподіл прибутку полягає у тому, що існує дуже багато чинників впливу. Врахувати й оцінити всю кількість чинників неможливо, тому необхідна деяка їх систематизація» [1, с. 34].

Також вона зазначає, що «на формування прибутку впливають постановка мети підприємства, виробничі і фінансові чинники, а також облікова політика в області ведення бухгалтерського обліку і оподаткування. Разом з тим, показники фінансових результатів діяльності підприємства відображають компетентність керівництва і якість управлінських рішень» [1, с. 36].

Прибуток підприємства формується під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів (чинників). До зовнішніх чинників належать: економічні умови господарювання, місткість ринку; платоспроможний попит споживачів (особливо важливі рівень і динаміка попиту); державне регулювання діяльності підприємств. До внутрішніх факторів належать: випуск продукції; виробнича собівартість, ціна реалізованої продукції, асортимент продукції тощо [2, с. 295]. Для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в ринкових умовах найважливіше знайти резерви збільшення об'єму виробленої продукції, зниження собівартості, збільшення прибутку.

Резерви зростання прибутку – це можливості збільшення прибутку за рахунок збільшення обсягу продажів, зниження витрат на її виробництво та розподіл, запобігання збитків та вдосконалення структури виробленої продукції. Одним із резервів зростання прибутку компанії є збільшення її продажів. Зробимо загальну оцінку отриманого підприємством прибутку в розрізі складових частин (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна оцінка отриманого прибутку

Показники	Плановий рік, тис. грн	Звітний рік тис. грн	Відхилення
			(+, -) тис. грн
Валовий прибуток	3412	1837	-1575
Адміністративні витрати	3518	4135	617
Витрати на збут	924	1084	160
1. Прибуток від основної операційної діяльності	-1030	-3382	-2352
2. Результат від інших операцій, які пов'язані з операційною діяльністю	5406	9539	4133
2.1. Інші операційні доходи	8656	15895	7239
2.2. Інші операційні витрати	3250	6356	3106
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	4376	6157	1781
4. Результат від фінансової діяльності	900	228	-672
4.1. Дохід від участі в капіталі	-	-	-
4.2. Втрати від участі в капіталі	-	-	-
4.3. Інші фінансові доходи	558	174	-384
4.4. Інші витрати	74	108	34
4.5. Інші доходи	914	803	-111
4.6. Фінансові витрати	498	641	143
5. Прибуток(збиток) діяльності	5276	6385	1109
6. Податок на прибуток	1319	1596	277
7. Чистий прибуток (збиток)	3957	4789	832

Джерело: розраховано автором на основі [3].

Отже, чистий прибуток збільшився на 832 тис. грн., зокрема за рахунок збільшення прибутку від операційної діяльності – на 1781 тис. грн., що у свою чергу виникло за рахунок збільшення прибутку від іншої операційної діяльності – на 4133 тис. грн. (за рахунок росту доходу інших операційних витрат – на 7239 тис. грн., що перевищує ріст інших операційних витрат удвічі), але зменшився за рахунок збільшення збитку від основної операційної діяльності – на 2352 тис. грн.. Крім того негативно вплинуло зменшення прибутку від фінансової діяльності – на 672 тис. грн. (зокрема за рахунок зменшення інших фінансових доходів – на 495 тис. грн. та росту фінансових витрат – на 177 тис. грн.). Все це призвело до збільшення прибутку до оподаткування – на 1109 тис. грн., проте з урахуванням збільшення податку на прибуток – на 277 тис. грн., чистий прибуток на підприємстві збільшився лише на 832 тис. грн..

Список використаної літератури

1. Богацька, Н. М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № (20). 109с.
2. Стацук О.В., Шептицька Л.Р., Крижанівський С.О. Особливості формування прибутку на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 49. С. 291–296.
3. Практикум з дисципліни “Економічний аналіз” для студентів III курсу денної форми навчання, спеціальностей «Фінанси», «Маркетинг», «Міжнародна економіка», «Міжнародна логістика»/ укл. О.М.Гайдаєнко, Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2019 р. 91с.

Караван В. С.

Студент 38 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «УКРТЕЛЕКОМ»

Об'єктивний аналіз фінансової стійкості дає змогу своєчасно оцінити рівень забезпеченості грошовими ресурсами, задіяти важелі їх доцільного, ефективного розміщення та використання. Збільшення взаємних неплатежів, недостатність оборотних коштів призводить до ризику неплатоспроможності, що в результаті відбивається на перспективах подальшого існування підприємства. В даний час стабільність економіки неможлива без фінансової стійкості підприємства. У зв'язку з цим питання оцінки фінансової стійкості в умовах різко загострилася, кризи неплатежів виходять на одне з перших місць в області управління фінансами українських підприємств. Якщо підприємство фінансово стійке, платоспроможне, то воно має ряд переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Чим вище стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на краю банкрутства.

Питанням оцінки фінансової стійкості присвячено праці вітчизняних авторів: Білик М. Д., Буряк Л. Д., Кулик А. В., Мец В. О., Невмержицька Н. Ю., Павловська О. В., Поддєрьогіна А.М., Притуляк. Особливу увагу до цієї теми приділили викладачі Одеського Національного Економічного Університету – А.І. Сухов, В.В. Кальчев, М.Д. Горбаченко, Н.А. Волкова, Л.В. Чернишова.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю.

Фінансово стійке підприємство здатне забезпечувати безперебійну виробничу діяльність, зберігати інвестиційну привабливість і здатність фінансувати подальший

інноваційно-технологічний розвиток, а головне отримувати стабільний прибуток. Проведений аналіз сучасної економічної літератури дозволяє стверджувати, що на сьогодні не існує єдиного підходу до визначення суті поняття «фінансова стійкість підприємства». Фінансова стійкість є комплексною, багатофакторною економічною категорією. Часто в своїх працях науковці пов'язують фінансову стійкість з такими поняттями як «стабільність», «сталість», «рівновага». Фінансова стабільність є відображенням стабільного перевищення доходів над видатками, забезпечує вільне маневрування коштів підприємства [3, с. 342].

Оцінити та проаналізувати фінансову стійкість підприємства можна, застосувавши певну систему показників. Дана система показників класифікується наступним чином: виділені групи показників, що характеризують результат, ефективність, питомі характеристики фінансової стійкості, показники специфіки відтворювального процесу, превентивні показники [2]. З метою підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю, необхідно щоб на підприємстві спостерігалася оптимальна структура в активах та пасивах. Для розвитку необхідне підвищення його фінансової стійкості та платоспроможності, а також економічного потенціалу, щоб власний капітал завжди знаходився в зоні стійкого зростання, усуваючи тим самим негативний вплив фінансового важеля [4, с. 270].

Фінансова стійкість підприємства є відображенням стабільного перевищення доходів підприємства над його витратами, забезпечує вільне маневрування грошима та шляхом ефективного використання цих засобів сприяє безперебійному процесу виробництва та реалізації продукції [2].

Фінансову стійкість можна проаналізувати за допомогою абсолютних та відносних показників [2].

В табл. 1 наведені дані агрегованого балансу, на основі цих даних проведемо аналіз фінансової стійкості АТ «Укртелеком» та визначимо тип фінансової стійкості.

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості підприємства, тис. грн.

№ рядка	Показник	Стаття (розрахунок)	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
01	02	03	04	05
1.	Власний капітал	1495	10135494	10495526
2.	Необоротні активи	1095	12095004	12111426
3.	Власні обігові кошти	(p.1-p.2)	-1959510	-1615900
4.	Довгострокові зобов'язання	1595	3035092	2498763
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	(p.3+p.4)	1075582	882863
6.	Короткострокові кредити та позики	1600+1605	12209	11065
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	(p.5+p.6)	1087791	893928
8.	Запаси	1100	130833	197614
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	(p.3-p.8)	-2090343	-1813514

01	02	03	04	05
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	(р.5-р.8)	944749	685249
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	(р.7-р.8)	956958	696314
12.	Тип фінансової стійкості		0,1,1	0,1,1
13.	Запас фінансової міцності		78,07504344	60,73796201
14.	Надлишок(+),або нестача(-) коштів на од. грн. запасів		7,314347298	3,523606627

Джерело: Складено автором за даними фінансової звітності АТ «Укртелеком»

Аналіз даних таблиці показав що, як на початок року, так і на кінець у підприємства нестійке фінансове становище, воно пояснюється дефіцитом власних оборотних коштів (на початок року 1959510 тис. грн., а на кінець ситуація дещо нормалізувалася та недолік склав 1615900 тис. грн.)

Запаси аналізованого підприємства за рік збільшились на 66781 тис. грн., що підтверджується значним зростанням чистого доходу підприємства та розширенням обсягів господарювання.

Слід зазначити, що АТ «Укртелеком» має значну суму довгострокових зобов'язань, спостерігається її тенденція до збільшення, але довгострокові зобов'язання не перекрили дефіцит власних оборотних засобів і сформувався недолік власних оборотних засобів і довгострокових зобов'язань для закриття запасів, як на початок, так і на кінець року. Запас фінансової міцності на підприємстві не зовсім стабільний і становить 78,07 на початку року і 60,7 наприкінці року.

При аналізі фінансової стійкості АТ «Укртелеком» ми з'ясували, що підприємство має нормальну фінансову стійкість (0,1,1). Таким чином підтримується поточна платоспроможність (вони можуть вчасно покривати свої зобов'язання щодо короткострокових кредиторських заборгованостей). Управлінський персонал вміє раціонально витрачати кошти і керує діяльністю підприємства так, що вона характеризується високою ефективністю.

Список використаних джерел

1. Мельник Т. Методи визначення платоспроможності підприємства. *Наукові записки*. 2017. № 21. С. 3.
2. Економічний аналіз: навчальний посібник / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М.Гайдаєнко та інші / за ред. Н. А. Волкової. Одеса, ОНЕУ. 2015. 310 с.
3. Нікола С. О., Дроздина А. А. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її забезпечення в Україні. С. 342–343.
4. Бутенко В., Трофім К. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи*. С. 270.

АНАЛІЗ ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Виробництво є головною ланкою суспільного розвитку і базується на споживчих потребах людини. Проте міру задоволення ринкового попиту на продукцію відображає не обсяг її виробництва в натуральному й вартісному вираженні, а обсяг фактично реалізованих (проданих) виробів. Під процесом реалізації розуміють сукупність операцій з продажу готової продукції споживачам. Реалізацією продукції завершується процес кругообігу оборотних засобів підприємства. Даний процес створює можливість відтворення виробничих запасів і самого процесу виробництва.

Виручка від реалізації продукції використовується для придбання нових виробничих запасів (предметів праці), здійснення розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями (перед працівниками з оплати праці, перед постачальниками та іншими господарюючими суб'єктами, перед бюджетом за податками та іншими платежами, банками за кредитами тощо).

У результаті реалізації продукції (робіт, послуг) підприємство повинно не тільки відшкодовувати витрати на її виробництво і збут, але ще отримувати позитивний результат своєї діяльності – прибуток. Незбалансованість обсягу виробництва продукції з її реалізацією негативно характеризує роботу підприємства. Отже, кожне підприємство повинно аналізувати, визначати та збалансовувати обсяги виробництва і реалізації продукції.

Питаннями аналізу виробництва й реалізації продукції займалися такі вчені, як: Б. А. Анікіна, Н. А. Волкова, М. П. Гордон, Ю. Б. Іванова, В. Я. Кардаш, Д. Д. Костоглодов, В. О. Литвиненко, Ю. М. Неруш, О. А. Новиков, П. А. Орлов, К. Д. Семенова, М. А. Ступаков та ін.

Метою дослідження є аналіз структури доходів та динаміки обсягу реалізації продукції ТОВ «Старокозацький сир», яке є провідним підприємством з виробництва молочної продукції в Одеській області.

Реалізація продукції – важлива заключна стадія кругообігу коштів підприємства. Від того, як організована система реалізації продукції, залежить неперервність виробничого процесу, оборотність оборотного капіталу, результати фінансово-господарської діяльності, рентабельність підприємства.

Основна мета аналізу обсягів реалізації продукції – пошук шляхів збільшення обсягів реалізації продукції, розширення частки ринку й отримання максимального прибутку; викриття найефективніших шляхів збільшення обсягу випуску і поліпшення її якості; виявлення внутрішніх резервів зростання обсягу виробництва [1, с. 49].

Розглянемо динаміку та структуру доходів промислового підприємства ТОВ «Старокозацький сир» в динаміці та проаналізуємо отримані результати. На підприємстві протягом останніх років спостерігається помітне зменшення доходів, і як наслідок, погіршення основних показників прибутковості. Це зумовлює необхідність аналізу доходів даного підприємства.

Структуру доходів ТОВ «Старокозацький сир» протягом 2019-2020 рр. представлена в табл. 1.

Аналіз показав, що в структурі доходів підприємства майже 100% протягом 2019-2020 років займає чистий дохід від реалізації продукції. У 2019 році на підприємстві були інші операційні доходи, але їх сума несуттєва. Фінансовий, інвестиційних та інших доходів протягом 2019-2020 років підприємство не отримувало.

Таблиця 1

Структура доходів підприємства ТОВ «Старокозацький сир»

Показник	Сума, тис. грн.		Структура, %		Відхилення структури, в. п.
	2019 р.	2020 р.	2019 р.	2020 р.	
1	2	3	4	5	7
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	40 408	31 780	99,99	100,00	0,01
Інші операційні доходи, тис. грн.	3	-	0,01	-	-0,01
Фінансово-інвестиційні доходи	-	-	-	-	-
Інші доходи, тис. грн.	-	-	-	-	-
Разом доходи, тис. грн.	40411	31 780	100,00	100,00	x

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства

Відобразимо динаміку виручки від реалізації продукції ТОВ «Старокозацький сир» за 2017-2020 рр. на рис. 1.

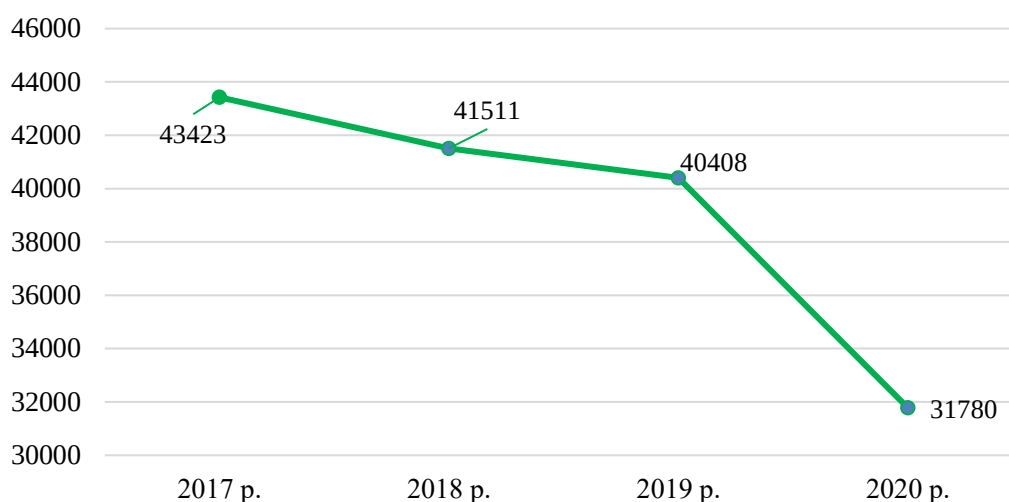

Рис. 1. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Старокозацький сир» протягом 2017-2020 років, тис. грн.

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства.

Отже, протягом 2017-2020 рр. на ТОВ «Старокозацький сир» спостерігається негативна тенденція до зменшення виручки від реалізації продукції, що може свідчити про зменшення обсягів виробництва, збільшення залишків нереалізованої продукції та зменшення попиту покупців на продукцію підприємства.

Для збільшення обсягів реалізації продукції підприємству ТОВ «Старокозацький сир» можна рекомендувати переглянути асортиментну та цінову політику, оскільки на ринках України є чимала кількість конкурентів, які виготовляють аналогічну продукцію, здійснювати пошук нових покупців, стимулювати збут за допомогою покращення маркетингової політики.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
2. Волкова Н. А. Дослідження бізнес-процесів підприємств АПК. *Теоретико-методичні засади дослідження бізнес-процесів у підприємстві : монографія*. Одеса: ППЦ «Белка», 2019. С. 54-62.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ «ВОЛИНЬХОЛДІНГ»

У ринкових умовах фінансова стійкість стає основою успішного функціонування підприємства. Фінансова стійкість характеризує той стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, яке вільно розпоряджається своїми грошовими коштами, може за допомогою їх ефективного використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також покрити витрати з розширення й оновлення виробництва.

Визначення стану фінансової стійкості підприємств належить до найбільш важливих економічних проблем у сучасному економічному середовищі, так як недостатня фінансова стійкість може призвести до відсутності в підприємств коштів для розвитку виробництва, неплатоспроможності та навіть до банкрутства, а «надлишкова» стійкість буде заважати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства непотрібними додатковими запасами й резервами. Тому проблема забезпечення фінансової стійкості українських підприємств є завжди актуальною, а особливого значення вона набуває в умовах нестабільної економіки та під впливом кризових явищ.

У сучасних умовах економічної нестабільності перед підприємствами постає складне завдання, яке полягає у зменшенні негативного впливу чинників на діяльність підприємства, забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами та збереженні фінансової стійкості. Підприємствам надзвичайно важливим є вміння правильно керувати фінансами, визначати раціональну структуру капіталу за складом і джерелами утворення та забезпечувати оптимальне співвідношення між власними та позиковими коштами.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства являє собою такий стан її фінансових ресурсів, при якому підприємство здатне своєчасно та в повному обсязі виконати взяті на себе зобов'язання перед усіма суб'єктами за рахунок власних та залучених коштів [1, с. 32].

Для ефективного управління фінансовою стійкістю потрібно чітко знати одну з важливих складових її забезпечення – це стабільна платоспроможність, за рахунок достатньої частини саме власного капіталу у складі джерел фінансування. Така ситуація дозволяє підприємству бути незалежним від негативних впливів ззовні, а також забезпечується незалежність від кредиторів і завдяки чому знижується можливий ризик банкрутства.

Умовами, що визначають рівень фінансової стійкості підприємства є її фактори. Будь-які зміни здатні викликати зміни загального фінансового стану підприємства. Виділяють внутрішні, або ендогенні фактори – залежні від діяльності підприємства, та зовнішні, або екзогенні фактори впливу – не залежні від діяльності підприємства [2, с. 62].

До зовнішніх факторів належать: загальний фінансовий стан держави, політична ситуація в країні, фінансово-кредитна і податкова політика, законодавство, рівень інфляції в країні, рівень реальних доходів населення, рівень безробіття в країні, зміни кон'юнктури ринку.

До внутрішніх факторів відносяться: асортимент продукції та його відповідність потребам ринку, конкурентоздатність продукції, рівень витрат, рівень технічної оснащеності виробництва та застосування інноваційних технологій, постачання та збут продукції, рівень кваліфікації персоналу. Проте існує фактор, який дуже складно передбачити і спрогнозувати його майбутні наслідки – це надзвичайні ситуації. Таким прикладом стала пандемія COVID-19, яка спричинила всезагальний негативний вплив на

здоров'я людей, політичну й економічну ситуацію у світі. Пандемія обумовила вжиття кардинальних дій майже в усіх країнах світу, в тому числі й Україні.

Для того, щоб підприємство можна було назвати фінансово стійким воно повинно відповідати таким умовам:

1. бути платоспроможним;
2. мати ліквідний баланс;
3. його запаси повинні бути забезпечені джерелами фінансування.

Основним завданням аналізу фінансової стійкості є визначення спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

Об'єктом нашого дослідження є приватне акціонерне товариство «ВолиньХолдинг», яке входить до групи компаній Nestle – найбільшої компанії у сфері виробництва продуктів харчування. Приватне акціонерне товариство «ВолиньХолдинг» є одним з найбільших підприємств в Україні, за період своєї діяльності на ринку соусів та приправ компанія здобула лідируючу позицію. Продукція Товариства добре відома на українському ринку та закордоном, яка виробляється під торговою маркою «Торчин». Протягом досліджуваного періоду перед компанією стояло чимало викликів, одним із основних з яких стала глобальна проблема поширення COVID-19 із запровадженням карантину на всій території України та більшості країн світу.

При оцінці фінансової стійкості за допомогою абсолютних показників необхідно визначити надлишок або недостачу коштів для формування запасів і витрат. Для його обчислення необхідно знайти різницю між сумою джерел засобів, якими володіє підприємство та які використовуються для формування його запасів та витрат, і величиною наявних запасів. Розрахунки по даному підприємству за 2020 рік зображені в табл. 1.

Таблиця 1.

Аналіз фінансової стійкості підприємства, тис. грн.

№ рядка	Показник	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
1.	Власний капітал	702 279	789 489
2.	Необоротні активи	299 478	356 141
3.	Власні обігові кошти	402 801	433 348
4.	Довгострокові зобов'язання	4 290	9 288
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	407 091	422 636
6.	Короткострокові кредити та позики	-	-
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	407 091	422 636
8.	Запаси	66 565	86 430
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	336 236	346 918
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	340 526	336 206
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	340 526	336 206
12.	Тип фінансової стійкості	1;1;1	1;1;1

Джерело: складено автором на основі [5]

Проведені обчислення абсолютних показників фінансової стійкості ПАТ «ВолиньХолдинг», викладених у табл. 1 показали, що незважаючи на важкий,

кризовий рік підприємство, відповідно до моделей аналізу фінансової стійкості, входить до категорії підприємств, які мають абсолютну фінансову стійкість. В даний період підприємство відрізняється високим рівнем платоспроможності і не залежить від зовнішніх джерел фінансування. Тобто будь-які витрати, наприклад, пов'язані із закупівлями, підприємство покриває власними активами, не беручи кредити. У такому разі підприємство не накопичує борги, в системі роботи немає збоїв.

Отже, аналіз фінансової стійкості є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал, показує наявність або відсутність у підприємства можливостей із залучення додаткових позикових коштів, здатність погасити поточні зобов'язання за рахунок активів різного ступеня ліквідності.

На основі викладеного можна дати висновки про те, що фінансова стійкість є складним явищем, яке обумовлене впливом навколишнього середовища. Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, досягнення стану фінансової рівноваги і можливість не лише функціонувати на відповідному рівні протягом певного часу, але й розвиватися.

Пандемія внесла корективи у функціонування всіх сфер економіки не тільки України, а й світу. Проте рівень її впливу на фінансову стійкість суб'єктів господарювання варіювався в залежності від розміру підприємств, видів діяльності, яка впроваджувалась керівництвом. Для нашого підприємства пандемія COVID-19 стала поштовхом для у напрямку пошуку і впровадження нових заходів нарощення обсягів діяльності, підвищення фінансової стійкості. Компанії в цей період активно освоюють мережу Інтернет, налагоджують діяльність працівників онлайн, забезпечують комфортну і безпечну доставку необхідних товарів до споживачів.

Оцінка фінансового стану дає змогу експертам визначити фінансові можливості розвитку підприємства на майбутнє. Тому пріоритетними напрямками підвищення фінансової стійкості в сучасних кризових умовах є удосконалення структури активів і пасивів підприємства, мобілізація схованих резервів підприємства, продаж низькорентабельних структурних підрозділів, створення умов для розвитку підприємництва і підприємницької діяльності, створення сприятливого клімату для бізнесу та інвесторів

Список використаних джерел

1. Левкович О. В.; Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*, 2021. № 4. С. 30-35.
2. Стрішенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2018, № 3. С. 58-65.
3. Чернишова Л. В., Шевук Н. С. Аналітичні аспекти управління ресурсами підприємств. *Соціально-економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації влади: цілі, механізми, інструменти*: матеріали щорічної науково-практичної конференції. Одеса: ОРІДУ НАДУ при президентові України, 2017. С. 106-108.
4. Готра В.В, Ріпич В.В., Дячок А. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. *Економіка та суспільство*, 2017. №8. С. 219-223.
5. Фінансова звітність ПАТ «ВолиньХолдинг». URL: <http://surl.li/bzgdz>. (дата звернення (12.03.2022))

АНАЛІЗ ГАЛУЗЕВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Розвиток економіки в сучасному світі вимагає постійного руху та пошуку нових напрямів для ефективного використання всіх наявних ресурсів на підприємстві, незалежно від галузі. Фінансові активи – це частина оборотних активів підприємства, яка включає в себе такі основні елементи як, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти та фінансові інвестиції. Роль фінансових активів для підприємств дуже складно переоцінити. Вони є найбільш мобільною частиною всіх ресурсів підприємства. Тому, ефективне та раціональне їх використання може стати рушійною силою на стрімкого розвитку, нарощування потужностей та підвищення рентабельності підприємств різних галузей економіки.

Україна – це держава, в якій відбувається розвиток найрізноманітніших галузей економіки, кожна з яких є тим елементом, що наповню та формує бюджет країни. Але, ми вважаємо доцільним приділити увагу галузям, які привносять найбільш частину ВВП в грошовий кошик країни, таким як сільське господарство, промисловість (важка і легка) та сфера послуг, яка розвивається з кожним днем.

Аналіз кількості підприємств різних галузей економіки України за 2016-2020 рр. показав, що, в цілому, загальна кількість підприємств збільшилася за аналізований період на 5%. Серед них найбільшу питому вагу займають підприємства сфери послуг, що у 2020 р. складають 19,5%. На другій місці знаходяться підприємства промисловості, що становлять 6,4%, а на третьому – підприємства сільського господарства з 3,7% [1].

Можна зробити висновок, що найбільш розвиваючою галуззю є сфера послуг. Вона не потребує великих витрат на організацію своєї діяльності, порівняно з промисловими та сільськогосподарськими підприємствами, досить швидко обертаються гроші та власник отримує дохід для можливості майбутнього розширення своєї діяльності, так як не існує багатьох процесів виробництва.

Аналіз даних динаміки та складу оборотних активів у галузі сільського господарства за 2016-2020 рр. показав, що загальна сума оборотних активів зменшилася на 607 544 млн. грн, або на 46%. Якщо у 2016 р. їх сума складала 1 318 667 млн. грн, то у 2020 р. – 640 995 млн. грн.

У загальній структурі оборотних активів превалюють фінансові активи над запасами у відношення 85% проти 12% у 2016 р. і 52% проти 40% у 2020 р. Даної тенденції було досягнуто за рахунок збільшення вартості запасів у сільськогосподарських підприємствах на 128 861 млн. грн, або 80% за період 2016-2020 рр. У 2016 р. сума запасів складала 160 252 млн. грн, то у 2020 р. вона була вже 289 112 млн. грн [1].

У 2020 р. спостерігається зменшення суми дебіторської заборгованості з 1 092 111 млн. грн до 329 628 млн. грн. порівняно з 2016 р. Її питома вага теж зменшилась у 2020 р., майже двічі, з 83% до 47%, порівняно з 2016 р.

Вартість грошових коштів та їх еквівалентів за 2016-2020 рр. збільшилася на 19 916 млн. грн, або на 102%. Якщо у 2016 р. їх сума була 19 476 млн. грн та їх питома вага складала 1,4%, то у 2020 р. вони склали 5,6% всіх оборотних активів та їх вартість складала 39 392 млн. грн.

Після аналізу зміни вартості та питомої ваги дебіторської заборгованості та грошових коштів і їх еквівалентів можна провести відповідну паралель. Зменшення вартості дебіторської заборгованості може бути як позитивним фактором, так і негативним. З одного боку, це могло б бути викликано тим, що контрагенти повернули всі свої

зобов'язання, тому, як, спостерігається тенденція до збільшення суми грошових коштів та їх еквівалентів.

З іншого боку, зменшення вартості дебіторської заборгованості може бути як наслідком зменшення попиту на продукцію, що в свою чергу призвело зменшення кількості самих контрагентів як споживачів, так і не правильною організацією ведення політики по управлінню дебіторською заборгованістю на підприємстві. Необхідно впевнитися в том, на скільки ефективно вона використовується.

Поточні фінансові інвестиції є частиною фінансових активів, які можуть відігравати значну роль у ефективній роботі підприємством, але, на жаль, досить мала кількість компаній має такий вид активу, що свідчить про можливе зменшення отриманих вигід в майбутньому.

Аналіз вартості та питомої ваги поточних фінансових інвестицій України за 2016-2020 рр. показав, що за цей період їх сума зменшилася на 383 млн. грн, або на 18%, а їх питома вага дещо збільшилася, і склала у 2020 р. 0,5%, порівняно з 0,2 у 2016 р.

Аналіз даних складу та структури активів підприємств промислового комплексу України за 2016-2020 рр. показав, що загальна сума оборотних активів збільшилася на 643 856 млн. грн, або на 42%. Якщо у 2016 р. їх сума дорівнювала 1 516 832 млн. грн, то у 2020 р. вона склала 2 160 688 млн. грн. Такої тенденції було досягнуто за рахунок збільшення суми запасів та суми фінансових активів, як складових оборотних активів підприємства. Аналіз співвідношення питомої ваги запасів і фінансових активів в загальній сумі оборотних активів показав, що більшу частину активів у 2016 р. займає фінансові активи – майже 70%, а запаси – 23%. У 2020 р. дане співвідношення залишилося на тому ж рівні: запаси склали 22%, а питома вага фінансових інвестицій становила майже 75%. У 2016 р. сума запасів становила 349 754 млн. грн, а у 2020 р. вона склала 482 455 млн. грн.

Фінансові активи займають провідне місце в структурі оборотних активів підприємств промислового комплексу України. Найбільшу питому вагу серед всіх елементів фінансових активів займає дебіторська заборгованість, що у 2016 р. становила 990 702 млн. грн, її питома вага складала 65%, а вже у 2020 р. її вартість становила 1 376 582 млн. грн [1].

На другому місці йдуть грошові кошти та їх еквіваленти, які теж збільшилися за 2016-2020 рр. Якщо у 2016 р. їх сума становила 80 668 млн. грн, то у 2020 р. вона складала 139 581 млн. грн, що на 58 912 млн. грн та 73% більше.

Тенденція до зростання зберіглася, також, при аналізі даних вартості поточних фінансових активів промислового комплексу України. Спостерігається їх збільшення як у вартісному вираженні, так і їх питома вага серед інших елементів оборотних активів. Їх сума збільшилася у 2020 р. на 37 327 млн. грн, або на 233%, порівняно з 2016 р. Це є позитивною тенденцією, так як завдяки вмінню ефективно використовувати фінансові інвестиції, підприємства промислового комплексу України збільшують частину найбільш ліквідних оборотних активів.

Загальна тенденцію свідчить про те, що взагалі, по всім підприємствам промисловості збільшується сума оборотних активів. З одного боку, це є позитивною тенденцією, так як оборотні активи включають в себе найбільш платоспроможну, ліквідну та мобільну частину фінансових активів, що дає змогу нарощувати виробничі потужності власними силами, без залучення позикових коштів, тим самим збільшує свою автономність та зменшує залежність від інших кредиторів.

З іншого боку, на підприємствах промислової галузі повинно відбуватися збільшення питомої ваги необоротних активів в загальній сукупності активів, так як це основні засоби є основою для праці таких підприємств. Їх вчасне оновлення, модернізування, та закупівля нових устаткування та машин, впливає на виробничий потенціал та здатність виробляти більше продукції при умові збільшення попиту на неї на відповідному сегменті.

Аналіз динаміки складу та структури оборотних активів сфери послуг України показав, що за період 2016-2020 рр. загальна вартість оборотних активів збільшилася на

309 861 млн. грн, або на 56%. Якщо у 2016 р. сума оборотних активів складала 552 045 млн. грн, то у 2020 вона становила 861906 млн. грн.

Найбільшими вагомими елементами оборотних активів є запаси і фінансових активи. Порівнюючи їх відношення один до одного, можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу займають фінансові активи, так як включають в себе найбільш ліквідні та мобільні активи, такі як дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції. Вони становлять майже 86% всіх оборотних активів, а питома вага запасів у 2016 р. становить 14%. У 2020 р. така тенденція зберіглася і фінансові активи вже складали теж 86%, а частина запасів зменшилася до 10% [1].

Вартість запасів у 2016 р. становила 75 624 млн, що на 12 556 млн. грн менше ніж у 2020 р. У 2020 р. їх сума складала 88 181 млн. грн, що на 16% більше, ніж у 2016 р. Хоча у вартісному вираженні відбулося зростання сум запасів, при цьому, їх питома вага зменшилася майже на 4%,

Аналіз елементів фінансових активів показав, що найбільшу частину займає дебіторська заборгованість, яка у 2016 р. становила 310 370 млн. грн та 56,2% усіх оборотних активів. А вже у 2020 р. її вартість збільшилася на 222 849 млн. грн, або на 71%, і становила 533 218 млн. грн, що є 62% всіх оборотних активів. Така тенденція є досить логічною та зрозумілою саме для цієї галузі, тому що сфера послуг «живе» за рахунок своїх дебіторів, які є головними споживачами її послуг.

На другому місці йдуть поточні фінансові інвестиції, які у 2016 р. складали 78 145 млн. грн, а у 2020 р. вже їх сума становила 101 248 млн. грн, що на 23 103 млн. грн та 30% більше. У 2016 р. сума грошових коштів та їх еквівалентів становила 67 981 млн. грн. Це на 41 964 млн. грн та 61% менше, ніж у 2020 р., коли їх сума дорівнювала 109 944 млн. грн.

Питома вага поточних фінансових інвестицій у 2016 р. була вище за питому вагу грошових коштів та їх еквівалентів, і становила 14% проти 12%. Але у 2020 р. ситуація дещо змінилася, і, якщо, гроші та їх еквівалент залишилися майже не змінними у відносному значенні і становили 12,8%, то поточні фінансові інвестиції зменшили свою питому вагу до 11,8% [1].

Загальна тенденція до збільшення суми всіх елементів фінансових активів, таких як дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції, є позитивною тенденцією, так як підприємства нарощують найбільш ліквідну і мобільну частину активів. Це впливає на кредитоспроможність, платоспроможність та можливість швидко реагувати на зміни в економічному середовищі завдяки власним накопиченням. Але, необхідно контролювати суми грошових коштів та їх еквівалентів та дебіторської заборгованості для того, щоб розуміти, на скільки ефективно ці ресурси працюють та використовуються на підприємстві.

Після проведеного аналізу можна зробити висновок, що, в подальшому, необхідно проаналізувати показники ефективності використання фінансових активів різних областей України та Одеського регіону зокрема, для можливості надати відповідні висновки для підвищення ефективності використання фінансових активів на всіх підприємствах різних галузей економіки України.

Список використаних джерел

1. Міністерство статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.04.2022)

Криса К. М.
студентка 34 гр. ФФБС
наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова О.В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ "ЗАСІЛЬСЬКЕ ХЛІБОПРИЙМАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО")

Оборотні активи вважаються особливою складовою процесу виробництва на будь-якому підприємстві, адже саме вони виступають в ролі ліквідних активів і формують основну частку. Метою підприємства має бути максимізація швидкості обігу оборотного капіталу задля швидкого перетворення його на реальні кошти. Аналіз оборотності активів має обов'язково проводитися під час аналізу фінансового стану підприємства. Чим нижче рівень оборотності, тим ймовірність потреби організації в додаткових джерелах фінансування задля здійснення господарської діяльності, оскільки власні – відсутні, тож слід аналізувати

Досить суттєво впливає на фінансовий стан підприємства та його стабільність, наявність оборотних активів. Вони впливають на платоспроможність, ліквідність та можливість подальшої мобілізації фінансових ресурсів. Ефективне використання оборотних активів сприяє забезпеченню нормалізації роботи підприємства.

Загальна оцінка використання оборотних активів здійснюється через показники його оборотності. Розрахунки показників ефективності використання оборотних активів аналізованого підприємства наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Загальна оцінка використання оборотних активів, тис. грн.

Показники	Поперед. рік	Звіт.рік	Зміна
01	02	03	04
1.Чистий дохід, тис.грн.	82566	18570	-63996
2.Середньорічні залишки, тис.грн :	87469.2	89186.8	1717,6
- оборотних активів			
- матеріальних оборотних коштів (запаси)	6810	11203.5	4393,5
- коштів у розрахунках	80659,2	77996,1	-2663,1
- грошових коштів	13.1	21.8	8,7
3.Тривалість обороту:	386,68	1752,99	1366,31
- всіх оборотних активів, днів			
- матеріальних оборотних коштів	30,11	220,21	190,1
- коштів у розрахунках	356,57	1533,04	1176,47
- грошових коштів	0,058	0,428	0,37
4.Одноденна реалізація, тис.грн	226,21	50,88	-175,33
5.Додатково (+)залучено, (-) вивільнено оборотних коштів, тис.грн.	X	X	309002,86

Основною метою аналізу оборотних активів є знаходження та усунення прорахунків в управлінні оборотними засобами та виявлення способів підвищення ефективності щодо їх використання. Проведенню аналізу оборотних активів допомагає інформація, яка береться з бухгалтерського балансу, адже саме він виступає джерелом даних для розгляду та оцінки ефективності оборотності оборотних активів. Використання оборотних активів та управління цими активами є одним із ключових напрямів діяльності будь-якого

підприємства. Це пояснюється тим, що безперервність виробництва та реалізація виготовленої продукції забезпечується саме оборотними засобами. Тож ефективність використання оборотних активів це невід’ємна умова існування підприємства в умовах конкуренції. Переважно, вона залежить від майстерності методики аналізу ефективності використання оборотних активів, що також дозволяє покращити якість управлінських рішень, які стосуються не тільки ефективності використання тільки оборотних активів, а й діяльності підприємства загалом.

Отже, оборотні активи є одними з найважливіших економічних категорій, які віддзеркалюють вартісну оцінку оборотних коштів підприємства, оптимальність обсягу, складу і структура яких впливає на стійкість фінансового становища підприємства. Щодо аналізу ПАТ "Засільське хлібоприймальне підприємство". Як свідчать дані наведені в таблиці за аналізований період відбулося уповільнення оборотних коштів на 1366 дня. Уповільнення оборотності всіх оборотних активів відбулося за рахунок за рахунок уповільнення оборотності матеріальних оборотних коштів та грошових коштів. Розрахуємо суму коштів яку підприємство вивільнило внаслідок тривалості оборотності оборотних коштів $226,21 \cdot 1366 = 309002,86$ тис.грн.

Список використаних джерел

1. Андросова О.Ф., Шестопалова О.В. Оцінка ефективності використання оборотних активів ПАТ «Мотор Січ». URL: <https://cutt.ly/tHzgfej>
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е. Організація та методика економічного аналізу: Навч. посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2013. 267 с.
3. Гайдаєнко О. М., Шевчук Н.С. Управлінський аналіз: навч.посібник. Одеса: ОНЕУ, 2015. 151 с.
4. Сікетіна Н. Г., Іпатова А. П., Овод М. А. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства. Вісник НТУ «ХПІ». №47. 2018. С. 78-81.
5. Smida: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/INzamzp>

УДК 339.137.2

Куцик П. О.

д.е.н., професор, ректор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АЛГОРИТМІВ SWOT-АНАЛІЗУ ЗА ДОПОМОГОЮ “DATA MINING” І ШТУЧНОЇ НЕЙРОННОЇ МЕРЕЖІ

Досліджуючи проблему запровадження стратегічного управління на вітчизняних підприємствах ми зосередимо свою увагу на ітеративному процесі генерування стратегії підприємства, яку ми в даному контексті розглядатимемо і як певний цільовий перспективний орієнтир, і як перелік засобів, прийомів та заходів за допомогою яких підприємству буде найкраще до цього орієнтиру прямувати, і як результат аналізу динамічного середовища функціонування підприємства і самого підприємства в цьому середовищі в контексті обраного ним виду бізнесу

Також, необхідно констатувати, що розробка та застосування стратегії, як інструменту, який повинен давати відповідь на ключове запитання менеджменту підприємства: “*Куди та як йти далі?*”, “*Як діяти?*”, щоб не бути витісненими більш сильними конкурентами з бізнесу або взагалі не зникнути у процесі формування ринків, у наслідок неврахування тенденцій їх розвитку, і щоб забезпечити стабільність та

ефективність свого бізнесу на тривалий період часу, як ми уже відмітили раніше, є виключенням для вітчизняних підприємств.

Відтак в умовах стрімкого (як екстенсивного, так й інтенсивного) розвитку інформаційних технологій в багатьох сферах практичної людської діяльності, зокрема економічної, оскільки використання цих (інформаційних) технологій сьогодні є одним із найбільш ефективних шляхів та інструментів забезпечення зростання економіки та добробуту суспільства, трендовим стає застосування зокрема штучних нейронних мереж (**ШНМ**) та систем “дейтамайнінгу” для здобуття нових знань про ці сфери діяльності і підвищення на цій основі ефективності цієї діяльності (в цих сферах діяльності).

Розглядаючи проблему застосування “дейтамайнінгу” для обґрунтування рішень управління звернемо увагу на технологію Business Intelligence (**BI**), яку використовує міжнародна консалтингова компанія **McKinsey**, яка власне спеціалізується на розв’язанні задач, пов’язаних зі стратегічним управлінням. Загалом (в широкому плані) Business Intelligence (**BI**) трактують як концепції та методи для поліпшення прийняття бізнес-рішень з використанням систем на основі бізнес-даних. Метою “**BI**” є підтримка прийняття кращих управлінських рішень. “**BI**” охоплює опрацювання та інтерпретацію великої кількості бізнес-даних з фокусуванням уваги лише на ключових факторах ефективності, моделюванням результатів різних варіантів дій (чи подій), відстеженням результатів прийняття рішень.

У цьому контексті, нами пропонується модель системи обґрунтування стратегічних рішень на основі використання штучних нейронних мереж, принципів глибинного аналізу даних або дейтамайнінгу і відповідних дискретних алгоритмів, методик та критеріїв відбору факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, класифікованих як можливості та загрози, переваги і недоліки, проведення їх оцінки і аналізу за різноманітними показниками-ідентифікаторами, та формулювання стратегічних альтернатив поведінки підприємства щодо їх конкретних парних комбінацій з ефектом синергії, передбачених загальним алгоритмом SWOT-методу.

Спрощена схема-алгоритм застосування “дейтамайнінгу” та штучних нейронних мереж для проведення стратегічного аналізу й генерації патернів стратегічних альтернатив поведінки підприємств в динамічному бізнес-середовищі за принципами SWOT-методики нами представлена на рис. 1.

Н1.1 і Н1.2 - це нейрони, в які надходить інформація про фактори відповідно зовнішнього (**ЗС**) та внутрішнього середовища (**ВС**) підприємства (детальний перелік типових факторів для оцінки запропоновано і розглянуто зокрема А. А.Томсоном і А. Дж. Стріклендом [1], а також І. Ансоффом [2, с. 100] і М. Портером [3]) у вигляді показників, які описують, ідентифікують ці фактори, їх параметри [4, с. 146-149]. В цих нейронах інформація про фактори середовища обробляється за відповідними дискретними алгоритмами (алгоритми методик визначення (класифікації) факторів середовищ див. джерело [4, с. 131-135, 142-146]) на предмет (для) класифікації факторів **ЗС** на можливості (**М**) та загрози (**З**) і факторів **ВС** на переваги (сильні сторони) і недоліки (слабкі сторони) підприємства певному бізнес-середовищі відповідно (типовий перелік факторів, класифікованих як “**М**” і “**З**”, “**П**” і “**Н**” підприємства наведено в джерелах[1, с. 137-138; 3, с. 107]).

Далі отримана інформація потрапляє в наступний шар штучної нейронної мережі (**ШНМ**), у відповідних нейронах якої (Н2.1, Н2.2, Н2.3, Н2.4), за певним дискретним алгоритмом, здійснюється відбір (відсів) лише найважливіших, найсуттєвіших для підприємства “**М**” та “**З**” в бізнес-середовищі і “**П**” та “**Н**” підприємства в його контексті (див. табл. 1).

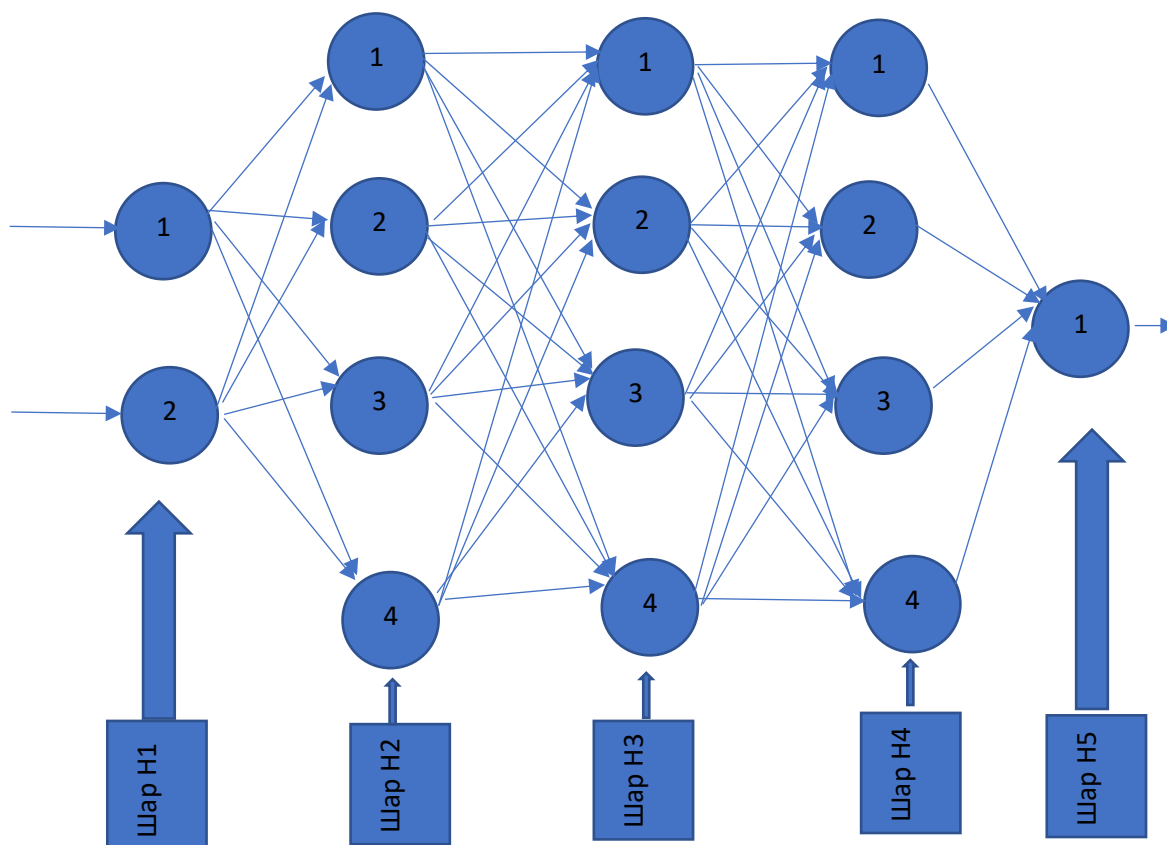

Рис 1. Модель системи підтримки прийняття стратегічних рішень на основі алгоритмів SWOT-аналізу за допомогою “дейтамайнінгу” і штучної нейронної мережі

Таблиця 1

Методика оцінки важливості факторів середовища підприємства

Фактори середовища	Важливість для галузі (в балах) (А)	Вплив на фірму(в балах) (В)	Спрямованість впливу (С)	Міра важливості (Д) $Д = А*В*С$
1. 2. 3.	3 – сильне значення 2 – помірне 1 – слабке	3 – сильний 2 – помірний 1 – слабкий 0 – відсутність впливу	“+1” – позитивна спрямованість “-1” – негативна спрямованість	Інтегральна оцінка показує міру важливості (значимість) фактора

Далі в нейронах наступного шару, 3-го (Н3.1, Н3.2, Н3.3, Н3.4) відбувається аналіз на предмет існування синергетичного ефекту між факторами в парних комбінаціях (тобто на наявність взаємних впливів факторів на посилення або послаблення конкурентної позиції фірми): а) найсуттєвіших “П” підприємства з “М” його бізнес-середовища; б) “П” підприємства із “З” його бізнес-середовища; в) “Н” підприємства з “М” його бізнес-середовища; г) Н підприємства із З в його бізнес-середовищі, - і, відповідно відсів тих парних комбінацій факторів, між якими відсутній синергетичний ефект.

В нейронах наступного, 4-го шару ШНМ (Н4.1, Н4.2, Н4.3, Н4.4) здійснюється конкретизоване формулювання поведінкових “патернів” стратегічних альтернатив щодо парних комбінацій конкретних факторів. І нарешті на виході нашої ШНМ SWOT-аналізу та генерації патернів СА ми отримуємо в нейроні 5-го шару (Н 5.1) комплексний “патерн” стратегічної поведінки підприємства в його бізнес-середовищі, який буде постійно вдосконалюватися, уточнюватися.

Таким чином, застосування “дейтамайнінгу” з використанням принципів та методик SWOT-аналізу є сучасним засобом забезпечення когнітивного розвитку підприємства в межах системи підтримки прийняття стратегічних рішень.

Список використаних джерел

1. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. – К. : Вільямс, 2003. – 924 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление: [под ред. Л.И. Евенко]/ Ансофф И; пер. с англ. – М.: Экономика, 1989.- 519 с.
3. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Портер М. – М.: Изд-во: “Альпина Бизнес Букс”, 2005. 715 с.
4. Ковтун О.І. Стратегія підприємства. Видання 2-ге, оновлене і доповнене / Ковтун О.І. - Львів: “Новий Світ-2000”, 2014. - 426 с.
5. Куцик П.О. “DATA MINING” як система підтримки прийняття стратегічних рішень на основі застосування алгоритмів SWOT-аналізу / П. О. Куцик // Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2021. С. 168-171.

Лигута П. В.

студент ФБС-21-1д

наук.кер. – к.е.н., доцент Хмелюк А.В.

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське, Україна

СТАТИСТИКА ЯК СУМА АНАЛІТИЧНИХ ЗНАНЬ ПРО ДЕРЖАВУ

Статистика, безперечно – це суспільна наука, яка має відображати реалі суспільного життя [1]. Тому, навіть історично існує два тлумачення слова «статистика»: сума знань про державу; стан речей. Ми поділяємо думку деяких вчених, що статистика акумулює стан речей про державу, і тому предметом вивчення дисципліни є розміри і кількісні співвідношення масових суспільних явищ, закономірності формування і розвитку їх [1]. Таке трактування предмету статистики має забезпечити отримання статистичних даних на основі масового спостереження та володіння певним статистичним інструментарієм для їх обробки та аналізу. Статистичний інструментарій – методи статистики дозволяють здійснити апріорний аналіз результатів статистичного спостереження, виявити узагальнюючі характеристики, та поглибити дослідження через аналіз закономірностей динаміки та взаємозв'язків. Саме статистика як суспільна наука має забезпечити отримання достовірної інформації, її обробку з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Реалі сьогоденного життя тільки підтверджують значення статистики. 24 лютого життя українців радикально змінилося. Масштабне вторгнення військ РФ, а як наслідок такого вторгнення втрати людей, знищення інфраструктури: житловий сектор; школи, лікарні, театри, цілі міста... кожен день для нас з того моменту розпочинається із статистичного огляду.

Не зважаючи на військові дії, навчання у виші були відновлені через дві неділі. Дистанційно, з врахування попереднього досвіду 2х річного життя під час епідемії Covid-19, по суті проблем з налагодженням навчального процесу не було. Так, були періоди, коли сирени переривали заняття та лунали по 7 разів на день. Але в цілому, ми працювали досить ефективно.

Як відомо, до аналітичних методів статистики відносяться ряди динаміки. Оцінка динамічних змін соціально-економічних явищ передбачає характеристику динаміки; оцінку

інтенсивності динаміки та прогнозування на основі виявлених закономірностей протікання динамічних процесів.

24.02.2022 року втрати особового складу військових РФ склали 800 осіб. На основі офіційних даних телеграм каналу Ukraine NOW [2] було оцінено поточну динаміку втрат ворога. Оцінку здійснювали із застосуванням системи показників динаміки: абсолютного приросту; коефіцієнту зміни; темпу приросту; абсолютного значення 1% приросту зі змінною та постійною базою порівняння. Результати розрахунків представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка динаміки втрат орків у війні з РФ

період, день	Втрати особового складу.	Абсолютний приріст, чол.		Коефіцієнт зміни (індекс),%		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1% приросту	Абсолютне прискорення (уповільнення)	Відносне прискорення (уповільнення)	Коефіцієнт випередження
		базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий				
24.02.2022	800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25.02.2022	2800	2000	2000	350,00	350,00	250,00	250,00	8	-	-	-
26.02.2022	3000	2200	200	375,00	107,14	275,00	7,14	28	-1800	0,1	0,31
27.02.2022	4500	3700	1500	562,50	150,00	462,50	50,00	30	1300	7,5	1,40
28.02.2022	5300	4500	800	662,50	117,78	562,50	17,78	45	-700	0,5	0,79
01.03.2022	5710	4910	410	713,75	107,74	613,75	7,74	53	-390	0,5	0,91
02.03.2022	5840	5040	130	730,00	102,28	630,00	2,28	57,1	-280	0,3	0,95
03.03.2022	9000	8200	3160	1125,00	154,11	1025,00	54,11	58,4	3030	24,3	1,51
04.03.2022	9166	8366	166	1145,75	101,84	1045,75	1,84	90	-2994	0,1	0,66
05.03.2022	10000	9200	834	1250,00	109,10	1150,00	9,10	91,66	668	5,0	1,07
06.03.2022	11000	10200	1000	1375,00	110,00	1275,00	10,00	100	166	1,2	1,01
07.03.2022	11000	10200	0	1375,00	100,00	1275,00	0,00	110	-1000	0,0	0,91
08.03.2022	12000	11200	1000	1500,00	109,09	1400,00	9,09	110	1000	-	1,09
09.03.2022	12000	11200	0	1500	100,00	1400	0,00	120	-1000	0,0	0,92
10.03.2022	12000	11200	0	1500	100,00	1400	0,00	120	0	-	1,00
11.03.2022	12000	11200	0	1500	100,00	1400	0,00	120	0	-	1,00
12.03.2022	12000	11200	0	1500	100,00	1400	0,00	120	0	-	1,00
13.03.2022	12000	11200	0	1500	100,00	1400	0,00	120	0	-	1,00
14.03.2022	12000	11200	0	1500	100,00	1400	0,00	120	0	-	1,00
15.03.2022	13500	12700	1500	1687,5	112,50	1587,5	12,50	120	1500	-	1,13
16.03.2022	13800	13000	300	1725	102,22	1625	2,22	135	-1200	0,2	0,91
17.03.2022	14000	13200	200	1750	101,45	1650	1,45	138	-100	0,7	0,99
18.03.2022	14200	13400	200	1775	101,43	1675	1,43	140	0	1,0	1,00
19.03.2022	14400	13600	200	1800	101,41	1700	1,41	142	0	1,0	1,00
20.03.2022	14700	13900	300	1837,5	102,08	1737,5	2,08	144	100	1,5	1,01
21.03.2022	15000	14200	300	1875	102,04	1775	2,04	147	0	1,0	1,00
22.03.2022	15300	14500	300	1912,5	102,00	1812,5	2,00	150	0	1,0	1,00
23.03.2022	15600	14800	300	1950	101,96	1850	1,96	153	0	1,0	1,00
24.03.2022	15800	15000	200	1975	101,28	1875	1,28	156	-100	0,7	0,99
25.03.2022	16100	15300	300	2012,5	101,90	1912,5	1,90	158	100	1,5	1,01
26.03.2022	16400	15600	300	2050	101,86	1950	1,86	161	0	1,0	1,00
27.03.2022	16600	15800	200	2075	101,22	1975	1,22	164	-100	0,7	0,99
28.03.2022	17000	16200	400	2125	102,41	2025	2,41	166	200	2,0	1,01
29.03.2022	17200	16400	200	2150	101,18	2050	1,18	170	-200	0,5	0,99
30.03.2022	17300	16500	100	2162,5	100,58	2062,5	0,58	172	-100	0,5	0,99
31.03.2022	17500	16700	200	2187,5	101,16	2087,5	1,16	173	100	2,0	1,01
01.04.2022	17700	16900	200	2212,5	101,14	2112,5	1,14	175	0	1,0	1,00
02.04.2022	17800	17000	100	2225	100,56	2125	0,56	177	-100	0,5	0,99
03.04.2022	18000	17200	200	2250	101,12	2150	1,12	178	100	2,0	1,01
04.04.2022	18300	17500	300	2287,5	101,67	2187,5	1,67	180	100	1,5	1,01
05.04.2022	18500	17700	200	2312,5	101,09	2212,5	1,09	183	-100	0,7	0,99
06.04.2022	18600	17800	100	2325	100,54	2225	0,54	185	-100	0,5	0,99
07.04.2022	18900	18100	300	2362,5	101,61	2262,5	1,61	186	200	3,0	1,01
08.04.2022	19000	18200	100	2375	100,53	2275	0,53	189	-200	0,3	0,99
09.04.2022	19100	18300	100	2387,5	100,53	2287,5	0,53	190	0	1,0	1,00
10.04.2022	19300	18500	200	2412,5	101,05	2312,5	1,05	191	100	2,0	1,01
11.04.2022	19500	18700	200	2437,5	101,04	2337,5	1,04	193	0	1,0	1,00
12.04.2022	19600	18800	100	2450	100,51	2350	0,51	195	-100	0,5	0,99
13.04.2022	19800	19000	200	2475	101,02	2375	1,02	196	100	2,0	1,01
14.04.2022	19900	19100	100	2487,5	100,51	2387,5	0,51	198	-100	0,5	0,99
15.04.2022	20000	19200	100	2500	100,50	2400	0,50	199	0	1,0	1,00
16.04.2022	20100	19300	100	2512,5	100,50	2412,5	0,50	200	0	1,0	1,00
17.04.2022	20300	19500	200	2537,5	101,00	2437,5	1,00	201	100	2,0	1,00
18.04.2022	20600	19800	300	2575	101,48	2475	1,48	203	100	1,5	1,00
19.04.2022	20800	20000	200	2600	100,97	2500	0,97	206	-100	0,7	1,00
20.04.2022	20900	20100	100	2612,5	100,48	2512,5	0,48	208	-100	0,5	1,00
21.04.2022	21000	20200	100	2625	100,48	2525	0,48	209	0	1,0	1,00
22.04.2022	21200	20400	200	2650	100,95	2550	0,95	210	100	2,0	1,00
23.04.2022	21600	20800	400	2700	101,89	2600	1,89	212	200	2,0	1,01
24.04.2022	21800	21000	200	2725	100,93	2625	0,93	216	-200	0,5	0,99
25.04.2022	21900	21100	100	2737,5	100,46	2637,5	0,46	218	-100	0,5	1,00
26.04.2022	22100	21300	200	2762,5	100,91	2662,5	0,91	219	100	2,0	1,00
27.04.2022	22400	21600	300	2800	101,36	2700	1,36	221	100	1,5	1,00
28.04.2022	22800	22000	400	2850	101,79	2750	1,79	224	100	1,3	1,00

Джерело: особисті розрахунки авторів за даними [2]

Як свідчать результати аналізу динамічних змін втрати ворога мають тенденцію до збільшення, і на сьогоднішній день складають 27900 осіб, що на 27100 більше ніж 24.02.22 в 33,88 разів тобто на 3388%. Оцінка динамічних змін втрат ворога в живій силі щоденно дозволила виявити періоди сталості або нульових змін. Це періоди, коли інформація про втрати не поновлювалась через певні труднощі, що пов'язані з її утворенням.

Для оцінки інтенсивності динамічних змін втрат орків, в процесі дослідження були використанні показники прискорення (уповільнення) динаміки [3]. В процесі аналізу, виявлено періоди найбільших, найменших та сталих втрат. Такі закономірності дозволять здійснювати аналіз військових дій та підтверджувати історичні факти реальними статистичними даними. Отже, статистика як суспільна наука, безперечно є наукою про державу та відповідно певний стан речей у державі. Будь-яка інформація формується та передається у вигляді статистичних показників, які мають забезпечувати адекватність реального соціально-економічного процесу. Динамічні ряди, як один із методів аналітичної статистики дозволяють виявити напрямки і оцінювати швидкість змін динаміки соціально-економічних процесів, зокрема і втрат ворога у війні з Україною.

Список використаних літературних джерел

1. Головач А.В., Єріна А.М., Козирєв О.В. Статистика: підручник. Київ: Вища школа, 1993. 623с.
2. Ukraine NOW
3. Єріна А.М., Пальян З.О. Статистика: підручник. Київ: КНЕУ, 2010. 351с. ,

Ларіна Т. І.

студентка 39 гр. ФЕУП

наук. кер.-к.е.н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НА ПРИКЛАДІ АТ «ХАРКІВОБЛЕНЕРГО»

Аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного добробуту. Він відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал.

До видатних фахівців, які вивчають питання аналізу фінансової стійкості відносяться наступні: В. А. Забродський, Л. Н. Лахтінова, Н. Ю. Невмержицька, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Г. В. Савицька, Л. П. Довгань, Н. А. Волкова та багато інших.

Метою даного дослідження є визначення ролі аналізу фінансової стійкості як важливої складової комплексного аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання на прикладі АТ "Харківобленерго".

Спочатку визначимо поняття «фінансова стійкість» – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стійкої прибутковості й забезпечення процесу розширеного відтворення. Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів та джерел їх фінансування. Кожне підприємство повинне визначити межі своєї фінансової стійкості. Недостатня фінансова стійкість підприємства може привести до його неплатоспроможності, а зайва буде сприяти створенню «зайвих» запасів і резервів, у зв'язку

з чим виростуть видатки на їхнє утримання, буде спостерігатися недоотримання прибутку й гальмування темпів економічного розвитку підприємства. [1, 2]

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів, що впливають на його фінансовий стан. Результатом такого аналізу повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства. Результати аналізу фінансової стійкості можуть бути корисними як для зовнішніх користувачів (банків, кредиторів, ділових партнерів) так і для внутрішніх (власників підприємства, керівництва), оскільки саме оцінювання фінансової стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства в майбутньому. [1, 3]

Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства можна поділити на зовнішні (не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні (залежать від діяльності підприємства).

До зовнішніх відносять наступні: [3]

- загальноекономічні фактори (зниження розміру національного доходу; інфляція; нестабільність податкової системи; нестабільність законодавства; зниження рівня реальних доходів населення; ріст безробіття);

- ринкові фактори (зменшення розміру внутрішнього ринку; посилення монополізму на ринку; значне зниження попиту; ріст пропозиції товарів-субститутів; зниження активності фондового ринку; нестабільність валютного ринку);

- інші фактори (політична нестабільність; негативні демографічні тенденції; стихійні лиха).

До внутрішніх відносяться: [3]

- операційні фактори (неефективний менеджмент; неефективна структура витрат; низький рівень використання основних засобів; недостатньо диверсифікований асортимент продукції; неефективний виробничий менеджмент);

- інвестиційні фактори (неефективний фондовий портфель; значні перевитрати інвестиційних ресурсів; недосягнення запланованих обсягів прибутку за реалізованими реальними проектами; неефективний інвестиційний менеджмент);

- фінансові фактори (неефективна фінансова стратегія; неефективна структура активів; велика частка позикового капіталу; ріст дебіторської заборгованості; висока вартість капіталу; неефективний фінансовий менеджмент).

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості: [3]

- перший (1;1;1) – абсолютна фінансова стійкість, за якої власні кошти покривають запаси і витрати підприємства. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що власні джерела формування оборотних активів покривають запаси і витрати, тобто підприємство незалежне від кредиторів, що трапляється вкрай рідко. При цьому наявність власних джерел формування оборотних активів визначається за балансом підприємства як різниця між сумою джерел власних та прирівняних до них коштів і вартістю основних фондів та інших необоротних активів. Дослідники вважають, що такий тип фінансової стійкості навряд чи можна розглядати як ідеальну ситуацію на підприємстві, оскільки це означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішніх джерел фінансування для основної діяльності.

- другий (0;1;1) – нормальна фінансова стійкість, це ситуація, за якої запаси і витрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів і довгостроковими позиченими джерелами. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів, також і довгострокові позикові кошти. Такий тип фінансування запасів є «нормальним» з погляду фінансового менеджменту. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

- третій (0;0;1) – нестійке (передкризове) фінансове становище, за якого запаси і витрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів,

довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів і позик. За такого типу фінансової стійкості спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається допустимою, якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.

- четвертий (0;0;0) – кризовий фінансовий стан, за якого запаси і витрати не покриваються всіма видами можливих джерел їх забезпечення (власних, позикових та ін.), підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик.

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства на прикладі АТ "Харківобленерго" за 2020 рік (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості АТ "Харківобленерго" за 2020 рік

№ рядка	Показник	На початок звітнього року, тис. грн.	На кінець звітнього року, тис. грн.
01	02	03	04
1.	Власний капітал	3 945 337	3 996 157
2.	Необоротні активи	3 452 343	3 483 033
3.	Власні обігові кошти	492 994	513 124
4.	Довгострокові зобов'язання	470 909	372 230
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	963 903	885 354
6.	Короткострокові кредити та позики	0	0
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	963 903	885 354
8.	Запаси	38 422	45 161
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	454 572	467 963
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	925 481	840 193
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	925 481	840 193
12.	Тип фінансової стійкості	1;1;1	1;1;1

Джерело: складено на основі облікових даних АТ "Харківобленерго".

Проаналізувавши таблицю 1 можна зробити висновок, що на підприємстві "Харківобленерго" фінансова стійкість на початок 2020 року та на кінець 2020 року не змінилась. Вона відноситься до першого типу – абсолютної фінансової стійкості. Але слід зазначити, що така фінансова стійкість не є ідеальною, тому що це означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішніх джерел фінансування для основної діяльності. Найбільш бажаною для підприємства є другий тип – нормальна фінансова стійкість.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні розширеного відтворення та прибутковості у майбутньому. Фінансової стійкості можна досягти, здійснюючи ефективне та оптимальне управління грошовими коштами, запасами, основними засобами, а також джерелами їх забезпечення власним та позиковим капіталом. До факторів впливу на фінансову стійкість відносять зовнішні

(загальнооекономічні, ринкові та ін.) та внутрішні (операційні, інвестиційні, фінансові) фактори. Визначають чотири типи фінансової стійкості: абсолютна фінансова стійкість, нормальна фінансова стійкість, нестійке фінансове становище та кризовий фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Аналіз фінансової стійкості. URL: https://d-learn.pnu.edu.ua/data/users/7582/ФА_ТЕМА_3.PDF
2. Аналіз фінансової стійкості підприємств. URL: https://pns.hneu.edu.ua/pluginfile.php/261655/mod_resource/content/0/tema_8/Tema_8.pdf
3. Ліснічук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. С. 454. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/63.pdf
4. В. С. Мінін, Л. В. Чернишова. Деякі аспекти аналізу фінансовою стану на прикладі ПАТ «МОТОР СІЧ». *Збірник науково-практичних статей. Обліково-економічний факультет (кафедра економічного аналізу)*. 2018. С. 51-55. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12966/1/Деякі%20аспекти%20аналізу%20фінансово%20стану%20на%20прикладі%20ПАТ%20«МОТОР%20СІЧ».pdf>
5. Волкова Н. А., Н. Е. Подвальна, К. Д. Семенова. Економічний аналіз: навч. посіб. Одеса: ППЦ «Белка», 2020. 240 с.

Макарчук О.Г.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Основні засоби є одним з найважливіших чинників виробничої діяльності будь-якого підприємства. Їх стан та використання має важливе економічне значення, визначене роллю, яку виконують новостворені або модернізовані засоби праці в процесі виробництва матеріальних благ. Як чинник суспільного відтворення вони сприяють зміцненню матеріально-технічної бази і створюють умови для зростання та покращення суспільного виробництва. Раціональне використання основних засобів підприємства сприяє покращенню всіх техніко-економічних показників, у тому числі – збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, трудомісткості виготовлення. Отримання результатів формування та використання основних засобів на підприємстві можливо здійснити тільки за допомогою здійснення аналізу. Порядок дій аналітика при аналізі основних засобів підприємств сприяє досягненню ефективних результатів за скінченну кількість дій та дозволяє прийняти прогресивні управлінські рішення [2]. Здійснюючи аналіз у послідовності, тобто алгоритмі за граничних умов задачі, отримуємо ідеальне рішення нагальних проблем науково-практичного характеру стосовно формування та використання основних виробничих засобів на підприємстві.

Метою проведення економічного аналізу основних засобів полягає у визначенні ступеня забезпечення підприємства основними засобами за умови найінтенсивнішого їх використання та пошуку резервів підвищення віддачі основних засобів. Раціональне використання основних засобів підприємства сприяє покращенню всіх техніко-економічних показників, в тому числі збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, трудомісткості виготовлення [5].

Дані про наявність, знос та рух основних засобів є основним джерелом інформації для оцінки потенціалу підприємства. Аналіз руху основних засобів проводиться на основі таких показників:

- коефіцієнт надходження (введення) основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів;
- коефіцієнт придатності;
- коефіцієнт зносу.

Досліджуючи основні засоби, доцільно приділити особливу увагу таким показникам, як віддача основних засобів, капіталоємність та технічна озброєність праці, що характеризують ефективність використання задіяних основних засобів на підприємстві [3; 4].

У подальшому дослідженні ефективності використання основних засобів важливим етапом є здійснення факторного аналізу. Даний аналіз дозволяє виявити чинники, які впливають на об'єкт, що досліджується.

Отже, алгоритм аналізу, послідовність етапів аналізу основних засобів на підприємстві має велике значення, саме він дозволяє крок за кроком досліджувати та робити висновки про стан та ефективність використання основних засобів. Аналіз здійснюється у декілька етапів, які в комплексі допомагають здійснити оцінку структури, динаміки та ефективності використання основних засобів на підприємстві [1].

На першому етапі аналізу здійснюється оцінка динаміки та наявності основних засобів. Для аналізу змін структури основних засобів підприємства застосовується метод порівняння питомої ваги кожної групи основних засобів щодо їх загальної вартості на кінець звітної періоду з аналогічними показниками на початок періоду.

Зростання виробничих основних засобів у зіставленні з невиробничими свідчать про позитивну динаміку зміни виробничих фіксованих активів підприємства. Особливого значення набуває розподіл виробничих основних засобів підприємства на дві частини: активну і пасивну. Причому зростання питомої ваги активної частини є показником прогресивності структури основних засобів, підвищення технічної оснащеності підприємства.

Другим етапом є аналіз використання виробничої потужності підприємства – один з найважливіших етапів аналізу основних засобів. Ступінь використання виробничих потужностей характеризується такими показниками: коефіцієнт використання потужності, коефіцієнт інтенсивного завантаження потужності, середньодобовий випуск продукції, коефіцієнт екстенсивного завантаження потужності.

Третім етапом аналізу є аналіз технічного стану основних засобів, який проводиться на підставі таких основних показників, як: коефіцієнт зношеності та коефіцієнт придатності.

Для узагальненої оцінки руху основних засобів і характеру їх змін на підприємстві здійснюється четвертий етап аналізу. Розраховуються та аналізуються коефіцієнти введення, оновлення та вибуття основних засобів. Уведення в дію нових потужностей веде до оновлення основних засобів і характеризується коефіцієнтом оновлення.

Оцінка оновлення основних засобів забезпечує оцінку введення в дію нових об'єктів та потужностей; запобігає впровадженню застарілої за своїми конструктивними рішеннями техніки, надає можливість системно оцінити технічний рівень машин та обладнання, своєчасно зняти з виробництва застаріле обладнання.

На п'ятому етапі здійснюємо аналіз економічної ефективності функціонування основних засобів. Він характеризує результат використання всіх виробничих основних засобів підприємства. До основних показників ефективності використання основних виробничих засобів належать капіталовіддача, капіталомісткість та рентабельність. Аналіз показників ефективності використання основних виробничих засобів проводиться методом порівняння фактичного їх рівня за звітний період з аналогічними показниками попереднього періоду.

Шостим етапом є здійснення факторного аналізу капіталовіддачі основних засобів. Аналіз дозволяє виявити вплив факторів на ефективність використання основних виробничих засобів і проводиться за двома напрямками: вивчення впливу капіталовіддачі на обсяг виробництва; вивчення впливу факторів на зміну капіталовіддачі.

Завершальним сьомим етапом аналізу є підготовка висновків та проектів рішень керівництва щодо збільшення випуску продукції, зростання капіталовіддачі основних засобів.

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є однією з основних проблем в умовах ринкових відносин. Фінансовий стан підприємства залежить від вирішення даної проблеми, конкурентоспроможності виробленої продукції на ринку. Забезпечення певних темпів розвитку та підвищення ефективності виробництва можливе за умови посилення відтворення та ефективнішого використання існуючих основних засобів підприємств. Дані процеси, з одного боку, сприяють постійній підтримці відповідного технічного рівня кожного підприємства, з іншого боку, вони дозволяють збільшити обсяги виробництва без додаткових інвестиційних ресурсів, при цьому зменшуючи собівартість продукції за рахунок зниження питомої амортизації і витрати на обслуговування виробництва та управління, збільшення показника капіталовіддачі та прибутковості [5].

На сьогодні процес господарювання у цілому має передбачати достатні економічні стимули для того, аби забезпечити ефективне використання основних засобів. Дієва система економічних стимулів на підприємствах різних галузей України поки що знаходиться на стадії становлення та розвитку. Впровадженню даної системи сприятимуть наступні чинники: мотивація оплати праці в залежності від кінцевих результатів виробництва продукції; ефективна амортизаційна та інвестиційна політика; підтримка на рівні держави великих інвестиційних проектів, підприємницької діяльності та інше.

Ефективність використання основних засобів є своєрідним ефектом, який співвідноситься із затраченими ресурсами. Підвищення показника ефективності полягає в тому, щоб досягти найкращих результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з затратами праці, що були використані для створення суспільного продукту. Тому від рівня ефективності використання основних засобів залежать як збільшення обсягів виробництва, так і отримуваних прибутків. Відповідно питання підвищення ефективності використання основних засобів стає одним з найважливіших у процесі проведення аналізу та дослідження роботи підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум : навч. посіб. / Укл. Н.Ю. Єршова, О.В. Портна. – Видавництво «Магнолія 2006», 2015. – 312 с.
2. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста / Т. А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 23. – С. 22 – 36.
3. Економічний аналіз: Навч. посіб. / [Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін.]; За ред. Волкової Н.А. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2015. – С. 23 – 25.
4. Економічний аналіз: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”] / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 680 с.
5. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект / Н.Ю. Єршова // «Економіка та суспільство». [Електронне фахове видання]. – №14. – 2018. – Режим доступу: <http://pev.kpu.zp.ua/vypusk>

ОЦІНКА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПАТ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ФЕРОСПЛАВІВ"

На даному етапі розвитку економіки велике значення надалі має своєчасна та повна оцінка фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів. У зв'язку з цим потрібне вивчення підприємницької діяльності як однієї з передумов забезпечення ефективності управління підприємством. За характером економіки ділову діяльність підприємств можна поділити на широку та вузьку. У широкому сенсі це стосується всіх зусиль бізнесу щодо підвищення економічної активності на ринках продуктів, праці та капіталу. У вузькому значенні, тобто під час аналізу фінансово-господарську діяльність, господарська діяльність фірми характеризує оцінку її виробничо-комерційної діяльності.

При оцінці ділової активності визначається ефективність суб'єкта господарювання шляхом комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, що призводить до оптимальних темпів зростання ключових показників, а також визначення проміжних і кінцевих результатів.

Розрізняють нормальні виробничо-економічні умови, що відповідають високим рівням ділової активності, та проблемні - це характеризує середній рівень ділової активності фірми, і кризові ситуації, що характеризуються низьким рівнем ділової активності на фірмі. Нормальний стан виробництва та економічний стан характеризуються збігом умов і ситуацій, що створює сприятливі умови для нормального функціонування підприємств і формує тенденцію неухильного зростання розрахункових темпів зростання. Проблема визначається як збіг економічних умов та факторів, що призводять до негативних тенденцій у бізнес-середовищі, а також нестійка динаміка оцінок ділової активності. Кризові ситуації виникають за відсутності оперативного реагування на стратегічні питання, які потребують термінового вирішення. Він визначався збігом ситуації, коли він сформувалася стійка негативна тенденція щодо оцінки ділової активності. Кризова ситуація може спричинити банкрутство.

Аналіз ділової активності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів):

1. *Коефіцієнт оборотності активів* (розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості активів та показує скільки разів за період обертається капітал, що вкладений в активи підприємства);

2. *Коефіцієнт оборотності оборотних активів* (розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості оборотних активів. Характеризує швидкість обороту оборотних активів підприємства за період, або суму доходу, яка отримується з кожної грн. активів);

3. *Коефіцієнт оборотності запасів* (розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості запасів). Відображає швидкість виробничо-комерційного циклу;

4. *Коефіцієнт оборотності власного капіталу* (розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості власного капіталу). Відображає швидкість обороту вкладеного власного капіталу.

5. *Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках* (розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості дебіторської заборгованості). Показує кількість оборотів дебіторської заборгованості за період. Як швидко підприємство отримує платежі.

6. *Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості* (розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості кредиторської заборгованості). Показує як швидко підприємство погашає заборгованість.

7. *Строк погашення дебіторської заборгованості* (розраховується як відношення 365 днів до оборотності коштів в розрахунках).

8. *Строк погашення кредиторської заборгованості* (розраховується як відношення 365 днів до оборотності кредиторської заборгованості).

Далі, на основі фінансової звітності ПАТ "Запорізький завод феросплавів" за 2020 рік, розрахуємо показники ділової активності. Отримані результати та розрахунок наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Показники ділової активності ПАТ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ФЕРОСПЛАВІВ"

№	Показник	Розрахунок		Зміна за рік
		2019 рік	2020 рік	
1	2	3	4	5
1.	Коефіцієнт оборотності активів	1,825	1,868	Зростання 0,043
2.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,457	2,647	Зростання 0,19
3.	Коефіцієнт оборотності запасів	8,786	7,278	Зниження -1,508
4.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,57	4,978	Зростання 1,408
5.	Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	3,528	4,252	Зростання 0,724
6.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,827	3,781	Зниження -1,046
7.	Строк погашення дебіторської заборгованості	103,5	85,84	Зниження -17,66
8.	Строк погашення кредитор. заборгованості	75,62	96,53	Зростання 20,91

Джерело: складено автором за даними [3].

Розрахувавши показники ділової активності бачимо позитивну динаміку майже по всім розрахованим показникам ділової активності. У зв'язку з прискоренням оборотності оборотних коштів а підприємстві існує можливість додаткового залучення коштів. Позитивним моментом діяльності підприємства є зростання коефіцієнтів оборотності, як дебіторської заборгованості так і кредиторської заборгованості. Дослідивши ділову активність підприємства та розрахував її показники можемо зробити висновок, що на підприємстві зменшилася вартість активів в основній діяльності.

Ділова активність підприємства проявляється в динамічності його розвитку, досягненні ним цілей розширення масштабів його господарської діяльності. На аналізованому підприємстві вартість активів зменшилася з 3636661 тис. грн. до 3251210 тис. грн. В проспекті аналізу ділової активності нами розраховані майже всі показники оборотності капіталу та встановили на яких стадіях уповільнюється чи прискорюється рух засобів.

Ділова активність підприємства зросла. Так, якщо на початок року на 1 грн вкладену в активи припадало 1,825 грн чистого доходу, є то наприкінці вже 1,868 грн. Також пришвидшилася оборотність оборотних активів. Порівнюючи строки повернення заборгованості бачимо, що наше підприємство на початок року виставляло більш жорсткі умови до наших дебіторів, аніж кредитори до нас, що надавало нам спроможність

використовувати «безвідсотковий комерційний кредит». Крім того спостерігається значне прискорення оборотності дебіторської заборгованості в 0,724 а кредитна заборгованість зменшилася в 1,046, що лишає можливості користуватися комерційним кредитом для формування оборотних активів.

Отже, вважаємо, що оцінка ділової активності – це дослідження здатності бізнесу мобілізувати та ефективно використовувати фінансові ресурси з різних джерел для забезпечення зростання прибутку та капіталу.

Список використаних джерел

1. Анісімова О.М. Аналіз ділової активності підприємства як системна оцінка ефективності використання власних ресурсів / О.М. Анісімова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2018. – № 2. – С. 19-24.
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
3. Річна фінансова звітність ПАТ «Запорізький завод феросплавів». URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/34489(дата звернення 10.05.2022).
4. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
5. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Линьова А.С. Особливості оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 32.

Маркова О.

студентка 38 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ (на прикладі ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»)

Аналіз фінансової стійкості дозволяє дати оцінку виконання виробничої програми, розрахувати показники ефективності роботи підприємства, його рентабельності, окупності витрат. Фінансову стійкість вважають однією з найважливіших показників стабільності організації. Про фінансову стабільність можна говорити, якщо рівень доходів організації перевищує рівень її витрат.

Метою аналізу фінансової стійкості є своєчасне забезпечення керівництва підприємства та його фінансово-економічних служб даними, що дозволяють сформулювати об'єктивне судження про результати діяльності підприємства.

Фінансова стійкість – це здатність організації підтримувати своє існування та безперебійну роботу завдяки наявності певних вільних коштів та збалансованості фінансових потоків. Крім виробництва певної продукції чи надання послуг, до діяльності організації слід зарахувати також обслуговування отриманих кредитів. Фінансова стійкість означає, що буде платоспроможна протягом багато часу.

Вона відображенням стабільного перевищення доходів підприємства над його витратами, забезпечує вільне маневрування грошима та шляхом ефективного використання цих засобів сприяє безперебійному процесу виробництва та реалізації продукції.

Фінансову стійкість можна проаналізувати за допомогою абсолютних та відносних показників. Відносні показники – це коефіцієнти фінансової стійкості, а абсолютні показники.

Абсолютні показники фінансової стійкості після розрахунку порівнюють із запасами, а після цього порівняння визначають 3 показники джерел фінансування запасів. Розрізняють 4 типи фінансової стійкості: абсолютна, нормальна, нестійка, кризова фінансові стани підприємства.

Проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства. Динаміку результату фінансової стійкості побачимо на прикладі ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ» за 2021 рік у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості підприємства, тис. грн

№ рядка	Показник	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
1.	Власний капітал	10 135 494	10 495 526
2.	Необоротні активи	12 095 004	12 111 426
3.	Власні обігові кошти	-1 959 510	-1 615 900
4.	Довгострокові зобов'язання	3 035 092	2 498 763
5.	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	1 075 582	882 863
6.	Короткострокові кредити та позики	12 209	11 065
7.	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	1 087 791	893 928
8.	Запаси	130 833	197 614
9.	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-2 090 343	-1 813 514
10.	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	944 749	685 249
11.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	956 958	696 314
12.	Тип фінансової стійкості	0, 1, 1	0, 1, 1
13.	Запас фінансової міцності	83.53	63.05
14.	Надлишок (+) нестача (-) коштів на 1 грн в запасі	7.31	3.52

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»

Аналіз таблиці показав, що як на початок року, так і на кінець у підприємства нормальне фінансове становище. На кінець ситуація з дефіцитом власних оборотних коштів трохи поліпшується, нестача становить 1615900 тис. грн. Запаси аналізованого підприємства протягом року збільшилися на 66781 тис. грн. Слід зазначити, що підприємство має значну суму довгострокових зобов'язань, але спостерігається її тенденція до зменшення, але довгострокові зобов'язання не перекрыли дефіцит власних оборотних засобів і сформувався недолік власних оборотних коштів як на початок, так і на кінець року. Запас фінансової міцності на підприємстві не дуже стабільний і становить 83.53 початку року і 63.05 – на кінець.

Фінансова стійкість характеризує фінансове становище підприємства з позиції достатності та ефективності використання власного капіталу, тому її показники разом з показниками ліквідності характеризують надійність фірми. Якщо фінансова стійкість буде втрачена, то ймовірність банкрутства висока, так як підприємство є фінансово неспроможним.

Список використаних джерел

1. Мельник М.В., Єфімова О.В. Аналіз фінансової звітності: навчальний посібник. М.: Омега-Л, 2008. 137 с.
2. Данилова Н.Л. Аналіз фінансової стійкості підприємства. *Відкрита наука*. 2014. №2. С. 1-8.
3. Алексєєва О.Л., Павлова М.С. Управління фінансами організації з використанням ERP систем. *Фундаментальні та прикладні дослідження кооперативного сектора економіки*. 2016. № 3. С. 77-81.
4. Мінін В.С., Чернишова Л.В. Деякі аспекти аналізу фінансового стану на прикладі ПАТ «МОТОР СІЧ». *Збірник науково-практичних статей*. 2018. №2. С. 51-55.

Пантелєєв В. П.

д.е.н., проф., головний науковий співробітник Відділу агроресурсного потенціалу Інституту водних проблем і меліорації
Національної академії аграрних наук України,
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ВПЛИВУ РОЗВИТКУ МЕЛІОРАЦІЙ НА ЗРОСТАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ АГРОСФЕРИ

На початку ХХІ стор. поширеним стало використовувати інструмент доданої вартості як альтернативного підходу для прийняття рішень. Таке знаряддя має застосування як на макрорівні, у системі національних рахунків (сфера державної статистики), на рівні галузей економіки та на мікрорівні, тобто на рівні суб'єктів господарювання, йдеться про інвестиційну привабливість підприємства. Зараз потрібна орієнтація на ланцюги створення моделі економічного зростання, на випуск продукції з високою доданою вартістю. Сучасна економічна теорія щодо доданої вартості природних ресурсів (земля, вода тощо) розглядає головним чином ренту/оренду як внесок доданої вартості. Найчастіше йдеться про ланцюг вартості, який направлений на задоволення потреб учасників ланцюга у фінансуванні, забезпеченні продажів, закупівлі матеріалів або виробленої продукції або покращення ефективності. Постає задача деталізувати та провести аналіз рушійних сил доданої вартості, щоб визначити, які елементи компанії стримують його до досягнення максимального потенціалу. Даний показник може стати наріжним комнем зусиль компанії щодо збільшення її ринкової вартості.

Місце України за глобальним показником доданої вартості на одиницю використаної води. Глобальний показник ефективності водокористування відстежує, наскільки економічне зростання країни залежить від використання водних ресурсів, і дозволяє особам, які визначають політику та приймають рішення, націлювати заходи в секторах з високим споживанням води та низькими рівнями підвищення ефективності з часом. Показник був встановлений як зміна ефективності водокористування із плином часу, яке формується як додана вартість на одиницю використаної води, відображеної у доларах США/м³. Станом за 2015 р., Україна має наступні індекси: за сектором сільського господарства індекс - 0,1, за сектором гірничодобувної промисловості, розробці кар'єрів, виробництва електроенергії та будівництва - 3.7 та за секторами послуг - 17,9, й разом з величиною ефективного використання води сягає невисокого рівня 5,7 USD/m³ [1].

Структура споживання водних ресурсів визначається рівнем промислового розвитку окремих держав, їх світовою спеціалізацією та густотою населення. У світі в середньому 52,3 % загального споживання води припадає на сільське господарство, 31,1 % — на промисловість, 16,6 % — на побутову сферу. В Україні ці показники становлять, відповідно, 31, 43 і 26 %. Плату за воду, спожиту з підземних джерел, в Україні запроваджено з 1 січня 2015 року, і відтоді вона поступово зростала. Участь рентних платежів підприємств

водогосподарського комплексу України в загальному обсязі надходжень фінансового ринку характеризують показник їх фіскальної та інвестиційної віддачі.

Додана вартість у агропромисловому ланцюжку вартості. Пріоритетним напрямом розвитку вітчизняного агросектору — орієнтація на збільшення частки продукції переробки й продукції з високою доданою [2]. Має отримати розвиток експорту, інтегрованого у глобальні ланцюжки створення доданої вартості. Знайде підтримка напряму економіки замкненого циклу, повне використання агоресурсного потенціалу, реалізація елементу мотивації менеджменту до створення вартості компанії. Такий перехід передбачає утворення технологічної економіки замість сировинного напряму, реалізацію можливості інвестування та збільшення доданої вартості в галузях, стан яких не залежить від глобального економічного циклу, стимулювати приплив інвестицій в галузі з високою доданою вартістю, орієнтовані на західні ринки. Основними тезами зростання ролі доданої вартості є: країни, які не мають сильних внутрішніх ланцюгів доданої вартості — залишаються сировинними; найбільша маржа — в кінцевих продуктах — це зона головної конкуренції; головні чинники конкурентоспроможності ланцюгів доданої вартості — вартість ресурсів, робочої сили, фінанси, стійкість ланцюгів доданої вартості, але також — інновації та діджиталізація. Передбачається найактивна участь України у спеціальних програмах ЄС по відновленню української економіки. Особливого значення сьогодні набуває кластерний рух. Фокус на ланцюги доданої вартості — як головна стратегія кластерів [3]. Наприклад, зазначено відповідні пріоритети розвитку співробітництва України з ЄС в агросфері: налагодження підготовки фахівців із питань ведення органічного виробництва, формування належного нормативно-правового забезпечення та дієвої національної системи сертифікації органічної продукції, підготовка пакету стимулювання агровиробників; організація збирання й оброблення інформації щодо операторів органічного сектора у розрізі відповідних індикаторів Євростату; просування системи дорадництва для сільськогосподарських виробників, розвиток несільськогосподарських видів економічної діяльності у сільській місцевості. Для цього необхідно започаткувати реалізацію ефективних регіональних і місцевих стратегій та програм розвитку несільськогосподарських видів економічної діяльності на основі наявного ресурсного потенціалу та існуючих потреб у продукції і послугах конкретних сільських територій, упровадити пільгове оподаткування для новостворених підприємств на сільських територіях у разі інноваційного характеру їх виробничої діяльності, а також надання соціально необхідних послуг або здійснення інфраструктурного забезпечення цих територій тощо [4].

Досвід інших країн В Іспанії експертами зазначається стійкі технології дренажу, які мають потенціал для забезпечення доданої вартості систем управління стоками у містах [5], основною метою Національної іригаційної стратегії Угорщини є стимулювання переходу на продукцію з вищою доданою вартістю [6], постає задача стимулювати зацікавленість виробників у переході до більшої доданої вартості сільськогосподарського виробництва [7] щодо управління водними ресурсами, гармонізації водно- та землекористування та врахування реальних витрат потрібна розробка методу порівняльного розрахунку економічної доданої вартості використання води [8]. Існує позитивна кореляція агропромислового зростання з інвестиціями в іригацію, транспортну інфраструктуру та інші технології [9].

Висновки. Використання аналізу створення доданої вартості стимулює приплив інвестицій в галузі з високою доданою вартістю, стан яких не залежить від глобального економічного циклу. Для подальшого застосування методології необхідно збирати конкретні національні дані для розрахунку показника доданої вартості. Для організації цього процесу може знадобитися додатковий інституційний потенціал та координація для збирання та обробки даних. [1]. При ефективному використанні водних ресурсів підчас війни та відновленні водного сектору України (рестарті) в умовах обмеження традиційного ринку та входження на нові ринки, для яких типові постачання товарів та послуг з високою

доданою вартістю, потрібно орієнтуватися на нову парадигму та механізми забезпечення збуту продукції, нові підходи до аналізу розвитку глобальних ланцюгів доданої вартості пошук адекватної відповіді на виклики, впровадження новітніх технологій, державна підтримка, сучасні інновації, використання наукових досліджень та інновацій розвинених країн, проведення та вживання власних фундаментальних та прикладних наукових досліджень та розробок. Варто розкрити роль водної індустрії у забезпеченні якості води, адекватному реагуванні на кліматичні зміни та розумному протиставленню силам стихії. Вигідна роль буде грати плата водокористувачів за воду. Результатом вдосконалення регулювання рентної плати можуть бути мобілізація фінансових ресурсів для підвищення конкурентоспроможності підприємства, запровадження інвестицій тощо.

Список використаних джерел

1. Розвиток ефективності водокористування Глобальна базова лінія для показника цілей сталого розвитку. – Режим доступу: <https://www.fao.org/3/CA1588EN/ca1588en.pdf>
2. Додана вартість примножує бюджет - Урядовий Кур'єр – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua › news>
3. Вебінар «Перебудова ланцюгів доданої вартості: як діяти в нових обставинах». Відеозапис – Режим доступу: <https://www.cci.zp.ua/vebinar-perebudova-lancyugiv-dodanoyi-vartosti-yak-diyaty-v-novyh-obstavynah-videozapys>
4. Про пріоритети розвитку співробітництва України з ЄС- Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/%D0%9F%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%20%D0%84%D0%A1.pdf>
5. Alsa implica a los viajeros en su estrategia de sostenibilidad En su empeño por fomentar un modelo de movilidad sostenible, la empresa lanza una herramienta que ofrece a sus clientes la posibilidad de compensar la huella de carbono que genera su viaje en autobús colaborando en proyectos de reforestación desarrollados en zonas de alto valor ecológico. I. Oria Режим доступу: <https://revistas.eleconomista.es/agua/2021/octubre/alsa-implica-a-los-viajeros-en-su-estrategia-de-sostenibilidad-JF9153685>
6. Irrigation-in-hungaryIrrigation development in Hungary Nieuwsbericht | 11-08-2020 | 12:38 Режим доступу: <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/actueel/nieuws/2020/08/11/>
7. Financing possibilities for water projects in the Danube region in 2017 Zsuzsanna Kocsis-Kupper EUSDR Priority Area Water Quality (PA4), chief advisor Режим доступу: <https://waterquality.danube-region.eu/events/financing-possibilities-for-eusdr-water-projects-workshop-webinar-on-9-december-2021/>
8. Hungarian Water Research Programme: challenges and research tasks. (ii) International examples and experiences. Режим доступу: [Google.com/search?xsrf=ALiCzsZuU4yxSctjSdw86hciMXHD78tHHA:1651913090603&q=hungarian+water+research+programme+challenges+and+...+-+MTA+https://mta.hu+>+data+>+dokumentumok+>+Hungary...+PDF+Hungarian+Water+Research+Programme:+challenges+and+research+tasks.+\(ii\)+International+examples+and+experience s.+The+compilation+of+this+document+was+..&spell=1&sa=X&ved=2ahUKEwi6ktrn_8z3AhWLSvEDHYwADZYQBSgAegQIARA2&biw=1292&bih=592&dpr=1](https://www.google.com/search?xsrf=ALiCzsZuU4yxSctjSdw86hciMXHD78tHHA:1651913090603&q=hungarian+water+research+programme+challenges+and+...+-+MTA+https://mta.hu+>+data+>+dokumentumok+>+Hungary...+PDF+Hungarian+Water+Research+Programme:+challenges+and+research+tasks.+(ii)+International+examples+and+experience s.+The+compilation+of+this+document+was+..&spell=1&sa=X&ved=2ahUKEwi6ktrn_8z3AhWLSvEDHYwADZYQBSgAegQIARA2&biw=1292&bih=592&dpr=1)
9. African agriculture in a changing global context: lessons learned Steve Wiggins, Overseas Development Institute Executive Summary – Режим доступу: https://brusselsbriefings.files.wordpress.com/2013/10/br33_steve_wiggins.pdf

Паску В. В.
студентка 34 гр. ФФБС
наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова О.В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ СКЛАДУ І СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ АКТИВІВ (НА ПРИКЛАДІ ВАТ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЕМАЛЬЗАВОД «КАРПАТИ»»)

Достатній обсяг активів та структури джерел їх формування значною мірою впливає на фінансовий стан. У процесі функціонування підприємства величина активів та їх структура постійно змінюються. Оцінка динаміки майна дає інформацію щодо величини абсолютного і відносного приросту або зменшення активів; щодо зміни величини їх окремих видів.

Дослідження структури майна та зміни питомої ваги окремих їх видів у загальній сукупності, створює певні можливості для покращення виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності, має вплив на швидкість оборотності майна.

У цьому контексті актуальності набуває питання дослідження і уточнення методики проведення аналізу динаміки складу, структури активів та джерел їх формування. Тож, далі пропонуємо на основі фінансової звітності підприємства проаналізувати динаміку, склад і структуру джерел активів. Отримані результати наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз динаміки, складу і структури джерел активів, тис. грн.

Види джерел активів	На початок року	На кінець року	Зміни за рік
01	02	03	04
1. Загальна сума джерел активів	9934	10544	610
2. Власний капітал	6124	6157	33
- у % до всіх джерел ряд	61,65	58,39	-3,26
3. Залучений капітал (зобов'язання підприємства)	3810	4387	577
- у % до всіх джерел 3	38,35	41,61	3,26
3.1. Довгострокові зобов'язання та забезпечення	0	0	0
- у % до зобов'язань	0	0	0
3.2. Поточні зобов'язання	3810	4387	577
- у % до зобов'язань	100	100	0
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0
- у % до всіх джерел	0	0	0
5. Наявність власних оборотних коштів	3506	3665	159
- у % до власного капіталу	57,25	59,53	2,28
Співвідношення ВОК до МОК (запаси)	0,802	0,863	x

Аналізуючи отримані результати, можемо зробити наступні висновки: зростання загального обсягу джерел фінансування активів підприємства на 610 тис. грн. було

обумовлено головним чином збільшенням залучених коштів (зобов'язань) на 577 тис. грн., або на 94,6% від загального приросту джерел активів і тільки на 33 тис. грн. (або 5,5%) за рахунок збільшення власного капіталу; збільшення зобов'язань було пов'язано зі зростанням поточних зобов'язань і забезпечення на 577 тис. грн. або в 1,2 рази; у структурі джерел активів питома вага власного капіталу зменшилась з 61,65 до 58,39, а питома вага залученого капіталу збільшилась на 3,26 процентних пунктів і склала під кінець року 41,61%, що свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства; наявність власних оборотних коштів збільшилась на 159 тис. грн. змінилась і їхня частка в структурі власного капіталу – збільшилась на 2,28 процентних пунктів і склала під кінець року 59,53.

Список використаних джерел

1. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. Учебник/ В.В.Ковалев – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560с.
2. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз : Навч. Посібник . – Х.: Фактоп, 2007. – 784с.
3. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник/ Д.В.Шиян – К.: Видавництво АСК., 2003. – 240с.
4. Економічний аналіз: Навчальний посібник. За ред.. Волкової Н.А./н.а, Волкова, Р.М. Вовчек, О.М. Гайдаєнко та ін./ – Одеса, ОНЕУ, ротапринт – 2015 – 312с. (колектив авторів кафедри економічного аналізу ОНЕУ)
5. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика. 2-е вид. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328с.
6. Годовая финансовая отчетность ОАО [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/126186/201/templ>
7. Гайдаєнко О. М., Шевчук Н.С. Управлінський аналіз: навч. посібник. Одеса: ОНЕУ, 2015. 151 с.
8. Волкова Н. А. Організація та методика економічного аналізу: Навч. посібник. / Н. А. Волкова, Н. Е. Подвальна – Одеса: ОНЕУ, ротапринт. – 2012. – 267 с.

Перішко Н. П.,

викладач,

ВСП «Житомирський торгово-економічний фаховий коледж ДТЕУ»,

Шавурська О.В.,

к.е.н., викладач,

ВСП «Житомирський торгово-економічний фаховий коледж ДТЕУ»,

м. Житомир, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДОХОДУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ

Ринкова економіка надає суб'єктам господарювання свободу вибору виду діяльності, способу виробництва, асортименту виробництва продукції та реалізації продукції. Тому для ефективного управління діяльністю підприємства важливе значення має економічний аналіз, оскільки прийняті управлінські рішення впливають на результати діяльності підприємства. Особливо актуальним є аналіз доходів від реалізації готової продукції, (товарів, робіт, послуг), адже він дозволяє визначити вид продукції, що приносить підприємству найбільший прибуток, а також виявити ту продукцію, виробництво та реалізація якої є нерентабельною.

Чітка організація аналітичного процесу є умовою успішного проведення економічного аналізу. Виконання всіма відділами аналітичних функцій потребує

обов'язкового планування та координуванні робіт, на заключному етапі – узагальнення результатів аналізу. Це викликає необхідність утворення спеціальної аналітичної служби або принаймні участі фахівця-аналітика в процесі керівництва аналітичною роботою. До його прямих обов'язків входить крім цього розробка плану мобілізації виявлених резервів із відповідними підрозділами, надання рекомендації для прийняття управлінських рішень.

Аналіз доходів від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг підприємства відіграє надзвичайно важливу роль при оцінці ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання, оскільки слугує джерелом інформації для прийняття своєчасних, ефективних та раціональних управлінських рішень. Також проведення аналізу доходів дозволяє виявити резерви зниження матеріалоємності продукції підприємства і розробити оптимальні економічно обґрунтовані управлінські рішення з подальшого розвитку виробництва та реалізації.

У таблиці 1 узагальнено порядок організації аналізу доходів від реалізації підприємства.

Таблиця 1

Порядок організації та проведення аналізу доходів від реалізації підприємства

№ з/п	Ознаки	Характеристика
1	Суб'єкт проведення	Плановий відділ, бухгалтерська служба
2	Об'єкт аналізу	групи доходів (від реалізації продукції, від реалізації товарів, від надання послуг) підприємства, а також господарські операції, пов'язані з формуванням доходів підприємства (повернення продукції покупцем, знижки, нарахування податкового зобов'язання з ПДВ, тощо)
3	Мета проведення	Визначення динаміки доходів, виявлення рентабельної і нерентабельної продукції, пошук резервів зростання прибутковості діяльності
4	Інформаційна база	Облікова політика щодо обліку доходів від реалізації, операції на рахунках 36, 37, 70, 64 регістри обліку (Журнал 6), Головна книга, фінансова звітність (форми № 2, 3 та 5)
5	Аналітичні процедури	Розрахунки, порівняння, співставлення, інвентаризація, економічний аналіз, можливо залучення фахівців з технології виробництва. Зв'язок з іншими об'єктами аудиту

Зміст аналізу реалізації продукції полягає у знаходженні шляхів збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції порівняно з конкурентами, розширення частки ринку при максимальному використанні виробничих потужностей і, як результат, – збільшенні прибутку підприємства.

Основним завданням аналізу доходів від реалізації продукції, товарів, робіт послуг є:

- оцінка динаміки та структури доходу від реалізації;
- визначення впливу факторів на зміну структури доходу від реалізації;
- виявлення внутрішніх резервів збільшення доходу від продукції, товарів, робіт, послуг.

Об'єктами аналізу доходів від реалізації є:

- 1) обсяг доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;
- 2) асортимент і структура реалізованої продукції;
- 3) резерви збільшення доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Завдання аналізу доходів від реалізації продукції, товарів, робіт послуг на підприємстві є:

- оцінка якості формування виробничої програми підприємства;
- аналіз динаміки та структури доходу від реалізації продукції;
- оцінка виконання планів з реалізації за асортиментом;
- визначення базових факторів, що вплинули на обсяги реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;

– виявлення та кількісна оцінка резервів збільшення реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Значне місце в організації аналітичної роботи належить визначенню змісту і послідовності окремих її етапів, оскільки результативність аналізу господарської діяльності багато в чому залежить від правильної організації. Тобто, для забезпечення ефективності аналітичної роботи її потрібно добре продумати, спланувати й організувати. Тому аналітичний процес доцільно уявити у вигляді певної послідовності однорідних за змістом робіт, які дадуть змогу систематизувати та оптимізувати методика, зменшити трудомісткість аналітичних процедур і підвищити одержуваний ефект

У табл. 2 запропоновано узагальнені етапи аналізу доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Таблиця 2

Узагальнені етапи аналізу доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг

№ з\п	Назва етапу	Показники, що аналізуються
1	Аналіз динаміки та структури доходу від продукції	базисних темпів зростання і приросту; ланцюгових темпів зростання і приросту; середньорічних темпів зростання (приросту)
2	Аналіз доходу від реалізації продукції в асортиментно-структурному розрізі	структура доходу від реалізації продукції за асортиментом
3	Аналіз виконання договірних зобов'язань щодо виробництва і реалізації продукції	базисних темпів зростання і приросту; ланцюгових темпів зростання і приросту

Таким чином, запропоновані етапи економічного аналізу доходу від реалізації продукції дозволять сформулювати чітку думку щодо виробництва та реалізації продукції підприємства, про якість виконання договірних зобов'язань щодо реалізації продукції.

Економічний аналіз доходів від реалізації передбачає вивчення економічних аспектів господарських явищ і процесів – господарської діяльності; виявлення факторів і причин, що їх обумовили; опрацювання, обґрунтування та розробка заходів з мобілізації виявлених резервів; підвищення ефективності роботи підприємства, їх розділів, інших формувань.

Список використаних джерел

1. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: [історія, методологія, практика.] / І.Д. Лазаришина. Рівне: НУВГП, 2015. 369 с.

Петросян А.А.

студентка 36 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «НОВА ПОШТА»

На сучасному етапі економічного розвитку аналіз та оцінка платоспроможності та ліквідності підприємства набувають все більшого значення. Показники платоспроможності та ліквідності визначають загальну ефективність управління підприємством. Це пов'язано з тим, що стабільність підприємства безпосередньо залежить від його платоспроможності.

Проводячи своєчасно аналіз та оцінку платоспроможності та ліквідності, підприємства мають можливість знижувати внутрішні витрати, а також зберігати гнучкість у прийнятті управлінських рішень. Ефективна система аналізу та оцінки дозволяє підвищити темпи зростання обсягів реалізації товарів і послуг, а також зміцнити його місце в галузі. Високий рівень платоспроможності сприяє не тільки досягненню позитивних фінансових результатів від функціонування підприємства, а також їх покращенню у найближчий період часу.

На сьогоднішній день існують різні варіанти визначення платоспроможності підприємства. А. Мазаракі, Л. Лігоненко та Н. Ушакова надають більш широке позначення, згідно з яким ця категорія визначається відповідністю витрат і доходів підприємства, яка забезпечує можливість постійного або періодичного фінансування функціонування та виконання взятих зобов'язань [1, 2].

Згідно з думкою більшості авторів, платоспроможність підприємства означає наявність у нього коштів або їх еквівалентів, які будуть достатніми для розрахунків за заборгованостями, що вимагають негайного погашення. З огляду на це, основними ознаками платоспроможності можуть виступати: наявність коштів на рахунках підприємства в достатньому для платежів обсягу та відсутність простроченої кредиторської заборгованості [3, с. 217].

Щодо ліквідності, переважно вчені визначають це поняття як спроможність підприємств своєчасно виконувати свої боргові зобов'язання, що залежить від обсягу заборгованості та обсягу ліквідних коштів [4].

Ліквідність - це здатність компанії:

- швидко реагувати на неочікувані фінансові проблеми та можливості;
- збільшити активи при збільшенні кількості продажів;
- повернути короткострокові борги шляхом звичайної конвертації активів у готівку.

Ліквідність балансу передбачає здатність підприємства перетворювати власні активи в готівку та сплачувати поточні платіжні зобов'язання. Вона є основою платоспроможності та способом її підтримки.

Аналіз та оцінка платоспроможності та ліквідності підприємства є основою для використання тих чи інших управлінських рішень, спрямованих на отримання максимального прибутку. Методика оцінки платоспроможності за показниками вимагає послідовних аналітичних кроків і розрахунків. Як правило, загальний аналіз ліквідності підприємства складається з двох основних етапів:

- 1) розрахунок абсолютних показників ліквідності;
- 2) розрахунок показників відносної ліквідності.

На першому етапі для виконання цього аналізу здійснюється групування всіх активів і відповідних пасивів балансу компанії. Організація повністю платоспроможна, а залишок вважається абсолютно ліквідним за умови дотримання певного співвідношення груп активів і пасивів.

Другим кроком аналізу платоспроможності підприємства є обчислення і оцінка головних його коефіцієнтів. Вони використовуються з метою оцінювання ймовірностей підприємства сплачувати свої поточні заборгованості. Залежно від того, якими видами платіжних засобів підприємство має можливість здійснити оплату поточних зобов'язань і забезпечень, визначають три рівні платоспроможності [5]:

- 1) грошова – характеризується коефіцієнтом абсолютної ліквідності, який відображає миттєву платоспроможність і показує, яку частину поточних зобов'язань і забезпечень підприємство має можливість негайно погасити високоліквідними оборотними активами (грошима і поточними фінансовими інвестиціями);
- 2) розрахункова – характеризується коефіцієнтом швидкої ліквідності, який відображає потенційну платоспроможність з урахуванням майбутніх надходжень

від дебіторів і показує, яку частину поточних зобов'язань і забезпечень підприємство може погасити, використавши поряд із високоліквідними оборотними активами середньо ліквідні активи (поточну дебіторську заборгованість, інші оборотні активи);

- 3) майнова – характеризується коефіцієнтом загальної ліквідності, який визначається відношенням усіх оборотних активів до поточних зобов'язань і забезпечень, а відтак оцінює достатність ресурсів оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань [5, с. 418].

Розглянемо особливості методики аналізу платоспроможності на прикладі компанії ТОВ «Нова Пошта» за даними фінансової звітності 2020 року. Основним видом діяльності компанії є поштові та кур'єрські послуги, інша допоміжна діяльність у сфері транспорту. Результати основних показників платоспроможності аналізованого підприємства наведені в табл. 1 (за інформацією форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)») [6].

Таблиця 1

Відносні показники ліквідності та платоспроможності підприємства «Нова Пошта»
(розроблено автором на основі [6])

Показники	Рекомендоване значення	На початок року	На кінець року	Відхилення
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 2-2,5$	0,809	0,782	-0,027
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\geq 0,8-1$	1,016	0,955	-0,061
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2-0,25$	0,326	0,264	-0,062

Аналізуючи рівень платоспроможності підприємства «Нова пошта», можна зробити висновок, що на початок 2020 року 32,6% поточних зобов'язань покриваються грошовими коштами та їх еквівалентами, а на кінець лише 26,4% при нормативному значенні від 20% до 25%, тобто на кінець звітного періоду показник наблизився до нормативного рівня, що свідчить про рекомендовану абсолютну ліквідність підприємства та ефективне використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, що на початок року за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємство здатне було погасити 101,6% своїх поточних зобов'язань, а на кінець року – 95,5% при нормативному значенні від 80% до 100%. Слід зазначити, що показник швидкої платоспроможності на початку року був вище нормативного, але за рахунок того, що в звітному році зменшуються залишки грошових коштів і дебіторської заборгованості, показник зменшився до рекомендованого значення, що є позитивний фактором.

Коефіцієнт загальної ліквідності на початок та кінець 2020 року значно менше нормативу. На початок року підприємство за рахунок оборотних активів здатне погасити 80,9% свої поточних зобов'язань, а на кінець року – 78,2% при нормативному значенні від 200% до 250%.

Таким чином, можемо підсумувати, що станом на 2020 рік підприємство є частково платоспроможним, але необхідно приймати певні рішення для підвищення своїх показників. Основними причинами можливої неплатоспроможності та неліквідності балансу може бути нестача оборотних коштів, збільшення дебіторської заборгованості, висока залежність від позикових коштів. Необхідно займатися оптимізацією запасів і дотримуватися балансу між обсягом товарно-матеріальних цінностей на складі та їх оборотністю.

Зростання грошових коштів є одним з шляхів підвищення платоспроможності підприємства. Це позитивно характеризує господарську діяльність підприємства і призводить до збільшення його коефіцієнта абсолютної ліквідності. Стабільні показники

коефіцієнта ліквідності позитивно характеризують підприємство і надають можливість отримання банківських кредитів для фінансування поточних витрат діяльності.

Р. А. Чемчикаленко, О. В. Майборода та Ю. Ю. Дьякова зазначають, що для підвищення ефективності оцінки платоспроможності та ліквідності необхідно врахувати ряд внутрішніх факторів, що існують на підприємстві, зокрема: галузеві особливості діяльності підприємства, кількісний та якісний стан його запасів, порядок розрахунків з покупцями та замовниками та іншими дебіторами, динаміку дебіторської заборгованості. Крім того, слід врахувати і зовнішні фактори впливу, такі як загальну ситуацію у фінансово-кредитному секторі держави та можливість іноземних інвестицій [7].

У сучасній економіці підприємствам необхідно постійно розробляти та оптимізувати системи аналізу та оцінки платоспроможності, які дозволятимуть визначити ефективність управління фінансовими ресурсами, активами підприємства та його структурою, а також наявними відносинами з партнерами.

Список використаних джерел

1. Мазаракі А.А., Ушакова Н.М., Лігоненко Л.О. Економіка торговельного підприємства: підручник для вузів. Київ: "Хрещатик", 1999. 800 с.
2. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств [текст]: підручник. Київ : «Центр учбової літ», 2013 . 504 с.
3. Власова Н.О., Пічугіна Т. С., Смірнова П.В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібної торгівлі [текст]: монографія. Харків: Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2010. 222 с.
4. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 592 с.
5. Тютюнник С., Теркун Т. Основні та допоміжні показники оцінювання платоспроможності. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 18 лютого 2020 р. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17485/1/Tyutyunnyk%20417-420.pdf> (дата звернення: 13.05. 2022).
6. Річна інформація емітента цінних паперів за 2020 рік. URL: https://static.novaposhta.ua/sitecard/misc/doc/Richna_informatsiya_emitenta_2020.pdf (дата звернення: 12.05. 2022).
7. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Дьякова Ю.Ю. Напрями підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 642-648.
8. Волкова Н. А., Сніткіна І.А. Сучасні методи аналізу платоспроможності суб'єктів господарювання. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. Тернопіль, 2018. № 4. Т. 28. С. 179-185.

Плеша С. Є.

студентка 37 гр., ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ТАВРІЯ-В»

На сьогоднішній момент, в сучасних умовах господарювання, аналіз фінансової стійкості та платоспроможності є основною складовою управління підприємством, тому що він дає змогу визначати рівень ефективності підприємства.

Ефективність цього методу не є переоціненою, адже аналіз фінансового стану підприємства є важливим інструментом у діяльності будь-якої компанії. Він допомагає виявити проблеми на підприємстві та розробити заходи щодо їх усунення.

Фінансовий стан підприємства відображається платоспроможністю та його фінансовою стійкістю. Платоспроможність компанії це здатність підприємства платити за своїми зобов'язаннями та боргами у зазначені терміни. Підприємство вважається фінансово стійким тоді коли воно може за рахунок власних коштів покривати кошти, які були вкладені в активи, не допускати дебіторських та кредиторських заборгованостей та розраховуватись за зобов'язаннями у зазначений термін [1].

На підприємстві розрізняють чотири типи фінансового стану: абсолютний (1;1;1), коли власні оборотні кошти підприємства забезпечують власні витрати та запаси (на практиці зустрічається дуже рідко); нормальний (1;1;0), коли підприємство використовує не тільки власні кошти, а й довгострокові позикові джерела; нестійкий (1;0;0), коли підприємство має порушену платоспроможність, але все ще має можливість поновити її в майбутньому; кризовий (0;0;0), коли підприємство повністю втратило свою платоспроможність та є на межі банкрутства, це може бути внаслідок відсутності реагування на прояви фінансової кризи.

Розглянемо особливості аналізу фінансового стану на прикладі українського підприємства ТОВ «Таврія-В». Це всеукраїнська мережа супермаркетів з асортиментом близько 30 тис. товарів. Для цього проаналізуємо показники платоспроможності та фінансової стійкості. Спочатку розрахуємо показники платоспроможності ТОВ «Таврія-В» (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «Таврія-В» за 2019-2020 р.р.

Показники	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Зміна у звітньому році порівняно із попереднім
Коефіцієнт загальної ліквідності (нормативне значення $\geq 2-2,5$)	0,806	0,957	0,152
Коефіцієнт поточної ліквідності (нормативне значення $\geq 0,8-1$)	0,169	0,1	-0,069
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (нормативне значення $\geq 0,2-0,25$)	0,042	0,013	-0,03

Джерело: розроблено автором за джерелом [2]

Загалом для оцінки ліквідності підприємства використовують показники загальної ліквідності (коефіцієнт покриття), поточної та абсолютної ліквідності. Аналізуючи розрахунки коефіцієнтів платоспроможності в табл. 1 видно, що на початок звітнього року та на кінець жоден із коефіцієнтів не відповідав нормативним значенням. У попередньому році тільки 4,2% поточних зобов'язань покриваються коштами та їх еквівалентами, а в звітньому році лише 1,3% при нормі від 20% до 25%, тобто спостерігається тенденція до зниження коефіцієнту абсолютної ліквідності. Коефіцієнт поточної ліквідності показує, що підприємство в кінці попереднього року змогло погасити за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості усього 16%, а в кінці звітнього року 10%. Коефіцієнт загальної ліквідності показує, що на кінець попереднього періоду підприємство здатне погасити 80,6% поточних зобов'язань, а в звітньому вже 95,7%, спостерігається позитивна тенденція, але це у два рази менше за норматив.

Таким чином, можна зробити висновок, що на даний час підприємство ТОВ «Таврія-В» не є платоспроможним. Щоб покращити цю ситуацію підприємству потрібно прискорити погашення дебіторської заборгованості та акумулювати на рахунках грошові кошти, які необхідні для покриття поточних зобов'язань.

Далі проаналізуємо фінансову стійкість ТОВ «Таврія-В» у таблиці 2.

Таблиця 2

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Таврія-В» за 2019-2020 р.р., тис. грн.

Показник	На початок звітного року	На кінець звітного року
Власний капітал	2321567	2363399
Необоротні активи	3371854	3393397
Власні обігові кошти	-1050287	-1029998
Довгострокові зобов'язання	850072	975376
Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	-200215	-54622
Короткострокові кредити та позики	937	543
Загальний розмір основних джерел покриття запасів	-199287	-54079
Запаси	682386	1103873
Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-1732673	-2133871
Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	-882601	-1158495
Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	-881664	-1157952
Тип фінансової стійкості	0;0;0	0;0;0

Джерело: розраховано автором за джерелом [2]

Проаналізувавши рівень фінансової стійкості можна сказати, що підприємство ТОВ «Таврія-В» знаходиться у кризовому стані, при чому на кінець звітного року ситуація значно погіршилася. Запаси збільшилися з 682,4 млн. грн. до 1,104 млрд. грн. На підприємстві сформувалася нестача власних оборотних коштів, яка на кінець 2020 року склала 2.134 млрд. грн. Хоча нестача власних обігових коштів зменшилась на кінець звітного року, значно збільшилась сума запасів, тож це зумовило збільшення нестачі власних обігових коштів для покриття запасів.

Отже, підприємство ТОВ «Таврія-В» має кризовий фінансовий стан і спостерігається тенденція до його погіршення. Для покращення такої ситуації необхідно прискорити погашення дебіторської заборгованості, прискорити оборотність коштів та комплексно оптимізувати залишки запасів на складі.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: навч. посіб. Одеса, 2020. 240 с.
2. Річна фінансова звітність підприємства ТОВ «Таврія-В». URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/59668 (дата звернення 11.05.2022).

Подвальна Н.Е.

канд. екон. наук, доцент

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Належна якість продукції та послуг це питання, яке було актуальним у всі часи, проте в період становлення й активного розвитку ринкових відносин в економіці воно набуло особливої гостроти.

Споживач завжди бажав якості, а зараз у зв'язку з насиченістю ринку продукцією та послугами, що сприяє збільшенню вибору, споживач вже вимагає якості.

Тому створення системи якісного обслуговування стає одним з основних завдань сьогодення українських готельєрів та рестораторів. В свою чергу, система якісного обслуговування, дозволить забезпечити надання конкурентоздатних готельно-ресторанних послуг.

Одним з важливіших елементів процесу надання якісних послуг є втілення в діяльність підприємств процесного підходу, який є ключовою вимогою ДСТУ ISO 9001:2009 [1].

У рамках процесного підходу будь-яке підприємство розглядається як бізнес-система, яка являє собою сукупне зв'язання безлічі бізнес-процесів, кінцевою метою яких є випуск продукції або надання послуг [2].

У готельному бізнесі важко контролювати якість, так як його продукт не можна виміряти як щось матеріальне, його продуктом (товаром) є послуга. Її якість залежить від того, хто й за яких умов виконує свою функцію.

Послуги, які надаються готелями, виробляються й споживаються одночасно, що обмежує можливість контролювати їх якість.

На відміну від готельних підприємств та підприємств інших галузей, якість послуг ресторанного бізнесу вимірюється, як конкурентоспроможністю продукції, так і рівнем якості послуг. «Продукт ресторану значно ширший... Сюди потрібно включати створену атмосферу, чистоту, комфортність, компетентність і турботу з боку обслуговуючого персоналу» [3].

Тому, збереження високої якості обслуговування в умовах підвищеного попиту дуже не проста задача. Задля отримання сертифікату СУЯ (система управління якістю) необхідно розробити процесний підхід, який на жаль на вітчизняних підприємствах частіше розробляється формально, лише на папері, і це є основною проблемою вітчизняних готельно-ресторанних підприємств.

Сучасне, динамічне й складне ринкове середовище вимагає від українських підприємств постійного удосконалення своїх систем управління та застосування новітніх інформаційних систем їх підтримки. Застосування процесного підходу до організації й управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства є одним з основних напрямків створення ефективної системи управління підприємством.

Процесний підхід до діяльності підприємства характеризується через бізнес-процеси. Бізнес-процеси – це сукупність задач або заходів, які взаємопов'язані між собою та спрямовані на створення для споживача необхідної послуги чи продукту.

Бізнес-процеси готельно-ресторанних підприємств поділяються на чотири групи:

- основні бізнес-процеси – це процеси, які створюють сам продукт/послугу і його вартість, що має цінність для клієнта-споживача. Вони формують результат і споживчі якості, за які клієнт буде згоден заплатити гроші. Їх безпосередня спрямованість – отримання прибутку. До них можна віднести: продаж готельних номерів, організацію харчування, надання додаткових послуг.
- підтримуючі бізнес-процеси – це постачальники основних процесів, вони забезпечують інфраструктуру готелю/ресторану та її надійне функціонування. До них можна віднести: постачання готелю/ресторану, обслуговування готелю/ресторану, юридичний супровід готелю/ресторану, охорона готелю/ресторану.
- бізнес-процеси розвитку – це процеси, які спрямовані на отримання вигід та прибутку у майбутньому. Вони на даний час не створюють прибутку, але забезпечують розвиток підприємства. До них можна віднести: навчання персоналу, розширення асортименту послуг та продукту, будівництво.
- бізнес-процеси управління – це процеси, які спрямовані на керування усіма трьома попередніми групами бізнес-процесів. До них можна віднести: керівництво

готелем/рестораном, облік, аналіз та контроль фінансової діяльності готелю/ресторану, маркетингові дослідження.

Усі ці бізнес-процеси мають причинно-наслідковий зворотній зв'язок. Так, підтримуючі бізнес-процеси виконують функцію забезпечення основних бізнес-процесів, процесів управління та розвитку. Бізнес-процеси розвитку, під час діяльності підприємства перетворюють на основні бізнес-процеси, які, у свою чергу, забезпечують прибуток готелю. А, бізнес-процеси управління виконують функцію управління основними, підтримуючими бізнес-процесами та процесами розвитку.

Аналіз та контроль фінансової діяльності готелю/ресторану, віднесені до четвертої групи бізнес-процесів, тобто до бізнес-процесів управління. Але вони мають бути присутніми у всіх чотирьох групах, бо їх використання дає змогу отримати відповіді на запитання, що вже було зроблено та, що ще необхідно зробити для досягнення конкретної мети, яка постає перед підприємством. Всебічний аналіз та контроль бізнес-процесів також дає змогу поглянути на них з усіх точок зору та провести їх моделювання.

Моделювання бізнес-процесів має на меті вивчення реальної картини щодо функціонування підприємства та процесів, які відбуваються на ньому. Це, у свою чергу, дає змогу виявити поточні проблеми підприємства та можливості їх вирішення за допомогою якісних управлінських рішень. А якісні управлінські рішення створюють базу для забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства.

Задачами моделювання бізнес-процесів є представлення діяльності підприємства та технологій, яке воно використовує у вигляді схем бізнес-процесів з урахування ієрархії. Це буде наочне подання інформації про функціонування підприємства, яке дозволить побудувати ефективну й раціональну організаційно-управлінську структуру, впорядкувати внутрішні інформаційні потоки, розробити та побудувати раціональні технології роботи різних підрозділів підприємства, дасть змогу підвищити керованість підприємства в цілому та регламентує службові функції та обов'язки за допомогою розробки положень про відділи та посадові інструкції.

Перевагами застосування моделювання бізнес-процесів в діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства є забезпечення прозорості всіх господарських операцій, що дозволяє висвітлити дійсну картину функціонування підприємства, провести аналіз ймовірних наслідків при наявності збоїв на тому чи іншому етапі робіт, які виконуються та вчасно на них відреагувати й виправити виявлені недоліки. А саме головне – створити передумови до постійного вдосконалення та поліпшення роботи підприємства та керування ним.

Список використаних джерел

1. Система управління якістю : ДСТУ ISO 9001:2009 / ДПНДІ «Система» Держстандарту України, 2009.
2. Новак К.А. Поняття про бізнес-процес. Етапи та методи математичного моделювання бізнес-процесів / Новак К.А. – Київ, 2007. – 20 с.
3. Сухенко Ю.Г. Особливості ресторанного бізнесу в Україні [Електронний ресурс] Ю.Г. Сухенко, В.Ю. Сухенько. – Режим доступу: <<http://who-is-who.com/ua/bookmarket>>.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з характеристик стабільного стану підприємства є його фінансова стійкість. Вона обумовлена як стабільністю економічного середовища, в рамках якого підприємство здійснює свою діяльність, так залежить і від результатів його функціонування, його активного і ефективного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів.

Фінансова стійкість підприємства – це головний компонент загальної стійкості підприємства, що є об'єктом фінансового управління, його господарської діяльності та характеризує стан фінансових ресурсів як забезпеченість пропорційного, збалансованого розвитку при збереженні платоспроможності, кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику.

Необхідно відзначити, що в даний час вивчення різних аспектів фінансової стійкості підприємства присвячені роботи західних вчених-економістів. Однак, незважаючи на досить велику кількість публікацій з даної проблеми, залишається відкритим для дискусій питання про сутність фінансової стійкості підприємства в умовах наростання кризових явищ в економіці.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства».

Так, на думку фінансового аналітика Єфімової О.В., під економічною стійкістю підприємства, тобто позитивним фінансовим станом підприємства, необхідно розуміти комплекс властивостей – організаційної, інноваційної, логістичної, виробничої, фінансово-кредитної діяльності з урахуванням їх взаємовпливу і взаємодії, а також якості продукції, що випускається, і її новаторські властивості, науково-технічну розвиненість матеріальної бази, стабільність усього спектра ресурсного забезпечення, розвиненість кадрового й інтелектуального потенціалу, наявність інноваційного менеджменту [1].

У процесі аналізу економічної літератури було виявлено наявність різноманітних підходів щодо тлумачення поняття фінансової стійкості підприємства. Зокрема, В.О. Подольська вважає, що фінансова стійкість підприємства — можливість підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями і збільшувати власний фінансовий потенціал, результат його теперішнього, інвестиційного, фінансового розвитку [5].

На думку вітчизняного вченого Ю.С. Цал-Цалко, фінансова стійкість підприємства є станом активів підприємства, що здатний гарантувати достатній і бажаний рівень платоспроможності [6].

Вчена Л. А. Лахтіонова вважає, що фінансова стійкість передбачає можливість підприємства вільно маневрувати грошовими коштами, ефективно їх використовувати та забезпечувати безперервний процес виробничо-господарської діяльності [4, с. 482].

Якщо ми проведемо порівняння складу факторів впливу на стійкий та стабільний розвиток підприємства, запропонований Стояновою Е.С. і проведемо їх порівняння з визначенням Єфімової О.В., то можна побачити, що вони доповнюють одне одного, у той час як Шеремет А.Д. і Сайфулін Р.С. розглядають фінансову стійкість підприємства виключно з фінансової точки зору.

На їхню думку, фінансово-господарська діяльність підприємства забезпечується наявними фінансовими ресурсами — як власними, так і позиковими. Їх розмір і стан розміщення в активи характеризується бухгалтерським балансом, який є основним

джерелом аналізу фінансового стану. Валюта балансу свідчить про величину фінансових ресурсів, якими володіє підприємство на звітну дату, а динаміка цього показника характеризує процес нарощування (або, навпаки, зменшення) фінансового потенціалу підприємства. Ознакою фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання є постійне зростання валюти його балансу, тобто загальної суми його фінансових ресурсів.

На нашу думку, це твердження є справедливим, адже великі організації (з великою валютою балансу) традиційно викликають більше довіри, чим менші за розмірами організації з таким же фінансовим станом.

Якщо має місце зменшення загальної суми фінансових ресурсів підприємства (валюти балансу), треба проаналізувати, за рахунок яких факторів це відбулося. Крейніна М.Н. вважає, що серед причин цього зменшення найважливіші такі:

- збитки від реалізації продукції і від позареалізаційних операцій;
- ліквідація недоамортизованих об'єктів основних засобів і нематеріальних активів;
- нестачі, крадіжки, псування товарно-матеріальних цінностей у разі невіднесення їх на винних;
- витрати за рахунок прибутку на матеріальне заохочення працюючих, на виплату дивідендів, на соціальні заходи у розмірах, які перевищують новостворені відповідні цільові фонди;
- зменшення суми короткотермінових і довготермінових кредитів комерційних банків, інших позикових ресурсів [3].

Перші чотири з перерахованих факторів несуть негативне забарвлення. Що стосується скорочення суми кредитів та інших позичок, то при аналізі цього фактора слід з'ясувати, чи таке зменшення викликане об'єктивним станом фінансових ресурсів, чи воно було результатом зниження довіри до підприємства з боку кредиторів (банків та інших).

При аналізі темпів зростання фінансових ресурсів підприємства слід окремо визначати розміри і динаміку фонду основних коштів, фонду інших позаоборотних активів та фонду оборотних коштів, виділяючи фонд власних основних коштів і фонд власних оборотних коштів.

Ковальов В.В. у власному дослідженні говорить, що як показує аналіз впливу на рентабельність роботи підприємства зміни співвідношення вкладень капіталу в основні й оборотні кошти, на деяких підприємствах спостерігається тенденція до погіршення показників рентабельності при зростанні питомої ваги вкладень капіталу в основні засоби, така динаміка структури розміщення фінансових ресурсів — не на користь зміцнення його фінансової стійкості [2]. При аналізі необхідно розкрити причини і канали «перетікання» оборотних коштів у фонд основних коштів, сформулювати пропозиції щодо підвищення питомої ваги оборотного капіталу. Якщо, навпаки, аналізом виявляється небажане з точки зору рентабельності діяльності підприємства зростання питомої ваги оборотних коштів у складі його фінансових ресурсів, заходи повинні переважно спрямовуватися на приріст фонду основних коштів.

На думку Ковальова В.В., про нераціональне використання фонду основних коштів свідчать:

- неоптимальне з точки зору кінцевих результатів діяльності співвідношення між активною і пасивною частинами основних засобів (передусім стійка тенденція до зниження питомої ваги активної частини);
- наявність невстановленого протягом тривалого часу устаткування;
- зниження коефіцієнтів змінності роботи устаткування (що, як правило, свідчить про наявність зайвого устаткування);
- витрати на реконструкцію та модернізацію основних засобів при низьких показниках MPV проектів або зовсім без розрахунків їх ефективності;
- наявність на балансах підприємств залишків незавершених капітальних вкладень з простроченими термінами введення в експлуатацію.

Нераціональне використання оборотних коштів найчастіше виражається у:

— систематичному накопиченні понаднормативних залишків виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції. Якщо ці залишки створені не за рахунок банківських кредитів, фінансовий стан підприємства тяжкий, бо на покриття цих запасів воно втягує або кошти, призначені на інші цілі (з фонду основних коштів), або не виконує своїх фінансових зобов'язань перед кредиторами, що загрожує банкрутством;

— зростанні дебіторської заборгованості всіх видів, насамперед заборгованості покупців за відвантажену (відпущену) продукцію, виконані роботи, надані послуги [2].

Узагальнюючи результати проведеного аналізу літературних джерел, на нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому - як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх факторів.

При цьому, на нашу думку, аналіз фінансової стійкості підприємства може проводитись з метою:

- встановлення міри, якою підприємство може спиратися на власні кошти і скільки треба позичити, а отже наскільки ефективно використовуються власні і позичені кошти;
- вивчення співвідношення динаміки оборотних і необоротних активів;
- пошуку резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Список використаних джерел

1. Аранчій В. І. Інтегральні підходи до оцінювання економічної стійкості аграрних підприємств // Наукові праці ПДАА. Полтава : Вид-во ПДАА, 2012. – С. 10-15.
2. Кнейслер О.В. Фінансове адміністрування і менеджмент у системі управління фінансами суб'єктів господарювання // Наукові записки національного університету «Острозька академія». – 2013. – Вип. 24. – С. 169-173.
3. Костирко Л.А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства: Монографія. – Х.: Фактор, 2008. – 336 с.
4. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. - К. : Знання України, 2013. - 1091 с.
5. Подольська В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства //Науковий вісник Полтавського ун-ту економ. і торг. : зб. наук. праць. – 2009. – № 4(35). – С. 136-142.
6. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

Пономаренко К. О.

студентка 39 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ ВИДИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Економічний аналіз є невід'ємною складовою сучасної економіки. Економічний аналіз – це важливий елемент діяльності будь-якого підприємства, він дозволяє досліджувати рівень функціонування підприємства, вивчати резерви виробництва,

оцінювати стан об'єкту аналізу. Економічний аналіз є підґрунтям для прийняття управлінських рішень на основі аналізованої інформації. Правильне проведення аналізу дає змогу визначити шляхи для підвищення ефективності діяльності підприємства та спрогнозувати його подальший розвиток. На перших етапах появи економічний аналіз існував тільки з бухгалтерським обліком та статистикою. З часом поглиблення економічної роботи на підприємстві призвело до необхідності відокремлення економічного аналізу як окремої системи знань, яка досліджує господарські процеси, їх взаємозв'язок, залежність від різних факторів тощо.

Теоретичний та методологічний аспект дослідження економічного аналізу досліджували такі вчені як Волкова Н.А., Волчек Р.М., Чернишова Л.В., Подвальна Н.Е., Шевчук Н.С., М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, Демиденко С.Л., Димитрова Д.О., Шурпенкова Р. К., В.А. Дерій, І.П. Житна, Г.І. Кіндрацька, І.Д. Лазаришина, Б.М. Литвин, Є.В. Мних, М.Г. Чумаченко, С.І. Шкарабан та інші.

Аналіз процесів та явищ здійснювали ще на початку розвитку людства. Є припущення, що облік та аналіз виникли ще в Стародавньому Єгипті. Але перші прийоми аналізу дійшли до нас з Давньої Греції. Сьогодні економічний аналіз як наука – це система спеціальних знань, що шляхом розчленування цілого на складові і виділення окремих сторін, властивостей, зав'язків, спрямована на дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, яка формується під впливом об'єктивних економічних законів із науковим обґрунтуванням завдань та договірних зобов'язань, оцінкою їх виконання, визначенням величини дії позитивних і негативних чинників, невикористаних резервів і розробленням пропозицій щодо вироблення оптимальних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва [1].

На сьогоднішній день існує багато видів економічного аналізу. До основних сучасних видів економічного аналізу належать:

Оперативний аналіз. Оперативний аналіз проводиться одразу після здійснення господарських операцій або зміни ситуацій за короткі проміжки часу (зміна, доба, тиждень, декада) для швидкого впливу на техніко-економічні показники підприємства та його структурних підрозділів. За допомогою оперативного аналізу можна виявити негативні фактори та визначити їх вплив на господарську діяльність, зробити оцінку можливих наслідків і застосувати засоби для їх усунення або запобігання [2].

Інвестиційний аналіз. Інвестиції дуже важливі для будь-якого підприємства і питання вибору раціонального інвестиційного рішення має важливий аспект. При цьому потрібно врахувати фактори, які мають вплив на прийняття інвестиційного рішення, зокрема вид інвестиції, вартість інвестиційного проекту, обмеженість фінансових ресурсів, доступних для інвестування, ризик, пов'язаний з прийняттям того чи іншого рішення.

Інноваційний аналіз. Впровадження інновацій є рушійною силою економічного розвитку. Високий рівень економічного розвитку країни залежить саме від рівня інноваційної діяльності підприємств. За допомогою інноваційного аналізу здійснюється облік інновацій, розкриття інформації про них у фінансовій звітності, оцінювання результатів інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, обґрунтування системи показників інноваційної діяльності та розробка комплексних методик її аналізу.

Діагностичний аналіз. Діагностичний аналіз - це сукупність кількісних і якісних методів, що дозволяють встановити тенденції та чинники розвитку об'єкта і суб'єкта управління і встановити відповідність чи невідповідність суб'єкта об'єкту управління. Його мета - поставити діагноз: чи виконується вимога основного закону управління, а саме, чи відповідає керуюча підсистема керованої.

Стратегічний аналіз. Стратегічний аналіз – це процес, який дозволяє узагальнити позицію підприємства та конкретизувати напрями його розвитку на перспективу. Зміст стратегічного аналізу полягає у використанні специфічних методів і прийомів, що дозволяють діагностувати потенційні та наявні загрози підприємства, виявити можливості підприємства у поліпшенні управління ним [4].

Маркетинговий аналіз. Маркетинговий аналіз як складова частина економічного аналізу спрямований на вивчення ринків збуту, попиту на продукцію, її конкурентоспроможність, формування цінової політики, тощо.

Функціонально-вартісний аналіз. Функціонально-вартісний аналіз – один із методів економічного аналізу, мета якого полягає у виборі оптимального варіанта, що забезпечує повноцінне виконання досліджуваного об'єктом (виробом, технологічним процесом, формою організації чи управління виробництвом тощо) своїх основних функцій при мінімальних затратах.

Розглянуті види економічного аналізу, а саме оперативний, інвестиційний, інноваційний, діагностичний, стратегічний, маркетинговий та функціонально-вартісний аналіз, застосовуються на практиці в сучасний період найчастіше, проте дослідження їх характеристики свідчать про те, що вони потребують досконалого вивчення та розроблення власних комплексних методик застосування.

Сучасний стан економічного аналізу можна охарактеризувати як абстрактно-логічний метод пізнання, котрий розширює сфери застосування та змінює свої завдання і функції, щоб адаптуватися до нових умов господарювання. Проведені дослідження показують, що сучасні види економічного аналізу будуть спрямовані на:

- більш поглиблене вивчення потреб ринку;
- грунтовне дослідження ефективності інвестицій;
- ретельне вивчення кредитної та конкурентної здатності підприємств усіх форм власності;
- абсолютне дослідження пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності;
- вивчення вимог споживачів щодо якості товарів та надання послуг.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.А., Волчек Р.М., Подвальна Н.Е., Шевчук Н.С., Чернишова Л.В. Економічний аналіз: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ. 2015. 310 с.
2. Шестерняк М.М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. Науковий вісник Ужгородського національного університету. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2018. № 20(3). С. 158-162.
3. Демиденко С.Л., Димитрова Д.О. Оперативний економічний аналіз: сутність, переваги та недоліки. Ужгородського національного університету. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2017. № 1. С. 91-94.
- 4.Шурпенкова Р. К. Стратегічний аналіз як складова процесу управління підприємством. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. № 2 (112). С. 96-99. [http://ird.gov.ua/sep/sep20152\(112\)/sep20152\(112\)_096_ShurpenkovaRK.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20152(112)/sep20152(112)_096_ShurpenkovaRK.pdf)

Понуріна Л. О.

студентка 39 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «СВІТОЧ»

Будь-яке підприємство є складною системою, що складається із взаємопов'язаних одиниць і підрозділів, які виконують різні функції у виробничому процесі. Фінансові аспекти компанії відображаються в системі показників, що дає економічну оцінку процесу та результатів цієї діяльності. Для успішного та ефективного управління господарською

діяльністю компаній, а також іншими подіями суспільного життя необхідні системне вивчення, узагальнення, систематизація та аналіз.

Більшість підприємців, які стикаються з перешкодами, не враховують необхідність і важливість економічного аналізу своєї діяльності. Негативні фактори змін, які не виявлені вчасно, можуть призвести до фатального процесу для компанії. Компанії не мають кваліфікованих економістів, щоб ефективно аналізувати основні показники діяльності компанії та вчасно знаходити можливі шляхи виходу з кризи. Вивчення цих питань є дуже актуальним на сучасному етапі української економіки.

Серед видатних фахівців, які займаються економічним аналізом: М. І. Баканов, В.М. Івахенко, В. О. Мец, А. Ф. Павленко, Є. В. Монк, В. І. Захарченко, Н.А. Волкова та ін. Вчені надають великого значення теоретичному підходу до проблем компаній, розробці методів економічного аналізу та їх практичній реалізації.

Метою даного дослідження є визначення ролі економічного аналізу в сучасній економічній ситуації в Україні, визначення шляхів і засобів подолання кризових явищ.

Найбільший вплив на економічну ситуацію справили трансформаційні процеси. Проте ринкова трансформація національної економіки є нестабільною, суперечливою та спотвореною через багато об'єктивних та суб'єктивних факторів. Головне, з одного боку, відсутність аналогів досвіду, які з'являються в Україні на такому ранньому етапі, а з іншого – особливого менталітету, що визначає суспільний розвиток країни. Це призвело до того, що жодна модель ринкової реформи у світовому досвіді, жодна державна програма швидкого переходу на ринок в Україні не реалізовано повністю.

Економічний аналіз необхідний всіх етапах підприємницької діяльності: від концепції компанії та створення до реалізації кожного етапу роботи. Є багато альтернатив стратегічним рішенням, прийнятим у ході аналізу, які покликані забезпечити конкурентну перевагу та довгострокову прибутковість суб'єктів дослідження.

На рівень економічної ефективності організації впливають усі фактори, що класифікуються за характеристиками:

- видами витрат виробництва та ресурсів;;
- напрямів розвитку та вдосконалення виробництва;
- місцем реалізації факторів у системі управління діяльністю.

Роль економічного аналізу можна розглядати по-різному. Доцільно оцінити необхідність виділення його в окрему функцію управління економікою. Важливу роль у реалізації цих функцій відіграють аналітичні дослідження за формою забезпечення функцій управління та на основі оцінки змісту всіх допоміжних систем управління, особливо з огляду на високий методологічний рівень. Тому функціональну роль економічного аналізу не можна зменшувати. Зростання ролі функцій економічного аналізу передбачає такі напрями дослідження:

- аналіз ринкового середовища;
- аналіз виробничого потенціалу, а саме: трудові ресурси, основні фонди, матеріальні ресурси;
- аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами.

У сучасних економічних умовах значного значення набуває проведення своєчасного та повного аналізу господарської діяльності та вжиття відповідних заходів (за результатами аналізу) щодо її покращення. Щоб залишатися конкурентоспроможними та зміцнювати свої ринкові позиції, підприємства повинні постійно шукати резерви та підвищувати свою ефективність. Це об'єктивний процес, без якого прогрес був би неможливим. Аналіз допомагає ефективно використовувати ресурси, виявляти та впроваджувати передовий досвід, наукову організацію робочої сили, уникати непотрібних витрат, різного роду нестачі робіт тощо.

Щоб змістовно оцінити роль економічного аналізу на підприємстві треба розглянути його ефективність на прикладі конкретної компанії – в якості цієї компанії ми взяли ПАТ «Світоч» (табл.1).

ПАТ «Світоч» - це підприємство, що виробляє кондитерські вироби, створене у 1962 році, шляхом об'єднання Чортківської кондитерської фабрики, кондитерської фабрики «Більшовик» та кондитерської фабрики ім. Кірова [1].

Таблиця 1

Оцінка ефективності збутової діяльності ПАТ «Світоч», тис. грн.

Види витрат	Роки		Відхилення	
	2019	2020	абс.	темп приросту, %
1	2	3	4	5
Валовий прибуток	201607	202428	821	0,4
Фінансовий результат від операційної діяльності	155054	311443	156389	100,9
Фінансовий результат до оподаткування	133027	134250	1223	0,9
Чистий фінансовий результат	109082	109943	861	0,8
Валовий прибуток (збиток) / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	0,088	0,088	0,000	x
Фінансовий результат від операційної діяльності / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	0,067	0,135	0,068	x
Фінансовий результат до оподаткування / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	0,058	0,059	0,001	x
Чистий фінансовий результат / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	0,047	0,048	0,001	x

Організація збуту продукції передбачає використання маркетингових інструментів для ефективної збутової політики підприємства. Готову продукцію система маркетингу просуває на ринок, організовуючи канали її поширення, зберігання та збуту. При цьому вона забезпечує рекламу і комплекс супутніх заходів щодо доведення продукції до споживача. Показники, що використовуються при оцінці ефективності збутової діяльності підприємства, можна умовно поділити на такі групи: показники економічного ефекту та показники, що опосередковано характеризують ефективність збуту [2].

Розглянемо резерви зниження витрат на збут ПАТ «Світоч» (табл. 2).

Таблиця 2

Резерви зниження витрат на збут ПАТ «Світоч», тис. грн.

Види витрат	Роки		Відхилення	
	2019	2020	абс.	темп приросту, %
01	02	03	04	05
Витрати на збут, у т.ч.:	3828	3098	-730	-19,1
Витрати на рекламу	2481	2107	-374	-15,1
Телефонні, канцелярські, поштові	202	140	-62	-30,7
Дослідження ринків збуту	488	302	-186	-38,1
Маркетингові послуги сторонніх	255	147	-108	-42,4
Інші витрати	402	402	0	0,0

Зниження витрат на збут склало 730 тис. грн.: за рахунок зменшення витрат на виготовлення та розповсюдження рекламної продукції (на 374 тис. грн.); встановлення ліміту на телефонні розмови; канцелярські та поштові витрати (на 62 тис. грн.); зменшення

витрат на послуги сторонніх організацій з дослідження ринків збуту (загалом на 294 тис. грн.).

Отже, завдяки запропонованим заходам, підприємство зможе збільшити чистий прибуток, що свідчить про високу ефективність даних заходів, які рекомендовані ПАТ «Світоч» для зростання обсягу продажів його продукції та підвищення ефективності збутової діяльності.

Сьогодні економічний аналіз став невід'ємною частиною діяльності підприємства, оскільки він вивчає, як працює бізнес, прогнозує майбутнє зростання, регулює запаси, визначає сфери ефективності та забезпечує базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Значно зростає роль економічного аналізу, особливо в періоди кризи компаній, коли комплексний економічний аналіз дозволяє виявити причини кризи, розробити й обґрунтувати шляхи виходу з кризи. Сучасний економічний аналіз дозволив запровадити комп'ютеризовані системи аналізу ключових показників компаній, але недоліком є те, що така практика економічного аналізу ще не поширена в Україні.

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика ПАТ «Світоч». URL: https://vuzlit.com/2277238/zagalna_harakteristika_lvivska_konditerska_fabrika_svitoch.
2. Ватагова І. Наукові підходи до оцінки ефективності збутової діяльності промислового підприємства. Економічна думка. 2018. № 4. С. 17-26.
3. Волкова Н. А. Економічний аналіз: навчальний посібник / Н. А. Волкова, Н. Е. Подвальна, К. Д. Семенова. – Одеса: ППЦ «Белка», 2020. – 240 с.
4. Чернишова Л. В. Аналіз ефективності використання оборотних активів на торговельному підприємстві / Л. В. Чернишова, О. Г. Міогло // Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції : збірник тез доповідей IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 17-18 листопада 2020 р. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2020. – С. 223–225.
5. Фінансова звітність ПАТ «Світоч» за 2020 рік. URL: <https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2021-pdf>.

Пруденко А. А.

34 група ФЕУП

наук. кер. - к. е. н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОТРИМАНОГО ПРИБУТКУ АТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД»

Прибуток відіграє вирішальну роль в підприємницькій діяльності і є одним з головних показників діяльності підприємства. Він характеризує можливість інноваційного розвитку, реконструкції та модернізації його виробництва. Прибуток визначається як одна з цілей діяльності та розвитку підприємства, результат роботи, мотивація, економічна безпека, кількісна міра успішності підприємства. Важливим моментом є не тільки кількісні показники прибутку, а і його структура, довгостроковість та якість.

Проблеми управління, формування і використання прибутку підприємства досліджували українські та зарубіжні науковці. Серед варто відзначити них роботи таких вчених як: І. Алексєєва, Т. Бень, І. Бланка, В. Гриньової, С. Довбні, Г. Крамаренко, С. Корягіної, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, Н. Ушакової, Н. Чумаченка, А. Шеремети, Н. Шморгуна та інших. Але питання використання показників прибутку як інтегрального показника господарської діяльності залишається вивченим недостатньо.

Проведемо аналіз динаміки отриманого прибутку за 2020 рік АТ «Одеський припортовий завод», тобто визначимо його ефект – абсолютний показник результату будь-якої дії чи діяльності. Він може бути як позитивним, так і негативним. На відмінну від ефекту, ефективність – відносний показник результативності і може бути тільки позитивною величиною. Спершу кілька слів про дане підприємство.

Акціонерне товариство «Одеський припортовий завод» (АТ «ОПЗ») – це державне підприємство хімічної галузі України, яке спеціалізується на виробництві аміаку, карбаміду, рідкого азоту, діоксиду вуглецю і рідкого кисню. АТ «ОПЗ» також займається перевантаженням хімічної продукції. Підприємство розташоване на березі Малого Аджалицького лиману, в 35 км від м. Одеси. Загальна площа території становить близько 250 га. Варто зазначити, що воно входить до переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки України.

До складу АТ «ОПЗ» входять:

- два агрегати з виробництва аміаку загальною початковою проектною потужністю 900 тис. тон в рік, з подальшою модернізацією по збільшенню річної продуктивності на 180 тис. тон;
- два агрегати з виробництва карбаміду загальною початковою проектною потужністю 660 тис. тон в рік, з подальшою модернізацією по збільшенню річної продуктивності на 240 тис. тон;
- комплекс з перевантаження аміаку проектною потужністю 4,0 млн. тон в рік, зі сховищами на 120 тис. тон;
- комплекс з перевантаження карбаміду проектною потужністю до 3,5 млн. тон в рік, зі сховищами на 80 тис. тон;
- комплекс з перевантаження метанолу проектною потужністю 1 млн. тон в рік, зі сховищами на 48 тис. тон;
- комплекс з перевантаження рідких азотних добрив потужністю 500 тис. тон в рік, зі сховищами на 36 тис. тон.

За роки своєї діяльності АТ «ОПЗ» виріс до підприємства європейського рівня. Доказом того є членство у Міжнародній асоціації виробників добрив з 1998 р..

Поряд з вирішенням численних виробничих завдань, одним з пріоритетів для заводу є стратегія збереження та захисту навколишнього екологічного середовища. Природоохоронна діяльність підприємства спрямована на впровадження безвідходних і маловідходних технологій, вдосконалення хімічного обладнання і модернізацію виробництва з метою економії ресурсів і зменшення кількості забруднювальних речовин, що потрапляють у навколишнє середовище.

Впроваджено автоматизовану систему контролю забруднення атмосфери, за допомогою якої проводиться автоматичне вимірювання концентрації шкідливих домішок і передача інформації на центральну станцію комп'ютерної обробки.

У всіх цехах АТ «ОПЗ» функціонує автоматична система управління технологічними процесами, контролю стану обладнання та апаратів, що дозволяє знизити до мінімуму ймовірність екологічного ризику і виникнення аварійних ситуацій.

28 грудня 1978 року вважається датою початку виробничої діяльності АТ «ОПЗ», коли була отримана перша продукція - аміак. 20 вересня 2021 року, АТ «ОПЗ» оголосив про вихід у простій. Офіційна причина – висока ціна газу в Україні та низька вартість продукції ОПЗ – аміаку та карбаміду на світовому ринку. Це друге припинення роботи ОПЗ за останні три роки, як відомо в серпні 2019 року завод відновив виробництво карбаміду й аміаку після більш ніж річної паузи [1].

У табл.1 відображено динаміку отриманого прибутку АТ «Одеський припортовий завод» за 2020 рік.

Таблиця 1

Аналіз динаміки отриманого прибутку за 2020 рік АТ «Одеський припортовий завод»

Показники	2019 рік	2020 рік	Відхилення звітнього року до попереднього	
			Сума	% до підсумку
А	1	2	3	4
1. Прибуток від основної операційної діяльності, тис. грн.	93824	298929	205105	218,6
2. Результат від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю, тис. грн.	-35700	-1485392	-1449692	4060,8
2.1. Інші операційні доходи, тис. грн.	1303321	161942	-1141379	-87,6
2.2. Інші операційні витрати, тис. грн.	1339021	1647334	308313	23,0
3. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	58124	-1186463	-1244587	-2141,3
4. Результат від фінансової діяльності, тис. грн.	-154741	-32092	122649	-79,3
4.1. Дохід від участі в капіталі, тис. грн.	-	-	-	-
4.2. Втрати від участі в капіталі, тис. грн.	-	-	-	-
4.3. Інші фінансові доходи, тис. грн.	260	303	43	16,5
4.4. Інші фінансові витрати, тис. грн.	-	-	-	-
4.5. Інші доходи, тис. грн.	8034	813	-7221	-89,9
4.6. Фінансові витрати, тис. грн.	163035	33208	-129827	-79,6
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	-96617	-1218555	-1121938	1161,2
6. Чистий фінансовий результат, тис. грн.	-72554	-1198697	-1126143	1552,1

Джерело: розраховано автором за даними річної звітності АТ «ОПЗ» [2]

У кінці 2019 року від усіх видів діяльності підприємство отримало збиток у сумі 96,617 млн. грн., а у кінці 2020 року – у сумі 1 218,555 млн. грн.. Тобто за рік збитки підприємства збільшилися на 1 121,938 млн. грн. або майже в 13 разів. Негативний вплив на це здійснило в першу чергу збільшення збитку від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю, та від операційної та фінансової діяльності. Так, у 2019 році збиток від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю, склав 35,7 млн. грн., а у 2020 році – 1 485,392 млн. грн., тобто за рік він збільшився на 1 449,692 млн. грн. або майже в 41 раз. У 2019 році підприємство отримало прибуток від операційної діяльності, що склав 58,124 млн. грн., а у 2020 році – збиток у сумі 1 186,463 млн. грн., тобто за рік фінансовий результат від операційної діяльності зменшився на 1 244,587 або більш, ніж в 20 разів. У 2019 році збиток від фінансової діяльності склав 154,741 млн. грн., а у 2020 році – 32,092 млн. грн., тобто за рік відбулося його зменшення на 122,649 млн. грн. або на 79,3%, що є позитивним моментом. Також позитивним є зростання прибутку від основної операційної діяльності, який за рік зріс на 205,105 млн. грн. або більш, ніж в 3 рази. Однак головним фактором, що впливає на фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування є збиток від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю, який є досить значним і за рік відбулося його зростання.

У будь-якому випадку підприємству можна рекомендувати переглянути свою фінансово-інвестиційну та операційну діяльність на предмет її доцільності, оскільки вона приносить збитки, а також оптимізувати операційні витрати та доходи.

Отже, проаналізувавши динаміку отриманого прибутку за 2020 рік АТ «ОПЗ», можна зробити висновок, що це підприємство було збитковим. І тепер стає зрозуміло чому пізніше,

у 2021 році, воно тимчасово припинило свою діяльність. Підприємство і на початок, і на кінець звітного періоду знаходилося в досить кризовому фінансовому становищі, тобто йому загрожувало банкрутство. Так чи інакше, підприємству слід розробити нову стратегію для ефективного використання коштів, а також оптимізувати витрати і доходи. Також слід врахувати вплив загальної ситуації економіки України. Можливо, за поліпшення певних умов, зокрема стабілізація цін на сировину та засоби виробництва, АТ «Одеський припортовий завод» знову зможе відновити свою роботу.

Список використаних джерел

1. Основна інформація про АТ «Одеський припортовий завод». Електронне джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/Одеський_припортовий_завод.
2. Річна фінансова звітність емітента АТ «Одеський припортовий завод» станом на 31.12.2020 р.. Електронне джерело: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/58551.
3. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2019. 239 с.
4. Збірник науково-практичних статей. Одеський національний економічний університет. Факультет менеджменту, обліку та інформаційних технологій (кафедра економічного аналізу). 2021. 304 с. (18,7 др. арк.).
5. Берлінська В.А. Сучасні підходи до підвищення рентабельності підприємства/ В. А. Берлінська // Збірник науково-практичних статей. ОНЕУ. Факультет менеджменту, обліку та інформаційних технологій (кафедра економічного аналізу). – 2021. – С. 61-66.

Руденко Ю. А.

студентка 34 гр. ФФБС

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова О. В.

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПАТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»

Аналізуючи статті вітчизняних науковців, можна сформулювати визначення поняття «ділова активність». Отож, ділова активність – це характеристика, яка відображає зусилля підприємства, які підприємство спрямовує на забезпечення динамічного розвитку і досягнення поставлених цілей. Ділова активність виступає визначальною характеристикою положення підприємства на ринку. Її аналіз допомагає розробити комплекс заходів, що забезпечать зростання рівня активності суб'єкта господарювання на ринку та дає змогу підвищити конкурентоспроможність підприємства

Аналіз ділової активності – це складний процес, який полягає у дослідженні динаміки різних фінансових коефіцієнтів, що характеризують оборотність використовуваних ресурсів. Аналіз ділової активності здійснюють, досліджуючи низку показників, до яких відносяться: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках, коефіцієнт оборотності власної заборгованості та інші.

Далі, на основі фінансової звітності ПАТ «Житомирський консервний завод» за 2020 рік, проаналізуємо показники ділової активності. Результати наведені в табл.1

На аналізованому підприємстві спостерігається прискорення оборотності на 0,417, що свідчить про вивільнення коштів з обороту, однак, зростання цього показника характеризується позитивно, якщо супроводжується зростанням коефіцієнта оборотності запасів. Коефіцієнт оборотності запасів відображає середню кількість оборотності запасів,

На аналізованому підприємстві коефіцієнт оборотності запасів збільшився на 98,357. Це означає зменшення виробничих запасів та незавершеного виробництва.

Таблиця 1

Показники ділової активності підприємства ПАТ «Житомирський консервний завод»

№	Показник	Розрахунок		Зміна за рік	Характеристика
		Поперед. рік	Звітний рік		
1	2	3	4	5	6
1.	Коефіцієнт оборотності активів	0,983	1,400	Зростання 0,417	Показує, скільки разів за період обертається капітал, що вкладений в активи підприємства
2.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,965	3,439	Зростання 1,474	Характеризує швидкість обороту оборотних активів підприємства за період, або суму доходу, яка отримується з кожної грн. активів
3.	Коефіцієнт оборотності запасів	292,461	390,818	Зростання 98,357	Відображає швидкість виробничо-комерційного циклу
4.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	11,807	11,253	Зниження 0,554	Відображає швидкість обороту вкладеного власного капіталу
5.	Коефіцієнт оборотності коштів в	2,339	4,269	Зростання 1,93	Показує кількість оборотів дебіторської заборгованості за період. Як швидко підприємство отримує платежі
6.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,073	1,599	Зростання 0,526	Як швидко підприємство погашає заборгованість
7.	Строк погашення дебіторської заборгованості	156,049	85,500	Зниження 70,549	-
8.	Строк погашення кредитор. заборгованості	340,167	228,267	Зниження 111,9	-

Джерело: складено автором за фін. звітністю [5]

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс на 0,526. Це вказує на розширення комерційного кредиту який надається досліджуваному підприємству, його зростання означає прискорення плати заборгованості підприємства.

Розрахував показники ділової активності, бачимо позитивну динаміку по всім розрахованим показникам ділової активності. У зв'язку з прискоренням оборотності оборотних коштів на підприємстві існує можливість додаткового залучення коштів . позитивним моментом діяльності підприємства є зростання коефіцієнтів оборотності кредиторської заборгованості. Дослідивши ділову активність підприємства та розрахував показники, можемо зробити висновок, що на підприємстві зменшується вартість активів в основній діяльності

Ділова активність підприємства проявляється в динамічності його розвитку, досягненні ним цілей розширення масштабів господарської діяльності. На аналізованому підприємстві вартість активів зменшилась з 3864 тис грн до 3069 тис грн . В процесі аналізу ділової активності нами розраховані майже всі показники оборотності капіталу і встановлено, на яких стадіях уповільнюється чи прискорюється рух заходів

Отже, ділова активність підприємства збільшилась. Так, якщо на початок року на 1 грн, вкладену в активи припадало 0,983 грн чистого доходу, то наприкінці вже 1,4грн. Також в півтора рази пришвидшилась оборотність оборотних активів. Порівнюючи строки

повернення заборгованості бачимо, що наше підприємство на початок року виставляло більш жорсткі умови до дебіторів, ніж кредитори до нас, що надавало нам спроможність використовувати «безвідсотковий комерційний кредит». Крім того, спостерігається значне прискорення оборотності як дебіторської так і кредиторської заборгованостей, відповідно в 1,93 та в 0,526 рази, що лишає можливості користуватися комерційним кредитом для формування оборотних активів. Проте існує позитивна тенденція скорочення виробничо-комерційного циклу підприємства, про що свідчить збільшення коефіцієнту оборотності запасів.

Список використаних джерел

1. Буздиган М.О. Внутрішні фактори підвищення ділової активності підприємств : дис. ... д-р філос. : 076 / Марія Олександрівна Буздиган. – Одеса, 2019. – 218 с.
2. Волкова Н. А. Економічний аналіз: навчальний посібник / Н. А. Волкова, Н. Е. Подвальна, К. Д. Семенова. – Одеса: ППЦ «Белка», 2020. – 240 с.
3. Економічний аналіз за видами діяльності: навчальний посібник / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та ін. – Одеса: ОНЕУ, Кримполіграфпапір. – 2018. – 181с.
4. Подвальна Н. Е. Аналіз ділової активності як інструмент оцінки економічної безпеки діяльності підприємства / Н. Е. Подвальна, А. В. Коверда // Trends in der Entwicklung der nationalen und internationalen Wissenschaft: collection of scientific articles. – Verlag SWG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2016. – С. 183-189.
5. Річна фінансова звітність ПАТ «Житомирський консервний завод». URL: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/126166/165/templ> (дата звернення 13.05.2022).

Сарєва О. Г.

студентка 34 гр. ФФБС

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова О. В.

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПАТ «БІОЛІК»

Аналізуючи статті науковців, буде доцільно сформулювати основу визначення. Зокрема, платоспроможність – це здатність підприємства наявними коштами своєчасно й повністю розраховуватися за поточними зобов'язаннями. Актуальність обраної теми полягає у тому, що вивчення, аналіз політики та фінансове регулювання показників платоспроможності нині україні необхідне підприємствам, оскільки вони найчастіше економічно не розвинені, неплатоспроможні, неефективно працюють та використовують свій отриманий прибуток, неефективно вкладають свої кошти.

Аналіз платоспроможності підприємства дає змогу своєчасно оцінити рівень забезпеченості грошовими ресурсами, задіяти важелі їх доцільного, ефективного розміщення та використання. Збільшення взаємних неплатежів, недостатність оборотних коштів призводить до ризику неплатоспроможності, що в результаті відбивається на перспективах подальшого існування підприємства. В умовах економічної нестабільності та кризового стану для більшості українських підприємств аналіз платоспроможності є важливим елементом управління фінансовим станом. При цьому варто зауважити, що платоспроможність підприємства безпосередньо залежить від ліквідності його балансу. Коефіцієнти ліквідності належать до базових показників, за якими оцінюють платоспроможність підприємства. Розрахунок коефіцієнтів наведено в табл.1

Одним з головних показників платоспроможності, на нашу думку, є коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яку частку поточних зобов'язань підприємство може погасити негайно за рахунок наявних високоліквідних активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності є показником поточної платоспроможності підприємства на дату балансу. Коефіцієнти поточної та абсолютної ліквідності характеризують перспективну платоспроможність підприємства, що буде сформована після повного обороту його дебіторської заборгованості та всіх оборотних активів.

У табл.1 нижче представлені розрахунки платоспроможності ПАТ "БІОЛІК"».

Таблиця 1

Аналіз платоспроможності

Показники	Розрахунок	Рекомендоване значення	На початок року	На кінець року	Зміна за рік
01	02	03	04	05	06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Л1= (Грошові кошти + поточні фінансові інвестиції) / короткострокові зобов'язання (3 розділ пасиву)	$\geq 0,2$	0,00004	0,00006	0,00002
Коефіцієнт поточної (проміжної) ліквідності	Л2= Грошові кошти + поточні фінансові інвестиції + розрахункові засоби + інші оборотні активи / короткострокові зобов'язання (3 розділ пасиву)	≥ 1	0,148	0,152	0,004
Коефіцієнт загальної ліквідності	Л3= Оборотні активи (другий розділ активу) / короткострокові зобов'язання (3 розділ пасиву)	$\geq 2-2,5$	0,795	0,764	-0,031
Коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань власним оборотним капіталом	Л4= ВОК(перший розділ пасиву "—" перший розділ активу) / короткострокові зобов'язання (3 розділ пасиву)	$\geq 0,1$	-0,204	-0,236	0,032
Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним оборотним капіталом	Л4= ВОК(перший розділ пасиву "—" перший розділ активу) стр 1495-1095 / поточні зобов'язання (3 розділ пасиву)	$\geq 0,1$	-0,062	0,73	0,792

Джерело: складено автором за фінансовою звітністю[3]

На початок року управлінський персонал ПАТ «БІОЛІК» зміг за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів покрити лише 0,004% зобов'язань підприємства (нормативне значення від 20%.). На початку досліджуваного періоду лише 14,8% поточних зобов'язань були покриті за рахунок швидкоореалізовуваних активів

Зазначимо, що таке значення коефіцієнту поточної ліквідності (0,148) значно нище його рекомендованого значення (≥ 1) тобто у підприємства на початок року були відсутні в достатній кількості засоби у вигляді швидкореалізовуваних активів, які повинні разом з грошовими коштами покривати 80% або повністю і поточні зобов'язання підприємства.

Щодо значення коефіцієнту загальної ліквідності зазначимо, що не зважаючи на те, що його значення на початок року (0,795) не відповідає нормативу (2-2,5), оборотних коштів було достатньо, щоб покрити всі поточні зобов'язання.

Отже, на початок року підприємство було платоспроможним тільки за коефіцієнтом загальної ліквідності, що вважається не дуже добрим. На початок року в розпорядженні підприємства не було власних оборотних коштів (ВОК), що засвідчує від'ємне значення коефіцієнту покриття поточних зобов'язань власним оборотним капіталом. На кінець звітного періоду ситуація щодо платоспроможності дещо покращилася, про що свідчать позитивні змінні розрахованих коефіцієнтів.

Для підвищення рівня платоспроможності підприємству необхідно прискорити погашення дебіторської заборгованості. Акумуляувати на рахунках грошові кошти, які необхідні для покриття поточних зобов'язань, не допускати простроченої дебіторської заборгованості, що призводить до зростання фінансових витрат.

Список використаних джерел

1. Семенова К. Д. Особливості аналізу ліквідності балансу та платоспроможності підприємства в умовах застосування МСФЗ / К. Д. Семенова, О. П. Ніколов // Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції»: збірник тез доповідей учасників IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 17-18 листопада 2020 р. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2020. – С. 215-217.
2. Економічний аналіз: Навч. посібник. / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310с.
3. Річна фінансова звітність Приватне акціонерне товариство "БІОЛІК". URL:<https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/126687/165/templ> 12.05.2022).
4. Іоргачова М. І. Платоспроможність суб'єкта господарювання: напрями її підвищення / М. І. Іоргачова, Г. М. Коцюрубенко, О. М. Ковальова // Економіка та суспільство. – 2018. – № 14. – С. 799-803.
5. Агапченко К. А. Статистичний аналіз ліквідності та платоспроможності банків в Україні : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр спец. 051 «Економіка» за магістерською програмою «Статистика бізнесу» / К. А. Агапченко; наук. кер. Т. В. Погорєлова; ОНЕУ. – Одеса, 2020. – 64 с.

Семенова К. Д.

к. е. н., доцент кафедри економічного аналізу
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

У сучасних умовах підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком або невизначеністю. Особливо їх вплив проявляється в умовах постійних змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі. Тому одним із важливих завдань для менеджменту будь-якого суб'єкта господарювання є управління ризиками.

При цьому для ефективного управління ризиками менеджмент повинен вміти використовувати аналітичний інструментарій для їх оцінювання та розробки на основі

цього рішень щодо доцільності вкладання коштів у конкретну справу або розширення діяльності, чи то стосовно подальшого розвитку підприємства.

Наукою та практикою розроблено різні способи управління ризиком. Використання того чи іншого способу залежить від того, який рівень збитків підприємство може понести у випадку реалізації ризику та якою є ймовірність реалізації ризику.

Якщо ступінь ризику невисокий і можливі збитки незначні, то підприємство для досягнення поставленої мети може прийняти ризик або розробити заходи щодо зниження його ступеня. У гірших випадках доцільно передати ризик або взагалі відмовитися від надто ризикованого проекту або рішення.

Очевидно, що не від усіх видів ризиків можна застрахуватися або намагатися зменшити їх рівень. Так, значний вплив на економічну діяльність підприємств будь-якої країни здійснюють глобальні ризики.

Найбільш імовірні глобальні ризики за даними експертів Всесвітнього економічного форуму в 2018-2020 рр. представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Глобальні ризики з найбільшою ймовірністю виникнення в 2018-2020 рр.

№ з/п	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1	Екстремальні погодні явища	Екстремальні погодні явища	Криза засобів існування
2	Стихійні лиха	Неготовність до кліматичних змін	Кібер-загрози
3	Кібер-загрози	Стихійні лиха	Екстремальні погодні явища та
4	Шахрайство або крадіжка даних	Шахрайство або крадіжка даних	Терористичні атаки
5	Неготовність до кліматичних змін	Кібер-загрози	Екологічні збитки людини

Джерело: сформовано автором за даними [1]

Як видно з таблиці, у 2020 році на перші місця вийшли ті ризики, які вважалися не такими суттєвими в попередні роки, зокрема криза засобів існування, терористичні атаки та екологічні збитки, які наносить людство своєю діяльністю.

Таблиця 2

Глобальні ризики з найбільшим ступенем впливу в 2018-2021 рр.

№ з/п	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1	Зброя масового ураження	Зброя масового ураження	Неготовність до кліматичних змін	Інфекційні хвороби
2	Екстремальні погодні явища	Неготовність до кліматичних змін	Зброя масового ураження	Неготовність до кліматичних змін
3	Стихійні лиха	Екстремальні погодні явища	Втрати біорізноманіття	Зброя масового ураження
4	Неготовність до кліматичних змін	Криза браку води	Екстремальні погодні явища	Втрати біорізноманіття
5	Криза браку води	Стихійні лиха	Криза браку води	Криза браку природних ресурсів

Джерело: сформовано автором за даними [1]

У таблиці 2 представлено глобальні ризики з найбільшим ступенем впливу у 2018-2021 рр. І тут на перші місця у 2021 році вийшли ризики, що пов'язані з інфекційними хворобами, а також криза браку природних ресурсів. А зараз з'явився ще один глобальний ризик, пов'язаний з війною в Україні, який посилить низку інших ризиків, зокрема продовольчої безпеки в світі.

Слід відзначити, що серед глобальних ризиків із найбільшим ступенем впливу постійно фігурують ризики кібер-атак, які особливо посилилися в останні роки. Вони щороку наносять збитки світовій економіці на суму більше 450 мільярдів доларів [1].

У той час як глобальних ризиків практично неможливо уникнути або складно знизити рівень їх впливу, внутрішні ризики на рівні держави та окремого підприємства можуть бути регульованими. За таких умов великого значення набуває необхідність оволодіння аналітичним інструментарієм вимірювання та управління ризиками.

Теорія та практика ризикології розробила велику кількість методів, методик і систем показників, які дозволяють здійснювати їх оцінювання. У таких умовах складним залишається питання щодо правильності використання певних методів або показників у кожному конкретному випадку залежно від ситуації та поставлених завдань. Серед основних показників, які застосовують для аналізу ризиків, є математичне сподівання, середнє квадратичне відхилення, коефіцієнт варіації. Успішно застосовуються методи моделювання.

Як свідчить зарубіжна практика, керівники успішних і динамічно зростаючих компаній у своїй діяльності використовують аналіз та управління ризиками як в окремих сферах бізнесу, так і в рамках усієї компанії в цілому. У той же час українські підприємства знаходяться тільки на самому початку впровадження системи управління ризиками у свою діяльність. Аналіз результатів опитування вітчизняних господарюючих суб'єктів свідчить про те, що більшість підприємств практично не застосовують ризик-менеджмент у своїй діяльності. Дослідження низки підприємств, які займають лідируючі позиції на ринках, продемонструвало, що ризик-менеджмент на цих підприємствах носить дещо фрагментований характер і в своїй більшості застосовується лише відносно двох видів ризику – фінансового та виробничого.

Керівники українських підприємств в управлінні ризиками зазвичай спираються на власну інтуїцію, певний авторитет та існуючий досвід, і лише незначна частина фахівців може здійснити оцінку ризиків із застосуванням економіко-математичних методів. Не залучають підприємства до таких досліджень і фахівців та науковців зовні.

Однак застосування інструментарію аналізу та управління ризиками може сприяти не лише їх попередженню та мінімізації, а також підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світових ринках.

Список використаних джерел

1. The Global Risks Report 2021. 16th Edition. Insight report. 2021. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf (дата звернення 28.04.2022).

Сістук Є. В.

студентка магістратури

наук. кер. - д.е.н., професор Лазаришина І.Д.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У процесі своєї діяльності підприємства мають певні орієнтири свого функціонування. З часом потрібно актуалізувати питання з пошуку інструментів

дослідження та впровадження нових інноваційних прийомів для певної ділянки підприємства. [1] На допомогу приходить бенчмаркінг, що є одним із сучасних та ефективних інструментів управління бізнес-процесами і підприємства у цілому.

Бенчмаркінг або еталонне оцінювання являє собою спосіб вивчення діяльності господарюючих суб'єктів, насамперед конкурентів, з метою використання їх позитивного досвіду в своїй роботі. [2] Сам термін означає, що певний предмет (об'єкт) розглядається як еталон при порівнянні з іншим предметом(об'єктом).

За допомогою бенчмаркінгу можна зекономити значні кошти та час, так як даний спосіб дає можливість уникнути минулі помилки інших організацій(конкурентів) і також не витрачати час на вигадкування нових ідей, інновацій щодо удосконалення бізнес-процесів або окремих продуктів свого підприємства.

Бенчмаркінг (еталонне оцінювання) – це комплекс аналітичних інструментів, що дає можливість знаходити переваги досвіду інших підприємств та впроваджувати їх у свою роботу. За традиційним підходом, еталонне оцінювання складається з п'яти етапів:

1. Внутрішнє дослідження та попередній аналіз конкурентів щодо їх продукції, бізнес-процесів, операцій, видів діяльності.
2. Розвиток довгострокової стратегії бенчмаркінгу та створення на підприємстві команди(фокус-групи) для еталонного оцінювання.
3. Визначення партнерів(фахівців, експертів) з бенчмаркінгу.
4. Методи збору і спільного використання інформації щодо предмета і об'єктів бенчмаркінгу.
5. Реалізація плану дій, спрямованого на досягнення або перевищення еталону.

Перший етап передбачає визначення конкретних ділянок(продукції, операцій, бізнес-процесів), які будуть досліджуватись за допомогою методики бенчмаркінгу. Потім команда визначає ефективність функціонування підприємства на даний момент часу(досліджує стартові умови). Для цього необхідно проаналізувати внутрішню та зовнішню інформацію потенційних конкурентів за допомогою галузевих порівнянь показників зі спеціальних періодичних видань. Однак, в умовах України така інформація відсутня у розрізі окремих продуктів, бізнес-процесів і потребує застосування непрямих або латентних методик аналізу.

На другому етапі здійснюється розробка конкретного набору завдань та наділення повноважень членам команди проводити зазначені зміни. Однак в Україні відсутня достатня кількість висококваліфікованих аналітиків, що досконало володіють методикою бенчмаркінгового аналізу.

На третьому етапі потрібно визначити зацікавлених партнерів з бенчмаркінгу. Для правильного обрання кандидатів необхідно врахувати такі чинники: масштаби діяльності партнерів; їх кількість; ступінь довіри до партнерів; порівняння позицій партнерів як в своїй сфері діяльності, так і в інших.

Четвертий етап передбачає визначення методів збору та спільного використання інформації. Серед методів збору інформації для бенчмаркінгу можна виділити основні: односторонній та колективний. Згідно одностороннього бенчмаркінгу, фірми збирають інформацію про декілька компаній, що є лідируючими в певних секторах економіки, у торгового-промислових асоціаціях або в інших джерелах. Колективний бенчмаркінг передбачає добровільний обмін інформацією на основі колективних домовленостей. Варто зазначити, що на українських підприємствах такі концептуальні підходи утруднені у зв'язку з високим рівнем конкурентної боротьби. Тому практично у більшості випадків застосовується експертна оцінка. Після збору інформації партнери виконують дослідження з еталонного оцінювання, тобто або відставання від еталону, або розрив між еталоном і фактом.

На п'ятому етапі підприємство починає зміни в сторону реалізації результатів з бенчмаркінгу. Після внесених змін робляться порівняння з ідентифікованими показниками.

Отже, бенчмаркінг є процесом вивчення та адаптації найкращих методів інших компаній для вдосконалення власних результатів підприємства та встановлення еталона оцінки інших показників виконання. Пройшовши етапи еталонного оцінювання, результати застосовуються для створення конкурентної переваги при вирішенні проблем, що пов'язані з якістю, витратами та доставкою.

Список використаних джерел

1. Визначення зразків: контролінг. URL: https://stud.com.ua/175207/menedzhment/viznachennya_zrazkiv (дата звернення 01.05.2022).
2. Добрянська Н. А., Попович О.М., Варгатюк М. О. Суть та значення методу бенчмаркінгу відносно оцінки конкурентоспроможності підприємства // Агросвіт. 2016. № 11. С. 3-6. URL: http://www.agrovit.info/pdf/11_2016/2.pdf

Слепньова М. О.

студентка 39 гр. ФЕУП

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова Л. В.

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ"

Значення фінансової стійкості особливо зростає в умовах економічної кризи. Фінансова стійкість є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства і шляхом ефективного їх використання сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції. Аналіз фінансової стійкості є складовою частиною аналізу фінансового стану підприємства. Багато підприємств, які стикаються з перешкодами, не беруть до уваги необхідність економічного аналізу своєї діяльності. Негативні зміни, які не виявлені вчасно, можуть призвести до процесу банкрутства компанії. Вивчення цього питання є дуже актуальним на сучасному етапі української економіки.

Питання оцінки фінансового стану підприємства розглядалися у працях провідних вчених та дослідників, зокрема: М. Баканова, Н. Волкової, Д. Молякова, В. Привалова, Н. Русак, Г. Савицької, М. Федотової, А. Шеремета, Н. Кулакова, М. Фурсової, М. Крейнік та ін. Серед яких окремо слід виділити О. Базилінську «Фінансовий аналіз: Теорія та практика»; М. Стельмаха «Фінансовий аналіз».

Метою даного дослідження є аналіз фінансової стійкості підприємства ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ" та формування на основі проведеного аналізу висновків щодо стійкості фінансового становища даного підприємства.

У процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відбувається безупинний процес кругообігу капіталу, змінюються структура активів і джерел їхнього фінансування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок, змінюється фінансовий стан підприємства.

Фінансова стійкість — це стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, що забезпечують йому незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно здатне реагувати на несподівані зміни ринкової кон'юнктури і не стати банкрутом. Чим вища його стабільність, тим більше переваг у нього перед іншими підприємствами тієї ж галузі економіки у залученні інвестицій і одержанні кредитів на вигідних умовах. Фінансово стійке підприємство вчасно розраховується за своїми зобов'язаннями перед бюджетом, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами, що сприяє зміцненню його іміджу. Фінансова стійкість

характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання [1, с. 46].

Для підвищення рівня фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати її оцінку, використовуючи такі групи показників: – абсолютні, які відображають рівень забезпеченості запасів джерелами формування; – відносні, які характеризують фінансову стійкість підприємства з погляду структури і стану майна та джерел формування капіталу; – поріг рентабельності та запас фінансової міцності. [2, с.188]

Проведемо аналіз фінансової стійкості на прикладі ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ", який дасть можливість побачити наскільки рівень його доходів перевищує рівень її витрат (табл.1).

ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ" - це підприємство, основним напрямком діяльності якого є неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; воно створене у 2002 році і його засновником є АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД".

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ", тис.грн.

Показник	2019 р. (початок звітнього періоду)	2020 р. (кінець звітнього періоду)
1	2	3
1. Власний капітал	52518	71302
2. Необоротні активи	44675	60896
3. Власні обігові кошти	7843	10406
4. Довгострокові зобов'язання	0	0
5. Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	7843	10406
6. Короткострокові кредити та позики	5154	4217
7. Загальний розмір основних джерел покриття запасів	12997	14623
8. Запаси	13701	29629
9. Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-5858	-19223
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик	-5858	-19223
11. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів	-704	-15006
12. Тип фінансової стійкості	0,0,0 Кризовий стан	0,0,0 Кризовий стан

Виходячи з аналізу фінансової стійкості ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ" у 2019-2020 рр., ми бачимо, що компанія має низьку фінансову стійкість та потребує впровадження заходів з підвищення фінансової стійкості. Підприємство знаходиться на межі банкрутства. За цих умов управлінський персонал має проводити санаційні заходи для стабілізації їхньої господарської діяльності.

Проводячи аналіз фінансової стійкості, необхідно пам'ятати, що це лише частина аналізу фінансового стану підприємства. Для створення повної картини потрібно провести розрахунок ділової активності, рентабельності та аналіз платоспроможності підприємства.

ТОВ "ТОРГОВА ФІРМА "РУДЬ" характеризується низьким рівнем ліквідності в 2020 році, а стан капіталу не забезпечує йому фінансову незалежність.

Список використаних джерел

1. Чернишова Л. В., Лучкіна А.А. Аналіз фінансової стійкості ПАТ «Київстар»: збірник науково-практичних статей. Частина II. Одеса, 2018 С. 46-50.
2. Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України: Гроші, фінанси і кредит. - Випуск 1 (12).- 2019. 186-190 с.
3. Волкова Н. А. Організація та методика економічного аналізу: Навч. посібник. / Н. А. Волкова, Н. Е. Подвальна. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 267 с.
4. «Товариство з обмеженою відповідальністю «Торгова фірма »Рудь». URL: https://zvitnist.com/32106398_TOVARYSTVO_Z_OBMEZHENOUDPOVDALNSTU_TORHOVA_FIRM#analysis

Степанюк О. С.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НАФТОГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Реалізація та дотримання основних принципів сталого розвитку, які створюють передумови для збалансування потреб суспільства й можливостей природи мають велике значення в формуванні стабільної економіки та подальшій розбудові української державності. Ці питання декларовані міжнародним співтовариством на Конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку є особливо важливими для України, зокрема для нафтогазової галузі, розвиток якої є одним з орієнтирів нової енергетичної стратегії України до 2035 року, де у пріоритеті – ощадливе споживання та енергоефективність [1].

Задоволення потреб економіки України в енергоресурсах, у тому числі нафті і газі, і отримання при цьому максимально можливого прибутку є основними завданнями діяльності нафтогазовидобувних підприємств. При цьому ставляться завдання ефективності діяльності, тобто досягнення необхідного рівня видобутку при мінімальних витратах, і відповідно, ефективність діяльності залежить від ефективності управління цими процесами. Аналіз ефективності використання грошових потоків є складовою аналізу фінансового стану підприємства. Достатність грошових коштів впливає на життєдіяльність та поточну ефективність роботи підприємства.

Основу грошового потоку становить прибуток. Крім прибутку до чистого грошового потоку відносять суму амортизації, але треба мати на увазі, що амортизація збільшує величину чистого грошового потоку в разі прибуткової діяльності підприємства. Прибуток відрізняється від чистого грошового потоку на негрошові операції (бартер, взаєморозрахунки), на операції, які не пов'язані безпосередньо з витратами і доходами звітного періоду (отримання і погашення позик, інвестування), на операції, за якими термін оплати або отримання грошей відрізняється від моменту визнання доходів і витрат (погашення і виникнення дебіторської заборгованості, отримання і використання запасів та ін.). Ці моменти враховуються при складанні Звіту про рух грошових коштів, який є основним джерелом інформації щодо аналізу грошових потоків, особливо для зовнішніх користувачів фінансової звітності.

При складанні розділу I Звіту про рух грошових коштів, що характеризує рух грошових коштів від операційної діяльності, використовують один з альтернативних методів – прямий або непрямий. Рух грошових коштів від фінансової та інвестиційної діяльності завжди визначають тільки за прямим методом.

Прямий метод передбачає послідовний розрахунок надходжень і витрачання грошових коштів, а результат різниці між ними становить чисте надходження або чистий

видаток грошових коштів за видами діяльності. При використанні непрямого методу розрахунок починається з суми чистого прибутку, який потім коригується на негрошові потоки, наприклад, амортизацію, на зміну негрошових статей оборотних активів і короткострокових заборгованостей та на ті статті, які відображаються в інвестиційній діяльності, наприклад, прибуток від реалізації основних засобів.

Ці два методи дають різну інформацію. Якщо звіт складено за прямим методом, то маємо інформацію про позитивні і від'ємні грошові потоки за видами діяльності, але відсутня інформація щодо вкладення грошових коштів або за рахунок чого вони отримані. А це важлива інформація для аналізу ефективності використання грошових потоків. Таку інформацію можна отримати на підставі балансу.

Якщо розділ I звіту про рух грошових коштів складено за непрямим методом, то немає інформації про позитивний і від'ємний грошові потоки від операційної діяльності, і отримати її на підставі фінансової звітності неможливо. Відсутність зазначеної інформації значно обмежує можливості аналізу грошових коштів в повній мірі і потребує дослідження та розробки аналітичних розрахунків.

Нафтогазовидобувні підприємства України складають Звіт про рух грошових коштів як прямим, так і непрямим методом.

Аналіз грошових потоків, як правило, починають з горизонтального аналізу, який передбачає вивчення динаміки загального обсягу та окремих видів грошових потоків у часі, і вертикального аналізу, за допомогою якого вивчають структуру грошових потоків за видами господарської діяльності, за окремими джерелами надходження і напрямками витрат коштів.

Також при аналізі грошових потоків широко використовуються економіко-фінансові показники (коефіцієнти), які дозволяють дати різноаспектну оцінку грошовим потокам підприємств, що необхідно для прийняття управлінських рішень і визначаються на основі інформації Звіту про рух грошових коштів, I розділ якого складено за прямим методом та інших форм фінансової звітності.

При складанні розділу I звіту про рух грошових коштів за непрямим методом відсутня інформація щодо позитивних і від'ємних грошових потоків від операційної діяльності. Це обмежує можливості аналізу структури грошових потоків і розрахунку деяких коефіцієнтів, необхідних для оцінки ефективності використання грошових коштів. Тому запропоновано алгоритм розрахунку позитивного грошового потоку від операційної діяльності (ПГПо) на підставі даних фінансової звітності за формулою:

$$\text{ПГПо} = (\text{ЧВ} + \text{ОДі}) \cdot 1,2 - \Delta \text{ДЗ} + \Delta \text{КЗа} + \Delta \text{Ф}, \quad (1)$$

де ЧВ – чистий дохід від реалізації продукції;

ОДі – інший операційний дохід;

$\Delta \text{ДЗ}$ – зміни дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги;

$\Delta \text{Ф}$ – збільшення цільового фінансування;

$\Delta \text{КЗа}$ – збільшення кредиторської заборгованості за одержаними авансами;

1,2 – коригування на ПДВ, тому що виручка надходить з ПДВ, а чистий дохід у звіті про фінансові результати наводиться без ПДВ.

Отримана таким розрахунковим шляхом сума позитивного грошового потоку може відрізнятися від суми, отриманої при використанні даних з грошових рахунків, але ця різниця не буде суттєвою. При цьому зрозуміло, що деяка інформація не буде врахована. Проте було зроблено дослідження такої різниці наступним чином: по підприємствах, які складали Звіт про рух грошових коштів за прямим методом, розрахували величину позитивного грошового потоку за запропонованим алгоритмом і порівняли отриманий результат з позитивним грошовим потоком від операційної діяльності, вказаним у Звіті про рух грошових коштів підприємства. Різниця склала менше 5% від вказаної в Звіті про рух грошових коштів суми позитивного грошового потоку від операційної діяльності.

У такому разі сума від'ємного грошового потоку від операційної діяльності (ВГПо) розраховується за формулою:

$$\text{ВГПо} = \text{ПГПо} - \text{ЧГПо}, \quad (2)$$

де ЧГПо – чистий грошовий потік від операційної діяльності.

У таблиці 1 наведено запропонований алгоритм розрахунку грошових потоків від операційної діяльності для підприємств, які складають розділ I Звіту про рух грошових коштів за непрямим методом.

Як наведено в таблиці 1, відправною точкою розрахунку є сума доходу від операційної діяльності. У Звіті про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) вона представлена як чистий дохід від реалізації продукції та інший операційний дохід. Ці дані наведені без урахування податку на додану вартість, сума якого входить у позитивний грошовий потік. В результаті коригування на ставку ПДВ отримуємо суму доходу від операційної діяльності з ПДВ. Щоб отримати суму грошового потоку, треба дохід від операційної діяльності відкоригувати на суму доходу, який не перетворився в грошовий потік, а «застряг» в розрахунках з дебіторами і кредиторами. Внаслідок такого коригування отримуємо позитивний грошовий потік від операційної діяльності. Оскільки у розділі I Звіту про рух грошових коштів, який складається за непрямим методом є інформація щодо чистого грошового потоку від операційної діяльності, то балансовим методом, визначивши різницю між позитивним грошовим потоком і чистим грошовим потоком отримуємо величину від'ємного грошового потоку від операційної діяльності.

Таблиця 1

Алгоритм розрахунку позитивного і від'ємного грошових потоків від операційної діяльності для підприємств, які складають розділ I Звіту про рух грошових коштів за непрямим методом

Показник	Код рядка	Рік
1. Чистий дохід від реалізації продукції	2000	
2. Інший операційний дохід	2120	
3. Сума доходу (1+2)		
4. Дохід з врахуванням ставки ПДВ 20% (3)*1,2		
5. Дебіторська заборгованість за продукцію а) на початок року б) кінець року	1125	
6. Зміни дебіторської заборгованості за продукцію (5б–5а)		
7. Кредиторська заборгованість за одержаними авансами а) на початок року б) на кінець року	1635	
8. Збільшення кредиторської заборгованості за одержаними авансами (7б–7а)		
9. Збільшення цільового фінансування	1525	
10. Позитивний грошовий потік від операційної діяльності (4–6+8+9)		
11. Чистий грошовий потік від операційної діяльності	3195	
12. Від'ємний грошовий потік від операційної діяльності (10–11)		

Отже, в сучасних ринкових умовах господарювання, однією з умов фінансової стійкості підприємств, зокрема і нафтогазового комплексу України, є спроможність забезпечити потребу в грошових коштах для забезпечення своєї діяльності. Для нафтогазовидобувних підприємств не прибуток, а забезпеченість грошовими коштами стає важливим індикатором при прийнятті управлінських рішень. Обліково-аналітична інформація про грошові потоки є основою інформаційного забезпечення системи

управління і їх аналізу. Звіт про рух грошових коштів дає можливість оцінити здатність генерувати грошові потоки, що є дуже важливим показником фінансової життєздатності підприємства. Для аналізу грошових потоків більш релевантну інформацію надає Звіт про рух грошових коштів, розділ I якого, складений за прямим методом. Якщо розділ I Звіту про рух грошових коштів складено за непрямим методом, то при аналізі грошових потоків доцільно додатково використовувати аналітичні розрахунки

Список використаних джерел

1. Степанюк Г. С., Степанюк О. С. Формування еколого-економічного механізму управління техногенно небезпечними нафтогазовими підприємствами. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип.26-2. С. 34–38.

Триполко К. О.

студентка 33 гр.

наук. кер. – к. е. н., доцент Гайдаєнко О.М.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток підприємницької діяльності в Україні супроводжується не лише кризовими явищами та нестабільністю економічного розвитку, а й неодноразовими намаганнями удосконалити податкову систему, що, як правило, обмежувалось запровадженням окремих законодавчих актів та було недостатньо адекватним до стану економіки, а тому збільшувалися обсяги тіньового обороту. При дослідженні кризових явищ економіки України, вітчизняні вчені, як правило, надають перевагу макроекономічним показникам. При вивченні позицій вітчизняних учених (О. Василика, К. Павлюка, С. Мочерного, М.Довбенко) про суть фінансової кризи можна припустити, що у сучасному науково термінологічному обігу найбільш усталеним є розуміння фінансової кризи як порушення рівноваги у функціонуванні системи фінансових відносин, що проявляється в суттєвому падінні ВВП, дестабілізації процесу формування та розподілу коштів держави [1;3].

Як вказують Н. Поліщук та С. Сковородько, «в ситуації, що склалася сьогодні в Україні, роль економічного аналізу значно зростає, особливо в умовах виникнення кризових явищ на підприємстві, коли саме завдяки проведенню комплексного економічного аналізу вдається визначити причини кризи та розробити і обґрунтувати можливі шляхи виходу з криз [4, с.1]. Господарська діяльність підприємства може бути охарактеризована різними показниками, але основним, при умові дефіциту фінансування підприємств, є аналітичні показники ділової активності. Коефіцієнти оборотності (ділової активності) безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності підприємства, його платоспроможність. Як результат прискорення обороту вивільнюються матеріальні елементи оборотних активів (менше потрібно запасів сировини, матеріалів, палива, незавершеного виробництва та ін.) і, таким чином зменшуються затрати, пов'язані з їх зберіганням. При цьому вивільнюються грошові кошти, які були вкладені в ці запаси, що врешті-решт сприятиме покращенню фінансового стану підприємства. Підприємства використовують результати аналізу діяльності, щоб покращити свою діяльність з метою впорядкування та впевненості в досягненні конкретних цілей. Такий аналіз також може бути корисним, коли підприємства готуються до реструктуризації, продажу або внесення серйозних змін у свою діяльність. Для співробітників є переваги використання аналізу, включаючи можливість запропонувати вхідні дані щодо ланок, які можна вдосконалити.

Проведемо аналіз показників оборотності ПАТ «Овостар» протягом 2015–2020 рр. (табл. 1). Бачимо, що термін одного обороту активів, оборотних активів, виробничих

запасів, власного капіталу скоротився, що позитивно впливає на ділову активність підприємства. Коефіцієнт оборотності активів протягом аналізованого періоду збільшився на 11,8% до 0,76. За умов незначної варіації (55%) це свідчить про ефективне використання капіталу підприємства. Крім того, якщо у 2015 році на 1 грн. оборотних активів припадало 1,21 грн. чистого доходу, то у 2020 – вже 2,32 грн. Зростання оборотності дебіторської заборгованості більш ніж у 2 рази свідчить про ефективні партнерські стосунки з контрагентами. Зазначимо також ефективне управління запасами, яке відображається у зростанні коефіцієнта оборотності запасів на 67%. Проте, ПАТ «Овостар» має недостатню оборотність власного капіталу – у середньому 0,84. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості є стабільним протягом аналізованого періоду (лише 28% варіації), що дозволяє на протязі тривалого періоду фінансувати ведення бізнесу за рахунок комерційних кредитів. З одного боку, це дозволяє вивільняти додаткові оборотні кошти, а з іншого – може призвести до погіршення платоспроможності підприємств.

Таблиця 1

Аналіз ділової активності ПАТ «Овостар»

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Середнє значення	Коефіцієнт варіації %	Середньоквадратичне відхилення
1. Коефіцієнт оборотності активів	0,68	0,94	0,62	0,60	0,56	0,76	0,69	55	0,14
2. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,21	1,74	1,27	2,09	1,85	2,32	1,75	63	0,44
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,87	5,32	5,39	5,41	6,89	6,42	5,38	75	1,39
4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,96	6,32	6,94	6,21	9,39	7,99	7,14	28	1,32
5. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,94	1,21	0,68	0,66	0,64	0,91	0,84	63	0,22
6. Тривалість операційного циклу, днів	228	185	181	159	134	117	168	66	40
7. Тривалість фінансового циклу, днів	167	128	128	101	95	72	115	83	33

Джерело: складено автором на основі [2]

Отже, аналіз ділової активності підприємства дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої (або залучені) кошти в процесі господарської діяльності. Цінність аналізу ділової активності полягає в усвідомленні переваг, уникненні витрат та визначенні нових можливостей, розумінні необхідних можливостей та

моделюванні організації. Завдяки ефективному використанню аналізу ми можемо гарантувати, що організація реалізує ці переваги, зрештою покращуючи спосіб ведення.

Список використаних джерел

- 1.Василик О. Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: підручник К.: НІОС, 2002.608 с.
- 2.Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт. – 2015. – 310с.
- 3.Мочерний, С. В., Довбенко М.В. Історія економічних вчень (Сучасна економічна думка): навчальний посібник. Львів: Новий Світ.2000, 2004. 480 с.
- 4.Поліщук, Н. В., Сковородько С.В. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності підприємства. П'ята Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція *«Наука і життя: українські тенденції, інтеграція у світову наукову думку»*. URL: Режим доступу: <http://intkonf.org> (дата звернення 12.04.2022)

Федонюк О.В.

студентка 1 року Магістратури

Економічного факультету

спеціальності «Облік і оподаткування»

наук. кер. – д.е.н., професор Лазаришина І.Д.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день бізнес в Україні зазнав великих економічних втрат у зв'язку з пандемією та військовим станом. І для того, аби підприємство було фінансово стійким, важливим моментом є оптимізація його інвестиційної діяльності, яка не обмежується заміною зношених активів або їхнього приросту у зв'язку зі змінами обсягу і структури його виробничої програми.

Плануючи та реалізуючи економічний розвиток фірми, необхідно подбати про інвестиційну стратегію, що являється ефективним та дієвим інструментом перспективного управління інвестиційною діяльністю.

Інвестиційна стратегія - такий довгостроковий проект успішної та ефективної інвестиційної діяльності, який спрямовує план дій у правильне русло, попередньо з'ясувавши ціль, узгоджуючи напрямки та форми формування інвестиційних ресурсів та оцінивши усі можливі ризики під час реалізації. Отже, інвестиційна стратегію можна вважати цілою концепцією, що пов'язує і спрямовує хід інвестиційної діяльності підприємства.

Важливим моментом інвестиційної стратегії є формування інвестиційного капіталу, і, аналізуючи всі зміни у ринковому середовищі України, при цьому необхідно врахувати обмеженість фінансових ресурсів.

Визначення та розробка інвестиційної стратегії першочергово полягає у визначенні цілі проекту, пріоритетів уже сформованих інвестиційних ресурсів, їх оптимізація та постійний зв'язок із зовнішнім інвестиційним оточенням [1].

Оптимізація структури джерел формування інвестиційних ресурсів є завершальним кроком у розробці стратегії їх формування. Необхідність такої оптимізації визначається тим, що розрахункове співвідношення між внутрішніми і зовнішніми джерелами формування таких ресурсів може не відповідати вимогам фінансової стратегії підприємства і значно знижує рівень його фінансової стійкості.

Якщо справа торкається оптимізації структури джерел, які формують інвестиційні ресурси, то варто врахувати наступні основні особливості кожної з груп джерел фінансування.

Власні джерела фінансування, їх ще називають внутрішні, мають такі позитивні характеристики:

- простота і швидкість залучення;
- висока рентабельність вкладеного капіталу, оскільки вони не вимагають сплати відсотків за позикою в жодній з його форм;
- значне зниження ризику неплатоспроможності та банкрутства підприємства;
- повне збереження управління в руках перших засновників підприємства.

Але вони мають і певні недоліки:

- обмежений розмір для вкладення, а, отже, і можливість значного розширення інвестиційної діяльності за сприятливої ситуації на інвестиційному ринку;
- обмежений зовнішній контроль за ефективністю використання власних інвестиційних ресурсів, який при неправильному управлінні може призвести до серйозних фінансових наслідків для підприємства.

Зовнішні джерела фінансування (це можуть бути як позики, так і залучені кошти), мають такі позитивні характеристики з позицій інвестиційного менеджменту:

- великий обсяг їх потенційного залучення, що значно перевищує обсяг власних інвестиційних ресурсів.
- посилення зовнішнього контролю за ефективністю інвестиційної діяльності та реалізацією внутрішніх резервів її підвищення.

Водночас до числа негативних сторін варто віднести:

- труднощі в залученні та реєстрації;
- більший термін часу, необхідний для їх акумуляції;
- необхідність надання відповідних гарантій (за винагороду) або застави майна;
- ризик банкрутства через несвоєчасне погашення отриманих позик;
- втрата частини доходу від такої діяльності через необхідність сплати відсотків за кредитом;
- часткова втрата управління діяльністю компанії (під час аукціону).

Основними критеріями оптимізації співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами фінансування інвестиційної діяльності є:

- необхідність забезпечення високої фінансової стійкості компанії;
- максимізація розміру прибутку від інвестиційної діяльності, доступного початковим засновникам компанії, при різних співвідношеннях між внутрішніми та зовнішніми джерелами фінансування цієї діяльності.

Фінансову стійкість підприємства протягом прогнозного періоду можна доповнити коефіцієнтом самофінансування (K_{CF}), що визначається за формулою:

$$K_{CF} = IP_B / IP_3, \text{ де}$$

IP_B - обсяг власних фінансових ресурсів, залучених до формування інвестиційних ресурсів;

IP_3 - загальна сума наявних інвестиційних ресурсів.

Максимізація суми прибутку при різному співвідношенні внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності досягається в процесі розрахунку ефекту фінансового левериджу (або фінансового важеля). Цей ефект полягає в тому, що прибуток, отриманий за рахунок використання позикових коштів, навіть якщо вони сплачені, додається до прибутку на інвестований капітал.

Урахування ідентифікованих позитивних і негативних сторін і критеріїв використання власних і залучених фінансових ресурсів обумовлює більш обґрунтоване і ефективне формування інвестиційного капіталу підприємства.

Список використаних джерел

1. Зінченко О., Павліщій Д., Зінченко Д. Інвестиційні ресурси: сутність, механізм залучення та роль у економічному розвитку підприємства: Вісник: Економічні науки. 2017, с. 50.
2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування. Держстат України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ibd/kindj/infin2018_u.htm (дата звернення: 28.04.2022)

Хмель В. Ю.

студент 42 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Подвальна Н.Е.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Значну питому вагу в складі джерел фінансування активів підприємства мають позикові кошти, у тому числі й кредиторська заборгованість, яка виступає одним із джерел формування засобів для підприємства. Останнім часом залучення позикових коштів спрямоване не на розвиток виробництва, а, навпаки, на погашення своїх зобов'язань перед іншими кредиторами.

Вважається, що підприємство, яке користується в процесі фінансово-господарської діяльності тільки власним капіталом, має максимальну стійкість. Нестача, дефіцит коштів в економіці і неплатоспроможність багатьох підприємств є одним з головних питань у переліку функцій фінансових менеджерів-аналітиків. Більшість керівників і фахівців українських підприємств визначають, що загальна проблема управління кредиторською заборгованістю в значній мірі залежить ще і від недосконалості нормативної і законодавчої бази в частині стягнення заборгованості. Ці причини приводять до іншого сприйняття суті управління кредиторською заборгованістю в Україні. В порівнянні з країнами зі стабільною ринковою економікою вони зводяться в нас до пошуку ланцюгових взаємозаліків та інших сурогатних платежів.

Отже, важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства є кредиторська заборгованість, яка є різновидом комерційного кредиту. Поточна кредиторська заборгованість складається із заборгованості постачальникам за одержані від них товарно-матеріальних цінностей та послуг, заборгованість перед бюджетом за податковими платежами, заборгованості з розрахунків з оплати праці, страхування, авансів покупців у рахунок майбутніх відвантажень та ін.

Підприємства зобов'язані дотримуватись розрахункової політики підприємства, тобто своєчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями. У випадку несвоечасних розрахунків вони мають сплачувати пені, штрафи та неустойки. Однак, практика свідчить, що можливість уникнути майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків з кредиторами. Несвоечасність платежів може викликати фінансові ускладнення у підприємств-кредиторів та негативно вплинути на їх фінансово-господарську діяльність, а у підсумку і на економіку країни загалом [1].

Під час аналізу кредиторської заборгованості слід враховувати те, що вона є джерелом покриття дебіторської заборгованості. Тому, особливе значення для управління кредиторською заборгованістю є аналіз, оскільки іммобілізація власного оборотного капіталу є найбільш не вигідною для підприємств, так як більшість з них можуть відчувати нестачу оборотного капіталу.

Слід відзначити, що кредиторська заборгованість одного економічного суб'єкта є дебіторською заборгованістю іншого, тобто алгебраїчна сума кредиторської та дебіторської заборгованості для всієї економіки могла б дорівнювати нулю. Але на більшості підприємств кредиторська заборгованість є більшою дебіторської. І для цього є обґрунтовані причини:

- кредиторська заборгованість оцінюються за повною ринковою вартістю, а дебіторська – за витратами;
- до суми кредиторської заборгованості включено заборгованість перед бюджетом, державними фондами та з оплати праці.

Однією з важливих характеристик кредиторської заборгованості для цілей управління нею є її оборотність, яка характеризується відповідними коефіцієнтами та тривалістю періоду обороту. Під час розрахунку цих показників враховують поточні зобов'язання лише перед тими кредиторами, які відносяться до поточної фінансово-господарської діяльності.

Результати аналізу оборотності кредиторської заборгованості ТОВ «ВЛАСТА КП» відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз показників оборотності кредиторської заборгованості

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення		
				2020 рік від 2019 року	2021 рік від 2020 року	2021 рік від 2019 року
1. Середні залишки кредиторської заборгованості, тис. грн.	1222,6	1816,3	2394,7	+593,7	+578,4	+1172,1
2. Собівартість продукції, тис. грн.	6563,1	5910,6	4662,7	-652,5	-1247,9	-1900,4
3. Кількість днів у періоді	360	360	360	-	-	-
4. Тривалість періоду погашення кредиторської заборгованості (дні)	67	111	185	+44	+74	+118
4. Відношення середнього розміру кредиторської заборгованості до величини собівартості	0,186	0,307	0,513	+0,121	+0,206	0,327

Дані таблиці дозволяють зробити висновок, що за аналізований період на підприємстві відбулось уповільнення оборотності кредиторської заборгованості на 118 днів.

Так, у 2019 році тривалості періоду погашення кредиторської заборгованості складала 67 днів, у 2020 році відбулось її збільшення порівняно з 2019 роком і вона становила вже 111 днів, а у 2021 році також відбулось її збільшення у порівнянні з 2020 роком і вона становила вже 185 днів. Щодо відношення середнього розміру кредиторської заборгованості до величини собівартості, то по ньому також спостерігається постійне збільшення впродовж трьох років в цілому на 0,327 пунктів.

Такі зміни в оборотності кредиторської заборгованості відображають погіршення платіжної дисципліни ТОВ «ВЛАСТА КП» у стосунках із постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами.

Таким чином, сьогодення ставить перед підприємствами нові вимоги щодо аналізу кредиторської заборгованості і він повинен бути спрямований, передусім, на прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посібник /Н.І. Власюк. – Львів: Магнолія, 2010. – 328 с.
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса, ППЦ «Белка». 2020. 240 с.

Хомин І. П.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, обліку і фінансів
Мінська філія РЕУ ім. Г. В. Плеханова
м. Мінськ

РОЗБАЛАНСОВАНІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК НАСЛІДОК ВИКРИВЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

Реформування фінансово-економічних відносин в пострадянському аграрному секторі України оминати було неможливим – з цього приводу академік УААН П. Саблук резонно зауважив: «...Очевидною стала дилема: або відмовитися від командно-адміністративних методів, від цього кредо планово-розподільчої системи, або ж продовжити повільне, але з додатнім вектором прискорення сповзання до кризи, яке в будь-який момент могло перетворитися в обвальне падіння, в економічну катастрофу» [2, с. 3], – власне майже так і сталося.

Позаяк, попри таке тривожне попередження, вочевидь із-за звичного: «У нас було майже правилом: коли висновки й рекомендації науки не збігалися з точкою зору політиків, вони ігнорувалися. Особливо це стосувалося суспільних наук, зокрема економічної» ба більше, такі персонажі «книг не читали, ледве встигаючи ознайомлюватися з черговими директивами» [4, с. 15], замість невідкладних заходів щодо усунення недоліків етатизму, виважені рекомендації вчених стосовно впровадження адекватних ринковим фінансово-економічних відносин були підмінені тиражуванням указів, які слугували лише вуаллю для намагання залишити непорушною колгоспно-радгоспну систему.

В результаті використати принагідний момент для формування прошарку ефективних власників не вдалося. Натомість відбулася руйнація галузі тваринництва, зумовивши катастрофічну розбалансованість аграрного сектору, не подолану й досі. Як виявилось пізніше, внаслідок того, що подібно до намагання в окремих країнах соціалістичного табору обійти фазу капіталізму й відразу перескочити від феодалізму до соціалізму, після 1991 року, замість переходу соціалістичних країн до ринкових відносин, стали здійснювати побудову олігархічної економіки.

Що нічим принциповим не відрізняється від колгоспно-радгоспної системи, задля збереження якої, тільки під іншими ярликами – «не випадково агрохолдинги неформально називають «олігаргоспами», що містить посилення на олігархів та радянські колгоспи» [1, с. 72], – вкотре пожертвували працею поколінь. Старанно приховуючи той факт, що навіть після Другої світової війни стан аграрного сектору виглядав більш привабливо, ніж після довготривалої мороки з його псевдореформуванням. В Україні навіть з офіційних статистичних джерел вилучені дані про поголів'я тварин в 1945-1949 роках, аби порівняння з ними не муляло очей псевдореформаторам.

А можливо вони взагалі не відають про це, адже тим паче не читали статистичних збірників, вважаючи це принизливим, у звичному режимі послуговуючись виконаними

челяддю на їхні вказівки догідливими «аналітичними» доповідями, мовляв за період після 2000-го року сільське господарство почало динамічно розвиватися. Інакше, хоч і запізно, наштотувались би на казус (табл. 1).

Таблиця 1

Поголів'я тварин у Білорусі, Росії й Україні
в 1941-1946 та 1991-2005 рр.

(млн гол)

Роки/поголів'я	ВРХ	В т. ч. корови	Свині	Вівці й кози
Білорусь				
1941	2,8	2,0	2,5	2,6
1946	1,6	1,0	0,7	0,9
1991	7,0	2,4	5,0	0,4
2005	4,0	1,6	3,4	0,1
Україна				
1941	11,0	6,0	9,2	7,3
1946	8,3	4,3	2,9	3,4
1991	24,6	8,4	19,4	8,4
2005	6,5	3,6	7,1	1,6
Росія¹				
1941	21,2	11,1	6,8	40,5
1942	18,8	10,1	4,9	32,0
1991	54,7	20,6	35,4	55,3
2005	21,6	9,5	13,8	18,6

Джерело: Статистический ежегодник Республики Беларусь 2021, с. 211; Российский статистический ежегодник 2021, с. 400; Статистичний щорічник України 2020, с. 300.

Зокрема, якщо в 1946 році поголів'я ВРХ стало меншим від передвоєнного рівня в Білорусі на 1,2 млн гол, то внаслідок імітації реформування аграрного сектору впродовж 1991-2005 років від'ємна різниця стала в 2,5 разу більшою. Спад поголів'я корів за ці періоди дещо менш відчутний: наполовину – в 1941-1946 рр.; на третину – в 1991-2005 рр. В Росії відносні показники співвідношень 1941-1942 та 1991-2005 рр.: ВРХ – 75,5% і 39,5%; корів – 88,7% і 46,1% кращі не набагато.

Стосовно України розбіжність між цими періодами разючіша: щодо поголів'я ВРХ – 2,7 і 18,1 млн гол, або 6,7 разу! Більшими є від'ємні різниці поголів'я корів – 1,7 і 4,8 млн гол (2,8 разу); свиней – 6,3 і 12,1 млн гол (2 рази). Та найголовніше, що згадуваний вектор в Україні, як і його прискорення, не змінилися й зараз: станом на початок 2020 року тут залишалося трохи більше 2,8 млн голів ВРХ, 1,6 млн голів корів, 5,8 млн голів свиней. Тобто, за поголів'ям ВРХ (4,3 млн голів) Білорусь обігнала Україну та впритул наблизилася за кількістю (1,5 млн голів) корів. В результаті ціни на яловичину, які в Україні традиційно майже не відрізнялися від ринкових на свинину, тепер перевищують останні в півтора-два рази. Загалом же йде невпинна гонка їхнього зростання як на продукцію рослинництва, так і тваринництва: впродовж 2000-2020 років вони вирости відповідно на 939,4% та 1109,2% – практично по 50 відсотків щороку. З неочікуваним спалахом то на гречку, то на картоплю, нині на капусту, – донедавна найдешевші види продовольства. Тобто, розбалансованість галузей аграрного сектору зумовила замкнуте коло, в якому опинилася більшість громадяни, котрі не можуть не те, що забезпечити раціональне споживання молокопродуктів і м'яса – про яловичину, тим паче, телятину взагалі не йдеться, – але хоч

¹ В Росії, зважаючи на неповну окупацію й значно меншу її тривалість, негативна динаміка воєнного періоду обмежується 1942 роком.

би достатню калорійність харчування через цінову недоступність продовольства навіть рослинного походження.

Адже замість пропорційного зростання виробництва сільськогосподарської продукції, маємо тривалий тренд відставання обсягів тваринницької, відтак упродовж 25-ти років її загальний обсяг не дорівнює досягнутому в 1990 році. Зростання ж валового виробництва продукції рослинництва посилює цей алогізм, особливо коли зважити на надлишки кормового зерна, експорт якого через неконкурентоздатність на зовнішніх ринках утруднюється, відтак було б раціональніше спрямовувати його на розвиток тваринницької галузі.

Та всупереч цьому потреба населення в продуктах харчування тваринного походження не задовольняється, поголів'я тварин, як відповідно виробництво молока та м'яса далі зменшується, а можливості збільшення доданої вартості за умови збалансованого розвитку галузей аграрного сектору не використовуються.

Й це «супроводжується утворенням гігантських зон запустіння, де виробництво ... взагалі не ведеться ... де ніхто не оре, не сіє, не вирощує худобу та птицю, або ведеться для потреб сім'ї в масштабах, непомітних для статистичних спостережень» [5, с. 238, 242].

Отож слід уважно проаналізувати причини цих казусів і здійснити виважені кроки стосовно нівелювання негативів впливу викривленого фінансового регулювання на розвиток аграрного сектору, адже така алогічність в жодній країні не може тривати вічно.

Список використаних джерел

1. Земельная аккумуляция в начале XXI века. Под общ. ред. А. М. Никулина. М.: Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2012. С. 66-125.
2. Саблук П. Т. Формування економічного механізму АПК України на ранньому етапі ринку. К.: ІАЕ УААН, 1995. 345 с.
3. Смыслы сельской жизни (Опыт социологического анализа). Под ред. Ж. Т. Тощенко. М.: Центр социального прогнозирования и маркетинга, 2016. 368 с.
4. Трегубчук В. Екологія, науково-технічний прогрес і ринок. Економіка України, 1993. № 2. С. 13-23.
5. Узун В. Я., Шагайда Н. И. Аграрная реформа в постсоветской России: механизмы и результаты. М.: Издательство «Дело», 2015. 352 с.

Цибулько М. Н., студентка 310 гр.
наук. кер. – к. е. н., доцент Чернишова Л. В.
Одеський національний економічний університет, ФЕУП
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ВІННИЦЯОБЛЕНЕРГО»

Розвиток економіки України передусім пов'язаний з фінансово-економічним станом суб'єктів господарювання, який в свою чергу залежить від ефективності їх діяльності. На сучасному етапі господарювання сільськогосподарські підприємства характеризується нестабільними тенденціями, причиною яких переважно залишаються складна економічна ситуація в країні, наслідки світової економічної кризи, постійні зміни в законодавчій базі, обмеженість банківського кредитування суб'єктів господарської діяльності, невисокий рівень конкурентоспроможності та інноваційного розвитку [1].

Значення аналізу полягає в тому, що він є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємств із метою збільшення прибутку та підвищення рентабельності. Аналіз фінансових результатів діяльності – це комплекс дій,

які спрямовані на вивчення результатів діяльності підприємства за певний період часу, з метою визначення ефективності використання всіх ресурсів, виявлення можливих недоліків в управлінні цього підприємства та надання необхідної інформації для оперативного керівництва для підвищення результативності діяльності підприємства [2, с. 8-12].

Проведемо аналіз фінансових результатів діяльності АТ «Вінницяобленерго». Підприємство здійснює ліцензовану діяльність з розподілу електроенергії на території Вінницької області, а також займається обслуговуванням повітряних ліній. Також товариство обслуговує понад 770 тис. споживачів електричної енергії, в тому числі 1,38 тис. - промислових, 1,34 тис. - сільгоспспоживачів та 750 тис. побутових.

У табл.1 наведено основні елементи формування фінансових результатів АТ «Вінницяобленерго».

Таблиця 1

Основні елементи формування фінансових результатів

Показники	Сума, тис.грн		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	тис.грн	%
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	2164471	2883790	719319	33,23%
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	2040984	2480459	439475	21,53%
Валовий прибуток, тис. грн	123487	403331	279844	226,62%
Адміністративні витрати, тис. грн	130042	131958	1916	1,47%
Витрати на збут, тис. грн	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	106610	411701	305091	286,17%
Інші фінансові доходи, тис. грн	1679	3585	1906	113,52%
Інші доходи, тис. грн	69464	141925	72461	104,31%
Фінансові витрати, тис. грн	3367	8861	5494	163,17%
Інші витрати, тис. грн	82186	141158	58972	71,75%
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	92200	407192	314992	341,64%
Чистий фінансовий результат, тис. грн	71741	332952	261211	364,10%

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності АТ «Вінницяобленерго» [3]

За результатами проведених розрахунків можна зробити висновок, що чистий дохід підприємства від реалізації продукції у 2021 році зріс на 719 319 тис. грн., або на 33,23% порівняно з попереднім, і складає 2 883 790 тис. грн. Збільшення доходу супроводжувалося збільшенням собівартості реалізованої продукції у 2021 році на 439 475 тис. грн., або на 21,53% порівняно з попереднім.

Підприємство отримало у 2021 році валовий прибуток, який в попередньому році складав 123 487 тис. грн., а у звітному – 403 331 тис. грн., він зріс на 279 844 тис. грн., або

на 226,62%, це вражаючий зріст. Основною причиною зростання валового прибутку є випередження зростання чистого доходу над собівартістю реалізованої продукції.

Фінансовий результат від операційної діяльності у попередньому році складав 106610 тис. грн., а у 2021 році – 411 701 тис. грн., тобто збільшився на 305 091 тис. грн. Цьому сприяло збільшення фінансових доходів та інших доходів від інших операцій, які в попередньому році складали 1679 тис. грн. і 69 464 тис. грн. відповідно, а в 2021 році прибуток збільшився на 1906 тис. грн. та 72 461 тис. грн. відповідно.

Слід також відмітити, що на підприємстві збільшилися адміністративні витрати на 1916 тис. грн.

Проведемо аналіз показників рентабельності діяльності АТ «Вінницяобленерго», що наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз показників рентабельності

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+,-)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	2164471	2883790	719319
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	2040984	2480459	439475
Прибуток від основної операційної діяльності, тис. грн.	106610	411701	305091
Чистий прибуток, тис. грн.	71741	332952	261211
Рентабельність продажу від основної операційної діяльності, %	4,93%	14,28%	9,35%
Чиста рентабельність продажу, %	3,31%	11,55%	8,23%

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності АТ «Вінницяобленерго» [3]

З вищенаведених даних можемо зробити висновок, що збільшення основних показників прибутку підприємства призвело до збільшення усіх показників рентабельності його діяльності. У попередньому році підприємство на 1 гривню витрат отримало 4 грн. 93 копійок прибутку від основної операційної діяльності, тобто рентабельність реалізації продукції складала 4,93%, а у 2021 році вона склала 14,28%. Таким чином вона збільшилась на 9,35 в.п. У 2021 році на 1 гривню доходу підприємство отримало 11 грн. 55 копійок чистого прибутку, тобто рентабельність продажу складала 11,55%, а в попередньому році – 3,31%, тобто збільшилась на 8,23 в.п. Це дуже позитивна тенденція.

Отже, як показав аналіз фінансових результатів АТ «Вінницяобленерго», у 2021 році підприємство суттєво покращило свої фінансові результати, спостерігається дуже позитивна тенденція. Для збільшення прибутку та підвищення рівня рентабельності підприємству можна тільки порекомендувати оптимізувати адміністративні витрати, щоб не спостерігався ріст. Також можна знайти резерви для зниження собівартості продукції, в першу чергу шляхом зниження суми матеріальних витрат, які є основною складовою загальних витрат підприємства.

Список використаних джерел

1. Шанін О.В. Тенденції формування фінансово-економічної результативності аграрних формувань України. 2015. Т. 20. С. 93-99.
2. Балдик Д.О. Формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. 2016. № 5. С. 8-12.
3. Річний звіт АТ «Вінницяобленерго» за 2021 рік. URL: <https://voe.com.ua/corporate-information/richna-finansova-zvitnist/richnyy-zvit-za-2021-rik>
4. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: навчальний посібник. Одеса: ППЦ «Белка», 2020. 240 с.

АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПАТ «РОШЕН»

Одне з головних завдань кожного підприємства- це можливість своєчасно погасити всі зобов'язання, тобто зробити його ліквідним. Платоспроможність підприємства означає, що воно може в будь-який час розрахуватися по всім платежам зі своїми кредиторами.

Це дуже важливий показник, тому що саме від ліквідності підприємства залежить його успіх на ринку.

Ліквідність підприємства -це його здатність перетворювати свої активи у гроші для покриття всіх необхідних платежів по мірі настання їх терміну.

Нездатність підприємства погасити свої боргові зобов'язання протягом декількох місяців перед кредиторами та бюджетом призводить до банкрутства. Тому важливо аналізувати показники та коефіцієнти платоспроможності, щоб вчасно помітити проблему та усунути її.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки впливу платоспроможності підприємств спостерігається у роботах вчених-економістів: Савченко К. Д., Чайка Т. Ю., Водоріз Я. С., Правдюк М. В., Степаненко О. І., Каракач М. В., Семенова К. Д., Коваленко В. В. та інші. Вони розглядають теоретичні та практичні аспекти аналізу впливу платоспроможності підприємства, а саме, шляхи формування системи їх забезпечення, сучасні методики оцінювання платоспроможності суб'єктів господарювання.

Основна мета роботи і є дослідження та проведення практичного аналізу платоспроможності підприємств для підвищення рейтингу успішності на ринку та порівняти коефіцієнти ліквідності ПАТ «Рошен».

Платоспроможність підприємства- це здатність суб'єкта економічної діяльності повністю погасити свою кредиторську заборгованість. Взагалі, платоспроможність- це одна з ключових ознак нормального та стійкого фінансового положення підприємства.

Підприємство можна назвати платоспроможним, коли в нього є активи(майно та гроші), яких достатньо для погашення всіх зобов'язань, які мають в організації та ступінь ліквідності активів, яких достатньо для того, щоб при необхідності реалізувати їх та привести гроші в сумі достатньої для погашення зобов'язань. Нездатність підприємства погасити свої боргові зобов'язання протягом декількох місяців перед кредиторами та бюджетом призводить до банкрутства.

Існує три коефіцієнти, які допомагають розібратися з платоспроможністю бізнесу: коефіцієнт загальної, поточної та абсолютної ліквідності. Всі ці коефіцієнти розраховуються за балансом підприємства, як відношення оборотних активів різного ступеня ліквідності до поточних зобов'язань.

Проведемо аналіз платоспроможності на прикладі ПАТ «Рошен», який дасть можливість побачити ліквідність підприємства порівняно з нормативом, а основний критерій хорошої діяльності підприємства та наявності платоспроможності це дотримання нормативів.

Кондитерська корпорація «Рошен»- це один з найбільших виробників кондитерських виробів в Європі та Україні, яка була заснована в 1996 році.

Розглянемо показники платоспроможності в таблиці 1 .

Основний критерій ефективної діяльності підприємства та наявності платоспроможності- це дотримання нормативів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на початку року значно менше нормативного. Коефіцієнт загальної ліквідності відповідає нормативу лише на початку року а на кінці дуже понизився. Коефіцієнт поточної

ліквідності не відповідає нормативу ні в кінці ні на початку року. Також, по таблиці можна побачити, що по кожному з коефіцієнтів, кондитерська фабрика зменшила свої показники та віддалилася від нормативу. Найбільшу різницю можемо побачити в коефіцієнті загальної ліквідності, а саме -0,67.

Таблиця 1

Показники платоспроможності підприємства «Рошен» тис. грн.

Показники	На початок року	На кінець року	Норматив	Відхилення за рік
Показники платоспроможності				
1. Коефіцієнт загальної ліквідності Кзл	2,34465	1,67	$\geq 2-2,5$.	-0,67
2. Коефіцієнт поточної ліквідності Кпл	1,34375	1,24456	$\geq 0,8 - 1$	-0,1
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності Кал	0,0073	0,0033	$\geq 0,2 - 0,25$	-0,004

Одним з головних критеріїв фінансової стійкості виступають платоспроможність та ліквідність підприємства, тому що вони відповідають за здатність розрахуватися з кредиторами.

Аналізуючи ПАТ «Рошен», можна зробити висновок, що у 2020 році кількість поточних зобов'язань, а саме 0,33%, покриваються грошовими коштами та їх еквівалентами. Протягом досліджуваного періоду, на ПАТ «Рошен» намітилися негативна тенденція щодо погіршення платоспроможності підприємства. Таким чином, за результатами проведеного аналізу, як на початок року, так і на кінець, воно визнано неплатоспроможним. Для підвищення рівня платоспроможності необхідно окумулювати на рахунках грошові кошти, не допускати простроченої кредиторською заборгованості.

Список використаних джерел

1. Худинець А. О. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра. ОНЕУ. Одеса, 2021. С. 91.
2. Савченко К. Д. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра ОНЕУ. Одеса, 2021. С. 75.
3. Семенова К. Д. Проблемні питання аналізу показників діяльності. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2020. С. 185-187.
4. Швецов Ю.Г. До питання про співвідношення понять «ліквідність» та «платоспроможність» підприємства. Київ, 2009.
5. Ковальов В.В. Курс фінансового менеджменту. *Проспект*. 2017. С. 510.
6. Чернишова Л.В. Аналіз ефективності використання оборотних активів. Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі: тези доповідей Міжнародної наук.-практ. конф. Полтава: ЦФЕНД, 2017. С.43 – 45.

Чебанова С. М.
студентка 4 курсу 1 гр. ЦЗВФН
наук. кер. – к. е. н., доцент Чернишова Л. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ЕЛЕВАТОРСПЕЦСЕРВІС»

Основні засоби – один з найважливіших факторів виробничої діяльності будь-якого підприємства. Рациональне використання основних засобів підприємства сприяє покращенню всіх техніко-економічних показників, у тому числі – збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, трудомісткості виготовлення. Отримання результатів формування та використання основних засобів на підприємстві можливо здійснити тільки за допомогою аналізу. Порядок дій аналітика при аналізі основних засобів підприємств сприяє досягненню ефективних результатів за скінченну кількість дій та дозволяє прийняти прогресивні управлінські рішення.

Значний внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблем аналізу основних засобів здійснили вчені-економісти: Т. А. Бурова [1], І. Ю. Єпіфанова, Т. Г. Маренич, Ц. В. Маяковська, О. М. Следь [2], С. П. Сударкіна, Ю. В. Тарасюк, Л. В. Чернишова [3], Н. В. Швець та інші. Однак викладені ними результати досліджень щодо покращення аналітичного забезпечення управління основними засобами є недостатніми і тому потребують удосконалення і уточнення.

Метою даної роботи є систематизація наявних підходів щодо послідовності – алгоритму методики аналізу ефективності формування та використання основних засобів на підприємстві.

Методика аналізу, послідовність етапів аналізу основних засобів на підприємстві має велике значення, саме вона дозволяє крок за кроком досліджувати та робити висновки про стан та ефективність використання основних засобів. Методику аналізу основних засобів на підприємстві представлено на рис. 1. Для апробації методики аналізу основних засобів обрано ТОВ «Елеваторспецсервіс».

Аналіз здійснюється у декілька етапів, які в комплексі допомагають здійснити оцінку структури, динаміки та ефективності використання основних засобів на підприємстві. На першому етапі аналізу здійснюється оцінка структури та наявності основних засобів на підприємстві.

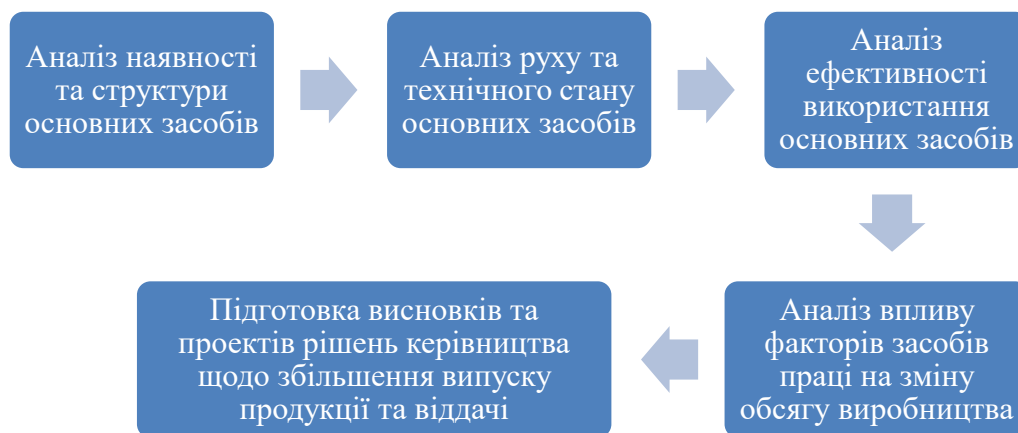

Рис. 1. Схема методики аналізу основних засобів на підприємстві

Проведемо аналіз структури основних засобів підприємства ТОВ «Елеваторспецсервіс» протягом 2018-2020 років (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз структури основних засобів підприємства

Показники	Сума на кінець року, тис. грн			Відхилення (+,-) від 2020 року	
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.
1	2	3	4	5	6
Будинки та споруди	19	19	19	-	-
Машини та обладнання	183	197	197	+13	-
Інші основні засоби	342	342	419	+78	+78
Усього основних засобів	544	557	635	+91	+78

Аналізуючи структуру основних засобів на підприємстві у 2018-2020 роках, можна зробити наступні висновки:

– загальна величина основних засобів протягом 2018-2020 років збільшилася на 91 тис. грн. за рахунок збільшення величини інших основних засобів на 78 тис. грн. та машин та обладнання на 13 тис. грн.;

– у структурі основних засобів найбільшу питому вагу займають інші основні засоби – 66% на кінець 2020 року водночас відбулося збільшення питомої ваги інших основних засобів на 4,72% протягом 2019-2020 років). Також помітну питому вагу займають машини та обладнання – 31% на кінець 2020 року.

Другим етапом аналізу є аналіз технічного стану основних засобів, який проводиться на підставі таких основних показників, як: коефіцієнт зношеності, коефіцієнт придатності, коефіцієнт приросту та розширення.

Проведемо аналіз технічного стану основних засобів підприємства (табл. 2).

Аналіз технічного стану основних засобів показав, що протягом 2018-2020 років відбулося збільшення коефіцієнту зносу з 0,56 до 0,83. Таким чином на кінець 2020 року 83% основних засобів підприємства є зношеними, і для ефективної діяльності підприємства цей показник є досить високим та знаходиться поза нормативними значеннями.

Таким чином можна зробити висновок, що переважна більшість основних засобів підприємства є зношеними та застарілими – це означає, що підприємство невчасно оновлює застарілі основні засоби.

Таблиця 2

Аналіз технічного стану основних засобів

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+,-) від 2020 року	
				2018 р.	2019 р.
1	2	3	4	5	6
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	543,9	557,3	634,8	90,9	77,5
Зношеність основних засобів, тис. грн	304,8	387,7	526,8	222	139,1
Залишкова вартість основних засобів,	239,1	169,6	108	-131,1	-61,6
Коефіцієнт зношеності (р. 2 : р. 1)	0,56	0,70	0,83	0,27	0,13
Коефіцієнт придатності (р. 3 : р. 1)	0,44	0,30	0,17	-0,27	-0,13

На третьому етапі здійснюємо аналіз економічної ефективності функціонування основних засобів. Він характеризує результат використання всіх основних засобів підприємства. До основних показників ефективності використання основних засобів

належать віддача та місткість. Аналіз показників ефективності використання основних засобів проводиться методом порівняння фактичного їх рівня за звітний період з аналогічними показниками попереднього періоду (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз ефективності використання основних засобів

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+) 2020 року від	
				2018 рік	2019 рік
1	2	3	4	5	6
1. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	296,1	204,4	138,8	-157,3	-65,6
2. Виручка від реалізації, тис. грн.	1921	4282,8	6392,6	4471,6	2109,8
3. Віддача основних засобів, грн. (2:1)	6,49	20,96	46,06	39,6	25,1
4. Місткість основних засобів, грн. (1:2)	0,15	0,05	0,02	-0,13	-0,03
5. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	438,7	1223,9	1535,4	1096,7	311,5
6. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-78,3	488,2	602,5	680,8	114,3
7. Отримано в розрахунку на 100 грн. основних засобів прибутку від операційної діяльності	148,16	598,92	1106,20	958,0	507,3
8. Рентабельність основних засобів, %	-26,44	238,9	434,08	+460,52	+195,17

Протягом 2018-2020 років на підприємстві відбулися наступні зміни:

—віддача основних засобів збільшилася на 39,6 грн., що свідчить про покращення ефективності використання основних засобів підприємства;

—місткість основних засобів зменшилася на 13 коп.;

—прибуток від операційної діяльності в розрахунку на 100 грн. основних засобів збільшився на 958 грн. у 2020 році – позитивна тенденція за рахунок збільшення операційного прибутку на 1,1 млн. грн.;

—рентабельність основних засобів збільшилася на 460,52% протягом 2018-2020 років за рахунок збільшення чистого прибутку на 680,8 тис. грн.

На четвертому етапі проводиться аналіз впливу факторів засобів праці на зміну обсягу виробництва. До факторів засобів праці, які впливають на обсяг виробництва продукції, відносяться: середньорічна вартість основних засобів, питома вага активної частини основних засобів, віддача активної частини основних засобів.

Завершальним п'ятим етапом аналізу є підготовка висновків та проектів рішень керівництва щодо збільшення обсягу випуску продукції, зростання фондівіддачі основних засобів.

Чинні методики аналізу використання основних засобів можуть і повинні удосконалюватись, оскільки лише таким чином можна сформувати потужну аналітичну основу для прийняття управлінських рішень у сфері відтворення основних засобів. Подальших досліджень потребують питання методичного забезпечення аналізу фінансування процесів відтворення основних засобів, що дасть можливість проаналізувати потребу та джерела фінансування відтворення основних засобів підприємства.

Список використаних джерел

1. Бутова Т. А. Проблемні питання класифікації основних засобів. Облік, аналіз і аудит в умовах регіонального розвитку економіки. Матеріали І Регіональної науково-практичної конференції. Миколаїв: МНУ 2015. С. 30-33.

2. Чернишова Л. В. Дослідження бізнес-процесів підприємств. Теоретико-методичні засади дослідження бізнес-процесів у підприємництві. Монографія. Одеса.: ППЦ «Белка». 2019. 169с.

3. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020, 240 с.

Чепразова Д. І.

студентка 34 гр. ФФБС

наук. кер. – к.е.н., доцент Чернишова О. В.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ПАТ «ШКІРЯНЕ ПІДПРИЄМСТВО «СВІТАНОК»»

Аналізуючи статті вітчизняних науковців, можна сформулювати визначення поняття «ліквідність балансу». Отож, ліквідність балансу – це рівень покриття зобов'язань підприємства активами [1].

Ліквідність балансу є одним з найважливіших фінансових показників підприємства і безпосередньо визначає рівень платоспроможності і рівень фінансової стійкості. Від ступеня ліквідності балансу залежить рівень платоспроможності підприємства, тобто чим вище ліквідність балансу, тим швидше підприємство може погасити заборгованість, і навпаки, низка ліквідність – перша ознака ризику банкрутства підприємства.

Основна ознака ліквідності полягає у перевищенні вартості оборотних активів над короткостроковими пасивами, і чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан має підприємство з позиції ліквідності [2].

Актуальність визначення ліквідності балансу набуває особливого значення за умов економічної нестабільності, і навіть при ліквідації підприємства внаслідок його банкрутства. При аналізі визначається, чи достатньо коштів у підприємства для покриття його заборгованості. Тобто визначаємо, чи достатньо у підприємства коштів для розрахунків з кредиторами, можливість погасити заборгованість наявними коштами.

Аналіз ліквідності балансу припускає групування всіх активів і пасивів підприємства. Так активи ранжуються за рівнем їхньої реалізованості, тобто, чим більша ліквідність активу, тим швидше він перетворюється в гроші. Самі кошти мають максимальний рівень ліквідності. Пасиви підприємства ранжуються за рівнем терміновості погашення. У табл. 1 и табл. 2 нижче представлено угруповання активів та пасивів підприємства [1].

Таблиця 1

Групуювання активів підприємства

Групи	Умовне позначення	Сума рядків балансу	Характеристика
Високоліквідні	A1	1165+1160	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції
Швидколіквідні	A2	1125+... ...+1155	дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів
Повільно-ліквідні	A3	1100+1110+ 1170+1190	Запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів
Важколіквідні	A4	1095+1200	Необоротні активи, які передбачено використовувати більше 1 року(або операційного циклу), необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття

Таблиця 2

Групування пасивів підприємства

Групи	Умовне позначено	Сума рядків балансу	Характеристика
Найбільш термінові	П1	1610+...+1690	поточні зобов'язання за розрахунками;
Короткострокові	П2	1600	короткострокові кредити і позикові засоби, що підлягають погашенню протягом 12 місяців
Довгострокові	П3	1595	довгострокові зобов'язання
Постійні	П4	1495+1700	зобов'язання перед власниками з формування власного капіталу, забезпечення наступних витрат та платежів, доходи майбутніх періодів, які підлягають списанню протягом більше 12 місяців та ін.

Далі на основі фінансової звітності ПАТ «ШКІРЯНЕ ПІДПРИЄМСТВО «СВІТАНОК»» за 31.12.2020 пропонуємо проаналізувати ліквідність балансу. Результати наведені в табл. 3 нижче [3].

Таблиця 3

Аналіз ліквідності балансу ПАТ «Шкіряне підприємство «Світанок»», тис. грн.

Групи активів	На початок року	На кінець року	Групи зобов'язань	На початок року	На кінець року	Платіжний надлишок (+) нестача (-) (А-П)	
						На початок року	На кінець року
A1	151	44	П1	411415	169239	-411264	-169195
A2	452475	343350	П2	2650	0	449825	343350
A3	1454	75459	П3	50146	204450	-48692	128991
A4	138433	22093	П4	128302	67257	10131	-45164
Баланс	592513	440946	Баланс	592513	440946	0	0

Аналіз показав, що баланс підприємства і на початок року і на кінець не відповідає критеріям абсолютної ліквідності, на це вказує нестача найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань: на початок року вона склала 411264 тис. грн., а на кінець – 169195 тис. грн..

Протягом досліджуваного періоду управлінський персонал не залучав короткострокових запозичень та кредитів, тому спостерігається істотний надлишок швидко реалізованих активів підприємства, порівняно з короткостроковими зобов'язаннями. Але цей надлишок протягом аналізованого періоду зменшується з 449825 тис. грн. до 343350 тис. грн..

На початку року спостерігалась нестача повільно-реалізованих активів, порівняно з довгостроковими зобов'язаннями – на 48692 тис. грн.. А на кінець періоду ситуація змінилася в інший бік, тобто повільно-реалізовані активи перевищували довгострокові зобов'язання на 128991 тис. грн..

Перевищення постійних пасивів над важко-реалізованими активами склало на кінець року -45164 тис. грн.. А на початок року навпаки: важко-реалізовані активи перевищували постійні пасиви на 10131 тис. грн..

Отже, підприємству необхідно якомога швидше прийняти відповідні заходи для підвищення ліквідності, а саме: збільшувати величину найбільш ліквідних активів.

Оскільки підприємство завжди повинно мати вільний залишок коштів на рахунках інакше в майбутньому це може негативно вплинути на фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Гайдаєнко О. М., Фурман В. «Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Одеський олійноекстракційний завод» / О. М. Гайдаєнко, В. Фурман // Облік. Економіка. Менеджмент: наукові нотатки Міжнародний збірник наукових праць. – 2016. – №1(9). – С. 107-114.
2. Польова Т. В., Кравцова Ю. В. «Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПРАТ «Бондарівське» / Т. В. Польова, Ю. В. Кравцова // Ефективна економіка. – 2018. – №10.
3. Річна фінансова звітність ПАТ «Шкіряне підприємство «Світанок»» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/34173

Чернишова Л. В.

к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу
Одеський національний економічний університет
Україна, Одеса

ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Підприємство, що знаходиться в кризовому стані стикається з трьома основними проблемами:

- 1) дефіцитом грошових коштів і низькою платоспроможністю. У результаті у підприємства виникає заборгованість перед бюджетом, персоналом, кредиторами, постійно зростають зовнішні запозичення. Основними показниками оцінки платоспроможності виступають коефіцієнти ліквідності;
- 2) недостатнім задоволенням інтересів власників, що виявляється в зниженні рентабельності власного капіталу підприємства. Про зменшення віддачі на вкладений у підприємство капітал свідчить падіння значень показників рентабельності;
- 3) зниження фінансової незалежності підприємства, яка виявляється в труднощах з погашенням майбутніх зобов'язань підприємства через зростання його фінансової залежності від кредиторів.

Сукупність факторів, які здатні привести підприємство до фінансової кризи, можна розділити на дві основні групи: зовнішні по відношенню до нього (на ці фактори воно не здатне впливати); внутрішні (вони виникають у результаті діяльності самого підприємства). В їх основі, як правило, лежать прорахунки в аналізі ринку, виробництва, ефективності капітальних вкладень, кадрової політики.

Для нейтралізації впливу небажаних дій вказаних зовнішніх та внутрішніх факторів необхідно здійснювати оцінку фінансового стану підприємства. Основою різних методик даної оцінки є в теперішній час визначення більшого числа часто не пов'язаних між собою показників. Відмінність між методиками зводяться до особливостей розрахунку того чи іншого показника. Без обліку основних закономірностей економіки підприємства набір різноспрямованих показників перетворюється в даремну інформацію. В той же час аналіз на основі взаємозв'язків дозволяє успішно проводити якісну діагностику фінансового стану і приймати обґрунтовані рішення щодо фінансового оздоровлення підприємства.

Діагностика є важливим складником антикризового фінансового управління підприємством і повинна здійснюватися задовго до появи явних ознак фінансової кризи. Результати діагностики фінансового стану та оцінки кризових симптомів підприємства надають змогу визначити «слабкі сигнали» фінансової кризи, передумови якої існують на

підприємстві; визначити глибину наявної фінансової кризи, її масштаби; обґрунтувати заходи, необхідні для недопущення фінансової кризи підприємства.

Особливе місце серед показників, які характеризують фінансовий стан та можливість майбутнього банкрутства торговельного підприємства, належить показникам платоспроможності та ліквідності.

Так ліквідність поточних активів є головним фактором, який визначає ступінь ризику вкладень в оборотні активи. Баланси ліквідності за декілька років дають можливість виявити тенденції зміни фінансового стану підприємства, а також появи кризи.

Отже, здійснення постійного аналізу фінансового стану з метою раннього виявлення симптомів фінансової кризи – це перший етап процесу антикризового фінансового управління, а серед подальших етапів: розроблення системи профілактичних заходів щодо запобігання фінансової кризи в ході здійснення діагностики фінансового стану підприємства; ідентифікація параметрів фінансової кризи в разі діагностування її настання; вибір механізмів фінансової стабілізації підприємства, адекватних масштабам його кризового фінансового стану; розроблення і реалізація комплексної програми виведення підприємства з фінансової кризи; контроль за реалізацією програми виведення підприємства з фінансової кризи; розроблення і реалізація заходів щодо усунення підприємством негативних наслідків фінансової кризи.

Список використаних джерел

1. Воронко О. С. Особливості формування інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління економічною безпекою / Р. М. Воронко, О. С. Воронко // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів : Видавництво ЛКА, 2016. – Вип. 50. – с. 148-153.
2. Гринів Б.В. Проблеми методики аналізу фінансової стійкості підприємства / Б. В. Гринів // Вісник Львівської комерційної академії. – Серія економічна, вип. 44. – Львів : Вид-во ЛКА, 2014. – с. 123-127.
3. Дубинська О.С. Визначення рівня фінансово-економічної безпеки на підставі фінансової звітності підприємства / О.С. Дубинська // Таврійський науковий вісник. – Серія Економіка, вип. 5. – Київ : 2021. – с. 112-122.

Чернявська О. О.

студентка 41 гр.

наук. кер. – к.е.н., доцент Семенова К. Д.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Виробнича діяльність зазвичай відіграє важливу роль серед видів господарської діяльності промислових підприємств, тому що саме завдяки їй можна досягти головної мети – отримати прибуток. Дана сфера виробництва є досить складною та просторою, тому що поєднує в собі як науково-дослідну сферу, так і сферу розподілу виготовленої продукції при постачанні її до кінцевих споживачів. Цей процес обумовлює можливість виникнення значної кількості ризиків, сутність, причини та види яких розглянуто в працях багатьох сучасних економістів.

На сьогодні проблеми невизначеності та ризику в діяльності підприємств розглядаються у працях українських та зарубіжних учених: Я. Д. Вишнякова, В. В. Вітлінського, В. М. Гранатурова, П. В. Грабового, Л. І. Донець, В. А. Кравченко, Н. Л. Правдюк та ін.

Поняття виробничого ризику має різні трактування в сучасній економічній літературі, тому, проаналізувавши праці вчених, можемо виокремити два основних підходи до розуміння природи виробничих ризиків. Виробничі ризики – ризики, пов’язані зі збитком від зупинки виробництва унаслідок впливу різних факторів, насамперед із втратою чи пошкодженням основних і оборотних засобів (устаткування, сировина, транспорт тощо), а також ризики, пов’язані із впровадженням у виробництво нової техніки і технології [1, с. 276].

Виробничий ризик залежить від впливу різних чинників, найважливішими з яких є динаміка попиту і продажною ціни на продукцію, мінливість витрат на виробництво продукції та зміна питомої ваги постійних витрат у загальній сумі витрат на виробництво продукції [2, с. 133]. Отже, виробничі ризики – це такий вид ризиків, які виникають у процесі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, виробництва, реалізації та післяреалізаційного обслуговування. Відповідно до даного визначення виробничі ризики можуть бути розділені на наступні категорії, які зазначені в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація виробничих ризиків за категоріями

Категорія	Значення	Приклад
01	02	03
Технічні ризики	ризики з інвестиціями та інноваціями, тобто ті ризики, які базуються на припущенні можливості досягнення бажаних (запланованих раніше) результатів (втрат); ризики пов’язані з тим, що в процесі виконання цих робіт завжди існує ймовірність виникнення відхилень від очікуваних результатів або невдачі; при цьому відхилення можуть бути як негативними, так і позитивними; відповідно, відхилення, що виникають, зумовлюють втрати або додатковий прибуток підприємства	– ризик неправильного вибору напряму дослідження; – ризик недостатнього досвіду здійснення науково-дослідницьких робіт і дослідно-конструкторських розробок; – ризик порушення термінів виконання розробок; – ризик складності досягнення комерційного успіху нововведень, можлива невідповідність отриманих результатів науково-дослідницьких робіт і дослідно-конструкторських розробок потребам ринку
Безпосередньо виробничі ризики	ризики у процесі розробки стратегії підприємства, ризики порушення планових термінів, постачальницькі ризики, ризики конфліктів з інтересами підтримки поточної діяльності підприємства та інших її напрямків	– ризик необґрунтованого визначення пріоритетів загальної економічної та ринкової стратегії підприємства; – ризик неправильного прогнозу кон’юнктури на ринках постачання; – ризик незнаходження постачальників при проєктованих цінах закупівель; – ризик недотримання запланованого графіку витрат/доходів
Транспортні ризики	ризик, який виникає у зв’язку з транспортними операціями, тобто процесом переміщення матеріальних цінностей (продукції, сировини, обладнання та ін.) і пов’язаний з потенційною можливістю зниження споживчих якостей матеріальних цінностей та порушенням умов їх переміщення	– ризик невірного визначення моменту передачі відповідальності за вантаж у процесі транспортування; – ризик вибору транспортного засобу; – ризик пошкодження вантажу при перевезенні

Продовження табл. 1

01	02	03
Маркетингові та комерційні ризики	ризики, пов'язані з імовірністю втрат під час збуту продукції (послуг), а також у процесі взаємодії з контрагентами та партнерами з метою організації продажів	– ризики недостатньої сегментації ринків збуту; – ризики помилкового вибору цільового сегменту ринку; – вибір типу посередників для реалізації продукції з огляду на особливості товару та ринку

Джерело: узагальнено автором на підставі [3]

Основними причинами виникнення виробничих ризиків є:

- 1) зниження планованих обсягів виробництва і внаслідок – зниження продуктивності праці; збільшення простою обладнання та втрат робочого часу та ін.;
- 2) зниження цін, за якими планувалось реалізувати продукцію або послуги через її недостатню якість, непередбачуваність змін ринкової кон'юнктури, зниження попиту, ціновою інфляцією; все це призводить до вірогідних втрат;
- 3) збільшення обсягу матеріальних витрат у результаті перевитрат матеріалів, сировини, палива, енергії, а також за рахунок збільшення транспортних витрат;
- 4) зростання фонду оплати праці за рахунок перевищення запланованої чисельності персоналу або за рахунок підвищення заробітної плати окремим співробітникам;
- 5) підвищення податкових платежів та інших відрахувань;
- 6) сплата штрафів, збитки, а також втрати, обумовлені стихійними лихами; врахувати такі втрати за допомогою якихось розрахунків неможливо, так як вони виникають досить несподівано;
- 7) фізичний і моральний знос обладнання підприємства;
- 8) відмова партнера від укладання договору, неплатоспроможність партнера.

Підприємствам слід вживати певних дій для протистояння даним ризикам, тому й виникає таке поняття як «Управління ризиками».

Управління ризиками – з це частина діяльності керівника організації, спрямована на захист від її економічних небажаних свідомих або випадкових обставин, що наносять шкоду її діяльності. Мета управління ризиками – виявляти, аналізувати і впливати на всі ризики, з якими зіштовхується організація, з позиції сприятливих можливостей для збільшення її вартості активів [4, с. 203].

Отже, ризиком можна управляти, тобто використовувати різноманітні заходи, які роблять можливим протидіяти ризикам і дають змогу прогнозувати виникнення ризикової ситуації та вживати заходів для зниження рівня ризику [2, с.135].

Процес управління ризиком можна представити у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Процес управління виробничими ризиками

№	Назва етапу	Процедури
01	02	03
1	Етап визначення мети	формулювання мети, керуючись якою визначають ступінь прийнятного ризику
2	Етап розпізнання ризику	усвідомлення можливих ризикових ситуацій
3	Етап оцінки ризику	визначення ступеня небезпеки, ймовірності та величини можливих наслідків. На цьому етапі роблять якісну та кількісну оцінку ризику
4	Етап вибору методів управління ризиком	методи управління поділяються на дві категорії: контроль за ризиком та фінансування ризику. Рішення про те, який з методів управління ризиком вибрати, приймає особа, відповідальна за прийняття рішень

01	02	03
5	Етап застосування обраного методу (методів)	рішення про те, який з методів управління ризиками слід застосовувати в першу чергу
6	Етап оцінки результатів	підбиття підсумків за певний період діяльності в умовах ризику

Джерело: узагальнено автором на підставі [4]

Система управління ризиками має включати такі елементи:

- виявлення ризику – визнання та розуміння наявних ризиків або ризиків, що можуть виникнути у зв'язку з новими діловими ініціативами;
- вимірювання ризику. Підприємство, яке не має системи вимірювання ризиків, має обмежену здатність контролювати ризики або здійснювати їх моніторинг;
- контроль ризику. Підприємство має встановити обмеження і довести їх до виконавців за допомогою положень, стандартів та/або процедур, які визначають обов'язки і повноваження працівників;
- моніторинг ризику. Підприємства мають здійснювати моніторинг ризиків для забезпечення своєчасного відстеження рівнів ризиків і винятків із тих чи інших правил [5, с. 278].

Отже, для того, щоб ефективно здійснювати господарську діяльність, підприємствам не потрібно уникати ризиків, а правильно оцінювати їхній ступінь і своєчасно управляти ними. При прийнятті управлінських рішень слід враховувати саме чинники ризиків. Суттєвими чинниками ефективного управління ризиками є високий професійний рівень керівництва і відповідна комплектація персоналу. Керівництво несе відповідальність за впровадження, надійність і забезпечення функціонування систем управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання, 2010. 276 с.
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
3. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств. Фінанси України. 2007. № 4. С. 112–118.
4. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Система управління ризиками підприємства. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса 18 вересня 2015 р.). Одеса: Атлант, 2015. С. 203-205.
5. Бондар О. В. Ситуаційний менеджмент: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 388 с.

Шавурська О. В.

к.е.н., викладач,

ВСП «Житомирський торгово-економічний фаховий коледж ДТЕУ»,
м. Житомир, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРИБУТКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ринкові умови господарювання надають суб'єктам господарювання свободу вибору виду діяльності, способу виробництва, асортименту виробництва продукції та реалізації продукції. Тому для ефективного управління діяльністю підприємства важливе значення

має економічний аналіз, оскільки прийняті управлінські рішення впливають на результати діяльності підприємства.

Фінансові результати та рентабельність є базовими показниками при здійсненні оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Адже величина та динаміка фінансових результатів відображаються всі аспекти діяльності підприємства: технологія й організація виробничих процесів, система операційного і фінансового менеджменту, результати виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), їх якість і асортимент, конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках, ефективність використання матеріальних і фінансових ресурсів, продуктивність праці, результати ділового партнерства [35].

Результатом господарської діяльності є її економічний підсумок, який має дві форми прояву: позитивний і негативний, тобто прибуток і збиток. Перед аналітиками стоїть завдання спрогнозувати виникнення збитків і розробити рекомендації щодо їх попередження та усунення. Необхідно враховувати, що будь-які збитки є реальними резервами підвищення прибутку, оскільки усунення недоліків передбачає покращання вже існуючих (досягнутих) показників.

Інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва та інших підрозділів підприємства передбачає налагодження системи оперативного інформування керівників про внутрішній і зовнішній стан підприємства, що є головним завданням керівника аналітичної служби. До обов'язки аналітиків відноситься здійснення всієї інформаційно-аналітичної роботи підприємства, яка полягає в аналізі загальних обставин, в яких функціонує підприємство, а також у збиранні, обробці узагальненні інформації та її передачі вищому керівництву. Тому кожне підприємство в процесі свого функціонування виробляє модель інформаційно-аналітичного забезпечення.

Завдання аналізу формування та використання прибутку на підприємстві:

- оцінка динаміки, обсягів, якості та структури фінансових результатів і прибутку;
- виявлення факторів і кількісна оцінка їх впливу на формування прибутку;
- аналіз напрямів використання прибутку та встановлення доцільності та ефективності його використання;
- визначення резервів зростання прибутку та рентабельності, розробка рекомендацій з їх впровадження.

Об'єктами аналізу формування та використання прибутку є:

- 1) обсяги, динаміка та структура фінансових результатів;
- 2) показники рентабельності діяльності підприємства;
- 3) напрями розподілу та використання прибутку;
- 4) резерви збільшення прибутку та рентабельності.

У табл. 1 узагальнено порядок організації аналізу формування і використання прибутку.

Таблиця 1

Порядок організації та проведення аналізу формування і використання прибутку

№ з/п	Ознаки	Характеристика
01	02	03
1	Суб'єкт проведення	Економічний відділ, бухгалтерська служба
2	Об'єкт аналізу	групи доходів (від реалізації продукції, від реалізації товарів, від надання послуг) підприємства, а також господарські операції, пов'язані з формуванням доходів підприємства (повернення продукції покупцем, знижки, нарахування податкового зобов'язання з ПДВ, тощо), інвестиційні та фінансові доходи, витрати підприємства, фінансові результати, податок на прибуток, податкові різниці, чистий прибуток
3	Мета проведення	Визначення динаміки доходів, витрат, фінансових результатів, виявлення рентабельної і нерентабельної продукції, пошук резервів зростання прибутковості діяльності

01	02	03
4	Інформаційна база	Облікова політика щодо обліку доходів від реалізації, витрат, фінансових результатів, прибутку та операцій на рахунках 70, 71, 72, 73, 64, 90, 92, 93, 94, 95, 98, 44 реєстри обліку (Журнал 5, 6), Головна книга, фінансова звітність (форми № 2, 4 та 5)
5	Аналітичні процедури	Розрахунки, порівняння, співставлення, інвентаризація, економічний аналіз, можливо залучення фахівців з технології виробництва

Для аналізу формування і використання прибутку застосовується широкий спектр прийомів і методів економічного аналізу. Найбільш поширеними із них є: зіставлення залишків за рахунками за різні звітні періоди; зіставлення показників фінансової звітності з прогнозними показниками; зіставлення одержаних в звітному періоді співвідношень між різними статтями звітності і аналогічними співвідношеннями минулих періодів. У ході проведення аналізу також застосовуються економіко-математичні та економіко-логічні методи.

Інформаційними джерелами такого аналізу є «Звіт про сукупні доходи», «Звіт про власний капітал», фінансовий план, розрахунки використання чистого прибутку. За результатами проведеного огляду узагальнено етапи аналізу формування та використання прибутку підприємства, що наведено на рис. 1.

Рис. 1. Етапи економічного аналізу формування та використання прибутку

Аналіз забезпеченості підприємства прибутком передбачає оцінку динаміки, структури прибутку за звітний період (проведення вертикального аналізу); оцінку їх рівня та зміни окремих складових та їх вплив на суму прибутку, зміни темпів зростання прибутку в розрізі окремих складових частин (горизонтальний аналіз) тощо. Далі здійснюється аналіз структури фінансових результатів з метою визначення впливу кожного з його видів на кінцевий показник.

На другому етапі аналізу проводиться аналіз ефективності прибутку. Здійснюється факторний аналіз прибутку, розраховуються показники рентабельності.

Третім етапом аналізу є оцінка використання чистого прибутку за звітний період. Для визначення впливу факторів на зміну чистого прибутку відповідна сума фінансових результатів коригується на питому вагу чистого прибутку в фінансовому результаті від звичайної діяльності до оподаткування.

Аналізу розподілу чистого прибутку здійснюється шляхом порівняння фактичного чистого прибутку з прогнозними даними за попередні періоди за напрямками його розподілу. За результатами цього аналізу визначаються відхилення та їх основні причини. Крім того, визначається структура кожного напрямку розподілу прибутку та аналізується її зміна за період.

При розподілі прибутку необхідно забезпечити оптимальне задоволення потреб держави, власників і працівників. Кожен з цих суб'єктів має власні цілі, зокрема: держава в зацікавлена одержуванні більшої суми податку на прибуток, власники – в нарощуванні ринкової вартості підприємства, збільшенні розмірів дивідендів, працівники – підвищенні заробітної плати.

Розподіляючи чистий прибуток шляхом створення фондів розвитку підприємство має змогу розширювати свою діяльність за рахунок власних фінансових ресурсів. Використання власних фінансових ресурсів для розширення виробничих потужностей, впровадження інновацій в діяльність підприємства значно знижує витрати на залучення додаткових позикових джерел, на випуск нових акцій чи облігацій. В акціонерних товариствах розподіл чистого прибутку впливає на курс акцій, розміри, структура й темпи зростання капіталу товариства.

Можливі наступні шляхи використання чистого прибутку: 1) виплата дивідендів; 2) збільшення розміру зареєстрованого капіталу; 3) збільшення резервного капіталу.

Прибуток є джерелом фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та держави. Держава отримує свою частку від прибутку у вигляді податку на прибуток. Підприємство після сплати податку на прибуток одержує чистий прибуток, який має право використовувється відповідно до рішення власників підприємства.

За результатами здійсненого аналізу формування та використання прибутку підприємства розроблюються рекомендації щодо ефективності його формування та змін пропорцій у розподілі чистого прибутку з метою його раціонального використання.

Управління політикою прибутковості підприємства відбувається за ієрархічною структурою управління підприємством, що означає рух інформаційних потоків та управлінських рішень, безпосередньо, по вертикалі. Також ця структура передбачає виділення різних рівнів управління. Сукупність елементів структури управління, які відповідають за розробку та прийняття управлінських рішень по окремим аспектам формування, розподілу і використання прибутку, які також несуть відповідальними за результати цих рішень перед керівництвом суб'єкта господарювання.

У теперішніх умовах функціонування підприємств великого значення має якісний аналіз фінансових результатів діяльності. Адже своєчасний та об'єктивний аналіз фінансових результатів дозволяє виявити недоліки в діяльності підприємства та резерви для підвищенню ефективності його діяльності, його інвестиційної привабливості та ділової активності, найбільш раціональному та ефективному використанню матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, усуненню зайвих, економічно невиправданих витрат. Результати економічного аналізу необхідні для прийняття управлінських рішень щодо подальшої діяльності підприємства, що в свою чергу призведе до досягнення значної економічної ефективності виробництва та рентабельності продукції. Правильно обраний підхід до аналізу прибутку потрібен для його планування й прогнозування в майбутньому періоді.

Список використаних джерел

1. Беренда Н.І., Скоморохова С.Ю. Формування і розподіл прибутку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 3 (2). С. 70-75.
2. Будько О.В., Спекова О.Р. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 3 (14). С. 411-416.

Наукове видання

**Перспективи розвитку обліку,
аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції**

Матеріали
X Міжнародної науково-практичної конференції

Підписано до друку «27» травня 2022 р.
Формат паперу 60X84 1/8 обсяг 23,3 ум. арк.
Тир. 100 прим.
ОНЕУ, м. Одеса, вул. Преображенська, 8